

4532

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ
ΤΣΑΜΗ ΔΟΜΝΙΚΗ

ΟΙ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

ΚΩΣΤΑ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΙΑ
ΤΣΑΡΟΥΧΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Ευχαριστούμε θερμά την καθηγήτρια μας κυρία Τσάμη Δομνίκη για τη καθοδήγηση της και την πολύτιμη βοήθεια της στην προσπάθεια μας να συγκεντρώσουμε και να ταξινομήσουμε σωστά το υλικό της πτυχιακής μας ώστε να πάρει τη τελική μορφή που μπορείτε στη συνέχεια να διαβάσετε. Επίσης ευχαριστούμε τους ασφαλιστές κ. Γ. Γραμμένη και κ. Κ. Ζουμπουρίδη οι οποίοι αντίστοιχα εργάζονται σε ασφαλιστικές εταιρίες στο Βόλο και στην Αθήνα που πρόσφεραν απλόχερα τις γνώσεις τους και κάλυψαν τυχόν απορίες μας.

Με εκτίμηση
Οι σπουδάστριες
Κώστα Κωνσταντινιά
Τσαρούχα Κωνσταντίνα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
I. Η έννοια της Ασφάλισης.....	2
II. Η Ιδιωτική Ασφάλιση.....	5
Α. Έννοια της ιδιωτικής ασφάλισης	5
Β. Στοιχεία ιδιωτικής ασφάλισης.....	9
Γ. Οι δύο μορφές της ιδιωτικής ασφάλισης.....	10
1. Ασφάλιση με ασφάλιστρο.	11
2. Αμοιβαία ασφάλιση (Αλληλασφάλιση).....	12

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΜΕ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	14
I. Ο ασφαλιστικός κίνδυνος.....	14
II. Κανόνες του ασφαλιστικού κινδύνου και ορισμός.....	16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	18
I. Ασφαλιστής.....	18
II. Τα πρόσωπα που ασφαλίζονται (ο "αντισυμβαλλόμενος").....	18
III. Διαμεσολαβητές ιδιωτικών ασφαλίσεων	21
Α. Ασφαλιστικός πράκτορας.....	22
1. Γενικός.....	22
2. Ειδικός.....	23
Β. Παραγωγός ασφαλίσεων.....	24
Γ. Πραγματογνώμονες.....	25
Δ. Ασφαλιστικοί Υπάλληλοι.....	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΟΥΣΙΩΔΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ.....	27
I. Ασφαλιστικό βάρος.....	27
II. Ασφαλιστική περίπτωση.....	27
III. Ασφάλιστρο.....	28
IV. Ασφαλιστική αξία.....	39
V. Το ασφαλιστικό ποσό.....	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ.....	31
I. Έννοια της ασφαλιστικής σύμβασης.....	31
II. Χαρακτηριστικά της σύμβασης.....	31
III. Υποχρεώσεις αντισυμβαλλομένων.....	32
A. Υποχρεώσεις του ασφαλιστή.....	32
B. Υποχρεώσεις του ασφαλισμένου.....	33
1. Κατά το χρόνο της κατάρτισης της σύμβασης.....	33
2. Κατά τη διάρκεια της ασφαλιστικής σχέσης.....	34
3. Μετά την επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης.....	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ.....	37
I. Πρόταση ασφαλίσεως.....	37
II. Ασφαλιστήριο συμβόλαιο.....	37
III. Πρόσθετη πράξη.....	49
IV. Απόδειξη καταβολής ασφαλίστρον – ανανεωτήριο.....	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ.....	41
I. Ασφαλιστικές επιχειρήσεις για ασφαλίσεις με ασφάλιστρο.....	41
A. Γενικά.....	41
B. Ελληνικές επιχειρήσεις.....	42
Γ. Αλλοδαπές επιχειρήσεις.....	43
Δ. Η διάλυση ασφαλιστικής επιχείρησης και οι συνέπειες της.....	44

II. Αλληλοασφαλιστικές επιχειρήσεις.....	46
Α. Ελληνικές.....	46
Β. Αλλοδαπές.....	48

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΛΑΔΟΙ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΖΗΜΙΩΝ.....	49
I. Η έννοια της.....	49
II. Το ασφαλιστικό συμφέρον.....	50
III. Διάφορες μορφές ασφαλίσεων.....	52
Α. Συνασφάλιση.....	52
Β. Ασφάλιση ξένου συμφέροντος.....	54
Γ. Ασφάλιση για λογαριασμό άλλου.....	54
Δ. Τρέχουσα ασφάλιση.....	55
IV. Είδη χερσαίας ασφάλισης κατά των ζημιών.....	55
Α. Ασφάλιση πυρκαγιάς.....	56
Β. Ασφάλιση προϊόντων γης.....	57
Γ. Ασφάλιση μεταφοράς.....	57
Δ. Ασφάλιση εγγυήσεων και πιστώσεων.....	58
Ε. Ασφάλιση μισθωτικού κινδύνου.....	60
ΣΤ. Ασφάλιση κατοικιών και οικιακού εξοπλισμού.....	61
Ζ. Ασφάλιση γενικής αστικής ευθύνης.....	61
Η. Ασφάλιση αυτοκινήτου.....	63
1. Ασφάλιση αστικής ευθύνης αυτοκινήτου.....	63
2. Ασφάλιση ζημιών αυτοκινήτου.....	65
V. Θαλάσσια ασφάλιση.....	66
Α. Αντικείμενο της θαλάσσιας ασφάλισης.....	66
Β. Ο κίνδυνος θαλάσσιας ασφάλισης.....	67
Γ. Είδη θαλάσσιας ασφάλισης.....	67
1. Ασφάλιση πλοίου.....	67
2. Ασφάλιση φορτίου.....	68
3. Ασφάλιση ναύλου.....	70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	71
Γενικά.....	71
I. Ασφάλιση ζωής.....	71
Α. Έννοια και είδη της.....	71
Β. Προϋποθέσεις σύναψης ζωής.....	73
Γ. Χαρακτηριστικά της ασφάλισης ζωής.....	74
1. Ασφάλιση ποσού ζωής.....	74
2. Πράξη ασφάλισης και αποταμίευσης.....	74
3. Πολυετής σύμβαση	75
Δ. Διακρίσεις ασφάλισης ζωής.....	75
1. Ασφάλιση σε περίπτωση θανάτου.....	75
i. Ισόβια.....	75
ii. Πρόσκαιρη.....	76
2. Ασφάλιση σε περίπτωση ζωής (επιβίωσης).....	76
i. Ασφάλιση συμφωνημένου κεφαλαίου.....	76
ii. Ισόβια σύνταξη.....	76
3. Μικτή ασφάλιση	77
i. Ασφάλιση επιβίωσης.....	77
ii. Ασφάλιση διπλασιαζόμενου κεφαλαίου στη λήξη.....	78
II. Ασφάλιση προσωπικών ατυχημάτων.....	78
Α. Ασφάλιση ατυχημάτων.....	78
Β. Ασφάλιση ασθενειών.....	79
1. Νοσοκομειακές παροχές.....	80
2. Ασφάλιση ευρείας νοσοκομειακής περιθάλψεως.....	81
3. Εξωνοσοκομειακές παροχές	82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	83
--	----

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΣΤΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ.....	85
I. Γενικά.....	85
A. Κρατική άδεια.....	85
B. Κρατική εποπτεία.....	87
1. Γενικά.....	87
2. Εξασφάλιση φερεγγυότητας.....	88
Γ. Σύνδεση των παραβάσεων συνέπειες.....	90
II. Λόγοι που υπαγορεύουν την εποπτεία.....	91
A. Η διατήρηση της φερεγγυότητας της ασφαλιστικής εταιρίας....	91
B. Η ανεπαρκής γνώση των καταναλωτών.....	92
Γ. Εξασφάλιση ασφαλιστικής κάλυψης.....	92
Δ. Ανάγκη για λογικά ασφάλιστρα.....	92
III. Μέθοδοι εποπτείας των ασφαλίσεων.....	93
A. Νομοθεσία.....	93
B. Η Εποπτική Αρχή.....	93
IV. Περιοχές της ασφαλιστικής δραστηριότητας.....	94
A. Χορήγηση άδειας λειτουργίας.....	94
B. Έλεγχος τιμολογίων και όρων	96
Γ. Χρηματοοικονομική εποπτεία.....	97
Δ. Προστασία καταναλωτή.....	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ	
ΚΛΑΔΟΣ.....	99
I. Η Δημιουργία ασφαλιστικής συνείδησης	99
II. Ο Οικονομικός ρόλος της ιδιωτικής ασφάλισης.....	100
III. Ο Κοινωνικός ρόλος της ιδιωτικής ασφάλισης.....	101

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ	105
I. Η Εξέλιξη της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς το 2001- Γραφήματα.....	105
II. Οργανισμοί-Φορείς της Ελληνικής Ασφαλιστικής Αγοράς.....	111
Α. Ένωση ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδος.....	111
Β. Γραφείο Διεθνούς Ασφάλισης.....	112
Γ. Επικουρικό Κεφάλαιο.....	112
Δ. Ελληνικό Ινστιτούτο Ασφαλιστικών Σπουδών.....	113
III. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Ασφαλιστική Αγορά.....	113
IV. Οι Μελλοντικές Προκλήσεις και η Ευρωπαϊκή Απάντηση.....	115
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	122
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : I. ΕΡΕΥΝΑ ΑΓΟΡΑΣ	123
II. ΒΑΣΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν.2496/97	
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ	132
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	136

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Ιδιωτική Ασφάλιση είναι θεσμός που πηγάζει από το φόβο που καταδυναστεύει τον άνθρωπο για ενδεχόμενο κίνδυνο είτε της ζωής του και της σωματικής του ακεραιότητας είτε της περιουσίας του.

Η Ιδιωτική ασφάλιση παρέχεται κατά κανόνα από ιδιωτικούς φορείς - εμπορικές επιχειρήσεις - και διέπεται από τις διατάξεις του ιδιωτικού Ασφαλιστικού δικαίου σε αντίθεση με την Κοινωνική Ασφάλιση η οποία παρέχεται από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (π.χ. ΙΚΑ, ΤΕΒΕ, κτλ.), είναι υποχρεωτική και έχει σαν σκοπό την κάλυψη των αναγκών των οικονομικά ασθενέστερων μελών της κοινωνίας.

Η ιδιωτική ασφάλιση έχει κύριο χαρακτηριστικό της την "προαίρεση" δηλαδή την ελευθερία στο να το επιλέξεις. Παρουσιάζει σοβαρό και ευρύ επιστημονικό ενδιαφέρον, εκτός των άλλων και επειδή σχετίζεται με επιστήμες όπως η Οικονομική, η Μαθηματική και η Νομική.

Στην ενλόγω πτυχιακή μας εργασία αναφερόμαστε επιμέρους στην έννοια της Ιδιωτικής Ασφάλισης, στα είδη της, στα πρόσωπα που εμπλέκονται στη σύμβαση, στα απαραίτητα ασφαλιστικά έγγραφα ιδιαίτερα όμως επικεντρώνουμε το ενδιαφέρον μας στους δύο βασικούς κλάδους ασφάλισης - "της ζωής" και "των ζημιών" - αλλά, και στον ρόλο "εποπτείας" που ασκεί το κράτος στις ασφαλιστικές αυτές εταιρίες με βάση πάντοτε την ισχύουσα νομοθεσία.

Τέλος δίνουμε τη δυνατότητα στον αναγνώστη μέσα από τα γραφήματα να αντιληφθεί την εξέλιξη της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς, όπως επίσης και μέσα από μία έρευνα αγοράς να πληροφορηθεί για τις υπάρχουσες και τις μελλοντικές προκλήσεις στην ενιαία Ευρωπαϊκή αγορά.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Η έννοια της Ασφάλισης

Οργανωμένες μορφές «αλληλεγγύης», που χαρακτηρίζονται από τους μελετητές σαν «πρόδρομοι» της ασφάλισης, συναντάμε σε όλους τους λαούς της αρχαιότητας που ανέπτυξαν πολιτισμούς στη λεκάνη της ανατολικής Μεσογείου.

Στην αρχαία Ελλάδα αναφέρεται η ύπαρξη ενώσεων προσώπων, με σκοπό την παροχή βοήθειας στους παθόντες, με προκαθορισμένους όρους (ερανικές επιτροπές).

Ο θεσμός διατηρείται και στην αρχαία Ρώμη με τα λεγόμενα *collegia tenuiorum* και τις *societates funerae* για τη χρηματική ενίσχυση της οικογένειας του θανόντος και την κάλυψη των εξόδων κηδείας του.

Η πρώτη όμως ολοκληρωμένη μορφή ασφάλισης εμφανίζεται στη περίοδο της Αναγέννησης. Στη περίοδο αυτή, η θεαματική ανάπτυξη του εμπορίου στους θαλάσσιους δρόμους των μπαχαρικών, των εξωτικών προϊόντων και των πολύτιμων μετάλλων, η διεύρυνση του γνωστού κόσμου με την παράλληλη αύξηση των επικοινωνιών, έκαναν έντονα αισθητή, στους κύκλους των εμπόρων και των εφοπλιστών, την αναγκαιότητα για την «από κοινού» αντιμετώπιση των κινδύνων της θάλασσας.

Στις πόλεις της βόρειας Ιταλίας από το 14ο αιώνα και στη συνέχεια στην Ισπανία, την Πορτογαλία, τη Μασσαλία και τις βόρειες χώρες, συντάσσονται ασφαλιστήρια συμβόλαια Θαλάσσιων Μεταφορών.

Με τα συμβόλαια αυτά οι έμποροι, που συνασπίζονται, αναλαμβάνουν να εγγυηθούν την αξία του πλοίου και του εμπορεύματος έναντι ενός προσυμφωνημένου τιμήματος.

Στο μεταξύ, οι μεταβολές που σημειώνονται στον τρόπο ζωής κάνουν αισθητή την ανάγκη της ασφαλιστικής προστασίας και σε άλλους τομείς εκτός του θαλασσιού εμπορίου.

Τον 17ο και τον 18ο αιώνα, σημειώνεται αύξηση του πληθυσμού στην Ευρώπη, οι πόλεις μεγαλώνουν και οι πυρκαγιές αρχίζουν πλέον να αποτελούν σοβαρό κίνδυνο για την κινητή και ακίνητη περιουσία μεγάλου αριθμού ατόμων που τις κατοικούν.

Η φωτιά του Λονδίνου το 1666, όπου κάηκαν 13.000 κατοικίες σε 400 δρόμους, ήταν το πικρό μάθημα προκειμένου η ανάγκη ασφαλιστικής προστασίας στους κινδύνους Πυρός να γίνει επιτακτική.

Το 1680 ιδρύεται στο Λονδίνο η πρώτη ασφαλιστική εταιρία Πυρός και στα αμέσως επόμενα χρόνια, ακολουθούν άλλα ασφαλιστικά Γραφεία στο Λονδίνο και σε άλλες πόλεις της Αγγλίας.

Η ασφάλιση Ζωής για μεγάλο διάστημα θεωρούνταν «ανήθικη πρακτική», γιατί, σύμφωνα με την αντίληψη της εποχής, «η ύπαρξη ενός συμβολαίου ζωής ωθούσε τον δικαιούχο να εύχεται τον θάνατο του ασφαλιζομένου», και κατά περιόδους είχε, μάλιστα, απαγορευτεί.

Τις πρώτες ασφαλίσεις Ζωής στους νεότερους χρόνους τις συναντάμε σαν συμπλήρωμα της ασφάλισης Θαλασσιων Μεταφορών. Οι θαλασσοασφαλιστές της Αμβέρσας, τον 16ο αιώνα, καλύπτουν και τη ζωή των ενδιαφερομένων για το ενδεχόμενο χαμού τους στο ταξίδι.

Η ασφάλιση Ζωής όμως σε επιστημονική βάση γίνεται δυνατή μόνο μετά το 1695, όταν ο γνωστός αστρονόμος Haley συντάσσει τους πρώτους πίνακες θνησιμότητας και ο Άγγλος Dodson, το 1755, απέδειξε ότι ήταν δυνατόν να υπολογιστεί αμετάβλητο ασφάλιστρο που καταβάλλεται σε όλη την πολυετή διάρκεια της ασφάλισης.

Τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ου, στο μέτρο που ολοκληρώνεται η λεγόμενη Βιομηχανική Επανάσταση και οι ευρωπαϊκές κοινωνίες μετασχηματίζονται σε βιομηχανικές, η ασφάλιση εδραιώνει την παρουσία της στην οικονομική ζωή και γνωρίζει νέα άνθηση.

Στον ελλαδικό χώρο, το Ελληνικό Ασφαλιστικό Κατάστημα, που λειτούργησε σαν Ανώνυμη Εταιρία, ιδρύθηκε το 1829 στη Σύρο, με πρωτοβουλία του Ιωάννη Καποδίστρια.

Ακολούθησαν πολλές άλλες ναυτασφαλιστικές εταιρίες στη Σύρο, την Πάτρα κ.α., με περιορισμένη δραστηριότητα και μάλλον εφήμερη παρουσία.

Το 1857 ιδρύθηκε στην Αθήνα, η πρώτη ελληνική πυρασφαλιστική εταιρία, ο Φοίνιξ, με πρωτεργάτη τον Γεώργιο Σταύρου, που ήταν και ο πρώτος διοικητής της Εθνικής Τράπεζας. Το 1891 ιδρύθηκε από την τράπεζα αυτή η γνωστή μέχρι σήμερα Εθνική Ασφαλιστική, που για πρώτη φορά στην Ελλάδα άσκησε εκτός από τους κλάδους Θαλάσσης και Πυρός και τον κλάδο ασφαλειών Ζωής.

Θα πρέπει πάντως να σημειώσουμε ότι η καθυστέρηση που παρουσιάζει η εκβιομηχάνιση στην Ελλάδα και η βασανιστική πορεία

ανάπτυξης του ελληνικού καπιταλισμού διατήρησαν την ελληνική ασφαλιστική επιχείρηση σε αναιμική κεφαλαιακή βάση, και την ικανοποίηση των ασφαλιστικών αναγκών της χώρας, σε μεγάλο βαθμό, εξαρτημένη μέχρι σήμερα από τα ασφαλιστικά κέντρα της Δυτικής Ευρώπης.¹

Αφειτηρία του θεσμού της ασφάλισης υπήρξε ο φόβος που από πάντα καταδυναστεύει τον άνθρωπο, για ενδεχόμενο κίνδυνο είτε της ζωής του είτε της σωματικής του ακεραιότητας είτε των περιουσιακών αγαθών.

Τυχαία περιστατικά είναι πιθανόν να πλήξουν όσα θεωρεί ο άνθρωπος ως αγαθά, όπως την περιουσία, τη ζωή, την υγεία κ.λ.π. Αυτά συμβαίνουν, παρά την καταβαλλόμενη φροντίδα, έτσι π.χ. κάθε χρόνο καταστρέφεται από διάφορα περιστατικά ποσοστό 7-8% της συνολικής γεωργικής παραγωγής από ξηρασία, χαλάζι, πλημμύρες κ.λ.π.

Μετά από κάθε παρόμοιο περιστατικό υποφέρει οικονομικά εκείνος που κτυπήθηκε από αυτό μέχρι να αναπληρώσει το κενό που δημιουργήθηκε, π.χ. ο γεωργός στο πιο πάνω παράδειγμα.

Άλλες φορές πάλι είναι πιθανό να κτυπηθούν από το περιστατικό αυτό άλλοι, αλλά ένας να επιβαρύνεται τελικά για αυτό, όποτε αυτός θα υποφέρει οικονομικά, όπως συμβαίνει π.χ. στη περίπτωση που ένας μεταφορέας αναλαμβάνει να μεταφέρει ξένα φορτία και αυτά πέφτουν κατά τη μεταφορά και καταστρέφονται, με συνέπεια αυτός να πρέπει να αποζημιώσει τους ιδιοκτήτες των φορτίων που τον εμπιστεύθηκαν.

Αυτό το τυχαίο περιστατικό που είναι πιθανό να συμβεί, καθώς και η ανάγκη αντιμετώπισης του οικονομικού κενού που θα δημιουργήσει αποτελούν ΚΙΝΔΥΝΟ που πρέπει να αντιμετωπισθεί.

Σκέφτηκαν λοιπόν οι άνθρωποι να βρουν ένα τρόπο, ώστε να μη σηκώνει το βάρος του κινδύνου μόνον εκείνος που υφίσταται τις συνέπειες των τυχαίων περιστατικών, αλλά να μοιράζονται οι συνέπειες ανάμεσα σε πολλά πρόσωπα.

Πολλές λύσεις δοκιμάστηκαν κατά καιρούς, αλλά σήμερα χρησιμοποιείται με διάφορες παραλλαγές η πιο κάτω μέθοδος :

Από τη πλευρά εκείνου που εκτίθεται στο κίνδυνο καταβάλλεται προληπτικά ένα ποσό σε ένα άλλο πρόσωπο που αναλαμβάνει την υποχρέωση της αντιμετώπισης των συνεπειών του κινδύνου. Το πρόσωπο δηλαδή που ασφαρίζει τον κίνδυνο δέχεται αυτή την υποχρέωση όχι δωρεάν, αλλά με αντάλλαγμα το προληπτικά καταβαλλόμενο ποσό. Η υποχρέωση του να επιβαρύνεται με τις

¹ Σίμιτσεκ Π., Τι είναι Ασφάλιση, σελ.11

συνέπειες του κινδύνου σημαίνει ότι σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί ο κίνδυνος θα πρέπει να προβεί σε παροχές που είναι δυσανάλογα μεγαλύτερου ύψους από το μέγεθος του ανταλλάγματος που έχει εισπράξει.

Έτσι δημιουργείται η απορία, γιατί αυτός που ασφαρίζει τον κίνδυνο δέχεται να αποκτήσει μια τόσο μεγάλη υποχρέωση με τόσο μικρό αντάλλαγμα. Σε εκτέλεση όμως της ασφαλιστικής σχέσης εισπράττεται οπωσδήποτε το αντάλλαγμα, ενώ αβεβαιότητα καλύπτει την υποχρέωση καταβολής των παροχών για τον κίνδυνο, αφού αβέβαιος είναι και ο κίνδυνος που μπορεί και να μην πραγματοποιηθεί. Εξάλλου εκείνος που ασφαρίζει τον κίνδυνο δημιουργεί ασφαλιστική σχέση συγχρόνως με πολλούς εκτιθέμενους στον κίνδυνο, διευρύνοντας τον κύκλο των ασφαλισμένων του.

Ο κίνδυνος, ενώ απειλεί όλους τους ασφαλισμένους αυτούς, δεν τους κτυπάει όλους, ή εξίσου, ή συγχρόνως, έτσι ώστε εκείνος που ασφαρίζει τον κίνδυνο όλων αυτών έχει τη δυνατότητα - παρά τις παροχές που καταβάλλει για πραγματοποιούμενους κινδύνους - να διατηρήσει ή επαυξήσει τα οικονομικά αποθέματα του και να αποκομίσει κέρδη, επενδύοντας στο μεταξύ τα ποσά που εισπράττει ως αντάλλαγμα με τον πιο αποδοτικό τρόπο.

II. Ιδιωτική Ασφάλιση

A. Έννοια της ιδιωτικής ασφάλισης

Ο ορισμός της ιδιωτικής ασφάλισης χαρακτηρίζει ως ασφάλιση τη σχέση κατά την οποία με αντάλλαγμα αναλαμβάνεται η υποχρέωση αποζημίωσης απωλειών ή ζημιών που ενδέχεται να συμβούν τυχαία ή πληρωμής χρηματικού ποσού σε εξάρτηση από τη διάρκεια ή τα γεγονότα της ζωής των ασφαλισμένων.

Σύμφωνα με το άρθρο 189 Ε.Ν. "ασφάλισης είναι η σύμβασις δι ης ο ασφαλιστής υποχρεούται ίνα, αντί ασφαλίστρου, αποζημίωσ ητας απώλειας ή ζημίας αίτινες ενδέχεται να συμβώσιν εις τον ασφαλιζόμενον αξ ωρισμένων τυχαίων ή ανωτέρας βίας περιστατικών ή πληρώση χρηματικών ποσόν κατά λόγον της διάρκειας ή των συμβεβηκότων της ζωής ενός ή πλειόνων προσώπων".

Ο νόμος επομένως χαρακτηρίζει ως ιδιωτική ασφάλιση κάθε σχέση κατά την οποία αναλαμβάνεται με αντάλλαγμα η υποχρέωση παροχής σε εξάρτηση από τις οριζόμενες στο νόμο προϋποθέσεις.

Εδώ ανακύπτουν προβλήματα όπως:

- Μπορεί ο καθένας να αναλάβει με ανταλλάγματα να ασφαλίσει άλλους;
- Πρέπει αυτός που ασφαλίσει άλλους να επιστρέψει τα εισπραχθέντα ανταλλάγματα, αν τελικά δεν συντρέξουν οι προϋποθέσεις της παροχής του;
- Έχει αυτός καμιά υποχρέωση στο μεσοδιάστημα, από τότε που ανέλαβε την υποχρέωση της ασφάλισης μέχρι την παροχή; Παραβαίνει καμιά υποχρέωση αν π.χ. στο διάστημα αυτό ξοδέψει όλη του την περιουσία;
- Μόνο η υποχρέωση πληρωμής, δηλαδή παροχής σε χρήμα, είναι επιτρεπτή;
- Υπάρχει διαφορά μεταξύ ιδιωτικής ασφάλισης και πλήθους άλλων έννομων σχέσεων στις οποίες αναλαμβάνεται, με αντάλλαγμα, η υποχρέωση πληρωμής σε εξάρτηση από προϋποθέσεις, π.χ. λαχείο, στοίχημα κλπ.;
- Με ποιο τρόπο θα μπορούσε να διατυπωθεί ένας ορισμός, ώστε να περιλαμβάνει και την άλλη μορφή ιδιωτικής ασφάλισης, δηλαδή την αλληλασφάλιση;

Αν σταματήσει η έρευνα μόνο στον ορισμό του νόμου, είναι φανερό ότι ερωτήματα όπως αυτά θα μείνουν αναπάντητα, πράγμα που θα ήταν κρίσιμο λάθος.

Για να δώσουμε ένα ακριβή ορισμό της ιδιωτικής ασφάλισης που να αρμόζει σε κάθε είδος παρόμοιας ασφάλισης πρέπει να συμπεριλάβουμε τα πιο κοινά για όλες τις ασφαλίσσεις αυτές χαρακτηριστικά στοιχεία της ασφαλιστικής σχέσης, προσέχοντας ιδίως ποιος ασφαλίσει τον κίνδυνο, ή σε τι συνίσταται η υποσχόμενη από αυτόν παροχή, ή πως εκπληρώνεται αυτή, ώστε να διαφοροποιείται η ασφάλιση από τις συγγενικές έννοιες. Έτσι αναπτύχθηκαν πολλές θεωρίες:

- Δεν αρκεί να θεωρηθεί ότι εκείνος που ασφαλίσει τον κίνδυνο υποχρεώνεται να προβεί σε παροχή, όταν πραγματοποιηθεί το περιστατικό που αποτελεί τον κίνδυνο (θεωρία της χρηματικής παροχής) όπως επιμένει και ο ορισμός που δίδει ο νομοθέτης στο αρθ. 189 Ε.Ν., γιατί κάτι τέτοιο δεν εξασφαλίζει την υποσχόμενη με την ιδιωτική ασφάλιση οικονομική προστασία.

Επειδή ούτε και οι νομοθεσίες άλλων χωρών δίδουν ορισμό της ιδιωτικής ασφάλισης, πρέπει να ερευνηθεί το ζήτημα σε βάθος.

Η υπόσχεση παροχής για τη περίπτωση πραγματοποίησης του κινδύνου δίδεται για να δημιουργήσει στον ασφαλιζόμενο το αίσθημα της εξασφάλισης και προστασίας αν βρεθεί σε οικονομική ανάγκη κλπ.

Αν εκείνος που ασφαρίζει τον κίνδυνο επιβαρυνόταν με υποχρεώσεις μόνο σε περίπτωση πραγματοποίησης του κινδύνου, αυτό θα σήμαινε ότι δεν έχει ο ίδιος υποχρέωση διατήρησης αντίστοιχων αποθεμάτων ούτε κατά τη στιγμή σύναψης της ασφάλισης ούτε κατά το μεσοδιάστημα μέχρι τη πραγματοποίηση του κινδύνου και μόνο μετά τη πραγματοποίηση του γεννώνται οι οποιεσδήποτε συμφωνημένες υποχρεώσεις του. Ούτε όμως ο νομοθέτης θέλει αυτή την άποψη, αντίθετα υπάγει έλεγχο για την πρόσληψη της αφερεγγυότητας τους. Η διατύπωση του αρθ. 189 Ε.Ν. που αναφέρθηκε, δεν ακριβολογεί λοιπόν και μάλλον αφορά μόνο την ασφαλιστική σύμβαση και το περιεχόμενό της.

Θα πρέπει επομένως να δοθεί ένας ορισμός που να καλύπτει και την υποχρέωση εκείνου που αναλαμβάνει ασφαλίσεις κινδύνων να είναι προετοιμασμένος για την παροχή που υποσχέθηκε σε ολόκληρο το χρονικό διάστημα, από την σύναψη της ασφάλισης μέχρι την πραγματοποίηση του κινδύνου. Σε αντίθετη περίπτωση η ιδιωτική ασφάλιση δεν εξασφαλίζει πραγματικά τον ασφαλιζόμενο ούτε μπορεί να του δημιουργήσει το αίσθημα της προστασίας που επιδιώκει με την ασφάλιση.

- Για την αντιμετώπιση των ασυνεπειών που προκύπτουν από την άποψη που ήδη εκτέθηκε οι νομικοί μελετητές διατύπωσαν και με άλλο τρόπο το αντικείμενο της παροχής εκείνου που αναλαμβάνει ασφάλιση κινδύνων: Η παροχή του συνίσταται τόσο στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων του, όσο και στην ετοιμότητά του για εκπλήρωση. Αυτή η λύση έγινε κατορθωτή με την υιοθέτηση της άποψης ότι εκείνος που ασφαρίζει τον κίνδυνο δεν αποκτά απλά μια υποχρέωση πληρωμής υπό προϋποθέσεις, αλλά αναλαμβάνει την υποχρέωση να είναι έτοιμος να εκπληρώσει την υποχρέωση αυτή αν πραγματοποιηθεί ο κίνδυνος (Θεωρία της ανάληψης του κινδύνου). Υποχρέωση δε γεννιέται δηλαδή μόνο τη στιγμή που επέρχεται ο κίνδυνος, αλλά από την αρχή. Με αυτήν την έννοια εκείνος που ασφαρίζει «αναλαμβάνει τον κίνδυνο».

- Κατά άλλη άποψη στην ασφάλιση προέχει η με αντάλλαγμα υπόσχεση αποζημίωσης (θεωρία της αποζημίωσης). Η θεωρία αυτή ερμηνεύει ικανοποιητικά την αβεβαιότητα του κινδύνου και την υποχρέωση παροχής του ασφαλιστή σε περίπτωση πραγματοποίησης του κινδύνου, αλλά στηρίζεται στην πιθανή ζημιά που αντιμετωπίζεται με την ασφάλιση. Έτσι μπορούν να ερμηνευθούν αρκετά είδη ασφάλισης στα οποία δε λαμβάνεται υπόψη η ζημιά, π.χ. ασφάλιση ζωής. Για την ασφάλιση ζωής υποστηρίχθηκε από εκείνους που υιοθέτησαν αυτήν τη θεωρία ότι δε λαμβάνεται υπόψη η ζημιά, αφού αυτή εξυπακούεται δεδομένου ότι ο θάνατος είναι πάντοτε ζημιογόνος.

- Κατά άλλη άποψη η ασφάλιση συνάπτεται για αντιμετώπιση ανάγκης (Θεωρία της ανάγκης). Η ανάγκη διακρίνεται σε συγκεκριμένη, όταν υπάρχει ζημιά που μπορεί να αποτιμηθεί και η παροχή προς τον ασφαλισμένο παίρνει τη μορφή αποζημίωσης και αφηρημένη, όταν η ζημιά δεν μπορεί να αποτιμηθεί, οπότε η παροχή του ασφαλιστή παίρνει τη μορφή καταβολής ποσού προσυμφωνημένου ύψους.

- Σε άλλη άποψη η ασφάλιση θεωρείται ότι αντιμετωπίζει βλάβες που μπορούν να δημιουργηθούν και να διαταράξουν τις οικονομικές επιδιώξεις των ασφαλισμένων (Θεωρία της ασφάλειας οικονομικών επιδιώξεων). Και η θεωρία αυτή προϋποθέτει βλάβη, δηλαδή ζημιά, και επομένως έχει τις ίδιες δυσκολίες με τις προηγούμενες δύο.

- Κατά άλλη άποψη το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό στοιχείο της ασφάλισης είναι ότι ο κίνδυνος ασφαλιζεται από ασφαλιστική επιχείρηση (Θεωρία της ασφαλιστικής επιχείρησης). Η δραστηριότητα της επιχείρησης αυτής ασκείται προγραμματισμένα με πολλούς ασφαλισμένους πελάτες, των οποίων τις αντικαταβολές ενώνει και διαχειρίζεται διατηρώντας το περιουσιακό απόθεμα από το οποίο αντιμετωπίζει κινδύνους.

- Άλλη άποψη τονίζει ότι χαρακτηριστικό κάθε ασφάλισης είναι ότι δημιουργεί ένα κύκλο ασφαλισμένων που εκτίθενται στον ίδιο κίνδυνο (Θεωρία της κοινωνίας κινδύνων). Αποτελεί περισσότερο προϋπόθεση της τεχνικής οργάνωσης των ασφαλίσεων. Δεν προκύπτει από τον νόμο ότι η σύναψη πολλών ασφαλίσεων από την ίδια ασφαλιστική επιχείρηση κατά του ίδιου κινδύνου γίνεται προγραμματισμένα προς τον σκοπό αντιμετώπισης αυτού του κινδύνου. Συγχρόνως διατυπώνονται επιφυλάξεις για το αν η δημιουργούμενη κοινωνία κινδύνου πρέπει οπωσδήποτε να αποτελείται από πρόσωπα εκτιθεμένα στον ίδιο κίνδυνο, αφού αυτό ήδη δεν τηρείται για ασφαλίσεις μεγάλων κινδύνων.

- Υπάρχουν τέλος θεωρίες, κατά τις οποίες τις ασφαλίσεις χαρακτηρίζει η ύπαρξη του κινδύνου (Θεωρίες του κινδύνου). Ο «κίνδυνος» στην ασφάλιση διαφέρει από τη γνωστή γενικότερη έννοια του κινδύνου. Από την πλευρά του ασφαλισμένου κινδύνος είναι η πιθανότητα δημιουργίας οικονομικής ανάγκης. Έγινε προσπάθεια προσδιορισμού, για ποια ανάγκη πρόκειται και ποιον αφορά. Εδώ δεν πρόκειται για τον κίνδυνο που διατρέχει ο ίδιος ως ασφαλισμένος ή η περιουσία του, αφού ο κίνδυνος αυτός μπορεί να συμβεί ανεξάρτητα από τη σύναψη της ασφάλισης τα δε χαρακτηριστικά του δεν είναι δυνατό να κατανεμηθούν και σε άλλα πρόσωπα, όπως π.χ. σε εκείνον που ασφαρίζει (π.χ. πυρκαγιά, θάνατος κλπ.). Από τη πλευρά εκείνου που ασφαρίζει, ο κίνδυνος είναι διαφορετικής μορφής και μοιάζει με ανάληψη ευθύνης. Ο ορισμός του ασφαλιστικού κινδύνου είναι λοιπόν εδώ διαφορετικός, είναι η πιθανότητα επέλευσης του περιστατικού που υποχρεώνει

εκείνον που ασφαρίζει σε παροχή. Και η θεωρία αυτή είναι χρήσιμη για την ασφάλιση, αλλά δεν τονίζει παρά μόνο ένα από τα χαρακτηριστικά της ασφάλισης και δεν ερμηνεύει την υποχρέωση εκείνου που ασφαρίζει.

- Για τον προσδιορισμό της έννοιας της ιδιωτικής ασφάλισης και τη διαφοροποίηση της από τις συγκεκριμένες έννοιες που αναφέρθηκαν θα πρέπει στον ορισμό της να συμπεριληφθούν σωρευτικά τα απαραίτητα στοιχεία της. Εδώ πρέπει να προσεχθεί ότι ιδίως το Ελληνικό Δίκαιο δεν χαρακτηρίζει ως έγκυρη ιδιωτική ασφάλιση μια έννομη σχέση που, ακόμη και αν έχει τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά των ιδιωτικών ασφαλίσεων, δεν έχει συναφθεί από τα προβλεπόμενα στο νόμο πρόσωπα σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου (πρβ. αρθ. 53 παρ.4 ΝΔ 400/70).

Λαμβάνοντας υπόψη όσα εκτέθηκαν μέχρι τώρα ένας ορισμός της ιδιωτικής ασφάλισης υπό το Ελληνικό Δίκαιο θα πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα :

Ιδιωτική ασφάλιση είναι η δημιουργούμενη από τους ενδιαφερόμενους αυτοτελής και αγωγήμη σχέση ιδιωτικού δικαίου, στην οποία με ανταλλάγματα αναλαμβάνονται κίνδυνοι από τα πρόσωπα και με τρόπο που προβλέπονται στο νόμο ενώ δημιουργείται κοινωνία κινδύνων.

B. Στοιχεία ιδιωτικής ασφάλισης

Για να γίνει διάκριση της δημιουργούμενης ασφαλιστικής σχέσης από άλλες έννομες σχέσεις πρέπει να εντοπισθούν τα κοινά στοιχεία ή χαρακτηριστικά κάθε ιδιωτικής ασφάλισης, που την κάνουν να διακρίνεται από άλλες σχέσεις και χωρίς τα οποία μια έννομη σχέση δεν είναι ιδιωτική ασφάλιση.

Τα βασικότερα κοινά στοιχεία είναι:

- Η ιδιωτική ασφάλιση δημιουργείται με πρωτοβουλία των ενδιαφερόμενων, ενώ δεν προβλέπονται ιδιωτικές ασφαλίσεις που να δημιουργούνται άμεσα από τον νόμο.
- Ο νόμος επεμβαίνει για να εξασφαλίσει προληπτικά τη φερεγγυότητα εκείνου που αναλαμβάνει να ασφαλίσει κινδύνους καθώς και τη σύντομη άσκηση της ιδιωτικής ασφάλισης.
- Με την ιδιωτική ασφάλιση περισσότεροι επιβαρύνονται άμεσα ή έμμεσα με τις συνέπειες του κινδύνου που θίγει έναν.
- Σε περίπτωση συνδρομής των προϋποθέσεων που ορίζονται μπορεί να εξαναγκασθεί εκείνος που ασφαλίσε τον κίνδυνο, να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του.

- Στην ιδιωτική ασφάλιση γίνεται πάντοτε λόγος για ανταλλάγματα.
- Η ιδιωτική ασφάλιση είτε δημιουργείται ανεξάρτητα (π.χ. ασφάλιση πλοίου) είτε δημιουργείται σε συσχετισμό με κάποια άλλη έννομη σχέση (π.χ. ασφάλιση φορτίου με την ευκαιρία της ανάληψης εργασίας).

Σε κάθε περίπτωση όμως αποτελεί η ιδιωτική ασφάλιση ξεχωριστή έννομη σχέση που εξετάζεται από το Εμπορικό Δίκαιο.

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτουν διάφορες διαπιστώσεις που αποτελούν και τα κοινά χαρακτηριστικά κάθε ιδιωτικής ασφάλισης. Τα χαρακτηριστικά αυτά πρέπει να συντρέχουν και συγχρόνως σε μια έννομη σχέση για να θεωρηθεί ιδιωτική ασφάλιση.

- Για τη δημιουργία ιδιωτικής ασφάλισης απαιτείται ιδιωτική πρωτοβουλία.
- Μόνο ορισμένα πρόσωπα με ειδική οργάνωση εμπορικής επιχείρησης και ειδική κρατική άδεια επιτρέπεται να αναλαμβάνει την ασφάλιση κινδύνων.
- Η ιδιωτική ασφάλιση γεννάει, όταν συντρέξουν οι προϋποθέσεις, την υποχρέωση παροχής σε βάρος εκείνου που ασφαρίζει τον κίνδυνο. Αυτός δηλαδή μπορεί να εξαναγκασθεί σε παροχή, γιατί δημιουργείται αγώγιμο δικαίωμα εναντίον του.
- Η παροχή που υπόσχεται εκείνος που ασφαρίζει μπορεί να συνίσταται σε χρήμα ή σε πράγματα ή ακόμη και σε υπηρεσίες.
- Η ιδιωτική ασφάλιση δεν συνεπάγεται ποτέ χαριστικά, αλλά πάντοτε με αντάλλαγμα, δηλαδή με αντικαταβολή κάποιου χρηματικού ποσού.
- Η ασφάλιση αυτή σκοπεύει στην αντιμετώπιση των συνεπειών κινδύνου.
- Τόσο ο νόμος όσο και η πρακτική αντιμετωπίζουν την ιδιωτική ασφάλιση ως έννομη σχέση. Ακόμα και αν αυτή συναφθεί με την ευκαιρία άλλης έννομης σχέσης πάντοτε κρίνεται αυτοτελώς.
- Η ιδιωτική ασφάλιση δεν δημιουργεί μια σχέση στην οποία ένας κάτι κερδίζει και ένας άλλος κάτι χάνει, αλλά με αυτήν κατανέμονται οι συνέπειες του κινδύνου που θίγει ένα πρόσωπο σε περισσότερα πρόσωπα, η ομάδα των οποίων φέρει τις συνέπειες των κινδύνων (κοινωνία κινδύνων).

Γ. ΟΙ ΔΥΟ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Οι ιδιωτικές ασφαλίσεις εμφανίζονται είτε ως ασφαλίσεις με ασφαλιστρο είτε ως αμοιβαίες ασφαλίσεις (αλληλασφαλίσεις). Η διάκριση αυτή γίνεται με κριτήρια διαφορετικά από το είδος του ασφαλιζόμενου κινδύνου ή το αντικείμενο της ασφάλισης. Δεν πρέπει να χαρακτηριστεί καθεμιά από τις μορφές αυτές ως «είδος» ασφάλισης γιατί θεωρητικά μπορεί με καθεμιά από τις μορφές αυτές να συναφθεί σχεδόν

οποιοδήποτε είδος ιδιωτικής ασφάλισης (π.χ. ασφάλιση πυρκαγιάς, θαλάσσια ασφάλιση κλπ.).

Για τη διάκριση των δύο μορφών ιδιωτικής ασφάλισης λαμβάνεται ως κριτήριο η οργάνωση εκείνου που ασφαρίζει. Στην ουσία η διαφορά βρίσκεται στο αν αυτός εκτίθεται και ο ίδιος στον κίνδυνο ή δεν εκτίθεται. Εδώ δεν εννοείται η έμμεση συμμετοχή στις συνέπειες του κινδύνου, που υπάρχει και στην ασφάλιση με ασφαλιστρο, αλλά το αν αυτός που ασφαρίζει απειλείται άμεσα από τον κίνδυνο που απειλεί και τον ασφαλιζόμενο.

Ιστορικά οι δύο μορφές ασφάλισης αναπτύχθηκαν σχεδόν παράλληλα, όπως δείχθηκε, αλλά σε άλλη εποχή, σε άλλες περιοχές και για διαφορετικά είδη ασφάλισης η καθεμία.

1. Ασφάλιση με ασφαλιστρο

Η μορφή αυτή θεωρείται ότι εξασφαλίζει γρήγορα ικανό κεφάλαιο για αντιμετώπιση μεγαλύτερων κινδύνων.

Σε αυτή τη μορφή ιδιωτικής ασφάλισης εκείνος που ασφαρίζει (ασφαλιστής) παρουσιάζεται πραγματικά ως είδος χρηματοδότη για τη περίπτωση πραγματοποίησης του κινδύνου, χωρίς να εκτίθεται προσωπικά και ο ίδιος σε αυτόν τον κίνδυνο. Έτσι π.χ. ο ασφαλιστής θαλάσσιων κινδύνων δεν είναι ούτε ναυτικός ούτε ασχολείται με θαλάσσιο εμπόριο, εφοπλιστικές επιχειρήσεις κλπ.

Η σχέση του ασφαλιστή με τους ασφαλισμένους θεωρείται εμπορική σχέση και ο ίδιος είναι έμπορος επειδή συνάπτει επαγγελματικά τέτοιες σχέσεις, οι δε ασφαλισμένοι είναι πελάτες του. Η σύναψη ιδιωτικής ασφάλισης δεν είναι όμως και για τον ασφαλισμένο πελάτη οπωσδήποτε εμπορική πράξη, ακριβώς επειδή αυτός δεν είναι απαραίτητα έμπορος, την δε ασφάλιση συνάπτει ευκαιριακά. Αν βέβαια ο ίδιος είναι από άλλη αιτία έμπορος, όπως ιδίως συχνά συμβαίνει στη θαλάσσια ασφάλιση, τότε και η σύναψη ιδιωτικής ασφάλισης που έχει σχέση με τα αντικείμενα ή τα μέσα της εμπορίας του είναι πράξη εμπορική, π.χ. ασφάλιση πλοίου από τον εφοπλιστή κλπ. Έχουν διατυπωθεί και αντίθετες απόψεις που υιοθετούν την εμπορικότητα όλων ή ορισμένων ειδών ιδιωτικής ασφάλισης και για τον ασφαλισμένο πελάτη, άσχετα προς το αν ο ίδιος είναι έμπορος, αλλά δεν φαίνεται να έχουν αρκετό νομικό έρεισμα.

Η ελληνική νομοθεσία δείχνει ιδιαίτερη προτίμηση για την ασφάλιση με ασφαλιστρο. Στις διατάξεις των νόμων γίνεται λόγος μόνο για «ασφαλιστές» και για «ασφαλιστρα» όταν ρυθμίζεται η σχέση της

ιδιωτικής ασφάλισης. Συγχρόνως ο νόμος επιτρέπει την ιδιωτική ασφάλιση με αυτή τη μορφή για κάθε είδος ασφάλισης.

Οι επιστήμες που υπηρετούν την ιδιωτική ασφάλιση κατά βάση αυτή τη μορφή ασφάλισης αναλύουν. Για αυτό και η ελληνική νομική επιστήμη χρησιμοποιεί κυρίως τους όρους «ασφαλιστής» και «ασφάλιστρα» χωρίς να ακριβολογεί όμως πάντοτε, αφού η μορφή αυτή της ιδιωτικής ασφάλισης δεν είναι η μοναδική που επιτρέπεται.

Η ασφάλιση με ασφάλιστρο δεν καλύπτει μόνη της την έννοια της ασφαλιστικής επιχείρησης, γιατί η τελευταία μπορεί να ασκείται και με τη μορφή αλληλασφάλισης.

2. Αμοιβαία ασφάλιση (Αλληλασφάλιση)

Αυτή η μορφή ιδιωτικής ασφάλισης θεωρείται ότι εξυπηρετεί περισσότερο το κλίμα εμπιστοσύνης που πρέπει να υπάρχει μεταξύ του ασφαλισμένου και εκείνου που τον ασφαλίζει.

Σε αυτή πραγματοποιείται κατά πιο ευκολονόητο τρόπο η κατανομή των συνεπειών του κινδύνου ενός σε περισσότερους. Εδώ πρόσωπα εκτεθειμένα στον ίδιο κίνδυνο ή στους ίδιους κινδύνους συγκροτώντας ομάδα συμφωνούν μεταξύ τους και με δικά τους χρήματα (εισφορές) συγκεντρώνουν το κεφάλαιο από το οποίο αντιμετωπίζονται οι συνέπειες του κινδύνου που κτυπά καθένα από τα πρόσωπα της ομάδας.

Για τον σκοπό αυτό πρέπει η ομάδα να δημιουργήσει αναπόφευκτα ένα όργανο που θα διαχειρίζεται τα εισπραττόμενα και θα πληρώνει σε περίπτωση πραγματοποίησης κινδύνων. Το όργανο αυτό έχει σημασία αντίστοιχη με τον «ασφαλιστή» της ασφάλισης με ασφάλιστρο και οι εισφορές αντιστοιχούν με τα «ασφάλιστρα».

π.χ. επειδή εργάτες ορισμένης κατηγορίας διατρέχουν τους ίδιους κινδύνους κατά την εργασίας τους, συμφωνούν να δημιουργήσουν ένα όργανο που θα εισπράττει από όλους προληπτικά ορισμένα χρήματα και θα πληρώνει τα έξοδα νοσηλείας σε περίπτωση τραυματισμού ενός οποιουδήποτε από αυτούς.

Το κεφάλαιο που χρειάζεται για τον σκοπό αυτό πρέπει αναπόφευκτα να σχηματισθεί βαθμιαία από τις εισφορές των μελών. Αυτές αποτελούν το αντάλλαγμα των παροχών που αναφέρθηκαν.

Η οργάνωση αυτής της μορφής ασφάλισης και οι μαθηματικοί υπολογισμοί που απαιτούνται δεν διαφέρουν από εκείνους της ασφάλισης με ασφάλιστρο.

Η σχέση του οργάνου προς τα μέλη και εδώ να θεωρηθεί εμπορική ως προς το όργανο, αλλά όχι απαραίτητα ως προς τα μέλη.

Αυτή η μορφή ιδιωτικής ασφάλισης έχει το μειονέκτημα ότι συχνά δυσκολεύεται να δημιουργήσει εύκολα και γρήγορα ικανό κεφάλαιο.

Δεν πρέπει να συγχέεται με την κοινωνική ασφάλιση, αφού πηγάζει αποκλειστικά από ιδιωτική πρωτοβουλία (των μελών).

Η ελληνική νομοθεσία δεν θεσπίζει ειδικές διατάξεις για ρύθμιση της ασφαλιστικής σχέσης που δημιουργεί αυτή η μορφή ιδιωτικής ασφάλισης. Το Ελληνικό Δίκαιο δεν φαίνεται να ευνοεί ιδιαίτερα αυτή τη μορφή ασφάλισης και την επιτρέπει κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις, δηλαδή πρέπει να δημιουργηθεί ως διαχειριστικό όργανο ένας αλληλασφαλιστικός συνεταιρισμός ή αλληλασφαλιστικό ταμείο συνεταιρισμού για την ασφάλιση των μελών του. (Το ταμείο αυτό δεν πρέπει να συγχέεται με τα ταμεία των κοινωνικών ασφαλίσεων). Οι συναπτόμενες ασφαλίσεις επιτρέπονται μόνο ως ασφαλίσεις ζημιάς.

Για τη ρύθμιση της ασφαλιστικής σχέσης ο νόμος παραπέμπει στις διατάξεις της ασφάλισης με ασφάλιστρο που πρέπει να εφαρμόζονται, εφόσον δεν είναι ασυμβίβαστες προς την ιδιαίτερη μορφή της αλληλασφάλισης.

Από τις διατάξεις της ασφάλισης με ασφάλιστρο δεν εμφανίζονται στην αλληλασφάλιση όσες δεν αφορούν ασφαλίσεις ζημιάς. Σε άλλες χώρες η αλληλασφάλιση έχει λάβει τεράστια εξάπλωση, το δε διαχειριστικό της όργανο μπορεί να έχει και άλλες νομικές μορφές πέραν από Συνεταιρισμό.¹

¹ Σκουλούδης Ζ., Δίκαιο της Ιδιωτικής Ασφάλισης, σελ. 19

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΜΕ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Ι. Ο Ασφαλιστικός κίνδυνος

Ο κίνδυνος είναι βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο κάθε ασφάλισης. Για την αντιμετώπιση των συνεπειών του συνάπτεται η ιδιωτική ασφάλιση επιδιώκοντας τη συμμετοχή στην οικονομική επιβάρυνση, που προκαλεί η πραγματοποίηση του κινδύνου, περισσότερων προσώπων.

Η έννοια του κινδύνου είναι γνωστή ως πιθανότητα βλαβερού περιστατικού.

Στις ασφαλίσσεις η έννοια του κινδύνου είναι σήμερα ευρύτερη και περιλαμβάνει κάθε μορφής περιστατικά που μπορούν να συμβούν, τα οποία συνεπάγονται την υποχρέωση παροχής εκείνου που ασφαρίζει.

Έτσι τον ασφαλιστικό κίνδυνο δεν αποτελούν μόνο δυσάρεστα περιστατικά, πρβ. ασφάλιση πυρκαγιάς, αλλά και ευχάριστα, πρβ. ασφάλιση επιβίωσης, ή απλώς περιστατικά που συνεπάγονται αλλαγή κατάστασης, πρβ. ασφάλιση ζωής μικτή.

Ευχάριστα περιστατικά μπορούν να αποτελέσουν τον ασφαλιστικό κίνδυνο, αν ο ασφαλισμένος θεωρεί ότι αυτά θα του δημιουργήσουν – αν συμβούν – (πρόσθετη) οικονομική ανάγκη, πρβ. ασφάλιση σπουδών, ασφάλιση γάμου κλπ. Εκείνος που ασφαρίζει συμφέρον έχει να συνάψει ασφαλίσσεις και για τέτοια περιστατικά, αν βέβαια είναι ασφαλίσιμα και υπάγονται στους κανόνες των ασφαλιστικών κινδύνων. Για αυτό και ο νόμος δεν είχε σκοπό να εμποδίσει την ασφάλιση για μη δυσάρεστα περιστατικά, αλλά απλώς αγνοούσε ότι μπορούν να υπάρξουν ενδιαφερόμενοι για παρόμοιες ασφαλίσσεις.

Η οικονομική ανάγκη που ενδέχεται να προκληθεί από τα περιστατικά που αποτελούν τον ασφαλιστικό κίνδυνο δεν είναι προϋπόθεση της

ασφάλισης, αλλά η αντιμετώπιση της συχνά αποτελεί σκοπό της ασφάλισης.

Στης ασφαλίσειζ ζημιάζ προϋπόθεζη τηζ παροχήζ εκείνου που αζφαλίζει είναι η δημιουργία οικονομικήζ ανάγκηζ.

Η πιθανότητα των περιζατατικών που απαρτίζουν τον κίνδουνο ερμηνεύεται ζιζ αζφαλίζειζ με μεγάλη ευρύτητα. Το πρώτο χαρακτηριζιζτικό τηζ είναι η ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ για το περιζατατικό. Αυτή βρίςκεται ζτο μεταίχμιο μεταξύ βεβαιότηζαζ όπι το περιζατατικό δεν θα επέλθει και βεβαιότηζαζ όπι αυτό θα επέλθει ή όπι αυτό έχει ήδη επέλθει. Αν υπάρχει βεβαιότηζαζ, δεν υπάρχει αζφαλιζιζτικόζ κίνδουνοζ, επομένωζ δεν είναι δυνατή η ζύναψη αζφάλιζιζζ, π.χ. αζφάλιζιζζ κατά κινδύωνων τηζ ναυζιπλοΐαζ ενόζ πλοΐου που βρίςκεται μόνιμα ζτην ζηρά, αζφάλιζιζζ ενόζ δΰτη για κάθοδο ζε απΰθμενα βάθη, αζφάλιζιζζ μηχανήματοζ του οπιόου είναι γνωζτό όπι ήδη επήλθε η καταζτροφή κλπ.

Η αβεβαιότηζαζ δεν αφορά αποκλειζιζτικά το αν θα επέλθει ένα περιζατατικό, π.χ. αζφάλιζιζζ πυρκαγιάζ, αλλά μπορεί να αφορά το πότε αυτό θα επέλθει. Τουτό ζυμβαίνει αν είναι βέβαιο όπι το περιζατατικό οπιωζδήποτε κάποτε θα επέλθει, αλλά είναι άγνωζτο το χρονικό ζημείο που αυτό θα ζυμβεί, π.χ. ζτην αζφάλιζιζζ ζωήζ κατά του κινδύνου του θανάτου δεν υπάρχει αμφιβολία όπι κάποτε θα επέλθει ο θάνατοζ, αλλά έλλειψη βεβαιότηζαζ για τον ακριβή χρόνο του.

Μπορεί η άβεβαιότηζαζ να μην αφορά ούτε το «αν» ούτε το «πότε» θα ζυμβεί το περιζατατικό, αλλά μόνο το ύψοζ τηζ οικονομικήζ ανάγκηζ που αυτό θα δημιουργήζει, π.χ. ζτην αζφάλιζιζζ μεταφοράζ κρουζτάλλινων ειδών είναι βέβαιο όπι αρκετά από αυτά θα ζπάζουζ κατά τη μεταφορά, αλλά άγνωζτο πόζα ακριβώζ.

Πέραν από τη γνώζη και τη βεβαιότηζαζ, αβεβαιότηζαζ δεν θα υπάρχει και όταν η επέλευζιζ ενόζ περιζατατικού δεν εξαρτάται από την τύχη, αλλά μόνο από τον ίδιο τον αζφαλιζμένο. Εδώ ανακΰπτει το ζεύτερο χαρακτηριζιζτικό τηζ πιθανότηζαζ των περιζατατικών που αζποτελουόν τον κίνδουνο, δηλαδή ΤΥΧΑΙΑ επέλευζιζ τουζ.

Πραγματικά η αβεβαιότηζαζ δεν πρέπει να οφείλεται ζε αναποφαζιζιζτικότητα του αζφαλιζμένου, αλλά μόνο ζτην τύχη. Μόνο τυχαία περιζατατικά μπορούν να αζποτελέζουζ τον κίνδουνο. Ωζ τυχαίο θεωρείται ένα ενδεχόμενο περιζατατικό που μπορεί – κάτω από τιζ ίδιζζ ζυνθήκεζ – άλλοτε να πραγματοποιοοιείται και άλλοτε να μην πραγματοποιοοιείται, χωρίς να μπορεί να γίνει εξαρχήζ ακριβήζ πρόβλεψη.

Η έννοια του τυχαίου περιστατικού μπορεί να δημιουργήσει την εντύπωση ότι τον κίνδυνο μπορούν να αποτελέσουν μόνο περιστατικά που ενδέχεται να προκληθούν αποκλειστικά από ανώτερη βία ή φυσικά γεγονότα, π.χ. καταιγίδα, κεραυνός, βραχυκύκλωμα κλπ. Αυτό δεν είναι σωστό. Τα περιστατικά που εδώ ενδιαφέρουν μπορούν να προκληθούν και από ανθρώπινη συμπεριφορά, δηλαδή συμπεριφορά ενός τρίτου ηθελημένη ή ακούσια, π.χ. κλοπή, τραυματισμός του ασφαλισμένου από αδεξιότητα τρίτου κλπ. Σε μερικές περιπτώσεις τα περιστατικά του κινδύνου μπορούν να προκληθούν και από συμπεριφορά του ίδιου του ασφαλισμένου μη ηθελημένα από τον ίδιο.

Εκείνο επομένως που αποκλείει πάντοτε την έννοια του «τυχαίου» είναι η ηθελημένη συμπεριφορά (πράξη ή παράλειψη) από πλευράς ασφαλισμένων – δηλαδή καταρχήν του ίδιου του ασφαλισμένου, συχνά όμως και άλλων προσώπων που σχετίζονται με αυτόν ή με την ασφάλιση.¹

II. Κανόνες του ασφαλιστικού κινδύνου και ορισμός

Κάθε μορφής περιστατικά μπορούν καταρχήν να αποτελέσουν τον ασφαλιστικό κίνδυνο, όπως τονίσθηκε. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι όλα τα νοητά περιστατικά μπορούν σήμερα να αποτελέσουν ασφαλιστικό κίνδυνο, δηλαδή κίνδυνο που μπορεί να ασφαλισθεί.

- Τα περιστατικά που μας ενδιαφέρουν πρέπει να είναι ΠΙΘΑΝΑ, δηλαδή αβέβαια και τυχαία, όπως δείχθηκε, και να αποτελούν ΥΠΑΡΚΤΟ ΚΙΝΔΥΝΟ.

- Αυτά δεν πρέπει να αποτελούν άγνωστο κίνδυνο, αλλά ένα γνωστό και συνηθισμένο κίνδυνο. Γνωστοί αλλά έκτακτοι κίνδυνοι μπορούν να ασφαλισθούν μόνο με ειδική συμφωνία.

Η απαρίθμηση των περιστατικών που αποτελούν τον κίνδυνο είναι αναγκαία σε κάθε ασφάλιση, εκτός από λίγες εξαιρέσεις δηλαδή τις ασφαλίσσεις μεταφορών, θαλάσσιες, αεροπορικές ασφαλίσσεις, στις οποίες, αν δεν συμφωνηθεί το αντίθετο, η ασφάλιση ισχύει για κάθε κίνδυνο.

Γνωστός κίνδυνος είναι εκείνος, που έχει διαπιστωθεί με την παρατήρηση μεγάλου αριθμού περιπτώσεων ότι απειλεί πολλούς αλλά από αυτούς κτυπάει λίγους και μάλιστα όχι συγχρόνως ή με την ίδια ένταση. Αν αυτό δεν συμβαίνει δεν μπορεί να δημιουργηθεί ασφάλιση με ικανοποιητικούς όρους εγκρινόμενους από την Πολιτεία.

¹ Δούκας Σ., Ιδιωτική Ασφάλιση, σελ. 38

Ο κίνδυνος πρέπει να κτυπάει κατά καιρούς με σταθερές αναλογίες παρουσιάζοντας ορισμένο ρυθμό και αφήνοντας να εξαχθεί από την παρατήρηση του ο φυσικός νόμος που τον διέπει. Έτσι, με την παρατήρηση μεγάλου αριθμού περιπτώσεων για κάθε κίνδυνο μπορεί να συνταχθεί ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ που δίνει την πιθανότητα του κινδύνου. Χωρίς πίνακες (τεχνικές βάσεις υπολογισμού της πιθανότητας) δεν είναι αποτελεσματική η κρίση περί του αν ένας κίνδυνος συμφέρει να ασφαλισθεί και με ποιους όρους. Για ορισμένες ασφαλίσεις προϋπόθεση της χορήγησης άδειας λειτουργίας σε ασφαλιστική επιχείρηση είναι η προκαταβολική σύνταξη και κατάθεση αυτών των πινάκων.

Ασφαλιστικός κίνδυνος είναι επομένως η προμελετημένη πιθανότητα επέλευσης περιστατικών, τα οποία συνεπάγονται την υποχρέωση παροχής εκείνου που ασφαλίζει.¹

¹ Ρόκας Ι., Εισαγωγή στο Δίκαιο της Ιδιωτικής Ασφάλισης, σελ. 44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Ι. Ασφαλιστής

Στην Ελλάδα πρωτασφαλιστικές εργασίες επιτρέπεται να ασκούνται από ασφαλιστική επιχείρηση και από εγκατεστημένα εδώ γραφεία αντιπροσωπείας μεσιτών του Λλόϋδς Λονδίνου μόνο για θαλάσσιες ασφαλίσεις.

Ασφαλιστική επιχείρηση κατά το ν.δ. 400/1970 «περί ιδιωτικής επιχειρήσεως ασφαλίσεως» είναι η ειδική ανώνυμη εταιρία που ασχολείται αποκλειστικά με ασφαλιστικές εργασίες, ο αλληλασφαλιστικός συνεταιρισμός, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους σε άλλο Κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ένωση Ασφαλιστών Λλόϋδς Λονδίνου. Σε ευρεία έννοια ασφαλιστής μπορεί να ονομαστεί κάθε πρόσωπο που ασκεί διευθυντικές εξειδικευμένες ασφαλιστικές εργασίες σε ασφαλιστική επιχείρηση, όχι όμως και ο ασφαλιστικός σύμβουλος του ν.1569/1986, παρόλο που συνηθίζεται να ονομάζεται έτσι. Σε στενή έννοια και στην κυριολεξία, ασφαλιστής είναι μόνο εκείνος που με ασφαλιστική σύμβαση νόμιμα αναλαμβάνει κινδύνους, δηλαδή μόνο ο κατά τον ΑσφΝ ασφαλιστής που χρησιμοποιείται για τον ορισμό της ασφαλιστικής σύμβασης και συνεπώς, κατά επιταγή του ν.δ. 400/1970, μόνο η ασφαλιστική επιχείρηση. Μάλιστα, μετά την τροποποίηση που επέφερε στο ν.δ. 400/1970 ο ΑσφΝ, απαγορεύεται η χρησιμοποίηση της λέξης ασφαλιστής από οποιονδήποτε άλλο, πλην της ασφαλιστικής επιχείρησης.

II. Τα πρόσωπα που ασφαρίζονται (Ο "αντισυμβαλλόμενος")

Στην ιδιωτική ασφάλιση, εκτός από εκείνον που ασκεί ασφαλίσεις, πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζουν και τα πρόσωπα που ασφαρίζονται. Στην κοινή γλώσσα τα πρόσωπα αυτά αποτελούν τον κόσμο των «ασφαλισμένων», τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε άλλες χώρες.

Ο γενικός αυτός όρος αναφέρεται για να τονισθεί ότι η ασφάλιση αφορά αυτά τα πρόσωπα, χωρίς να δίδεται προσοχή στις μεταξύ τους διακρίσεις.

Με βάση τον τρόπο με τον οποίο συμμετέχουν στην ασφάλιση τα πρόσωπα αυτά διακρίνονται σε :

- εκείνον που συμφωνεί την ασφάλιση, συμβάλλεται με τον ασφαλιστή ως πελάτης του και αναλαμβάνει να πληρώσει τα ασφάλιστρα (αντισυμβαλλόμενος ή ενεργών της ασφάλιση).
- εκείνον που θα κτυπηθεί άμεσα από τον ασφαλιστικό κίνδυνο σε περίπτωση πραγματοποίησης του (ασφαλισμένος υπό στενή έννοια).
- εκείνον που θα δικαιούται την ασφαλιστική παροχή, αν πραγματοποιηθεί ο κίνδυνος (δικαιούχος).

Οι ρόλοι αυτοί μπορούν να συμπίπτουν σε μια ασφάλιση στο ίδιο πρόσωπο, είτε να κατανέμονται σε περισσότερα πρόσωπα. Έτσι είναι δυνατόν εκείνος που συμφωνεί την ασφάλιση να μην εκτίθεται ο ίδιος άμεσα στον κίνδυνο ή να μην συμφωνεί ότι ο ίδιος θα δικαιούται την ασφαλιστική παροχή αν πραγματοποιηθεί ο κίνδυνος.

Ο ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΣ είναι το σημαντικότερο από αυτά τα πρόσωπα. Αυτός αποκτά υποχρεώσεις από την ασφάλιση, κατά κανόνα. Δε ο ίδιος αποκτά και δικαιώματα κατά του ασφαλιστή, ανταλλάσσει δηλώσεις βούλησης με τον ασφαλιστή, αποφασίζει για την τύχη της ασφάλισης και μπορεί να αμφισβητήσει την εγκυρότητα των ασφαλιστικών συμφωνιών, αν χρειασθεί. Στο πρόσωπο αυτού πρέπει να συντρέχουν οι προϋποθέσεις και οι ικανότητες που ορίζονται από το νόμο για τη σύναψη της ασφάλισης, π.χ. δικαιοπρακτική ικανότητα κλπ.

Η ιδιότητα του ως προσώπου που αποφασίζει να συνάψει την ασφάλιση έχει ως συνέπεια ότι μπορεί νόμιμα να επιβαρύνεται και με υποχρεώσεις.

Εδώ υπάγονται κυρίως η υποχρέωση πληρωμής των ασφαλίσεων ως αντιπαροχής για την ασφάλιση, χωρίς να αποκλείονται και άλλα καθήκοντα για τήρηση ορισμένης συμπεριφοράς κατά τη διάρκεια της ασφάλισης.

Ο αντισυμβαλλόμενος συνάπτει της ασφάλιση συνομολογώντας τις σχετικές συμφωνίες με το δικό του όνομα. Δεν είναι βέβαια απαραίτητο να είναι ο ίδιος παρών κατά τη σύναψη της ασφάλισης, αλλά μπορεί να χρησιμοποιήσει αντιπρόσωπο που ενεργεί στο όνομά και για λογαριασμό του αντισυμβαλλόμενου.

Πέραν από τον αντισυμβαλλόμενο υπάρχουν συχνά και άλλα πρόσωπα που σχετίζονται με την ασφάλιση ως «τρίτοι συμμετέχοντες σε αυτήν», οπότε αυτά μοιράζονται τους υπόλοιπους ρόλους που προαναφέρθηκαν. Ειδικότερα :

Ο ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΣ είναι το πρόσωπο που σχετίζεται με την ασφάλιση αφού αυτή δικό του κίνδυνο αφορά, αλλά δεν συμμετέχει στις ασφαλιστικές συμφωνίες. Ειδικότερα, είναι το πρόσωπο του οποίου τα συμφέρον απειλείται από τον κίνδυνο (στις ασφαλίσσεις ζημιάς), ή το πρόσωπο την ζωή του οποίου αφορά η ασφάλιση (στις ασφαλίσσεις ζωής).

Ο ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ είναι το πρόσωπο του οποίου η σχέση με την ασφάλιση δεν ανακύπτει, παρά μόνο αν πραγματοποιηθεί ο ασφαλιστικός κίνδυνος, επειδή σε αυτόν πρέπει να καταβληθεί η ασφαλιστική παροχή (π.χ. ο δικαιούχος στην ασφάλιση ζωής ενός προσώπου).

Μπορούν να παρουσιασθούν οι πιο κάτω συνδυασμοί:

- Ο αντισυμβαλλόμενος μπορεί να είναι ο ίδιος ασφαλισμένος (**ασφάλιση για ίδιο λογαριασμό**). Αυτός συνάπτει την ασφάλιση για δικό του λογαριασμό όταν προκύπτει ότι αυτός ασφαλίζεται για κίνδυνο που απειλεί δικά του συμφέροντα ή ασφαλίζεται για δική του ζωή.

Ο συνδυασμός αυτός είναι ο πιο συνηθισμένος και έχει ιστορικά προηγηθεί. Για αυτό και ο ελληνικός Εμπορικός Νόμος αυτόν έχει υπόψη του ως κύρια μορφή ασφάλισης.

Αν συναφθεί μια ασφάλιση χωρίς να δηλώνεται ότι συνάπτεται για ίδιο λογαριασμό του αντισυμβαλλόμενου, θεωρείται ότι συνάπτεται για δικό του λογαριασμό, εφόσον δεν αναφέρεται τίποτε άλλο σχετικά.

Σε περίπτωση ασφάλισης για ίδιο λογαριασμό δικαιούχος είναι επίσης ο ίδιος ο αντισυμβαλλόμενος, εφόσον δεν αναφέρεται άλλο πρόσωπο ως δικαιούχος (πράγμα που μπορεί να συμβαίνει στην ασφάλιση ζωής).

- Ο αντισυμβαλλόμενος μπορεί να μην είναι ο ίδιος ασφαλισμένος (υπό στενή έννοια), αν συμφωνήσει την ασφάλιση ενός κινδύνου που ενδέχεται να κτυπήσει άλλον ή ασφαλίσει τη ζωή άλλου (**ασφάλιση για λογαριασμού άλλου**). Το νομικό αυτό σχήμα γίνεται κατορθωτό, μόνο αν αναφέρεται ρητά και ιδίως όταν αναφέρεται και το όνομα του ασφαλισμένου. Ο ασφαλισμένος δεν αποκτά υποχρεώσεις από την ασφάλιση, δεν απαλλάσσεται όμως και από οποιαδήποτε καθήκοντα για τήρηση ορισμένης συμπεριφοράς κατά τη διάρκεια της ασφάλισης.

Η σχέση του ασφαλισμένου με τον αντισυμβαλλόμενο δεν ενδιαφέρει εδώ. Αυτή μπορεί να είναι οποιασδήποτε μορφής, όπως οικογενειακή (π.χ. ασφάλιση παιδιών από τους γονείς), οικονομική (π.χ. ασφάλιση

εργαζομένων από εργοδότη), εμπορική (π.χ. ασφάλιση σε πώληση cif) κλπ.

Δεν πρέπει να νομισθεί ότι ο αντισυμβαλλόμενος ενεργεί στην «ασφάλιση για λογαριασμό άλλου» ως αντιπρόσωπος τούτου. Ενεργεί μεν για λογαριασμό αυτού, όχι όμως στο όνομα αυτού, αλλά πάντοτε στο δικό του όνομα συνάπτει την ασφάλιση.

Δικαιούχος της ασφαλιστικής παροχής είναι κατά αρχήν και εδώ ο αντισυμβαλλόμενος, επειδή η ασφάλιση αυτή θεωρείται ως είδος σύμβασης «υπέρ τρίτου». Ο αντισυμβαλλόμενος έχει δηλαδή το δικαίωμα να αποκτήσει την ασφαλιστική παροχή. Δεν αποκλείεται όμως να προκύπτει από τις ασφαλιστικές συμφωνίες άλλος δικαιούχος. Αυτός μπορεί να είναι ο ασφαλισμένος – όπως συμβαίνει συνήθως στις ασφαλίσσεις ζημιάς – είτε τρίτο πρόσωπο, όπως μπορεί να συμβεί στις ασφαλίσσεις ζωής.

- Ο αντισυμβαλλόμενος μπορεί να συμφωνήσει ασφάλιση κινδύνου που απειλεί άλλον, χωρίς να κατονομάζει τον άλλον, ορίζοντας μόνο τους δεσμούς που πρέπει να συνδέουν τον τελευταίο με την ασφάλιση, με βάση τους οποίους αυτός αποκτά την ιδιότητα του «ασφαλισμένου» (**ασφάλιση για λογαριασμό όποιου αφορά...**). Σε αυτήν την περίπτωση υπάρχει μια ασφάλιση για λογαριασμό άλλου, αλλά το πρόσωπο του άλλου προκύπτει μόνο όταν πραγματοποιηθεί ο ασφαλιστικός κίνδυνος. Η ασφάλιση αυτή διευκολύνει τις οικονομικές σχέσεις και συναλλαγές και εξυπηρετεί τη συνέχιση της ασφάλισης σε περίπτωση που δεν είναι γνωστό ποιος θα είναι ασφαλισμένος, ποιος δηλαδή θα σχετίζεται με το αντικείμενο της ασφάλισης και θα κτυπηθεί από τον κίνδυνο σε περίπτωση πραγματοποίησης του (π.χ. ασφάλιση εμπορευμάτων που πρόκειται να μεταπωληθούν σε τρίτους που δεν είναι προκαταβολικά γνωστοί). Επίσης διευκολύνει και έννομες σχέσεις και συνέπειες, όπως την θεσπιζόμενη αστική ευθύνη απέναντι σε πρόσωπα που δεν μπορούν να είναι γνωστά εκ των προτέρων (π.χ. ασφάλιση συνεπιβατών αυτοκινήτου, πέραν του οδηγού του).

III. Διαμεσολαβητές ιδιωτικών ασφαλίσεων

Γενικά

Η ασφαλιστική επιχείρηση δεν παράγει κάποιο προϊόν, αλλά προσφέρει υπηρεσίες, παρ' όλα αυτά έχει και αυτή ανάγκη μιας σειράς μεσαζόντων, για να φθάσουν και να διατεθούν οι υπηρεσίες της στον πελάτη.

Αυτό δεν μπορεί να κατορθωθεί διαμέσου των κοινών εμπόρων, αλλά προϋποθέτει πρόσωπα με εμπειρία στις ασφαλίσσεις και ικανότητα επαφής με την πελατεία, τα οποία και προσωπικά να εμπνέουν

εμπιστοσύνη. Πραγματικά, όχι μόνο η ασφαλιστική σχέση είναι σχέση εμπιστοσύνης, αλλά και η επιλογή της κατάλληλης ασφάλισης βασίζεται στην εμπιστοσύνη προς τα πρόσωπα που την υποδεικνύουν.

Όλες οι εργασίες που απαιτούνται για την επαφή της ασφαλιστικής επιχείρησης με το ασφαλιστικό κοινό αποτελούν την ασφαλιστική διαμεσολάβηση. Οι ασχολούμενοι με αυτήν βοηθούν τις ασφαλιστικές συναλλαγές χωρίς όμως να αναλαμβάνουν οι ίδιοι τον ασφαλιστικό κίνδυνο. Αυτό το κάνει η ασφαλιστική επιχείρηση.

Με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση ασχολούνται οι υπάλληλοι της ασφαλιστικής επιχείρησης που έρχονται σε επαφή με το κοινό καθώς και πρόσωπα που ενεργούν ανεξάρτητα και για δικό τους παράλληλο συμφέρον. Τα τελευταία είναι :

- Οι ασφαλιστικοί πράκτορες
- Οι παραγωγοί ασφαλίσεων
- Πραγματογνώμονες

Δεν υπάρχουν γενικοί κανόνες που να ισχύουν για κάθε μορφής διαμεσολαβητές των ιδιωτικών ασφαλίσεων. Οι διαμεσολαβητές αυτοί δεν ασχολούνται απλά και μόνο με την ανεύρεση πελατών, αλλά βοηθούν και στη σύναψη των ασφαλίσεων (παραγωγή ασφαλίσεων).

Στην Ελλάδα σε εναρμόνιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργήθηκε νέα ειδική νομοθεσία για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση που προβλέπει τις εξής βασικές μορφές διαμεσολαβητών : τους ασφαλιστικούς πράκτορες, τους παραγωγούς ασφαλίσεων και τους πραγματογνώμονες.¹

A. Ασφαλιστικός Πράκτορας

1. Γενικός

Γενικός πράκτορας είναι το πρόσωπο που αντιπροσωπεύει την ασφαλιστική εταιρία, αλλοδαπή ή ημεδαπή, σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια. Είναι δυνατό να είναι είτε φυσικό είτε νομικό πρόσωπο, που είναι υποχρεωμένο να έχει την έδρα του στην έδρα της ασφαλιστικής επιχείρησης.

Διορίζεται με υπουργική απόφαση μετά από υποβολή στο Υπουργείο Εμπορίου αντιγράφου του συμβολαιογραφικού πληρεξουσίου εγγράφου, με το οποίο αναλαμβάνει να αντιπροσωπεύει την ασφαλιστική εταιρία.

¹ Σκουλούδης Ζ., Δίκαιο Ιδιωτικής Ασφάλισης, σελ. 54

Με το συμβολαιογραφικό αυτό έγγραφο καθορίζονται παράλληλα τα δικαιώματα, οι υποχρεώσεις και γενικά η έκταση των αρμοδιοτήτων του γενικού πράκτορα στην οργάνωση, αναζήτηση και σύναψη ασφαλίσεων.

Ο νόμος έχει σαφώς διαχωρίσει τον γενικό πράκτορα από το νομικό πρόσωπο της εταιρείας και για αυτό καθιέρωσε ασυμβίβαστο της ιδιότητας του προς την ιδιότητα του μέλους του διοικητικού συμβουλίου ή του γενικού διευθυντή ή του εκπροσώπου της ασφαλιστικής εταιρείας την οποία πρόκειται να πρακτορεύσει.¹

2. ΕΙΔΙΚΟΣ

Ο ασφαλιστικός πράκτορας είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διαμεσολαβεί στη σύναψη ιδιωτικών ασφαλίσεων της ασφαλιστικής επιχείρησης και συμμετέχει ενεργά στη σύναψή τους. Η σχέση του με την επιχείρηση αυτή ρυθμίζεται με σύμβαση (πρακτορειακή σύμβαση).

Οι ακριβείς αρμοδιότητες του έχουν συμφωνηθεί σε αυτήν τη σύμβαση και έχουν την έκταση που έχει συμφωνηθεί, τόσο από άποψη τόπου - είναι αρμόδιος για ορισμένη περιοχή της Ελλάδας - όσο και από άποψη ασκούμενων ασφαλιστικών κλάδων της επιχείρησης. Το ελάχιστο περιεχόμενο αυτής της σύμβασης πρέπει να περιλαμβάνει επίσης την αρμοδιότητα του να παρουσιάζει, προτείνει προπαρασκευάζει αλλά και να προσυπογράφει ή συνάπτει ασφαλιστικές συμβάσεις με τους ενδιαφερόμενους και να τους παρέχει κάθε βοήθεια και συμβουλή αν επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος. Μια ασφαλιστική επιχείρηση μπορεί να συνεργάζεται με πολλούς πράκτορες.

Η φύση των αρμοδιοτήτων του πράκτορα και ιδίως η εξουσία σύναψης ή προσυπογραφής ασφαλιστικών συμβάσεων φανερώνει ότι αυτός δεν είναι απλός μεσάζων, αλλά αποτελεί είδος εμπορικού αντιπροσώπου αναφέρεται ρητά και στο αρθ. 2 Ν.1569/85. Οι κάθε μορφής δηλώσεις του προς τον ασφαλιζόμενο πελάτη δεσμεύουν την ασφαλιστική επιχείρηση που αυτός πρακτορεύει, εφόσον αυτός έχει τη σχετική αντιπροσωπευτική εξουσία.

Ο ασφαλιστικός πράκτορας μπορεί να πρακτορεύει συγχρόνως περισσότερες ασφαλιστικές επιχειρήσεις, αλλά ενδέχεται και να περιορίσει συμβατικά τη δυνατότητα του αυτή η ασφαλιστική επιχείρηση που πρακτορεύει.

¹ Πουλάκου-Ευθυμιάτου Α., Εμπορικό δίκαιο, σελ. 308

Από τη στιγμή που αυτός πρακτορεύει μια ή περισσότερες ασφαλιστικές επιχειρήσεις είναι κατά κανόνα υποχρεωμένος να διαμεσολαβεί μόνο σε ασφαλίσεις αυτών των επιχειρήσεων.

Δεν αποτελεί υπάλληλο της ασφαλιστικής επιχείρησης που πρακτορεύει και δεν αμείβεται με μισθό. Ενεργεί ως ανεξάρτητος επαγγελματίας με ξεχωριστή επιχειρηματική οργάνωση και εγκατάσταση και αμείβεται με ποσοστό προμήθειας.

Τη δραστηριότητα του ασκεί στο όνομα και για λογαριασμό της ασφαλιστικής επιχείρησης που πρακτορεύει. Δεν αναλαμβάνει ο ίδιος, αλλά η ασφαλιστική επιχείρηση που πρακτορεύεται από αυτόν τους ασφαλιστικούς κινδύνους που ο ίδιος στα πλαίσια της αντιπροσωπευτικής εξουσίας του επιλέγει. Αυτό δημιουργεί δέσμευση της ασφαλιστικής επιχείρησης από τη συμπεριφορά του πράκτορά της.

Ως αντιπρόσωπος της ασφαλιστικής επιχείρησης έχει την αρμοδιότητα είσπραξης ασφαλίσεων. Βέβαια αυτό ισχύει μόνο αν συμφωνηθεί στη πρακτορειακή σύμβαση. Στην τελευταία περίπτωση ο πράκτορας πρέπει να διατηρεί μεγαλύτερη λογιστική οργάνωση για την είσπραξη και απόδοση των ασφαλίσεων στην επιχείρηση. Για να αποκτήσει αυτός την ιδιότητα του ασφαλιστικού πράκτορα, πρέπει να έχει τα οριζόμενα στο νόμο προσόντα και ιδίως επιτυχημένη παλαιότερη δραστηριότητα στην παραγωγή ασφαλίσεων. Τέλος, πρέπει να έχει λάβει κρατική άδεια, οπότε αυτός πρέπει να έχει ως αποκλειστική απασχόληση την πρακτορεία ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Η άδεια είναι μικρής χρονικής διάρκειας και πρέπει να ζητείται η ανανέωση της κάθε τριετία με βάση αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ιδίως η συνεχής επιτυχημένη απασχόληση του στην παραγωγή ασφαλίσεων. Η ρύθμιση αυτή αποβλέπει στην ουσιαστική δραστηριότητα των ασφαλιστικών πρακτόρων με σκοπό την εξάπλωση και διάδοση των ιδιωτικών ασφαλίσεων. Πολλοί περιορισμοί και ασυμβίβαστα θεσπίζονται για τον ασφαλιστικό πράκτορα, τα οποία αν αυτός παραβεί, μπορεί να ανακληθεί η άδειά του.

Στην Ελλάδα επιτρέπεται να λάβουν άδεια και αλλοδαποί πράκτορες ή πρακτορειακές εταιρείες ιδιωτικών ασφαλίσεων, ιδίως μάλιστα οι προερχόμενοι από κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Β. Παραγωγός ασφαλίσεων

Ο παραγωγός ασφαλίσεων είναι το φυσικό πρόσωπο που διαμεσολαβεί στη σύναψη ιδιωτικών ασφαλίσεων – χωρίς να συμμετέχει σε αυτήν – μετά από σύμβαση του με ασφαλιστική επιχείρηση ή με ασφαλιστικό πράκτορα.

Οι ακριβείς αρμοδιότητες του παραγωγού πρέπει να έχουν συμφωνηθεί σε αυτήν τη σύμβαση, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει σχεδόν όλες τις αρμοδιότητες που χορηγούνται και στους ασφαλιστικούς πράκτορες, εκτός από την αντιπροσωπευτική εξουσία και την υπογραφή ή προσυπογραφή ασφαλιστηρίων.

Οι αρμοδιότητες αυτές φανερώνουν ότι ο εργαζόμενος παραγωγός είναι διαμεσολαβητής, επομένως αποτελεί έμπορο, χωρίς να έχει την ιδιότητα του αντιπροσώπου. Οι δηλώσεις του δεν δεσμεύουν την ασφαλιστική επιχείρηση.

Ο παραγωγός μπορεί να διαμεσολαβεί συγχρόνως σε ασφαλίσεις περισσότερων ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Δεν αποτελεί μεσίτη, με την έννοια των αρθ. 703 επ ΑΚ, αφού δεν παραβλέπει τα συμφέροντα της ασφαλιστικής επιχείρησης ή τους ασφαλιστικού πράκτορα με τους οποίους συνεργάζεται, ούτε μεριμνά αποκλειστικά για τα συμφέροντα του ασφαλιζόμενου πελάτη. Δεν αποτελεί υπάλληλο της ασφαλιστικής επιχείρησης ή του πράκτορα με τους οποίους συνεργάζεται. Είναι και αυτός ανεξάρτητος επαγγελματίας και αμείβεται με ποσοστό προμήθειας. Μπορεί να του ανατεθεί και η είσπραξη των ασφαλίσεων, οπότε δικαιούται μεγαλύτερο ποσοστό προμήθειας.

Για να αποκτήσει την ιδιότητα του παραγωγού, πρέπει να έχει τα οριζόμενα στο νόμο προσόντα και να έχει λάβει κρατική άδεια παραγωγού. Η άδεια είναι τριετούς διάρκειας και πρέπει να ζητείται η ανανέωση της κάθε τριετία, για να ελέγχεται μήπως στο μεταξύ υποπέσει σε περιουσιακά αδικήματα ή πτωχεύσει.

Για τον παραγωγό ισχύουν τα ίδια ασυμβίβαστα, όπως και για τον πράκτορα. Σε περίπτωση παραβάσεων των κανόνων που προαναφέρθηκαν, μπορεί να ανακληθεί η άδειά του. Στην Ελλάδα επιτρέπεται να λάβουν άδεια παραγωγού και αλλοδαποί, αν έχουν δικαίωμα εγκατάστασης στην Ελλάδα κατά τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Γ. Π ρ α γ μ α τ ο γ ν ώ μ ο ν ε ς

Οι πραγματογνώμονες ζημιών είναι πρόσωπα με ειδικές τεχνικές γνώσεις, που, ενεργώντας ως ανεξάρτητοι επαγγελματίες, χρησιμοποιούνται διεθνώς από τις ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις για να εκτιμηθεί το ύψος της ζημιάς που καλύπτεται ασφαλιστικά. Πραγματογνώμονες που ορίστηκαν από ασφαλιστική επιχείρηση για την εκτίμηση ζημιάς υποχρεούνται να κοινοποιήσουν αντίγραφο της έκθεσής τους στον ασφαλισμένο – ζημιωθέντα, η δε ασφαλιστική επιχείρηση να δηλώσει (στον ζημιωθέντα) αν την αποδέχεται. Σε θετική περίπτωση υποχρεούται, με απειλή ανάκλησης

της άδειας της, σε καταβολή του ασφαλίματος εντός 15 ημερών. Η ρύθμιση δεν αναφέρεται πάντως και στην περίπτωση όπου υπάρχουν αμφισβητήσεις ως προς τη συμβατική ευθύνη του ασφαλιστή.

Ο νόμος δεν καθορίζει προϋποθέσεις για την άσκηση του επαγγέλματος του ασφαλιστικούπραγματογνώμονα, έχουν όμως διαμορφωθεί, κυρίως στις ζημιές που προέρχονται από «θαλάσσιους κινδύνους», σε διεθνές επίπεδο γραφεία με μεγάλη παράδοση και πείρα. Ειδικά για την πραγματογνωμοσύνη που συνίσταται σε εκτίμηση των πάγιων περιουσιακών στοιχείων του ασφαλισμένου πριν και μετά τη ζημιά, προβλέπεται η δυνατότητα να ανατίθεται στο Σώμα Ορκωτών Εκτιμητών. Η πραγματογνωμοσύνη δεν είναι ποτέ δεσμευτική, αλλά εκτιμάται ελεύθερα από το δικαστήριο.

Δ. Ασφαλιστικοί υπάλληλοι

Κατά διεθνή παλιά παράδοση οι υπάλληλοι των ασφαλιστικών και πρακτοριακών επιχειρήσεων (ασφαλιστικοί υπάλληλοι) δικαιούνται προμήθειας που και αυτή, όπως η προμήθεια των πρακτόρων και συμβούλων, καθορίζεται λεπτομερώς με υπουργική απόφαση. Η παροχή των υπαλλήλων αυτών, που δικαιολογεί κατά νόμο προμήθεια, είναι όμοια με αυτή των συμβούλων (παρουσίαση, πρόταση κλπ. Ασφαλιστικών συμβάσεων) δηλαδή κυρίως η εξεύρεση πελατείας. Έτσι, και όταν η ασφαλιστική επιχείρηση δεν χρησιμοποιήσει για μια ασφάλιση μεσολαβούν πρόσωπο, είναι πιθανό την πρακτοριακή προμήθεια να μην κρατήσει η ίδια, αλλά να τη δώσει (σύμφωνα με μειωμένη κλίμακα) στον ασφαλιστικό υπάλληλό της, στον οποίο, έστω και τυχαία, απευθύνθηκε ο μέλλων να ασφαλιστεί. Πάντως, η χορήγηση προμήθειας δεν είναι υποχρεωτική για την ασφαλιστική (ή πρακτοριακή) επιχείρηση, ενώ αντίστροφα, για να είναι δυνατή πρέπει να συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις (τριετής προϋπηρεσία, ύψους παραγωγής).¹

¹ Σκουλούδης Ζ., Δίκαιο της Ιδιωτικής Ασφάλισης, σελ. 98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ ΟΥΣΙΩΔΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

I. Ασφαλιστικό βάρος

Ασφαλιστικό βάρος είναι, κάθε υποχρέωση που έχει ο αντισυμβαλλόμενος απέναντι στον ασφαλιστή, μέσα στα πλαίσια της συμπεριφοράς της οποίας την τήρηση επιβάλλουν είτε ο νόμος είτε οι ειδικοί όροι της ασφαλιστικής σύμβασης.

Ασφαλιστικά βάρη αποτελούν μεταξύ άλλων, ο ακριβής καθορισμός του κινδύνου και της έκτασής του, η μη μεταβολή του, η κατά το δυνατόν μείωση της ζημιάς, η εμπρόθεσμη γνωστοποίηση του συμβάντος στον ασφαλιστή, κλπ.

Εφ' όσον ο αντισυμβαλλόμενος δεν τηρήσει τις υποχρεώσεις του είναι δυνατό στις περισσότερες περιπτώσεις να απαλλαγεί ο ασφαλιστής από κάθε υποχρέωση απέναντί του και να αρνηθεί την παραπέρα ασφάλιση. Σε άλλες περιπτώσεις είναι δυνατό να δεχθεί την ασφάλιση αλλά με μεγαλύτερο ασφάλιστρο και γενικά με βαρύτερους όρους.

Η απαλλαγή αυτή του ασφαλιστή από τις υποχρεώσεις του είναι και η μόνη ποινή που είναι δυνατόν να υποστεί ο αντισυμβαλλόμενος αν δεν τηρήσει τις υποχρεώσεις του. Δεν είναι δηλαδή δυνατόν να επιδιώξει ο ασφαλιστής τον εξαναγκασμό του αντισυμβαλλομένου σε τήρηση των υποχρεώσεών του με τη δικαστική οδό.

Σκοπός των ασφαλιστικών βαρών είναι η προστασία τόσο του ασφαλιστή όσο και, έμμεσα, του ασφαλιζόμενου κοινού. Τα ασφαλιστικά βάρη δεν είναι δυνατόν να υποχρεώνουν είτε τον συμβαλλόμενο είτε τον ασφαλιζόμενο, αν είναι αντίθετα με διάταξη του νόμου.

II. Ασφαλιστική περίπτωση

Παράλληλα με την έννοια του ασφαλιστικού κινδύνου υπάρχει και η έννοια της ασφαλιστικής περίπτωσης. Ασφαλιστική περίπτωση αποτελεί το γεγονός που σύμφωνα με την σύμβαση, είναι δυνατό, όταν πραγματοποιηθεί, να έχει ως συνέπεια την πληρωμή του ασφαλίματος από την πλευρά του ασφαλιστή. Τονίζεται το «είναι δυνατόν» γιατί η επέλευση της περίπτωσης αυτής δεν έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την πληρωμή του ασφαλίματος, αλλά απαιτούνται παράλληλα και άλλες προϋποθέσεις.

Ασφαλιστικός κίνδυνος και ασφαλιστική περίπτωση συνήθως δεν συνυπάρχουν, διότι όταν υπάρχει η περίπτωση ο κίνδυνος θα έχει παρέλθει εντελώς ή τουλάχιστον σε ορισμένο βαθμό. Είναι δυνατόν να συμπίπτουν όταν στον βαθμό που υπάρχει το ένα δεν υπάρχει το άλλο, μέχρι τη στιγμή κατά την οποία ο κίνδυνος ολοκληρωθεί και κατά συνέπεια εξαφανισθεί, οπότε ολοκληρώνεται η ασφαλιστική περίπτωση.

Ειδικότερα, όταν πρόκειται για ασφάλιση ζωής, η ασφαλιστική περίπτωση δημιουργείται όταν επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος. Σε περίπτωση όμως ασφαλίσεως ζημιών είναι δυνατόν να υπάρχουν ταυτόχρονα ασφαλιστική περίπτωση και κίνδυνος, π.χ. σε περίπτωση πυρκαγιάς που κατέστρεψε μερικά το ασφαλισμένο συμφέρον ο ασφαλιστικός κίνδυνος υπάρχει για το τμήμα του συμφέροντος που δεν έχει θιγεί, ενώ αντίθετα η ασφαλιστική περίπτωση για το τμήμα που έχει θιγεί. Εφ' όσον η καταστροφή αυξάνεται, ο κίνδυνος μειώνεται προοδευτικά μέχρι την πλήρη εξαφάνισή του, ταυτόχρονα με την πλήρη καταστροφή του ασφαλισμένου συμφέροντος, οπότε και υπάρχει μόνο ασφαλιστική περίπτωση.

III. Ασφάλιστρο

Το χρηματικό ποσόν που καταβάλλει ο αντισυμβαλλόμενος στον ασφαλιστή με σκοπό την ανάληψη από μέρους του τελευταίου του ασφαλιστικού κινδύνου, καλείται «ασφάλιστρο».

Το ασφάλιστρο αποτελεί την μόνη οικονομική υποχρέωση του αντισυμβαλλόμενου προς τον ασφαλιστή. Όλες οι υπόλοιπες υποχρεώσεις που επιβάλλονται λέγονται ασφαλιστικά βάρη. Η βασική διαφορά μεταξύ τους είναι ότι η καταβολή του ασφάλιστρου είναι δυνατόν να επιδιωχθεί δικαστικά πράγμα που δεν συμβαίνει στην περίπτωση των ασφαλιστικών βαρών.

Το ασφάλιστρο πρέπει να πληρωθεί για ολόκληρο τον χρόνο για τον οποίο έχει συμφωνηθεί. Αν συμφωνήθηκε να γίνει η καταβολή του σε δόσεις τότε η υποχρέωση του αντισυμβαλλόμενου συνίσταται στην εμπρόθεσμη καταβολή κάθε δόσης.

Εάν παρεμποδιστεί η εμπρόθεσμη καταβολή του ασφάλιστρου από γεγονός τυχαίο ή που οφείλεται σε ανώτερα βία, ο ασφαλιστής δεν απαλλάσσεται ούτε επέρχεται ακυρότητα της ασφάλισης.

Αν ο ασφαλιστής αποδεχθεί την καταβολή του ασφάλιστρου, παρά το γεγονός ότι είναι εκπρόθεσμη, αυτό σημαίνει ότι παραιτείται από το

δικαίωμα να κηρύξει τον ασφαλιζόμενο έκπτωτο από τα δικαιώματα του που απορρέουν από την ασφαλιστική σύμβαση.

Αν η ασφαλιστική σύμβαση ακυρωθεί μετά από κοινή συμφωνία, τότε θεωρείται ότι ποτέ δεν υπήρξε η σύμβαση και το ασφάλιστρο που εισπράχθηκε επιστρέφεται. Αν όμως ακυρωθεί από δόλο του ασφαλιζόμενου, ο ασφαλιστής έχει δικαίωμα να λάβει το ασφάλιστρο.

Το ασφάλιστρο διακρίνεται σε καθαρό και μικτό:

Καθαρό καλείται το ασφάλιστρο που εξάγεται με βάση τα στατιστικά δεδομένα και τους αναλογικούς υπολογισμούς ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των κινδύνων που καλύπτει.

Μικτό είναι το ασφάλιστρο που πράγματι καταβάλλει ο αντισυμβαλλόμενος και που αποτελεί το άθροισμα του καθαρού ασφάλιστρου και διαφόρων άλλων ποσών που υποχρεωτικά καταβάλλονται. Τα ποσά αυτά είναι κατά βάση το δικαίωμα συμβολαίου, ο φόρος Δημοσίου και τα χαρτόσημα τα οποία αναγράφονται βέβαια αναλυτικά στο Ασφαλιστήριο Συμβόλαιο.

IV. Ασφαλιστική αξία

Με τον όρο ασφαλιστική αξία εκφράζεται η πραγματική, η αντικειμενική αξία ενός αγαθού, που καθορίζεται από το νόμιμο συμφέρον κάποιου για τη διατήρηση ενός πράγματος.

Είναι εύκολο να αντιληφθούμε ότι η αξία ενός αγαθού είναι δυνατόν να είναι διαφορετική για τα διαφορετικά πρόσωπα που είναι δυνατόν να έχουν μια σχέση με αυτό, π.χ. ένα διαμέρισμα είναι δυνατόν να είναι υποθηκευμένο για το ποσό των 3.000.000 ενώ η αξία του να είναι 6.000.000. Κατά συνέπεια, το νόμιμο συμφέρον του ιδιοκτήτη του διαμερίσματος φθάνει τα 6.000.000 δρχ., ενώ του ενυπόθηκου δανειστή τα 3.000.000 δρχ.

Τόσο ο ιδιοκτήτης όσο και ο ενυπόθηκος δανειστής έχουν δικαίωμα να ασφαλίσουν το διαμέρισμα αυτό μέχρι του ποσού για το οποίο έχουν νόμιμο συμφέρον και το οποίο αποτελεί την ασφαλιστική αξία του πράγματος για τον καθένα από αυτούς που, όπως είναι εύκολα αντιληπτό, καθορίζεται με κριτήρια αντικειμενικά.

Πάντως η ασφαλιστική αξία ενός αγαθού ουδέποτε είναι δυνατόν να υπερβαίνει την αντικειμενική του αξία, δηλαδή το ασφάλισμα δεν είναι δυνατόν να είναι μεγαλύτερο από την πραγματική αξία.

Ειδικότερα, αν περισσότερα από ένα άτομα ασφάλισαν το ίδιο διαμέρισμα, το ασφάλισμα που θα καταβάλει ο ασφαλιστής σε όλα τα πρόσωπα μαζί, στην περίπτωση που αυτό καταστραφεί, δεν είναι δυνατόν να ξεπερνά την αντικειμενική του αξία.

V. Ασφαλιστικό ποσό

Ασφαλιστικό ποσό είναι το μεγαλύτερο ποσό που, σύμφωνα με το ασφαλιστήριο συμβόλαιο, θα καταβάλει ο ασφαλιστής στον δικαιούχο, όταν συμβεί το γεγονός που καλύπτει η ασφάλιση.

Εφόσον πρόκειται για κινδύνους προσώπων, το ασφαλιστικό ποσό θα καταβληθεί οπωσδήποτε στο ακέραιο, εφόσον το ποσό έχει συμφωνηθεί ακριβώς για κάθε περίπτωση. Το ίδιο όμως δεν συμβαίνει όταν πρόκειται για ασφάλιση κατά του κινδύνου ζημιών. Στην περίπτωση αυτή το ασφάλισμα, δηλαδή το χρηματικό ποσό που καταβάλει ο ασφαλιστής όταν πραγματοποιηθεί ο κίνδυνος, είναι δυνατόν να συμπίπτει με το ασφαλιστικό ποσό, αλλά αυτό δεν είναι υποχρεωτικό. Εξαρτάται δηλαδή το αν θα καταβληθεί στο σύνολό του ή μερικά, από το μέγεθος της ζημιάς, καθώς επίσης και από το αν υπάρχει υπασφάλιση ή συνασφάλιση. Αν η ζημιά είναι μικρή τότε θα καταβληθεί ποσό που θα αντιστοιχεί με την ζημιά αυτή. Αν όμως η ζημιά ξεπερνά το ασφαλιστικό ποσό, τότε θα καταβληθεί μόνο το ασφαλιστικό ποσό στο οποίο υποχρεούται σύμφωνα με αυτή, παρά το γεγονός ότι το μέγεθος της ζημιάς μπορεί να ταυτίζεται ή να υπερβαίνει το ασφαλιστικό ποσό.¹

¹ Πουλάκου-Ευθυμίου Α., Εμπορικό Δίκαιο, σελ. 299

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ Η ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ

Ι. Έννοια της ασφαλιστικής σύμβασης

Για να υπάρχει ασφάλιση πρέπει να υπάρχει, έγγραφη σύμβαση. Χωρίς σύμβαση δεν υπάρχει ιδιωτική ασφάλιση. Η ασφαλιστική σύμβαση είναι η από τον νόμο συμβαλλόμενη έγγραφη αυτόνομη συμφωνία μεταξύ της ασφαλιστικής επιχείρησης (ασφαλιστής), η οποία υποχρεούται έναντι αμοιβής (ασφάλιστρο) να πληρώσει ασφάλισμα όταν συμβεί ο κίνδυνος για τον όποιο συνάπτεται η ασφάλιση, στον ασφαλισμένο. Το έγγραφο όπως αναφέρθηκε στη σύμβαση ασφάλισης, είναι συστατικό στοιχείο και όχι αποδεικτικό. Δηλαδή χωρίς έγγραφο δεν υπάρχει σύμβαση ασφάλισης. Όπως προείπαμε, η ασφαλιστική σύμβαση πρέπει να είναι γραπτή.

Η ασφαλιστική σύμβαση είναι μια επώνυμη, ενοχική, διαρκής σύμβαση, κατά την οποία ο ασφαλιστής παρέχει ασφαλιστική προστασία (ανάληψη του κινδύνου) έναντι ασφάλιστρο. Είναι επώνυμη γιατί ρυθμίζεται ειδικά από τον Εμπορικό Νόμο.

Την έννοια της ασφαλιστικής προστασίας δίδει ο ΕμπΝ για τους δικούς του σκοπούς (αρθ. 189). Είναι η εκ μέρους του ασφαλιστή ανάληψη της υποχρέωσης είτε να καταβάλει στον ασφαλισμένο αποζημίωση για τις απώλειες ή ζημιές που τυχόν θα του συμβούν εξαιτίας της επελεύσεως ορισμένων τυχαίων ή ανωτέρας βίας περιστατικών είτε να πληρώσει ένα χρηματικό ποσό κατά το λόγο της διάρκειας ή των γεγονότων της ζωής ενός ή περισσότερων προσώπων.

II. Χαρακτηριστικά της σύμβασης

Είναι σύμβαση γιατί ο ΕμπΝ απαιτεί δύο συμβαλλομένους τουλάχιστον. Έτσι οι λεγόμενες αυτασφαλίσεις δεν είναι ασφαλίσεις, αφού σε αυτές δεν υπάρχει σύμβαση. Πάντως κατά δόκιμο διεθνή συναλλακτικό όρο, ο ασφαλισμένος, για το τμήμα του κινδύνου που κατά την σύμβαση μένει ασφαλιστικά ακάλυπτος (franchise), ονομάζεται αυτασφαλισμένος. Δεν πρόκειται όμως για ασφάλιση στην περίπτωση αυτή.

Και η αλληλασφάλιση έχει τουλάχιστον δύο συμβαλλομένους. Το νομικό πρόσωπο του αλληλασφαλιστικού συνεταιρισμού και το μέλος αυτού. Τα δύο αυτά πρόσωπα συνδέονται μεταξύ τους με την εταιρική σύμβαση του συνεταιρισμού. Και στην αλληλασφάλιση εφαρμόζονται (αναλογικά) οι διατάξεις του ΕμπΝ για την ασφαλιστική σύμβαση, κατά επιταγή μάλιστα του ΕμπΝ (αρθ. 191).

Είναι ενοχική σύμβαση γιατί ο ασφαλισμένος έχει ενοχική αξίωση να ζητήσει την παροχή του ασφαλιστή (ασφαλιστική προστασία) και ο ασφαλιστής έχει και αυτός ενοχική αξίωση για την είσπραξη των ασφαλίσεων. Οι διατάξεις που ισχύουν για τις αμφοτεροβαρείς συμβάσεις εφαρμόζονται συμπληρωματικά.

Είναι αμφοτεροβαρής σύμβαση γιατί, όπως ο ασφαλισμένος οφείλει ασφάλιστρο, έτσι και ο ασφαλιστής οφείλει πάντοτε παροχή είτε έχει είτε δεν έχει επέλθει η ασφαλιστική περίπτωση. Όταν έχει επέλθει, οφείλει το ασφάλισμα πριν επέλθει οφείλει να αναλάβει τον κίνδυνο, και για το σκοπό αυτό οφείλει να δημιουργεί αποθεματικά και να βεβαιώνει την ανάληψη του κινδύνου.

Επίσης είναι κατά κανόνα σύμβαση προσχώρησης, γιατί ο ασφαλιστής έχει εκ των προτέρων διαμορφώσει τους όρους της σύμβασής του, που, είτε τους αποδέχεται (όλους) ο αντισυμβαλλόμενος και συνάπτεται η σύμβαση είτε όχι, οπότε δεν συνάπτεται. Ακόμη η ασφαλιστική σύμβαση είναι σύμβαση διαρκούς παροχής, γιατί η παροχή του ασφαλιστή διαρκεί όσο η διάρκεια της ασφάλισης. Αυτό εξηγείται γιατί η παροχή του ασφαλιστή δεν συνίσταται μόνο στην πληρωμή του ασφαλίματος, αν και όταν επέλθει η ασφαλιστική περίπτωση, αλλά και στην υπόσχεση που δίδει καθ' όλη τη διάρκεια της ασφάλισης, ότι θα καταβάλει ασφάλισμα σε περίπτωση επέλευσης του κινδύνου (ανάληψη κινδύνου).¹

III. Υποχρεώσεις αντισυμβαλλομένων

A. Υποχρεώσεις του ασφαλιστή

Κατά τον χρόνο της κατάρτισης της σύμβασης η κύρια υποχρέωση του ασφαλιστή είναι η έκδοση του ασφαλιστηρίου και η παράδοση του στον αντισυμβαλλόμενο.

Κατά τη διάρκεια της σύμβασης είναι υποχρεωμένος ο ασφαλιστής να βρίσκεται σε θέση ετοιμότητας, ώστε να καταβάλει το ασφάλισμα, εφ' όσον επέλθει ο κίνδυνος.

Μετά την επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης, η υποχρέωση του για καταβολή του ασφαλίματος γίνεται συγκεκριμένη και δεν παύει ούτε και αν ακόμα είναι βέβαιο ότι το αντικείμενο θα καταστρεφόταν έτσι και αλλιώς από άλλο γεγονός που δεν καλύπτεται από την ασφάλιση.

¹ Ρόκας Ι., Εισαγωγή στην Ιδιωτική Ασφάλιση, σελ. 21

Η υποχρέωση του ασφαλιστή επίσης δεν αίρεται ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης οφείλεται στην υπαιτιότητα τρίτου εναντίον του οποίου ο ασφαλισμένος έχει αξίωση για αποζημίωση. Εάν όμως πρόκειται για ασφάλιση κατά ζημιών, ο ασφαλιστής καταβάλλει το ασφάλιστρο, αλλά υποκαθίσταται στα δικαιώματα του ασφαλισμένου, οπότε επιδιώκει για λογαριασμό του την αποζημίωση από τον τρίτο.

B. Υποχρεώσεις του ασφαλισμένου

Οι υποχρεώσεις του ασφαλισμένου απέναντι στον ασφαλιστή κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες :

- σε οικονομικές υποχρεώσεις, στην εκπλήρωση των οποίων είναι δυνατόν να εξαναγκασθεί και δικαστικά (πληρωμή ασφαλίσεων) και
- σε μη οικονομικές υποχρεώσεις, στην εκπλήρωση όμως των οποίων δεν είναι δυνατόν να εξαναγκασθεί δικαστικά (ασφαλιστικά βάρη).

Θα εξετάσουμε τις υποχρεώσεις του ασφαλισμένου και πάλι κατά τον χρόνο της κατάρτισης της σύμβασης, κατά τη διάρκεια της σύμβασης και μετά την επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης.

1. Κατά τον χρόνο της κατάρτισης της σύμβασης

Κύρια ασφαλιστική υποχρέωση του ασφαλισμένου κατά την κατάρτιση της σύμβασης είναι η πληρωμή του ασφάλιστρου και των δαπανών της σύμβασης. Εάν το ασφάλιστρο είναι ενιαίο (πρέπει δηλαδή να καταβληθεί εφάπαξ για όλη την ασφαλιστική περίοδο), ο αντισυμβαλλόμενος υποχρεούται στη καταβολή ολόκληρου του ασφάλιστρου. Αν είναι περιοδικό, (δηλαδή πρόκειται να καταβληθεί σε ορισμένες ασφαλιστικές περιόδους), τότε οφείλει να καταβάλει το πρώτο ασφάλιστρο. Ως ασφαλιστική περίοδος εννοείται το χρονικό διάστημα κατά το οποίο υπολογίζεται το ασφάλιστρο.

Ασφαλιστικά βάρη. Η μορφή αυτή των υποχρεώσεων του αντισυμβαλλόμενου κατά την κατάρτιση της σύμβασης συνίσταται στην ανακοίνωση των περιστατικών που σχετίζονται με τον υπό κάλυψη κίνδυνο.

Δεδομένου ότι ο ασφαλιστής δεν έχει τη δυνατότητα να έχει ο ίδιος γνώση όλων των περιστατικών που ανάγονται στην κατάρτιση του κινδύνου, οφείλει ο αντισυμβαλλόμενος να του παράσχει κάθε πληροφορία, κάθε στοιχείο, που θα δίνει σαφή εικόνα σχετικά με την κατάσταση, στον ασφαλιστή. Και τούτο με το σκοπό να κατορθώσει ο ασφαλιστής να σχηματίσει ακριβή εντύπωση για τον κίνδυνο που

αναλαμβάνει, να καθορίσει τους όρους που θα θέσει και να υπολογίσει το ασφάλιστρο που πρέπει να εισπραχθεί.

Ο αντισυμβαλλόμενος έχει επίσης την υποχρέωση να μην βρίσκεται σε πλάνη σε σχέση με τα στοιχεία της ασφάλισης, τα οποία οφείλει να παράσχει στον ασφαλιστή.

Ειδικότερα το άρθρο 202 παρ1 ΕμπΝ., αναφέρει ότι «πάσα ψευδής, δήλωση ή πάσα αποσιώπησης περιστατικών γνωστών εις τον ασφαλισμένο αποτελεί λόγον ακυρότητας της ασφαλίσεως, εάν η δήλωση ή η αποσιώπησης είναι τοιαύτης φύσεως ώστε να θεωρηθεί ότι ο ασφαλιστής δεν ήθελε συναινέσει εις την ασφάλισιν ή δεν ήθελεν δεχθεί αυτήν υπό τους αυτούς όρους, εάν εγίγνωσκε την αληθή κατάστασιν των πραγμάτων ...».

Ο αντισυμβαλλόμενος δηλαδή έχει την υποχρέωση να απαντήσει με ακρίβεια σε ό,τι ερωτηθεί από τον ασφαλιστή, καθώς επίσης και να του ανακοινώσει ό,τι γνωρίζει για την κατάσταση του κινδύνου.

Στην αντίθετη περίπτωση, αν δηλαδή η δήλωση του είναι «ψευδής ή πεπλανημένη» ή υπάρχει αποσιώπηση γνωστών περιστατικών, είναι δυνατόν η ασφάλιση να θεωρηθεί άκυρη. Τούτο θα συμβεί με τις προϋποθέσεις : α) ότι ο ασφαλιστής δεν γνώριζε την αληθινή κατάσταση των πραγμάτων, β) ότι τα περιστατικά που δηλώθηκαν «ψευδώς ή πεπλανημένως» ή αποσιωπήθηκαν, ήταν τέτοιας φύσεως ώστε ο ασφαλιστής, αν γνώριζε την πραγματική κατάσταση, δεν θα δεχόταν να συνάψει τη σύμβαση ασφάλισης.

2. Κατά τη διάρκεια της ασφαλιστικής σχέσης

Οι ασφαλιστικές υποχρεώσεις του ασφαλισμένου κατά την διάρκεια της ασφαλιστικής σχέσης είναι :

- να μην μεταβάλει τον κίνδυνο, που καλύπτεται με την ασφαλιστική σύμβαση, καθώς επίσης και
- να μην επαυξάνει τις πιθανότητες της επέλευσης του.

Αν αντίθετα ο ασφαλιζόμενος επιφέρει μεταβολή τόσο ουσιώδη ώστε αν είχε γίνει γνωστή στον ασφαλιστή, αυτός θα είχε λόγους να μην δεχθεί ή να μην δεχθεί με όρους διαφορετικούς από τους όρους της σύμβασης που υπάρχει, ο ασφαλιστής απαλλάσσεται και δεν υποχρεώνεται να καταβάλει αποζημίωση.

Τα αποτελέσματα αυτά δεν επέρχονται στην περίπτωση κατά την οποία την μεταβολή του κινδύνου δεν επέφερε ο ασφαλιζόμενος αλλά τρίτο πρόσωπο. Δεν απαλλάσσεται επίσης ο ασφαλιστής και στην

περίπτωση κατά την οποία, παρά το γεγονός ότι πληροφορήθηκε την μεταβολή ή την επίταση του κινδύνου εξακολουθούσε να διατηρεί την ασφάλιση.

Βασική του βέβαια υποχρέωση παραμένει η καταβολή του ασφαλιστρού, είτε είναι περιοδικό είτε είναι ενιαίο, αλλά συμφωνήθηκε η πληρωμή του με δόσεις.

Πολλά και ποικίλα είναι τα ασφαλιστικά βάρη του ασφαλισμένου κατά τη διάρκεια της ασφαλιστικής σχέσης, μεταξύ των οποίων :

- η υποχρέωση του να μην συνάψει άλλες ασφαλίσσεις για τον ίδιο κίνδυνο σε άλλη ασφαλιστική εταιρία χωρίς προηγούμενη έγκριση του πρώτου ασφαλιστή.
- να παρουσιάζει στον ασφαλιστή κάθε έγγραφο που του κοινοποιείται, είτε εξώδικο είναι αυτό είτε δικαστικό, καθώς επίσης και κάθε κλήση οποιουδήποτε δικαστηρίου και κάθε αρχής γενικά, μέσα σε 48 ώρες το αργότερο, εφ' όσον έχει σχέση με τη συγκεκριμένη ασφάλιση.

Αν ο ασφαλισμένος κηρυχθεί σε πτώχευση πριν από την λήξη των κινδύνων και πριν από την καταβολή του ασφαλιστρού στον ασφαλιστή, έχει το δικαίωμα ο ασφαλιστής να ζητήσει εγγυοδοσία ή την διάλυση της σύμβασης. Το ίδιο δικαίωμα έχει και ο ασφαλισμένος στη περίπτωση της πτώχευσης του ασφαλιστή.

3. Μετά την επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης

Ο ασφαλισμένος είναι υποχρεωμένος, μέσα σε τρεις μέρες αφότου έγινε το δυστύχημα ή από τότε που το πληροφορήθηκε, να ειδοποιήσει τον ασφαλιστή.

Η διάταξη αυτή έχει ως σκοπό να δοθεί η δυνατότητα στον ασφαλιστή να λάβει το ταχύτερο γνώση της επέλευσης της ασφαλιστικής περίπτωσης, ώστε να εξακριβώσει εάν υπάρχει υποχρέωση του για καταβολή του ασφαλίματος και γενικά, να κάνει οτιδήποτε, έτσι ώστε να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα του, π.χ. με τον περιορισμό της ζημιάς ή με την απόδειξη της ευθύνης τρίτου απέναντι στον οποίο κατόπιν θα στραφεί για να εισπράξει ισόποσο της αποζημίωσης που κατέβαλε, εφόσον υποκαθίσταται στα δικαιώματα του ασφαλιζομένου.

Παράλληλα με την υποχρέωση του αυτή, ο ασφαλισμένος φέρει το ασφαλιστικό βάρος να ενεργήσει οτιδήποτε είναι δυνατό για αποφυγή ή μείωση της ζημιάς. Εννοείται ότι πρόκειται για διάταξη που έχει εφαρμογή στις ασφαλίσσεις κατά ζημιών.

Ο νόμος πάντως δεν επιβάλλει στον ασφαλισμένο να εκτεθεί σε κινδύνους με σκοπό να αποφύγει ή να μειώσει την ζημιά. Ορίζει απλά ότι πρέπει να «ενεργήσει το καθ' εαυτόν», δηλαδή να κάνει αυτό που θα έκανε και στην περίπτωση κατά την οποία δεν είχε ασφαλισθεί.

Αν όμως κατά την προσπάθεια του αυτή ο ασφαλισμένος κάνει έξοδα, ο ασφαλιστής είναι υποχρεωμένος να του αποδώσει «και αν το άθροισμα των εξόδων και των ζημιών υπερβαίνει την ασφαλισθείσαν ποσότητα και ο σκοπός δεν επιτευχθεί, εκτός εάν τα έξοδα εγένοντο εν όλω ή εν μέρει απερισκεπώς».

Αν ο ασφαλισμένος δεν τήρησε το ασφαλιστικό βάρος, δε χάνει τα δικαιώματά του από την ασφάλιση, αλλά απλά υποχρεώνεται σε αποζημίωση, εκτός βέβαια αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία. Το βάρος όμως της απόδειξης το φέρει ο ασφαλιστής, που υποχρεώνεται να αποδείξει, τόσο το ότι ο ασφαλισμένος δεν έκανε ότι μπορούσε για να αποφύγει ή να μειώσει τη ζημιά όσο και την έκταση της ζημιάς.

Βέβαια παράλληλα προς το κύριο αυτό ασφαλιστικό βάρος, ο ασφαλισμένος φέρει και άλλα, όπως π.χ. να μη διευκολύνει με οποιοδήποτε τρόπο τις αξιώσεις τρίτων που βλάφτηκαν ή ζημιώθηκαν, αν καλύπτονται από τη σύμβαση που έγινε (σε περίπτωση κάλυψης αστικής ευθύνης).¹

¹ Πουλάκου-Ευθυμιάτου Α., Εμπορικό δίκαιο, σελ. 312

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

I. Πρόταση Ασφαλίσεως

Για να συναφθεί η ασφαλιστική σύμβαση, ο υποψήφιος για ασφάλιση, θα πρέπει μόνος του, ή βοηθούμενος από κάποιο μεσολαβητικό όργανο, (πράκτορα ή ασφαλιστικό υπάλληλο), να συμπληρώσει, να υπογράψει και να υποβάλλει στον ασφαλιστή, την πρόταση ασφαλίσεως.²

Η πρόταση ασφαλίσεως, περιέχει έντυπο έρωτηματολόγιο, ανάλογα με τα επιθυμητά για κάθε ασφαλιστικό κλάδο στοιχεία, το οποίο συμπληρώνεται από τον υποψήφιο και ενημερώνει τον ασφαλιστή για όλα τα περιστατικά, που τον ενδιαφέρουν, για την εκτίμηση και την ανάληψη του κινδύνου.

Κατά τη συμπλήρωση του εντύπου της προτάσεως, η οποία είναι ένα από τα ουσιώδη στοιχεία καταρτίσεως της ασφαλιστικής συμβάσεως, ο συμβαλλόμενος υποχρεούται στην τήρηση όλων των ασφαλιστικών βαρών, του προσυμβατικού σταδίου.

Σε πολλούς ασφαλιστικούς κλάδους, το έντυπο της προτάσεως περιέχει και όλους τους όρους της ασφαλιστικής συμβάσεως, στους οποίους αναφέρονται, εκτός των άλλων και οι συνέπειες της μη τήσεως των βαρών αυτών.

Η πρόταση, εκτός των πληροφοριακών του κινδύνου στοιχείων, πρέπει να περιέχει και όλα τα στοιχεία που προβλέπουν τα άρθρα 192 Ε.Ν. και 225 Κ.Ι.Ν.Δ., ότι απαιτούνται για την κατάρτιση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου.

Το τμήμα underwriting του Ασφαλιστή, επεξεργάζεται την αίτηση ασφαλίσεως και τα λοιπά πρωτογενή ασφαλιστικά έγγραφα και αποδέχεται ή απορρίπτει την πρόταση, ανάλογα με τα συμπεράσματα. Από την ώρα που θα γίνει αποδεκτή η πρόταση, η σύμβαση ισχύει σα να είχε πλήρως καταρτιστεί.

II. Ασφαλιστήριο Συμβόλαιο

Το ασφαλιστήριο συμβόλαιο, που περιέχει τους όρους και τις ειδικότερες συμφωνίες που διέπουν την ασφαλιστική σύμβαση, διαμορφώθηκε κατά ασφαλιστικό κλάδο, ύστερα από μακρά

² Πριναράκης Μ., Γενικές Αρχές της Ιδιωτική Ασφάλισης, σελ. 250

ασφαλιστική πείρα, και ανάλογα με τις κατά τόπους επικρατούσες συνήθειες και έθιμα, πάνω στα διάφορα θέματα που ανέκυπταν κάθε φορά.

Σοβαρά προβλήματα δημιουργήθηκαν κατά το παρελθόν, στη θαλάσσια ιδιαίτερα ασφάλιση, όπου κάθε ασφαλιστικό κέντρο, ήθελε να επιβάλλει το δικό του ασφαλιστήριο, σε διάφορα άλλα εμπορικά κέντρα, που ακολουθούσαν άλλους τύπους ασφαλιστηρίων.

Έτσι, δημιουργήθηκαν πολλές φορές διενέξεις και αμφισβητήσεις, κατά το διακανονισμό ζημιών, από τη διάσταση γνώμης και απόψεων, που υπήρχαν πάνω στα διάφορα θέματα, μεταξύ των ρυθμίσεων που θέσπιζαν οι όροι του ασφαλιστηρίου και των αντιλήψεων, (συνηθειών και εθίμων), που επικρατούσαν, στον τόπο όπου το θαλάσσιο ατύχημα ή ο διακανονισμός λάμβανε χώρα.

Τα ασφαλιστήρια συμβόλαια περιέχουν γενικούς έντυπους όρους που εφαρμόζονται ενιαία και ομοιόμορφα για όλους τους Ασφαλιζομένους και αναφέρονται στις συμφωνίες Ασφαλιζομένου και Ασφαλιστού.

Οι γενικοί όροι, διέπονται αρχικά από το πνεύμα της ισχύουσας νομοθεσίας, είναι όμως δυνατόν να διατυπωθούν και όροι, που εισάγουν διαφορετική ρύθμιση από εκείνη που εισάγει η κειμένη νομοθεσία, αρκεί η διαφορετική αυτή ρύθμιση να μην αντίκειται στα χρηστά ήθη, τη δημόσια τάξη και να μη θίγονται από αυτή, τα συμφέροντα των Ασφαλιζομένων και ο αποζημιωτικός χαρακτήρας της ασφαλιστικής συμβάσεως.

Δημιουργείται έτσι, από τους γενικούς όρους του Ασφαλιστηρίου συμβολαίου, συμβατικό δίκαιο, που αποτελεί και το ισχύον και εφαρμοζόμενο στην πραγματικότητα δίκαιο, η δε κειμένη νομοθεσία εφαρμόζεται συμπληρωματικά, στις περιπτώσεις για τις οποίες, τυχόν δεν πρόβλεψαν, οι μεταξύ των συμβαλλομένων ειδικότερες συμφωνίες.

Πέρα από τους γενικούς όρους, υπάρχουν και οι ειδικοί, οι οποίοι μπορεί να είναι δακτυλογραφημένοι ή χειρόγραφοι, πάνω στο σώμα του ασφαλιστηρίου, ή έντυποι σε φύλλο χαρτιού, που προσαρτάται στο σώμα του συμβολαίου και εισάγουν διάφορη ασφαλιστική ρύθμιση κατά περίπτωση, ανάλογα με τη βούληση των συμβαλλομένων. Οι ειδικοί όροι υπερισχύουν και αναιρούν πολλές φορές κάποιους γενικούς όρους.

Κατά το άρθρο 192 του Ε.Ν. το ασφαλιστήριο χρονολογείται και πρέπει να περιέχει :

- 1) Το όνομα του ασφαλιζόμενου και τη διεύθυνση διαμονής ή κατοικίας του.

- 2) Το όνομα του ασφαλιστή και τη διεύθυνση διαμονής ή κατοικίας του.
- 3) Το αντικείμενο της ασφάλισης.
- 4) Το ασφαλιστικό ποσό.
- 5) Το ασφάλιστρο.
- 6) Τους κινδύνους που αναλαμβάνει ο ασφαλιστής και το χρόνο ενάρξεως και λήξεως τους.

Το άρθρο 193 του Ε.Ν. αναφέρει ακόμα, ότι δικαιούχος της ασφάλισης, θεωρείται ότι η ασφάλιση έγινε για λογαριασμό του συμβαλλόμενου.

Κατά το άρθρο 258 του Κ.Ι.Ν.Δ., το ασφαλιστήριο θαλάσσιας ασφάλισης πρέπει να περιέχει συμπληρωματικά, το όνομα, το είδος, την χωρητικότητα και την ιθαγένεια του πλοίου.

Πουθενά στη νομοθεσία μας, δεν αναφέρονται οι συνέπειες παραλείψεως κάποιου από τα παραπάνω στοιχεία. Είναι βέβαιο όμως, πως η παράλειψη οποιουδήποτε από τα παραπάνω στοιχεία, καθιστά οπωσδήποτε ασαφή και αόριστη σύμβαση.

Το ασφαλιστήριο συμβόλαιο εκδίδεται σε δύο αντίτυπα, υπογράφεται από αμφοτέρους τους συμβαλλομένους και παραδίδεται το πρωτότυπο στον ασφαλιζόμενο και το αντίγραφο τηρείται στο αρχείο του ασφαλιστή.

III. Πρόσθετη Πράξη

Στην ασφαλιστική σύμβαση, που αντιμετωπίζει πολλές φορές τόσο ευμετάβλητες καταστάσεις, αναφερόμενες άλλοτε στην αλλαγή των προϋποθέσεων με τις οποίες αρχικά έγινε η αναδοχή των κινδύνων, άλλοτε στην αυξομείωση της αξίας των ασφαλισμένων πραγμάτων κ.λ.π., παρασχέθηκε μεγάλη ευχέρεια προσαρμογής, ώστε εύκολα να εξυπηρετούνται οι ασφαλιστικές ανάγκες, που προκύπτουν κάθε φορά.

Διάφοροι τεχνικοί λόγοι, ή ακόμη λόγοι αναφερόμενοι στην ελευθερία της βουλήσεως των συμβαλλομένων, μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο τροποποιήσεως ορισμένων όρων της συμβάσεως, ή ακόμα ακυρώσεως της πριν από την πάροδο του χρόνου για τον οποίο αρχικά συνομολογήθηκε. Έτσι η μεταβολή ορισμένων προϋποθέσεων, σχετικών με την ένταση του κινδύνου, η αυξομείωση του καλυπτομένου κεφαλαίου, η αλλαγή δικαιούχου κ.λ.π. μπορεί να αποτελέσουν λόγους τροποποιήσεως της συμβάσεως.

Όλες οι παραπάνω αλλαγές και τροποποιήσεις γίνονται με ασφαλιστικό έγγραφο που καλείται πρόσθετη πράξη και υπογράφεται και από τους δύο συμβαλλομένους, ανάλογα δε με την αιτία που προκάλεσε την

έκδοσή της, λέγεται πρόσθετη πράξη ακυρώσεως, αλλαγής δικαιούχου, αυξήσεως καλυπτόμενου κεφαλαίου κ.ο.κ.

Αφού η πρόσθετη πράξη τροποποιεί βασικές προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες αναλήφθηκε αρχικά ο κίνδυνος, θεωρείται αναπόσπαστο μέρος του ασφαλιστηρίου συμβολαίου που αφορά, γι' αυτό και αντίγραφο της πρέπει να προσάπτεται τόσο στο τηρούμενο από τον Ασφαλιστή αντίγραφο, όσο και στο πρωτότυπο, που βρίσκεται στα χέρια του Ασφαλισμένου.

IV. Απόδειξη Καταβολής Ασφαλίσεων – Ανανεωτήριο

Η απόδειξη καταβολής των ασφαλίσεων, συντασσόμενη κατά τα πρότυπα των κοινών εξοφλητικών αποδείξεων, αποτελεί μαζί με τα άλλα, ένα από τα αποδεικτικά ισχύς της ασφαλιστικής συμβάσεως έγγραφα.

Με την απόδειξη αυτή, αποδεικνύεται η πλήρωση της βασικότερης, για την παροχή ασφαλιστικής προστασίας, προϋποθέσεως, της καταβολής δηλαδή του οφειλόμενου κάθε φορά ασφάλιστρου.

Οι εξοφλητικές αποδείξεις, εκδίδονται σε δύο αντίτυπα από το κεντρικό συνήθως κατάστημα της Ασφαλιστικής Επιχειρήσεως και υπογράφονται, όπως και τα άλλα ασφαλιστικά έγγραφα, από τις κεντρικές υπηρεσίες. Το πρωτότυπο παραδίδεται στον Ασφαλισμένο, με την καταβολή του αναγραφόμενου στην απόδειξη ασφάλιστρου, το δε αντίγραφο τηρείται από τον Ασφαλιστή και υπόκειται σε εμπορική κλίμακα χαρτοσήμου.

Οι αποδείξεις αναφέρονται στο ασφάλιστρο ορισμένης χρονικής περιόδου, ανάλογα με τον τρόπο εξοφλήσεως που έχει συμφωνηθεί, π.χ. τρίμηνο, εξάμηνο, έτος.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί οι αποδείξεις αυτές να παρατείνουν την ισχύ της ασφαλιστικής συμβάσεως, οπότε χαρακτηρίζονται σαν ανανεωτήριες αποδείξεις, ή ανανεωτήρια, τα οποία ανανεώνουν την ισχύ του ασφαλιστηρίου, για το χρονικό διάστημα στο οποίο αναφέρονται και αντί του αναγραφόμενου σε αυτά ασφάλιστρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Ι. Ασφαλιστικές Επιχειρήσεις Για Ασφαλίσεις Με Ασφάλιστρο

Ιδιωτικές ασφαλίσεις ασκούν οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις υπό τις διάφορες μορφές και διακρίσεις τους, καθώς επίσης εξαιρετικά και ορισμένα νομικά πρόσωπα που δεν έχουν αυτοτελή επιχειρηματική οργάνωση, δηλαδή το «Επικουρικό Κεφάλαιο» και το «Γραφείο Διεθνούς Ασφάλισης».

Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις σήμερα δεν διακρίνονται μόνο ανάλογα με το αν ασκούν ασφάλιση με ασφάλιστρο ή αλληλασφάλιση, αλλά χωρίζονται ανάλογα με την εθνικότητά τους σε ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ και ΑΛΛΟΔΑΠΕΣ ή ανάλογα με τον ιδιωτικό ή δημόσιο χαρακτήρα τους σε ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ και ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.

Α. Γενικά

Τα πρόσωπα που μπορούν να λάβουν άδεια άσκησης ασφαλίσεων με ασφάλιστρο, ορίζονται περιοριστικά από το νόμο (αρθ.2 ΝΔ 400/70).

Αυτά είναι πρόσωπα με οργάνωση εμπορικής επιχείρησης και συγκεκριμένα ελληνικές είτε αλλοδαπές επιχειρήσεις με αποκλειστικό κατά κανόνα σκοπό την άσκηση ασφαλίσεων αυτής της μορφής.

Δεν επιτρέπεται να ασκούνται ασφαλίσεις από επιχειρήσεις που επιδιώκουν και άλλους σκοπούς. Εξαιρετικά επιτρέπεται στην Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος η άσκηση αγροτικών ασφαλίσεων. Δεν επιτρέπεται η σύσταση και λειτουργία εταιριών με συγγενικό προς την ιδιωτική ασφάλιση σκοπό. Απαγορεύονται οι εταιρείες αποταμίευσης και οι εταιρίες κεφαλαιοποίησης.

Για τη νομική μορφή των εξεταζόμενων ασφαλιστικών επιχειρήσεων προβλέπονται τα ακόλουθα:

Οι Ελληνικές επιχειρήσεις μπορούν να έχουν κυρίως τη μορφή ανώνυμης εταιρίας. Μπορούν όμως να ιδρυθούν στην Ελλάδα και ασφαλιστικές επιχειρήσεις δημοσίου δικαίου.

Οι αλλοδαπές επιχειρήσεις μπορούν να έχουν μόνο μορφή ανώνυμης εταιρίας.

Εξαιρετικά όμως, αν η έδρα τους βρίσκεται σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν υπόκεινται σε τόσο αυστηρό περιορισμό, αλλά μπορούν να έχουν οποιαδήποτε μορφή αναγνωριζόμενη στο κράτος της έδρας του. Για αποφυγή αμφιβολιών ο νόμος αναφέρει ρητά τις μορφές που μπορούν να έχουν ασφαλιστικές επιχειρήσεις κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εδώ περιλαμβάνεται ολόκληρο το πλήθος επιτρεπόμενων μορφών – από ανώνυμες εταιρείες, συνεταιριστικές εταιρείες, μετοχικές εταιρείες, μέχρι και ασφαλιστικοί οργανισμοί δημοσίου δικαίου κ.λ.π. – που δεν είναι όλες γνωστές στον Έλληνα Νομικό.

Β. ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η οργάνωση της Ελληνικής ανώνυμης ασφαλιστικής εταιρείας διέπεται κατά κύριο λόγο από τη νομοθεσία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων (ΝΔ 400/70).

Το καταστατικό της εταιρίας εγκρίνεται συγχρόνως με τη χορήγηση της άδειας λειτουργίας της με την ίδια απόφαση του Υπουργού Εμπορίου. Το ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας ορίζεται από το Υπουργείο Εμπορίου ανάλογα με τους ασκούμενους ασφαλιστικούς κλάδους και πρέπει να έχει ολοσχερώς καταβληθεί κατά τη σύσταση της εταιρίας. Ο τελευταίος περιορισμός δεν ισχύει για το πέραν από το ελάχιστο επιτρεπόμενο τμήμα του, δηλαδή αυτό επιτρέπεται να καταβληθεί αργότερα.

Οι μετοχές της εταιρίας πρέπει να είναι αποκλειστικά ονομαστικές.

Η έδρα της εταιρίας δεν μπορεί να βρίσκεται σε οποιονδήποτε δήμο ή κοινότητα, αλλά μόνο στην περιοχή τής διοίκησης πρωτεύουσας, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, τη Λάρισα ή την Καβάλα.

Σκοπός της εταιρίας μπορεί να είναι αποκλειστικά η διενέργεια ασφαλιστικών εργασιών, δηλαδή εργασιών επαγγελματικής άσκησης ασφαλίσεων με ανάληψη του ασφαλιστικού κινδύνου. Οι ασφαλίσεις αυτές μπορεί να είναι είτε ασφαλίσεις ζημιάς, είτε ασφαλίσεις ζωής και να αφορούν έναν ή περισσότερους ασφαλιστικούς κλάδους. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι δεν επιτρέπεται η άσκηση ασφαλίσεων και των δύο κατηγοριών από την ίδια επιχείρηση. Δεν επιτρέπονται δηλαδή «μικτές» ασφαλιστικές επιχειρήσεις που ασκούν υπό την ίδια επωνυμία τόσο ασφαλίσεις ζημιάς όσο και ασφαλίσεις ζωής. Προς την απαγόρευση αυτή έχουν εναρμονισθεί όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η επωνυμία της εταιρίας πρέπει να φανερώνει την ενασχόληση της σε ασφαλιστικές εργασίες, π.χ. «ασφαλιστική ανώνυμη εταιρία».

Σημαντικές πράξεις της εταιρείας πρέπει να έχουν δημοσιότητα. Η δημοσιότητα αυτή επιτυγχάνεται με δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Δελτίο ΑΕ και ΕΠΕ) και με καταχώριση, ύστερα από έλεγχο, στο μητρώο ανώνυμων εταιριών του Υπουργείου Εμπορίου. Επιπλέον ορισμένες πράξεις (ισολογισμοί, καθορισμός εκπροσώπων κλπ) πρέπει να δημοσιεύονται και στο δελτίο ασφαλίσεων του Υπουργείου Εμπορίου.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας, ισχύουν ορισμένες αποκλίσεις, όπως ότι αυτό δεν μπορεί να συνεδριάζει σε άλλο τόπο εκτός από την έδρα της εταιρίας και ότι πρέπει να απαρτίζεται κατά πλειοψηφία από Έλληνες πολίτες ή πολίτες άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τέλος, δεν επιτρέπεται η μετατροπή της εταιρείας σε Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης. Αντίθετα είναι δυνατή η συγχώνευση πολλών ασφαλιστικών ανωνύμων εταιριών – χωρίς μάλιστα να παύσουν να ισχύουν οι άδειες λειτουργίας τους. Η νέα εταιρεία που θα προέλθει από τη συγχώνευση δεν μπορεί όμως να ασκήσει τόσο ασφαλιστικούς κλάδους ζημιάς, όσο και ασφαλιστικούς κλάδους ζωής, γιατί αυτό έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της απαγόρευσης των μικτών ασφαλιστικών επιχειρήσεων που προαναφέρθηκε.

Γ. ΑΛΛΟΔΑΠΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι αλλοδαπές ασφαλιστικές επιχειρήσεις για να λάβουν άδεια λειτουργίας πρέπει να δημιουργήσουν στην Ελλάδα μια ιδιαίτερη οικονομική μονάδα με οργάνωση εμπορικής επιχείρησης. Συγκεκριμένα, για την άσκηση ασφαλίσεων ζημιάς αρκεί να ιδρύσουν ελληνικό υποκατάστημα ή πρακτορείο, ενώ για την άσκηση ασφαλίσεων ζωής είναι υποχρεωμένες να ιδρύσουν ελληνική θυγατρική ασφαλιστική εταιρεία.

Με εξαίρεση την τελευταία περίπτωση, η ιδιαίτερη αυτή οικονομική μονάδα κατά κανόνα δεν θεωρείται ξεχωριστή ασφαλιστική επιχείρηση, αλλά απαιτείται για την εγκατάσταση της αλλοδαπής ασφαλιστικής επιχείρησης στην Ελλάδα. Τα υποκαταστήματα θεωρούνται από ορισμένες πλευρές σαν να έχουν δική τους υπόσταση π.χ. επηρεάζουν το εφαρμοστέο για την ασφάλιση δίκαιο κλπ. Για απαιτήσεις από ασφάλιση δεν ευθύνεται όμως μόνο το υποκατάστημα, και η αλλοδαπή ασφαλιστική επιχείρηση δεν ευθύνεται μόνο με τα εις Ελλάδα αποθέματα και περιουσιακά στοιχεία της.

Και στις επιχειρήσεις αυτές εφαρμόζεται ο κανόνας κατά τον οποίο δεν μπορεί η ίδια ασφαλιστική επιχείρηση να ασκεί τόσο ασφαλίσεις ζημιάς,

όσο και ασφαλίσεις ζωής. Κάθε αλλοδαπή ασφαλιστική επιχείρηση πρέπει να ορίσει ένα αντιπρόσωπο για όλη την Ελλάδα.

Ο αντιπρόσωπος μπορεί να εδρεύει στις πόλεις όπου επιτρέπεται να βρίσκεται και η έδρα ελληνικών ασφαλιστικών εταιρειών. Ο αντιπρόσωπος μπορεί να είναι είτε φυσικό, είτε νομικό πρόσωπο. Στην τελευταία περίπτωση μπορεί να έχει οποιαδήποτε μορφή εμπορικής εταιρείας από τις προβλεπόμενες στην Ελλάδα και οφείλει να ορίσει ένα φυσικό πρόσωπο κάτοικο Ελλάδας ως διαχειριστή.

Η ικανότητα του αντιπροσώπου να εκπροσωπεί την αλλοδαπή επιχείρηση προκύπτει από τον νόμο και επομένως κανείς συμβατικός περιορισμός της δεν ισχύει έναντι (καλόπιστων) τρίτων. Αυτός υπογράφει τα εκδιδόμενα ασφαλιστήρια της επιχείρησης για την Ελλάδα. Η ευθύνη του αντιπροσώπου ταυτίζεται με την ευθύνη μελών του Διοικητικού Συμβουλίου ελληνικών ασφαλιστικών ανωνύμων εταιριών. Δεν επιτρέπεται να μένει κενή η θέση του αντιπροσώπου.

Η μορφή των αλλοδαπών ασφαλιστικών επιχειρήσεων υπόκειται στους επόμενους περιορισμούς. Αν έχουν την έδρα τους σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μπορούν να έχουν οποιαδήποτε μορφή από εκείνες που επιτρέπονται στο κράτος της έδρας τους.

Αν έχουν την έδρα τους σε κράτος μη υπαγόμενο στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να έχουν μόνο τη μορφή ανώνυμης εταιρίας.

Οι αλλοδαπές ασφαλιστικές επιχειρήσεις πρέπει να τηρούν στην ελληνική όλα τα εμπορικά βιβλία που ορίζει η ελληνική νομοθεσία. Συγχρόνως υπάγονται και αυτές στην εποπτεία του ελληνικού κράτους, την οποία πρέπει να διευκολύνουν υποβάλλοντας στο Υπουργείο Εμπορίου τους ισολογισμούς τους, τους οποίους πρέπει και να δημοσιεύσουν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Δεν εξαιρούνται αυτές οι επιχειρήσεις από την αρμοδιότητα των ελληνικών δικαστηρίων. Αυτό έχει την έννοια ότι εξισώνονται σε αυτόν τον τομέα με ελληνικές επιχειρήσεις και δεν σημαίνει ότι επιβάλλονται σε βάρος τους ειδικοί περιορισμοί, επομένως π.χ. δεν ισχύει ο κανόνας αυτός για ναυτικές ή αεροπορικές ασφαλίσεις αφού για αυτές επιτρέπει ο νόμος – προκειμένου για ελληνικές επιχειρήσεις – την συμβατική υπαγωγή σε αλλοδαπό δίκαιο ή αλλοδαπά δικαστήρια κλπ.

Δ. Η διάλυση της ασφαλιστικής επιχείρησης και οι συνέπειές της

Η δραστηριότητα της ασφαλιστικής επιχείρησης λήγει για πολλούς λόγους :

- Με οριστική ανάκληση της άδειας λειτουργίας.

- Για λόγους που προβλέπονται στη νομοθεσία των ανωνύμων εταιριών (προκειμένου για ασφαλιστική Ανώνυμη Εταιρεία) και επιφέρουν τη λύση της π.χ. κήρυξη ακυρότητας της εταιρείας, λήξη της διάρκειας της εταιρίας, απόφαση της Γενικής Συνέλευσης της εταιρίας, πτώχευση κλπ.
- Για λόγους που προβλέπονται στη νομοθεσία της έδρας της ασφαλιστικής επιχείρησης (προκειμένου για αλλοδαπή επιχείρηση).
- Για λόγους που προβλέπονται στο Καταστατικό του Αλληλασφαλιστικού Συνεταιρισμού, κλπ.

Η οριστική λήξη της δραστηριότητας της ασφαλιστικής επιχείρησης (διάλυσης) δεν πρέπει να σημαίνει την άμεση εξαφάνισή της, αλλά πρέπει προηγουμένως να ρυθμισθούν οι εκκρεμότητές της, τα χρέη της προς άλλους, και ιδίως τους ασφαλισμένους της, οι απαιτήσεις της εναντίον άλλων. Το πρόβλημα είναι σοβαρό – πολύ περισσότερο αν η περιουσία της δεν αρκεί για πληρωμή των οφειλών της. Σε περίπτωση ασφαλιστικής ανώνυμης εταιρίας προβλέπεται ότι με τη διάλυσή της επακολουθεί συνήθως η εκκαθάριση της.

Η απλή μορφή εκκαθάρισης, κατά την οποία, μέσα στην πίεση που ασκούν οι πιστωτές με απειλή δικαστικών μέτρων, επαληθεύονται οι υποχρεώσεις της επιχείρησης, εισπράττονται οι απαιτήσεις της, γίνεται απογραφή και ρευστοποίηση των περιουσιακών στοιχείων της, για να μπορέσουν να ικανοποιηθούν σε κάποια έκταση οι υποχρεώσεις της, δεν βοηθάει εδώ τους ασφαλισμένους.

Αυτοί έχουν καταβάλει ασφάλιστρα με σκοπό την εξασφάλιση του μέλλοντος, δεν έχουν δηλαδή προβεί σε μια απλή συναλλαγή με την επιχείρηση, ώστε να δικαιολογείται η μερική ικανοποίησή τους.

Για να μη κλονισθεί η ασφαλιστική αγορά από ανεκπλήρωτες υποχρεώσεις διαλυόμενων ασφαλιστικών επιχειρήσεων απέναντι στους ασφαλισμένους, ο νόμος προβλέπει μια ειδική μορφή εκκαθάρισης των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, αν ανακληθεί η άδεια λειτουργίας τους.

Ο λόγος που η διαδικασία αυτή επιβάλλεται μόνο για περιπτώσεις ανάκλησης της άδειας και όχι για λύση της ανώνυμης εταιρίας ή άλλες αιτίες διάλυσης της ασφαλιστικής επιχείρησης είναι ότι μετά από διάλυση της ασφαλιστικής επιχείρησης ανακαλείται οπωσδήποτε η άδεια λειτουργίας της, αφού εκλείπουν οι προϋποθέσεις της χορήγησης της, μια από τις οποίες είναι η νόμιμη ύπαρξη της επιχείρησης αυτής.

Η διαδικασία της εκκαθάρισης αυτής δεν απομακρύνεται σημαντικά από τις γενικές διατάξεις. Και εδώ διενεργείται απογραφή, δημοσιεύεται ο ισολογισμός, πρέπει να εγκριθούν οι λογαριασμοί της εκκαθάρισης από

τη γενική συνέλευση (σε περίπτωση ανώνυμης εταιρείας). Εδώ όμως προβλέπονται ιδίως οι εξής διαφορές :

- Οι εκκαθαριστές, οι οποίοι ορίζονται μόνο από το δικαστήριο (και όχι από τη γενική συνέλευση ή με βάση το καταστατικό) μπορούν και να συνάπτουν δάνεια για να καταβάλουν τις οφειλόμενες ασφαλιστικές παροχές.

- Κατά τη διάρκεια της εκκαθάρισης αναστέλλονται για ένα εξάμηνο όλες οι αναγκαστικές εκτελέσεις σε βάρος της επιχείρησης.

II. Αλληλασφαλιστικές επιχειρήσεις

Στην αλληλασφάλιση εμφανίζονται τα ασφαλισμένα μέλη που συνδέονται μεταξύ τους αμοιβαία με τον δεσμό της αλληλασφάλισης. Διακρίσεις εμφανίζονται ιδίως ως προς τη σύνθεση του διαχειριστικού οργάνου που δημιουργείται για το σκοπό της αλληλασφάλισης.

Στην Ελλάδα επιτρέπεται να λειτουργούν δύο κατηγορίες αλληλασφαλιστικών επιχειρήσεων ανάλογα με την εθνική τους προέλευση : οι ελληνικές και οι αλλοδαπές.

A. Ελληνικές

Πρόκειται για τις αλληλασφαλιστικές επιχειρήσεις που δημιουργούνται κατά το Ελληνικό Δίκαιο και εδρεύουν στην Ελλάδα.

Αυτές πρέπει να έχουν αποκλειστικά τη μορφή Αλληλασφαλιστικού Συνεταιρισμού ή Αλληλασφαλιστικού Ταμείου Συνεταιρισμού. Για την σύστασή τους απαιτούνται τουλάχιστον πενήντα μέλη.

Ο δημιουργούμενος Συνεταιρισμός διέπεται από την νομοθεσία των Συνεταιρισμών και πρέπει να έχει αποκλειστικό σκοπό την αλληλασφάλιση των μελών του με τη μορφή ασφάλισης ζημιάς. Δεν μπορεί δηλαδή αυτός να προβαίνει και σε άλλες δραστηριότητες. Η πολιτεία ελέγχει τον σκοπό και την αποτελεσματικότητα του Συνεταιρισμού, για την προστασία των συμφερόντων των μελών.

Ο έλεγχος αυτός πραγματοποιείται με την καθιέρωση κρατικής άδειας λειτουργίας και κρατικής εποπτείας γενικότερα.

Η καθιέρωση της άδειας λειτουργίας σημαίνει ότι χωρίς άδεια δεν υφίσταται ο αλληλασφαλιστικός συνεταιρισμός ή το Ταμείο. Η άδεια αυτή δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Δελτίο ΑΕ και ΕΠΕ).

Η χορήγηση και η λήξη της άδειας οριοθετούν χρονικά το χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο υφίσταται ο συνεταιρισμός ή το ταμείο, όσο κι η αλληλασφάλιση των μελών του. Όποιος ασκεί αλληλασφάλιση χωρίς άδεια τιμωρείται ποινικά. Για τη χορήγηση της άδειας απαιτείται να υποβληθεί στο Υπουργείο Εμπορίου αίτηση, το καταστατικό του συνεταιρισμού, μια κατάσταση των ενεργών μελών του, έγγραφη δήλωση του συνεταιρισμού ότι θα καταβάλει ο ίδιος ασφαλιστικές παροχές αν δεν καταβληθούν από το Ταμείο (μόνο σε περίπτωση σύστασης Αλληλασφαλιστικού Ταμείου) και αποδεικτικό κατάθεσης εγγύησης ορισμένου ύψους σε Τράπεζα.

Ειδικότερα το καταστατικό μπορεί να περιέχει διατάξεις που καθορίζουν την αλληλασφαλιστική σχέση και τις λεπτομέρειες της. Αυτές είναι αντίστοιχες προς τη βασική συμφωνία και τους γενικούς όρους των ασφαλιστικών συμβάσεων που εξετάζονται πιο κάτω.

Η κρίση της αίτησης, η έκδοση και το περιεχόμενο της άδειας καθώς και η δυνατότητα ανάκλησης της και οι συνέπειες της διάλυσης του Συνεταιρισμού ή του Ταμείου ρυθμίζονται με τις κοινές για όλες τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις διατάξεις που αναλύονται πιο κάτω.

Η πολιτεία μεταξύ άλλων ελέγχει κατά τη χορήγηση της άδειας, για ποιους ακριβώς ασφαλιστικούς κινδύνους γίνεται η αλληλασφάλιση, πως θα αντιμετωπίζονται οι κίνδυνοι, πως θα καταβάλλονται (διακανονίζονται) οι παροχές, ποιες θα είναι οι εισφορές των μελών και αν αυτές επαρκούν, ποια είναι η περιουσία του Συνεταιρισμού ή του Ταμείου και αν αυτή απαρτίζεται από στοιχεία επαρκή για την αντιμετώπιση των κινδύνων και την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των μελών.

Αυτά πρέπει να προκύπτουν και από το υποβαλλόμενο καταστατικό. Έτσι απαιτείται π.χ. ένα ελάχιστο συνολικό ύψος ολοσχερώς καταβλημένων αρχικών εισφορών των μελών ίσο με το οριζόμενο ως ελάχιστο μετοχικό κεφάλαιο για ελληνικές ασφαλιστικές εταιρείες.

Ζητήματα, όπως της επάρκειας των αποθεμάτων και των εισφορών αποτελούν αντικείμενο και της διαρκούς κρατικής εποπτείας που εφαρμόζεται γενικότερα σε κάθε ασφαλιστική επιχείρηση και διέπεται από κοινές διατάξεις.

Για διευκόλυνση της κρατικής εποπτείας μετά την έναρξη λειτουργίας τους οι συνεταιρισμοί αυτοί και τα ταμεία πρέπει κάθε έτος να υποβάλλουν τον ισολογισμό τους και άλλα στοιχεία στο Υπουργείο Εμπορίου προβαίνοντας και σε δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Δελτίο ΑΕ και ΕΠΕ).

Β. Α λ λ ο δ α π έ ς

Αλληλασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν ιδρυθεί σύμφωνα με το δίκαιο ξένου κράτους και έχουν την έδρα του σε αυτό (αλλοδαπές) επιτρέπεται να λειτουργούν στην Ελλάδα, αν συμπληρώσουν ορισμένες προϋποθέσεις και έχουν την προβλεπόμενη μορφή.

Αν έχουν την έδρα τους σε κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να έχουν τις προϋποθέσεις που ορίζει ο ελληνικός νόμος γενικά για τη λειτουργία ασφαλιστικών επιχειρήσεων άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αυτήν την περίπτωση η μορφή τους πρέπει να είναι από εκείνες που επιτρέπονται στο κράτος της έδρας τους.

Αν έχουν την έδρα τους σε κράτος μη υπαγόμενο στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να έχουν τις προϋποθέσεις που ορίζει ο Ελληνικός νόμος γενικά για τη λειτουργία ασφαλιστικών επιχειρήσεων άλλων χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αυτή τη περίπτωση μπορούν να έχουν μόνο τη μορφή ανώνυμης εταιρίας.

Από αυτά προκύπτει ότι η μορφή των αλλοδαπών αλληλασφαλιστικών επιχειρήσεων που μπορούν να λειτουργήσουν στην Ελλάδα δεν περιορίζεται στον βαθμό που επιβάλλει ο νόμος για τις ιδρυόμενες στην Ελλάδα. Εξάλλου μερικές από αυτές έχουν νόμιμα ξεπεράσει στην χώρα ίδρυσής τους τον σκοπό της αλληλασφάλισης των μελών τους και μπορούν να προβαίνουν ως ασφαλιστές και σε ασφαλίσεις μη μελών.

Για την άδεια λειτουργίας των αλλοδαπών αλληλασφαλιστικών επιχειρήσεων, τη σημασία της, τη μετέπειτα κρατική εποπτεία επάνω τους και τις συνέπειες της λήξης της λειτουργίας τους ισχύουν όσα πιο πάνω αναλύονται για αλλοδαπές ασφαλιστικές επιχειρήσεις ασφάλισης με ασφάλιστρο.¹

¹ Ρόκας Ι., Εισαγωγή στο Δίκαιο της Ιδιωτικής Ασφάλισης, σελ. 65

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΛΑΔΟΙ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΖΗΜΙΩΝ

Ι. Η έννοια της Ασφάλισης κατά των ζημιών

Οι Ασφαλίσεις κατά ζημιών αποτελούν τύπους ασφαλιστικών συμβάσεων με αρκετές ιδιομορφίες σε σχέση με τις ασφαλίσεις προσώπων.

Νέο στοιχείο, που εμφανίζεται και αποκτά εξαιρετικά βαρύνουσα σημασία για την σύμβαση κατά ζημιών, είναι το ασφαλιστικό συμφέρον, η οικονομική δηλαδή σχέση που συνδέει το πρόσωπο με το οικονομικό αγαθό.

Οι προϋποθέσεις κατά συνέπεια μιας ασφάλισης κατά ζημιών είναι :

α) Πρόσωπο, που είναι φορέας ασφαλιστικού συμφέροντος και του οποίου το συμφέρον θίγεται αν επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, π.χ. ο ιδιοκτήτης διαμερίσματος που το ασφαρίζει κατά του κινδύνου πυρκαγιάς. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για τον αντισυμβαλλόμενο του ασφαλιστή, ο οποίος ασφαρίζει ίδιον συμφέρον. Υπάρχει όμως και η περίπτωση της ασφάλισης ξένου συμφέροντος, οπότε ο αντισυμβαλλόμενος καταρτίζει τη σύμβαση στο όνομα του, αλλά χωρίς να είναι ο ίδιος και φορέας του ασφαλιστικού συμφέροντος, π.χ. όταν ο ενυπόθηκος δανειστής ασφαρίζει ενυπόθηκη οικοδομή για λογαριασμό του οφειλέτη του, που είναι ο κύριος της οικοδομής.

Το πρόσωπο του ασφαλισμένου είναι δυνατόν να καθορίζεται τόσο κατά τον χρόνο της κατάρτισης της σύμβασης όσο και μεταγενέστερα, π.χ. ασφάλιση για λογαριασμό "ούτινος ανήκει".

β) Αγαθό, που πρέπει να έχει οικονομική αξία που να αποτιμάται σε χρήμα. Το αγαθό αυτό είναι δυνατόν να είναι είτε ένα συγκεκριμένο πράγμα, π.χ. ένα αυτοκίνητο, ένα διαμέρισμα, είτε σύνολο πραγμάτων π.χ. μια περιουσία.

Η αξία του αγαθού θα πρέπει να είναι αντικειμενική και όχι υποκειμενική, π.χ. δεν είναι δυνατόν να ασφαλιστεί κατά της κλοπής η φωτογραφία αγαπητού προσώπου, διότι η αξία της είναι υποκειμενική,

είναι όμως δυνατόν να ασφαλιστεί η φωτογραφία ή χειρόγραφου ιστορικού προσώπου, εφόσον κρίνεται ότι η αξία του είναι αντικειμενική, δηλαδή δεν υφίσταται μόνο για πρόσωπο που την ασφαρίζει.

γ) Πρέπει επίσης να υπάρχει οικονομική σχέση που να συνδέει το πρόσωπο με το αγαθό. Δηλαδή μεταξύ των δύο να υπάρχει σύνδεσμος οικονομικής φύσεως, του οποίου συνέπεια να είναι οικονομική ζημιά σε περίπτωση βλάβης ή καταστροφής του αγαθού. Αν δηλαδή η σχέση του προσώπου προς το πράγμα είναι συναισθηματική, δεν είναι δυνατόν να συναφθεί ασφάλιση κατά ζημιών. Η βλάβη συνεπώς που ασφαρίζεται πρέπει να είναι οπωσδήποτε περιουσιακή και όχι άλλης φύσεως, π.χ. προσβολή τιμής προσώπου με εξύβριση.

Η οικονομική αυτή σχέση αποτελεί στην πραγματικότητα το αντικείμενο της σύμβασης ασφάλισης και όχι το ίδιο το αγαθό. Αυτό είναι εύκολο να γίνει αντιληπτό με το εξής παράδειγμα: αν κλαπεί το αγαθό, ασφαλώς αυτό δεν βλάπτεται ούτε καταστρέφεται αξιαιτίας της κλοπής. Το ασφάλιστρο όμως καταβάλλεται διότι η ζημιά πραγματοποιήθηκε όχι από τον λόγο της ανύπαρκτης βλάβης του πράγματος, αλλά από την βλάβη της οικονομικής σχέσης μεταξύ κυρίου του πράγματος και του ιδίου του πράγματος. Της οικονομικής αυτής σχέσης, που συνίσταται στο ασφαλιστικό συμφέρον, έννοιας θεμελιώδους της ασφάλισης κατά ζημιών στην οποία θα αναφερθούμε παρακάτω.¹

II. Το ασφαλιστικό συμφέρον

Ασφαλιστικό συμφέρον συνεπώς είναι το συμφέρον που έχει ένα πρόσωπο για την διατήρηση του συγκεκριμένου πράγματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 196 Εμπ.Ν. το συμφέρον αυτό πρέπει να είναι πραγματικό και νόμιμο.

α) Ως πραγματικό θεωρείται το συμφέρον όταν είναι οικονομικό, υλικό, όταν δηλαδή αποτιμάται σε χρήμα και όχι άλλης φύσης, π.χ. ηθικό.

β) Ως νόμιμο χαρακτηρίζεται ένα συμφέρον απλά όταν δεν είναι παράνομο, π.χ. δεν είναι νόμιμο όταν είναι αντίθετο στα χρηστά ήθη.

Οποιοσδήποτε λοιπόν, σύμφωνα με τον νόμο, έχει πραγματικό και νόμιμο συμφέρον για τη διατήρηση του, έχει δικαίωμα να το ασφαλίσει. Ειδικότερα, ορίζεται ενδεικτικά ότι είναι δυνατόν να το ασφαλίσει όχι μόνο ο κύριος του πράγματος, αλλά και ο δανειστής που έχει προνόμιο ή υποθήκη στο πράγμα αυτό.

¹ Πουλάκου-Ευθυμιάτου Α., Εμπορικό δίκαιο, σελ. 325

Είναι δυνατό στο ίδιο πράγμα να υπάρχουν ταυτόχρονα πολλά οικονομικά συμφέροντα, και κατά συνέπεια πολλά ασφαλιστικά συμφέροντα. Είναι δηλαδή δυνατόν να έχει ένα πρόσωπο διαφόρων ειδών συμφέροντα στο ίδιο πράγμα. Προϋπόθεση για την ασφάλιση του είναι να γίνει σαφής σχετική μνεία στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο.

Εξάλλου είναι δυνατό πρόσωπα να έχουν συμφέροντα στο ίδιο πράγμα είτε επειδή υπάρχει ταυτότητα των συμφερόντων τους, π.χ. από συγκυριότητα, είτε κατά τρόπο ανεξάρτητο, π.χ. συμφέρον του κυρίου ενός διαμερίσματος και του ενοικιαστή του.

Το ασφαλιστικό συμφέρον αποτιμάται σε χρήμα και εκφράζεται ως ασφαλιστική αξία του πράγματος. Η αξία αυτή είναι δυνατόν να είναι διαφορετική κατά την κατάρτιση της σύμβασης (αρχική ασφαλιστική αξία) από την αξία του συμφερόντος κατά τον χρόνο που επήλθε η ασφαλιστική περίπτωση (τελική αξία ή αξία αποκατάστασης). Η τελευταία αυτή αξία λαμβάνεται υπόψη για την αποζημίωση, διότι το αρθρ. 208 παρ.1 του Εμπ.Ν. καθορίζει ότι "η οφειλόμενη υπό του ασφαλιστού αποζημίωσις κανονίζεται κατά την αξίαν ην είχεν το πράγμα εν τω χρόνω του δυστυχήματος".

Μετά την επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης εκτιμάται από τον ασφαλιστή η ασφαλιστική αξία και παραβάλλεται προς το ασφαλιστικό ποσό που είναι σημειωμένο στο ασφαλιστικό συμβόλαιο. Το ποσό αυτό είχε δηλωθεί από τον αντισυμβαλλόμενο και είναι το μέγιστο ποσό που είναι δυνατόν να καταβληθεί από τον ασφαλιστή μετά την πραγματοποίηση του κινδύνου. Υπάρχουν δηλαδή οι εξής δυνατότητες :

α) Το ασφαλιστικό ποσόν να είναι ίσο με την ασφαλιστική αξία. Είναι η περίπτωση της πλήρους ασφάλισης.

β) Το ασφαλιστικό ποσόν να είναι κατώτερο από την ασφαλιστική αξία, οπότε υπάρχει υπασφάλιση. Στην περίπτωση αυτή ο νόμος ορίζει ότι «ο ασφαλισμένος υφίσταται ανάλογον μέρος των ζημιών ή απωλειών», δηλαδή ο ασφαλιστής καταβάλλει αποζημίωση ίση με το ασφαλιστικό ποσόν, ενώ η επιπλέον διαφορά βαρύνει τον ασφαλισμένο.

γ) Το ασφαλιστικό ποσό να είναι ανώτερο από την ασφαλιστική αξία, οπότε υπάρχει υπερασφάλιση. Στην περίπτωση αυτή ο νόμος κάνει τις εξής διακρίσεις :

γα) Αν η δήλωση του ποσού που υπερβαίνει την αξία των ασφαλισμένων πραγμάτων έγινε εσκεμμένα και από δόλο από την πλευρά του αντισυμβαλλόμενου, η ασφάλιση δεν παράγει αποτελέσματα ως προς τον ασφαλισμένο, ο οποίος κατά συνέπεια δεν δικαιούται το ασφάλισμα. Ο ασφαλιστής όμως, εφ' όσον είναι καλής

πίστης, έχει δικαίωμα στο ασφάλιστρο. Απαραίτητη προϋπόθεση βέβαια είναι να αποδείξει ο ασφαλιστής ότι ο ασφαλισμένος ενήργησε «δολίως ή απατηλώς».

γβ) Αν η δήλωση έγινε με δόλο ή απατηλά, η ασφάλιση είναι ισχυρή μέχρι την αξία των πραγμάτων κατά τον χρόνο της κατάρτισης της σύμβασης. Δηλαδή ο ασφαλιστής είναι υποχρεωμένος να αποκαταστήσει ολόκληρη την ζημιά. Το επιπλέον ποσό της αξίας, που συμφωνήθηκε, ο αντισυμβαλλόμενος δεν είναι βέβαια υποχρεωμένος να το καταβάλει και αν το κατέβαλε ήδη, έχει το δικαίωμα να το αναζητήσει, με την υποχρέωση όμως να αποζημιώσει τον ασφαλιστή. Η αποζημίωση αυτή είναι ίση προς το μισό του ασφάλιστρου «μη υπερβαίνουσα το ήμισυ τοις εκατόν επί της ασφαλισθείσης ποσότητας» (Εμπ.Ν. 201 παρ. 2). Βέβαια, ως ασφάλιστρο εννοείται το επιπλέον ασφάλιστρο.¹

III. Διάφορες μορφές ασφαλίσεων

A. Συνασφάλιση

Στην ασφάλιση κατά κινδύνων ζημιών είναι δυνατόν ο ίδιος κίνδυνος στο ίδιο αγαθό να καλυφθεί από διάφορους ασφαλιστές, πάντοτε όμως μέχρι την συμπλήρωση της ασφαλιστικής αξίας του πράγματος.

Η συνασφάλιση αυτή απαντάται με δύο μορφές. Είναι δηλαδή δυνατό είτε ο ασφαλισμένος να καλύψει το ίδιο συμφέρον σε δύο ή και περισσότερους ασφαλιστές, είτε δύο διάφοροι αντισυμβαλλόμενοι να ασφάλισαν το ίδιο συμφέρον σε διάφορους ασφαλιστές.

Προϋποθέσεις συνασφάλισης είναι :

α) Ταυτότητα ασφαλιστικού συμφέροντος, δηλαδή η ασφάλιση που γίνεται σε περισσότερους από ένα ασφαλιστές να έχει ως σκοπό την κάλυψη του ίδιου συμφέροντος, είτε πρόκειται για ένα πρόσωπο που την καταρτίζει, είτε για περισσότερα, π.χ. ο Ω ασφαλίζει το διαμέρισμά του αξίας 17.600 eur στον ασφαλιστή Α για 4.700 eur, στον ασφαλιστή Β για 4.100 eur και στον ασφαλιστή Γ για 5.800 eur. Παράδειγμα της δεύτερης περίπτωσης είναι π.χ. ο κύριος του ενυπόθηκου διαμερίσματος το ασφαλίζει για το ποσό των 13.200 eur, ενώ ο ενυπόθηκος δανειστής για το ποσό των 7.300 eur για λογαριασμό του κυρίου.

¹ Πουλάκου-Ευθυμιάτου Α., Εμπορικό δίκαιο, σελ. 326

β) Ταυτότητα κινδύνου. Ο χαρακτήρας των κινδύνων για την κάλυψη των οποίων συνάπτονται οι διάφορες συμβάσεις θα πρέπει να είναι ο ίδιος, π.χ. ασφάλιση κατά κινδύνων πυρκαγιάς.

γ) Ταυτότητα ουσιαστικής χρονικής διάρκειας. Θα πρέπει δηλαδή οι διάφορες ασφάλειες να καλύπτουν τον ενδεχόμενο κίνδυνο για το ίδιο διάστημα και όχι η μια να αρχίζει όταν τελειώνει η άλλη, ή η δεύτερη να γίνεται με την αίρεση της ακυρότητας της πρώτης.

δ) Το συνολικό άθροισμα των διαφόρων ασφαλιστικών ποσών να είναι ίσο με την αξία του ασφαλιστικού συμφέροντος. Εάν υπάρχει υπασφάλιση ή υπερασφάλιση και σε περίπτωση συνασφάλισης ισχύουν οι γενικές διατάξεις.

Αν οι ασφαλίσεις έγιναν την ίδια μέρα, θεωρούνται σύγχρονες και όταν επέλθει ο κίνδυνος όλοι οι ασφαλιστές θα οφείλουν να καταβάλουν το σύνολο του ποσού που ασφάλισαν. Αν το σύνολο των ποσών αυτών είναι ανώτερο της ασφαλιστικής αξίας, οι σύγχρονες ασφαλιστικές συμβάσεις ισχύουν «μέχρι συμπληρώσεως ολοκλήρου της αξίας κατά λόγον της εν εκάστη ασφαλισθείσης ποσότητας».

Αν οι ασφαλίσεις που έγιναν από διάφορους ασφαλιστές δεν έγιναν την ίδια μέρα και κατά συνέπεια δεν είναι σύγχρονες, οι ασφαλιστές «ευθύνονται κατά την τάξιν της χρονολογίας των ασφαλιστικών συμβάσεων», δηλαδή ο επόμενος ασφαλιστής υποχρεούται για την ζημιά που υπερβαίνει παρά μόνο αν συμφωνήθηκε η από την πλευρά του κάλυψη «εις πρώτον κίνδυνον».

Είναι δυνατόν να υπάρχει ρήτρα σε ένα ασφαλιστήριο, που να καθορίζει ότι αν η συνασφάλιση που έγινε δεν γνωστοποιηθεί, τότε η ασφάλιση είναι άκυρη. Η ρήτρα αυτή είναι ισχυρή, διότι η γνωστοποίηση της συνασφάλισης από την πλευρά του ασφαλισμένου είναι υποχρεωτική.

Η συνασφάλιση πρέπει να διακριθεί από την διπλή ή πολλαπλή ασφάλιση. Πρόκειται δηλαδή για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες καλύπτεται το ίδιο συμφέρον είτε από δύο (διπλή ασφάλιση) είτε από περισσότερους ασφαλιστές (πολλαπλή ασφάλιση), αλλά το σύνολο των ασφαλιστικών ποσών ξεπερνά την ασφαλιστική αξία. Ο νόμος όμως, όπως είναι γνωστό, ορίζει ότι τα πράγματα που ασφαλίστηκαν για ολόκληρη την αξία τους δεν είναι δυνατόν να ασφαλιστούν ξανά για τον ίδιο χρόνο και τους ίδιους κινδύνους, οπότε εάν συντρέχει παρόμοια περίπτωση η δεύτερη ασφάλιση κατ' αρχήν δεν είναι ισχυρή.

Β. Ασφάλιση ξένου συμφέροντος

Είναι δυνατόν να ασφαλίσει κάποιος ως αντισυμβαλλόμενος με το όνομα του το ασφαλιστικό συμφέρον άλλου προσώπου με την προϋπόθεση ότι ασφαλιζόμενος και δικαιούχος του ασφαλίματος θα είναι ο φορέας του συμφέροντος. Κατά συνέπεια είναι δυνατό ο ενοικιαστής ενός διαμερίσματος να ασφαλίσει κατά της πυρκαγιάς το διαμέρισμα αυτό στο όνομα του ιδιοκτήτη του, ο οποίος και θα είναι ασφαλιζόμενος και δικαιούχος του ασφαλίματος.

Δεν επιτρέπεται όμως να ασφαλίσει το διαμέρισμα αυτό με τρόπο ώστε να είναι ο ίδιος ασφαλιζόμενος και δικαιούχος του ασφαλίματος.

Είναι φανερό ότι η ασφάλιση ξένου συμφέροντος δεν συμπίπτει με την ασφάλιση υπέρ τρίτου, διότι στην ασφάλιση υπέρ τρίτου ασφαλιζόμενος είναι ο ίδιος ο αντισυμβαλλόμενος, δικαιούχος όμως ο τρίτος.

Η ασφάλιση ξένου συμφέροντος παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον στις συναλλαγές και υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες ο νόμος την καθιστά υποχρεωτική, π.χ. ο επικαρπωτής ασφαρίζει με δαπάνες του το πράγμα υπέρ του κυρίου για τον χρόνο της εκμετάλλευσης, εφ' όσον αυτό επιβάλλεται από τους κανόνες.

Απέναντι στον ασφαλιστή, υπόχρεος για την πληρωμή του ασφαλιστρού είναι ο αντισυμβαλλόμενος. Όσον αφορά όμως τα ασφαλιστικά βάρη, μέχρι την κατάρτιση της ασφαλιστικής σύμβασης τα φέρει μόνον ο αντισυμβαλλόμενος, μετά όμως την κατάρτιση της τα φέρει παράλληλα με τον ασφαλιζόμενο, εφ' όσον βέβαια αυτός γνωρίζει ότι έγινε η ασφάλιση.

Γ. Ασφάλιση για λογαριασμό άλλου

Η ασφάλιση «δια λογαριασμόν ούτινος ανήκει» έχει την εξής ιδιορρυθμία : κατά την κατάρτιση της ασφαλιστικής σύμβασης δεν είναι γνωστό το πρόσωπο για λογαριασμό του οποίου γίνεται η σύμβαση. Το πρόσωπο αυτό θα γίνει γνωστό όταν επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, διότι τότε θα φανεί ποιο πρόσωπο έχει νόμιμο συμφέρον για την διατήρηση του αγαθού που υπέστη καταστροφή ή βλάβη. Είναι δυνατόν τότε να αποδειχθεί ότι ο δικαιούχος του ασφαλίματος είναι είτε ο αντισυμβαλλόμενος είτε τρίτο πρόσωπο, που είναι φορέας του ασφαλιστικού συμφέροντος, π.χ. έμπορος, ο οποίος εμπορεύματα που έχει προς πώληση σε άλλο τόπο τα ασφαρίζει «δια λογαριασμό ούτινος ανήκει». Εάν δηλαδή τα εμπορεύματα έχουν πωληθεί κατά την επέλευση του κινδύνου, δικαιούχος του ασφαλίματος θα είναι ο αγοραστής που ασφαρίζεται. Διαφορετικά, αν δηλαδή δεν έχουν

πωληθεί, δικαιούχος θα είναι ο αντισυμβαλλόμενος έμπορος, που θα συνεχίζει να έχει το ασφαλιστικό συμφέρον.

Δ. Τρέχουσα ασφάλιση

Η τρέχουσα ή κυμαινόμενη ασφάλιση, κατά τη στιγμή της κατάρτισης της έχει χαρακτήρα τελείως γενικό, δηλαδή το είδος του κινδύνου, η διάρκεια του καθώς και το αντικείμενο της σύμβασης καταρτίζονται κατά τρόπο αόριστο, ενώ η ασφαλιστική αξία, το ασφαλιστικό ποσό και το ασφαλιστρο δεν καθορίζονται καθόλου. Όλα τα στοιχεία αυτά καθορίζονται ακριβώς κατά τη διάρκεια της συμφωνίας, μετά την δημιουργία κάθε ασφαλιστικής σχέσης. Οι ασφαλιστικές σχέσεις δημιουργούνται μόλις συντρέξουν τα περιστατικά, που έχουν ως συνέπεια την έναρξη του κινδύνου, π.χ. σε περίπτωση ασφάλισης κατά των κινδύνων της χερσαίας μεταφοράς μετά την παράδοση των πραγμάτων για μεταφορά.

Η μορφή αυτή της ασφάλισης εφαρμόζεται κυρίως σε κάθε είδος μεταφοράς (θαλάσσιας, αεροπορικής, χερσαίας) πραγμάτων που δεν είναι καθορισμένα κατά τον χρόνο της κατάρτισης της γενικής ασφαλιστικής σύμβασης.

Ο ασφαλιζόμενος έχει την υποχρέωση να δώσει στον ασφαλιστή, κατά τον κατάλληλο χρόνο, όλα τα στοιχεία που θα τον οδηγήσουν στον υπολογισμό του ασφαλιστρού που πρέπει να εισπράξει. Η παροχή των στοιχείων αυτών αποτελεί ασφαλιστικό βάρος για τον ασφαλιζόμενο, του οποίου η παράδοση είναι δυνατόν να έχει ως συνέπεια την απαλλαγή του ασφαλιστή από κάθε υποχρέωση.¹

IV. Είδη χερσαίας ασφάλισης κατά των ζημιών

Οι ασφαλίσεις ζημιάς αφορούν την προστασία της περιουσίας του ασφαλισμένου, είτε συνολικά είτε ως προς ορισμένο πράγμα. Συχνά γίνεται η διάκριση μεταξύ ασφάλισης περιουσίας και ασφάλισης πράγματος.

Περιουσία ενός προσώπου δεν αποτελεί μόνο το σύνολο των υλικών αγαθών του, σε αυτά πρέπει να προστεθούν και τα άυλα, δηλαδή τα δικαιώματα. Δεδομένου όμως ότι όλα αυτά ενδέχεται να μειώνονται ή ακόμα και να εκμηδενίζονται από υποχρεώσεις, θα πρέπει και αυτές να συνυπολογίζονται στην συνολική περιουσία.

¹ Πουλάκου-Ευθυμιάτου Α., Εμπορικό δίκαιο, σελ. 328

π.χ. ο Α έχει υλικά αγαθά αξίας 880 eur, δικαιώματα αξίας 585 eur και υποχρεώσεις αξίας 1.170 eur – είναι φανερό ότι δεν θα ληφθούν υπόψη μόνο τα πρώτα, αλλά θα υπολογισθεί το αλγεβρικό άθροισμα όλων. Κατατάσσοντας τα υλικά αγαθά και τα δικαιώματα στα θετικά στοιχεία της περιουσίας, για καθένα από τα οποία μπορούν να συναφθούν ιδιωτικές ασφαλίσεις.

Α. Ασφάλιση πυρκαγιάς

Η ασφάλιση κατά πυρκαγιάς είναι ο αρχαιότερος κλάδος της χερσαίας ασφάλισης. Ο Εμπορικός Νόμος ρυθμίζει ειδικά σε τέσσερα άρθρα την ασφάλιση αυτή. Εφόσον συμφωνείται τέτοια ασφάλιση χωρίς ειδικότερες συμβατικές ρυθμίσεις, καλύπτονται οι ζημιές που προκλήθηκαν από πυρκαγιά χωρίς να ενδιαφέρει το αίτιο της. Συνεπώς δεν ενδιαφέρει για τη θεμελίωση της ευθύνης του ασφαλιστή αν η ζημιά προκλήθηκε από εστία εντός ή εκτός της οικοδομής. Ο ασφαλιστής δεν ευθύνεται μόνο στην περίπτωση που προκλήθηκε η πυρκαγιά από βαριά αμέλεια ή δόλο του ασφαλισμένου ή προκλήθηκε από ελάττωμα του πράγματος που το γνώριζε ο ασφαλισμένος το χρόνο σύναψης της σύμβασης και δεν το δήλωσε. Μπορεί να συμφωνηθεί όμως ο αποκλεισμός της ευθύνης και όταν ο ασφαλισμένος ενήργησε από ελαφριά αμέλεια. Ο συμβατικός όρος, κατά τον οποίο προϋπόθεση καταβολής του ασφαρίσματος είναι η έκδοση απαλλακτικού βουλεύματος μετά από ποινική δίωξη για εμπρησμό που ασκήθηκε κατά του ασφαλισμένου, μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να ερμηνευτεί ότι αποτελεί αποκλεισμό και της περίπτωσης της ελαφράς αμέλειας, αφού η ποινική δίωξη ασκείται και για εμπρησμό εξ αμελείας (αδιάφορα αν είναι ελαφρά ή βαριά). Επίσης δεν καλύπτεται η πυρκαγιά που προήλθε εξαιτίας πολέμου ή στάσης. Περαιτέρω μείωση ή διεύρυνση της κάλυψης μπορεί πάντως έγκυρα να γίνει με τη σύμβαση. Οι τρομοκρατικές ενέργειες μεμονωμένων ατόμων ανθρώπων ή ομάδων ανθρώπων δεν θεωρούνται στάση, συνεπώς καλύπτονται, εκτός βέβαια αν έχουν εξαιρεθεί συμβατικά. Δεν αποτελεί περίπτωση που εξαιρείται μόνο του το γεγονός ότι οι τρομοκρατικές ενέργειες απαιτούν επασφάλιστρο, σύμφωνα με όρο του ασφαλιστηρίου πυρκαγιάς, αν ο ασφαλισμένος δεν το κατέβαλε (το επασφάλιστρο). Αυτό οφείλεται στο ότι το τιμολόγιο κατ' αρχήν δεν δεσμεύει τον ασφαλισμένο.³

Η ασφάλιση αυτή αρχίζει το μεσημέρι της επόμενης μέρας από αυτής που συνάφθηκε. Περιλαμβάνει επίσης τις απώλειες ή ζημιές που έπαθαν τα πράγματα κατά τη μετακόμιση τους προς διάσωση, καθώς και άλλες υλικές ζημιές που σκόπιμα προξένησε ο ασφαλισμένος για την περιστολή της έκτασης της ζημιάς. Έτσι, αν λ.χ. έβρεξε πολύτιμα έπιπλα για να τα σώσει από την πυρκαγιά και με τη διαβροχή βλάφθηκαν, τη ζημιά αυτή καλύπτει η ασφάλιση κατά πυρκαγιάς.

³ Ρόκας Ι., Εισαγωγή στο Δίκαιο της Ιδιωτικής Ασφάλισης, σελ.87

Συνεπώς η ασφάλιση κατά πυρκαγιάς περιλαμβάνει και τις έμμεσες ζημιές που προήλθαν για χάρη μη επαύξεσης της ζημιάς από πυρκαγιά και μόνο αυτές τις έμμεσες ζημιές. Μάλιστα με ευκαιρία την κάλυψη των πιο πάνω εμμέσων ζημιών, μπορεί να υποχρεωθεί να καταβάλει ασφάλισμα και πέραν του ασφαλιστικού ποσού.

Συναφείς κίνδυνοι προς αυτόν της πυρκαγιάς είναι, κατά νομοθετική πρόβλεψη, οι ζημιές που προήλθαν από κεραυνό, έκρηξη ή άλλα παρόμοια συμβάντα, αδιάφορα αν ο κεραυνός, έκρηξη κ.τ.λ. είχαν αποτέλεσμα την πυρκαγιά, η οποία στη συνέχεια προκάλεσε τη ζημιά ή αν η ζημιά προκλήθηκε από μόνα τα γεγονότα (κινδύνους) αυτά. Δηλαδή μια κοινή ασφάλιση κατά πυρκαγιάς, αν δεν προβλέπει τίποτα ειδικότερο, περιλαμβάνει και τις ζημιές από κεραυνό, έκρηξη και παρεμφερείς κινδύνους.

Β. Ασφάλιση προϊόντων γης

Η ασφάλιση αυτή αφορά κυρίως στη κάλυψη των ζημιών γεωργικών προϊόντων εξαιτίας κινδύνων όπως το χαλάζι, ο παγετός, αρρώστειες κ.τ.λ. Δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη, γιατί κατά ένα μέρος οι κίνδυνοι αυτοί καλύπτονται από τον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ) που είναι φορέας κοινωνικής ασφάλισης με πόρους που προέρχονται σε μεγάλη έκταση από το κοινωνικό σύνολο. Η γεωργική ιδιωτική ασφάλιση στον τομέα αυτό έχει πάντως μεγάλο περιθώριο δραστηριότητας. Ρυθμίζεται από τις γενικές διατάξεις για την ασφάλιση κατά ζημιών ενεργητικού. Η μοναδική ειδική ρύθμιση, που ισχύει μόνο αν δεν συμφωνήθηκε κάτι το διαφορετικό στη σύμβαση, αφορά στον τρόπο υπολογισμού του ασφαρίσματος. Το ασφάλισμα, σύμφωνα με την διάταξη αυτή, δεν υπολογίζεται κατ'ανάγκη με βάση την αξία των προϊόντων γης το χρόνο της ζημιάς, αλλά με βάση την αξία τους το χρόνο της ωρίμανσης ή της συγκομιδής.

Γ. Ασφάλιση Μεταφοράς

Αφορά στην κάλυψη των κινδύνων που απειλούν πράγματα που βρίσκονται υπό μεταφορά. Ανάλογα με τα είδη μεταφοράς διακρίνουμε, την ασφάλιση σιδηροδρομικής μεταφοράς, οδικής μεταφοράς, αεροπορικής μεταφοράς και θαλάσσιας μεταφοράς. Η ασφάλιση θαλάσσιας μεταφοράς ρυθμίζεται όμως ειδικά στο τμήμα για τη θαλάσσια ασφάλιση του ΚΙΝΔ, ενώ στην αεροπορική προβλέπει ειδική ρύθμιση ο Αεροπορικός Κώδικας (αρθρ. 133). Η ασφάλιση μεταφοράς δεν αφορά στους κινδύνους που απειλούν το μεταφορικό μέσο, αλλά μόνο στα πράγματα που μεταφέρονται. Αν δεν συμφωνηθεί τίποτα άλλο, περιλαμβάνει τους κινδύνους από τη στιγμή της παραλαβής προς μεταφορά μέχρι τη στιγμή της παράδοσης στον τόπο παραλαβής. Συμφέρον (ασφαλιστικό) για να προβεί σε τέτοια ασφάλιση έχει εκείνος,

ο οποίος ζημιώνεται εξαιτίας της καταστροφής των πραγμάτων κατά τη μεταφορά (εκείνος που φέρει τον κίνδυνο). Το ποιος φέρει τον κίνδυνο έχει σχέση με τη νομική θέση του αποστολέα και του παραλήπτη. Όταν, όπως συμβαίνει συχνά, αποστολέας είναι ο πωλητής και συμφωνήθηκε (όρος της πώλησης) να πωλήσει στις αποθήκες του παραλήπτη, ταξιδεύουν τα πράγματα με κίνδυνο του πωλητή και αυτός έχει συμφέρον να τα ασφαλίσει. Σε αντίθετη περίπτωση τα ασφαρίζει ο παραλήπτης. Έτσι το συμφέρον δεν συμπίπτει με το ποιός είναι ο κύριος των πραγμάτων. Πώληση με αποστολή και με τον όρο CIF σημαίνει ακριβώς ότι ο πωλητής, μεταξύ των άλλων, αναλαμβάνει να συνάψει σύμβαση μεταφοράς, να συνάψει την ασφάλιση και να πληρώσει το ασφάλιστρο.

Και ο μεταφορέας έχει συμφέρον να φθάσουν τα πράγματα χωρίς ζημιές και συνεπώς θα μπορούσε και αυτός να συνάψει την ασφάλιση, αφού η βλάβη των πραγμάτων μπορεί να γεννά ευθύνη του προς αποκατάσταση της ζημιάς. Δεδομένου όμως ότι δεν ευθύνεται για όλες τις ζημιές σε όλες τις περιπτώσεις ο μεταφορέας, ενώ η ασφάλιση μεταφοράς καλύπτει όλες τις περιπτώσεις ζημιών κατά τη μεταφορά, πιο συμφέρουσα και φθηνότερη είναι η ασφάλιση αστικής ευθύνης του μεταφορέα. Σε περίπτωση ζημιάς, για την οποία ευθύνεται ο μεταφορέας, ο ασφαλιστής των πραγμάτων που μεταφέρονται, αν καταβάλει, θα στραφεί αναγωγικά (καθ' υποκατάσταση) κατά του μεταφορέα και κατ' αποτέλεσμα κατά του τυχόν ασφαλιστή αστικής ευθύνης του.

Η ουσιαστική διάρκεια της ασφάλισης μπορεί να καθοριστεί στο ασφαλιστήριο χρονικά, δηλαδή με ημερομηνία και ώρα έναρξης και λήξης. Αν δεν έχει συμφωνηθεί τίποτε διαφορετικό όμως, η ουσιαστική διάρκεια καθορίζεται από το ίδιο το ταξίδι που πρέπει να γίνει για να πραγματοποιηθεί η μεταφορά, δηλαδή αρχίζει από τη στιγμή που θα παραδοθούν τα πράγματα για μεταφορά στον τελικό εκτελεστή της μεταφοράς (τον μεταφορέα) στον τόπο αναχώρησης και λήγει όταν αυτά παραδοθούν από τον μεταφορέα στον παραλήπτη τους στον τόπο προορισμού (αρθ. 220 παρ. 1 ΕμπΝ). Δεν περιλαμβάνονται δηλαδή στην ουσιαστική διάρκεια το χρονικό διάστημα προπαρασκευής και αναμονής πριν και μετά τη κύρια μεταφορά, αν δεν έχει συμφωνηθεί.

Δ. Ασφάλιση εγγυήσεων και πιστώσεων

α) Ασφάλιση εγγυήσεων

Στις συναλλαγές (κυρίως) παρουσιάζεται τακτικά η βιοτική ανάγκη μια επιχείρηση ή ένα οποιοδήποτε πρόσωπο να υποχρεούται να εγγυηθεί την ικανοποίηση μιας απαίτησης ενός δανειστή (πιστωτή) είτε η απαίτηση αυτή απευθύνεται σε αυτήν (την επιχείρηση) είτε σε τρίτο. Αυτή η υποχρέωση εγγύησης υπέχει κινδύνους. Κινδύνους να

υποχρεωθεί να καταβάλει ο εγγυητής ολικά ή μερικά χωρίς να μπορεί να ικανοποιηθεί αναγωγικά κατά εκείνου υπέρ του οποίου εγγυήθηκε. Αυτός ο κίνδυνος που εμπεριέχει η εγγύηση αναλαμβάνεται από την ιδιωτική ασφάλιση κατά τέτοιο τρόπο ώστε στη θέση του εγγυητή εισέρχεται ο ασφαλιστής. Δηλαδή στην ασφάλιση εγγύησης ο ασφαλιστής παρέχει στο δανειστή εγγύηση για την ικανοποίηση της απαίτησης που μπορεί να έχει (ο δανειστής) κατά του ασφαλισμένου του. Παρόμοια ασφάλιση είναι και αυτή που συνάπτει ο εργοδότης ή μια υπηρεσία για το κίνδυνο περιουσιακών ζημιών του/της εξαιτίας απιστιών, κλοπών κτλ. από μέρους του προσωπικού, αυτή που συνάπτει μια επιχείρηση που ευθύνεται ως εγγυητής έναντι τρίτων αξιαιτίας συμβάσεων πωλήσεων κτλ. Αυτή που συνάπτεται για να καλύψει την ευθύνη του παραγωγού για ζημιές σε τρίτους αξιαιτίας ελαττωματικών προϊόντων του, καθώς και εκείνη που συνάπτουν εργολάβοι τεχνικο-οικοδομικών έργων για να καλύψουν την έναντι των εντολέων τους εγγυητική ευθύνη για την καλή εκτέλεση του έργου ή συμμετοχή τους σε διαγωνισμό. Ασφάλιση εγγύησης είναι και η απευθείας χορήγηση εγγυητικής επιστολής στον ασφαλισμένο, όπου ο ασφαλιστής έχει δικαίωμα, όπως και η τράπεζα, να στραφεί αναγωγικά κατά του ασφαλισμένου αν καταπέσει η εγγύηση υπέρ εκείνου του οποίου χορηγήθηκε. Ασφαλιστικός κίνδυνος εδώ είναι η πιθανότητα να μην ικανοποιηθεί από τον ασφαλισμένο ο ασφαλιστής, όταν στραφεί αναγωγικά εναντίον του.

Η ασφάλιση αυτή δεν είναι διαδεδομένη στην Ελλάδα, κυρίως λόγω της αμφιβολίας που υπήρχε για το νομικό της άσκηση της με το καθεστώς του ν.δ. 400/1970 και γιατί μεγάλο μέρος της εγγυητικής αυτής δραστηριότητας ασκείται από τις τράπεζες. Ή με την τροποποίηση του ν.δ.400/1970 από το π.δ. 118/1985(προσαρμογή σε Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης) αναγνωρίζεται η ασφάλιση ως κλάδος ασφάλισης και μάλιστα το Συμβούλιο Υπουργών ενέκρινε και ειδικές Οδηγίες για την άσκηση των ασφαλίσεων εγγυήσεων και πιστώσεων που είναι υποχρεωτικές από 1.1.1990 και 1.7.1990 αντίστοιχα. Το ελάχιστο δίκαιο έχει προσαρμοστεί στις Οδηγίες αυτές.

β) Ασφάλιση πιστώσεων

Η ασφάλιση πιστώσεων , αντίθετα , είναι αρκετά διαδεδομένη , γιατί έρχεται να καλύψει τον κίνδυνο αφερεγγυότητας του οφειλέτη στις συναλλαγές που γίνονται με πίστωση. Πέραν των διαφόρων ειδών εξασφάλισης συναλλαγματικές , ενέχυρο κ.τ.λ. παραμένει ένα σημαντικό τμήμα όπου λ.χ. ο πωλητής με πίστωση έχει αβεβαιότητα για τη δυνατότητα εξόφλησης του από τον αγοραστή. Έτσι λ.χ. οι συναλλαγματικές δεν αρκούν για να εξασφαλίσουν την πληρωμή. Ειδικά για τις εξαγωγές πιστώσεων κατά κινδύνου γενικής αφερεγγυότητας του κράτους εισαγωγής, ισχύει και στην Ελλάδα ειδική νομοθεσία. Τις ασφαλίσεις αυτές καλύπτει φορέας του δημοσίου (ο Οργανισμός

Οργανισμός Ασφαλίσεων Πιστώσεων και Εγγυήσεων ΟΑΕΠ) με την οικονομική ενίσχυση του δημοσίου. Η ασφαλιστική κάλυψη παρέχεται στο όνομα ή λογαριασμό του κράτους καθώς και στα κράτη μέλη της Ένωσης. Οι διατάξεις για την ασφαλιστική σύμβαση δεν έχουν ευθεία, αλλά μόνο ανάλογη εφαρμογή. Σε κοινοτικό επίπεδο για λόγους προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού και μεγαλύτερης κατανομής των κινδύνων έχει δημιουργηθεί με κανονισμό, αντασφαλιστικός όμιλος που αντασφαλίζει τους οργανισμούς ασφάλισης εξαγωγικών πιστώσεων των Κρατών Μελών ειδικά για δραστηριότητες στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη.

Τέλος σε παγκόσμιο επίπεδο έχει ιδρυθεί στα πλαίσια του Ο.Η.Ε Οργανισμός Πολυμερούς Ασφάλισης Επενδύσεων ο οποίος σκοπό έχει την ασφάλιση επενδύσεων σε χώρες υψηλού κινδύνου.

Ε. Ασφάλιση μισθωτικού και επιχειρηματικού κινδύνου

Ο κίνδυνος της για οποιαδήποτε αιτία απώλειας μισθωμάτων καλύπτεται από την ασφάλιση μισθωτικού κινδύνου, όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα στις συναλλαγές, κατά συμβατική παρέκκλιση του άρθρου 217 Εμπ.Ν. που αναφέρεται μόνο στις υλικές ζημιές. Όπως είπαμε, η βλάβη ή απώλεια ενός πράγματος μπορεί να επιφέρει ζημιά στην περιουσία του ασφαλισμένου (αυτού δηλαδή που ασφάλισε το συμφέρον του για την διατήρηση πράγματος) που συνίσταται όχι μόνο στην αξία αποκατάστασης του πράγματος αλλά και σε άλλη περιουσιακή αξία. Έτσι, ο ιδιοκτήτης ενός κτιρίου, αν καεί το κτίριο, δεν θα αποζημιωθεί μόνο κατά τι ύψος των δαπανών που θα απαιτήσει η επισκευή του. Θα ζημιωθεί και εξαιτίας της χρήσης που θα στερηθεί το χρόνο της επισκευής. Αν το κτίριο είναι νοικιασμένο θα αποζημιωθεί και ο εκμισθωτής. Αυτός που απειλείται από το κίνδυνο αυτό είναι δυνατόν να τον ασφαλίσει με ειδική ασφάλιση. Έτσι, η ζημιά εξαιτίας της απώλειας των ενοικίων (μισθωμάτων) κατά τη διάρκεια της επισκευής του κτιρίου που ζημιώθηκε από πυρκαγιά, θα καλυφθεί με την ειδική αυτή ασφάλιση, ενώ η ζημιά εξαιτίας των δαπανών επισκευής της οικοδομής, από την ασφάλιση κατά πυρκαγιάς. Το αντικείμενο του (σε στενή έννοια) ασφαλιστικού συμφέροντος στην ασφάλιση μισθωτικού κινδύνου είναι η απαίτηση για τα μισθώματα που κινδυνεύει να χάσει ο εκμισθωτής, ενώ το αντικείμενο του συμφέροντος στην ασφάλιση πυρκαγιάς της οικοδομής, η αξία της οικοδομής την οποία όμως με προϋποθέσεις μπορεί να ασφαλίσει και ο απλός χρήστης αυτής, οπότε η ασφάλιση ενεργεί υπέρ του εκμισθωτή.

Παρεμφερείς είναι οι ασφαλίσεις που καλύπτουν επιχειρηματικούς κινδύνους, οι οποίοι συνίστανται ειδικά στην προσωρινή διακοπή της επιχείρησης εξαιτίας ενός ή περισσότερων αιτιών που καθορίζονται στη

σύμβαση (συνήθως οι αιτίες είναι πυρκαγιά και παρεμφερείς κίνδυνοι, βλάβη μηχανημάτων κτλ) στη μείωση της παραγωγής, στην απώλεια κερδών κ.α. Η ασφάλιση επιχειρηματικού κινδύνου, όμως, είναι ευρύτερη και περιλαμβάνει τους γενικούς κινδύνους που έχει μια επιχείρηση κατά τη λειτουργία της, οι οποίοι (κίνδυνοι) προσδιορίζονται από τη γενική πολιτικοοικονομική εξέλιξη, από την εξέλιξη του κλάδου που ασκεί η επιχείρηση, καθώς και την εξέλιξη της ίδιας της επιχείρησης. Η ασφάλιση μπορεί να περιλαμβάνει όλους ή ορισμένους μόνο επιχειρηματικούς κινδύνους.¹

ΣΤ. Ασφάλιση κατοικιών και οικιακού εξοπλισμού

Πρόκειται για ασφαλιστήρια, ειδικά σχεδιασμένα για την προστασία και την εξασφάλιση της κατοικίας και του εξοπλισμού της, καθώς και όλων των συναφών κινδύνων, που μπορούν να προκύψουν για τον ιδιοκτήτη ή τον ενοικιαστή.

Εκτός από το κίνδυνο πυρός τα ασφαλιστήρια μπορεί να αναφέρονται σε ειδικούς κινδύνους, όπως κλοπή, πτώση αντικειμένων από τον αέρα, πρόσκρουση οχημάτων, πλημμύρα κ.τ.λ. κινδύνους.

Παρά τη σκοπιμότητα χρησιμοποίησεως των ασφαλιστηρίων αυτών, οι περισσότερες Ελληνικές Ασφαλιστικές Εταιρίες, χρησιμοποιούν κοινό ασφαλιστήριο για κατοικίες, βιομηχανικούς και λοιπούς επιχειρηματικούς κινδύνους.²

Ζ. Ασφάλιση γενικής αστικής ευθύνης

Η ασφάλιση γενικής αστικής ευθύνης είναι ένα σχετικά νέο, αλλά πολύ διαδεδομένο είδος ασφάλισης κατά ζημιών που δεν ρυθμίζεται ειδικά στον Εμπορικό Νόμο. Ο ασφαλισμένος έχει αξίωση κατά του ασφαλιστή να αναλάβει όλες τις οικονομικές συνέπειες (ή μέρος αυτών) που έχει η αξίωση αστικής ευθύνης και η οποία συνήθως περιέχει αίτημα αποζημίωσης, που ασκεί εναντίον (του ασφαλισμένου) ο τρίτος. Αυτή η αξίωση του ασφαλισμένου κατά ένα μέρος είναι ασφάλιση νομικής προστασίας (αξίωση νομικής προστασίας κατά των αξιώσεων των τρίτων) και κατά το άλλο μέρος αξίωση ελευθέρωσης (αξίωση να καταβάλει τελικά την αποζημίωση στον τρίτο ο ασφαλιστής).

Η ασφάλιση αστικής ευθύνης, αν και έχει σχέση οπωσδήποτε με το τρίτο που ζημιώθηκε από τον ασφαλισμένο και ασκείται στη συνέχεια (ο τρίτος) αστικές αξιώσεις (αξιώσεις για αποζημίωση) κατά του

¹ Ρόκας Ι., Εισαγωγή στο Δίκαιο της Ιδιωτικής Ασφάλισης, σελ.87

² Πριναράκης Μ., Γενικές Αρχές της Ιδιωτικής Ασφάλισης, σελ.346

ασφαλισμένου, αφορά μόνο τον ασφαλισμένο και τον ασφαλιστή. Είναι ιδιωτική υπόθεση του ζημιώσαντα – ασφαλισμένου και δεν αφορά τον τρίτο η σύμβαση ασφάλισης της αστικής ευθύνης που έχει έναντι αυτού. Έτσι, ο τρίτος δεν μπορεί να στραφεί απ' ευθείας κατά του ασφαλιστή, σύμφωνα με τη κρατούσα γνώμη. Τέτοια αξίωση δεν θεμελιώνεται στο δίκαιο της ιδιωτικής ασφάλισης. Μπορεί μόνο κατά τις γενικές δικονομικές διατάξεις να ζητήσει ο ζημιωθείς "πλαγιαστικά να καταβάλει ο ασφαλιστής στο ζημιώσαντα. Όμως αυτό δε λύνει το πρόβλημα της εξασφάλισης του τρίτου. Έτσι, αν ο ζημιώσας ευθύνεται δια του πλοίου του μόνο και το πλοίο του χάθηκε, δεν έχει νόημα η πλαγιαστική άσκηση αγωγής κατά του ασφαλιστή αστικής ευθύνης. Όμως, οι σύγχρονες κοινωνικοπολιτικές αντιλήψεις επιβάλλουν μία τέτοια ρύθμιση, ώστε το θύμα εκείνου του ζημιώσαντα, που έχει ασφαλίσει την αστική του ευθύνη, να μπορεί να στραφεί απ' ευθείας κατά του ασφαλιστή, όπως προβλέπει λ.χ. ο νέος ισπανικός νόμος. Να σημειωθεί ότι σε άλλες έννομες τάξεις η νομολογία, με ίδιο νομοθετικό καθεστώς έχει θεμελιώσει ευθεία αγωγή του τρίτου κατά του ασφαλιστή.

Η ασφαλιστική περίπτωση είναι ο χρόνος γένεσης (ή επέλευσης) του γεγονότος που συνεπάγεται την ευθύνη του ασφαλιστή, συνεπώς και ο χρόνος γένεσης της αξίωσης κατά του ασφαλιστή. Η αξίωση αυτή παραγράφεται στις χερσαίες ασφαλίσεις σε τρία χρόνια από το τέλος του χρόνου στον οποίο γεννήθηκαν. Στην ασφάλιση αστικής ευθύνης, εφ' όσον, σύμφωνα με την πάγια πρακτική, ο ασφαλισμένος δεν έχει δικαίωμα να ικανοποιήσει μόνος τον τρίτο χωρίς να ειδοποιήσει προηγουμένως τον ασφαλιστή, ώστε να του δοθεί η συμβατική δυνατότητα να αρνηθεί (διαφορετικά χάνει την αξίωση του κατά του ασφαλιστή), η ασφαλιστική περίπτωση δεν επέρχεται με τη ζημίωση του τρίτου, αφού πιθανώς ο τρίτος να μην προβάλλει ποτέ απαίτηση αποζημίωσης, αλλά επέρχεται ακριβώς το χρόνο που θα προβάλλει δικαστικά ή εξώδικα την αξίωση του ο τρίτος. Γιατί τότε γεννάται αξίωση του ασφαλισμένου κατά του ασφαλιστή για να του παράσχει νομική προστασία (απόκρουση των αξιώσεων).

Συνηθίζεται να χαρακτηρίζεται η ασφαλιστική περίπτωση στην ασφάλιση αυτή διαρκή, που διαρκεί από το χρονικό σημείο της ζημιάς του τρίτου ως την καταδίκη του ασφαλισμένου να πληρώνει αποζημίωση. Γιατί πράγματι ο ασφαλιστής υποχρεούται να αποκρούει τις αξιώσεις του τρίτου που διαρκούν ίσως και πολλά χρόνια, όσο διαρκεί η πιθανή δίκη και ευθύνεται στο τέλος να καταβάλει αυτός την πιθανή αποζημίωση που επιδικάστηκε. Αυτό όμως δεν είναι ακριβές σύμφωνα με την έννοια της ασφαλιστικής περίπτωσης που δώσαμε πιο πάνω. Γιατί αν ήταν έτσι, αν λ.χ. ο τρίτος ασκήσει την αξίωση την 10.3.96 και τελικά καταδικαστεί ο ασφαλισμένος να καταβάλει αποζημίωση στις αρχές του 2000, ο ασφαλισμένος θα είχε χρονικό διάστημα να ασκήσει την αξίωση κατά του ασφαλιστή άλλα τρία χρόνια

από το τέλος του 2000, δηλαδή άλλα τρία χρόνια από το τέλος της διάρκειας της ασφαλιστικής περίπτωσης. Δηλαδή είναι έτσι όμως γιατί εφ' όσον ο ασφαλισμένος δεν άσκησε την αξίωση του μέχρι το τέλος του 1999 παραγράφηκε αφού η αξίωση του κατά του ασφαλιστή είναι μία (ενιαία).

Η. Ασφάλιση Αυτοκινήτου

1. Ασφάλιση αστικής ευθύνης αυτοκινήτου

Η ασφάλιση της Αστικής Ευθύνης Αυτοκινήτου, όπως είναι γνωστό, από το 1976 έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα.

Ο κύριος ή κάτοχος αυτοκινήτου που κυκλοφορεί στην Ελλάδα, με εξαίρεση τα αυτοκίνητα του δημοσίου και με τον όρο της αμοιβαιότητας τα αυτοκίνητα ιδιοκτησίας ξένων κρατών καθώς και αυτά που ανήκουν σε διακυβερνητικούς οργανισμούς, οφείλει να έχει καλύψει με ασφάλιση την έναντι τρίτων αστική ευθύνη σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διατάξεις.

Η υποχρεωτική αυτή κάλυψη της αστικής ευθύνης αφορά την ικανοποίηση απαιτήσεων αποζημιώσεως τρίτων για θάνατο, σωματικές βλάβες ή υλικές ζημιές που προκλήθηκαν κατά την κυκλοφορία του ασφαλιζομένου αυτοκινήτου.

Τα γεωγραφικά όρια της καλύψεως επεκτείνονται σήμερα πέραν της Ελλάδος, που είναι η χώρα συνήθους σταθμεύσεως του αυτοκινήτου, και στα εδάφη των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης χωρίς συμπληρωματική επιβάρυνση του ασφαλιστή όπως κατά το παρελθόν.

Τα ανώτατα όρια της ευθύνης του ασφαλιστή καθορίζονται στο ασφαλιστήριο ανάλογα με τη συμφωνία των συμβαλλομένων.

Στα ανώτατα όρια ευθύνης συμπεριλαμβάνονται οι τόκοι, οι δικαστικές δαπάνες και τα έξοδα καθώς στην περίπτωση Σωματικών Βλαβών η ικανοποίηση της ψυχικής οδύνης ή ηθικής βλάβης. Τα όρια αυτά ισχύουν άσχετα με τον αριθμό των ατόμων που ζημιώθηκαν σε ένα ατύχημα.

Στην περίπτωση όμως που το ατύχημα γίνει σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα εκτός της Ελλάδας, ισχύουν τα όρια καλύψεως που είναι υποχρεωτικά για τη χώρα αυτή, από τη στιγμή βέβαια που είναι υψηλότερα από τα υποχρεωτικά για την Ελλάδα (σήμερα σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα υποχρεωτικά όρια καλύψεως της Αστικής Ευθύνης αυτοκινήτου είναι απεριόριστα).

Η υποχρεωτική κάλυψη της Αστικής Ευθύνης προς τρίτους δεν περιλαμβάνει τις απαιτήσεις για αποζημίωση των παρακάτω προσώπων που δεν θεωρούνται τρίτοι:

- α. Του οδηγού του αυτοκινήτου που προξένησε τη ζημιά.
- β. Κάθε προσώπου, η ευθύνη του οποίου καλύπτεται με το ασφαλιστήριο π.χ. ο κάτοχος του αυτοκινήτου όταν τις ζημιές του τις προξένησε άλλο πρόσωπο που οδηγούσε το αυτοκίνητο.
- γ. Εκείνου που έχει συνάψει με την ασφαλιστική εταιρεία τη σύμβαση, π.χ. του ιδιοκτήτη που έχει συνάψει τη σύμβαση και υπέστη ζημιές από τον κάτοχο του ασφαλιζόμενου οχήματος.
- δ. Των νομίμων εκπροσώπων ενός νομικού προσώπου που είναι ασφαλισμένο ή εταιρείας που δεν έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα, π.χ. ο Γενικός Διευθυντής μιας Α.Ε. υπέστη ζημιές από αυτοκίνητο της εταιρείας την οποία εκπροσωπεί κλπ.
- ε. Δεν περιλαμβάνει ακόμα την Αστική Ευθύνη έναντι προσώπων που συγκατατέθηκαν να μεταφερθούν με το αυτοκίνητο ενώ γνώριζαν ότι αυτό αφαιρέθηκε με αθέμιτα μέσα από τον νόμιμο κάτοχό του ή χρησιμοποιείται για εγκληματική πράξη (πράγμα που οφείλει να αποδείξει ο ασφαλιστής).

Η ασφαλιστική κάλυψη όμως περιλαμβάνει και την ευθύνη του κυρίου ή κατόχου έναντι τρίτων στην περίπτωση που το ασφαλιζόμενο αυτοκίνητο έχει κλαπεί ή αποκτηθεί με χρήση βίας. Ενώ τρίτοι θεωρούνται και τα μέλη της οικογένειας του ασφαλιζόμενου οδηγού και κάθε άλλου προσώπου του οποίου με το ασφαλιστήριο καλύπτεται η Αστική Ευθύνη του, ανεξάρτητα από βαθμό συγγένειας.

Δεν καλύπτονται ζημιές που προκλήθηκαν :

- α. Από πρόθεση του αντισυμβαλλομένου ή του ασφαλιζόμενου.
- β. Από συμμετοχή του αυτοκινήτου σε αγώνες ή προπονήσεις.
- γ. Από πόλεμο, οχλαγωγίες, διαδηλώσεις, επιτάξεις κτλ.
- δ. Από ραδιενεργό μόλυνση, πυρηνικού καυσίμου κτλ
- ε. Από πλημμύρες, τυφώνες, σεισμό κτλ
- στ. Από οδηγό που δεν έχει νόμιμη άδεια οδήγησης ή μη σύμφωνη με την κατηγορία του αυτοκινήτου που οδηγεί
- ζ. Κατά τον χρόνο που ο οδηγός τελούσε υπό την επίδραση τοξικών ουσιών ή μέθης.
- η. Όταν το αυτοκίνητο χρησιμοποιείται για άλλη χρήση από αυτήν που ορίζει η άδεια κυκλοφορίας.
- θ. Από το μεταφερόμενο φορτίο.
- ι. Όταν το αυτοκίνητο μεταφέρει επιβάτες ή φορτίο πέραν των επιτρεπομένων όρων της αδειάς.
- ια. Από πυρκαγιά ή έκρηξη

ιβ. Όταν το αυτοκίνητο ωθούνταν και δεν κυκλοφορούσε με τις ίδιες του τις δυνάμεις.

ιγ. Μέσα σε χώρους στάθμευσης που φυλάσσονται.

ιδ. Όταν κυκλοφορεί χωρίς πινακίδες εκτός χώρους για το οποίο ασφαλίζεται.

ιε. Όταν το ασφαλισμένο όχημα είναι σε φορτηγίδα ή πορθμείο.

ιστ. Σε ειδικού τύπου οχήματα όταν λειτουργούν σαν εργαλεία και όχι κατά την οδήγηση.

2. Ασφάλιση Ζημιών Αυτοκινήτου

Εκτός από την κάλυψη της Αστικής Ευθύνης προς τρίτους που, όπως αναφέραμε είναι υποχρεωτική για την κυκλοφορία του αυτοκινήτου, το ασφαλιστρο αυτοκινήτου μπορεί να περιλαμβάνει και ασφαλιστικές καλύψεις ζημιών του αυτοκινήτου που είναι προαιρετικές.

Οι λεγόμενες προαιρετικές καλύψεις αυτοκινήτου, παρ' όλο που μετά την απελευθέρωση της αγοράς μπορεί να διαφέρουν ως προς την έκτασή τους από εταιρεία σε εταιρεία, είναι συνήθως οι εξής:

α. Ίδιες ζημιές του αυτοκινήτου

Κατά κανόνα η ασφάλιση των ίδιων ζημιών καλύπτει τις ζημιές του ασφαλιζόμενου αυτοκινήτου, με ή χωρίς αφαιρετέα απαλλαγή, που προκαλούνται από σύγκρουση, πρόσκρουση, ανατροπή, εκτροπή ή κατάπτωση.

Με ειδική συμφωνία όμως μπορεί να περιλαμβάνει ζημιές στα συνήθη εξαρτήματα και στον εξοπλισμό του αυτοκινήτου καθώς και ζημιές στο αυτοκίνητο κατά τον χρόνο που είχε αυτογνώμονως αφαιρεθεί από τον κάτοχό του.

β. Ασφάλιση Πυρός

Πρόκειται για την ασφάλιση πυρός του αυτοκινήτου που καλύπτει τις ζημιές από πυρκαγιά, πτώση κεραυνού και έκρηξη μέχρι της συνολικής ασφαλιζόμενης αξίας.

γ. Ασφάλιση Κλοπής

Με βάση την κάλυψη ολικής κλοπής, η ασφαλιστική εταιρεία οφείλει να καταβάλλει στον ασφαλιζόμενο την ασφαλιζόμενη αξία του αυτοκινήτου μετά από ενενήντα ημέρες από την ημερομηνία που εκλάπη.

Ο όρος της ολικής κλοπής δεν καλύπτει ζημιές ή την απώλεια τμημάτων του αυτοκινήτου στην περίπτωση που το αυτοκίνητο βρέθηκε πριν εξαντληθεί η περίοδος των ενενήντα ημερών.¹

Ο ασφαλισμένος μπορεί να καλύψει και τις ζημιές αυτού του είδους με την ασφάλιση της μερικής κλοπής που κατά κανόνα παρέχεται υπό την προϋπόθεση ότι το αυτοκίνητο ασφαρίζεται για ολική κλοπή και ίδιες ζημιές.

V. Θαλάσσια Ασφάλιση

A. Αντικείμενο της θαλάσσιας ασφάλισης

Η θαλάσσια ασφάλιση ρυθμίζεται λεπτομερέστερα από κάθε άλλο είδος ασφάλισης. Οι διατάξεις που την ρυθμίζουν ειδικά διέπονται από τις αρχές της κατά ζημιών ασφάλισης. Σε αυτήν εφαρμόζονται όσες από τις διατάξεις του Εμπορικού Νόμου δεν αντίκεινται στις διατάξεις του ΚΙΝΔ. Αντικείμενο της είναι κάθε έννομο συμφέρον που είναι εκτεθειμένο σε θαλάσσιους κινδύνους. Θαλάσσιοι κίνδυνοι δεν είναι ανάγκη να προέρχονται άμεσα από τη θάλασσα, έτσι ο κίνδυνος πυρκαγιάς του πλοίου ή του φορτίου ή και ο κίνδυνος βλάβης των μηχανών είναι θαλάσσιου κίνδυνου. Η πρακτική σημασία του χαρακτηρισμού μιας ασφάλισης ως θαλάσσιας ή χερσαίας συνίσταται μεταξύ των άλλων και στην παραγραφή που είναι διετής για τη θάλασσα και τριετής για τη χερσαία ασφάλιση. Στη θαλάσσια ασφάλιση ισχύει η αρχή της καθολικότητας των κινδύνων. Εν τούτοις συνηθίζεται με συμβατικούς όρους να καθορίζονται επακριβώς οι κίνδυνοι που καλύπτονται (και έτσι περιορίζονται).

Συνηθισμένα είδη θαλάσσιας ασφάλισης είναι η ασφάλιση σώματος πλοίου, φορτίου μεταφερόμενου με πλοίο και η ασφάλιση ναύλου. Οι κίνδυνοι που συνήθως δεν τους καλύπτουν οι ασφαλιστικές εταιρίες ασφαρίζονται από τους πλοιοκτήτες, όπως είπαμε, σε αλληλασφαλιστικές ενώσεις (συνήθως αγγλικές). Τέτοιες ενώσεις είναι το γνωστό είδος αγγλικών αλληλασφαλιστικών ενώσεων P & I Clubs, που ασφαλίζουν εκτεταμένα την αστική ευθύνη του πλοιοκτήτη. Ασφαλισμένος στη θαλάσσια ασφάλιση μπορεί να είναι, εκτός του πλοιοκτήτη και άλλα πρόσωπα, όπως π.χ. ο κύριος των μεταφερομένων εμπορευμάτων. Κάθε ασφάλιση κατά ζημιών εφ' όσον αφορά σε θαλάσσιους κινδύνους, δηλ. κινδύνους που έχουν αφορμή θαλάσσιο ταξίδι, υπόκεινται στην ειδική ρύθμιση της θαλάσσιας ασφάλισης. Αντίθετα, η ασφάλιση ποσού, και όταν αφορά τέτοιους κινδύνους, ρυθμίζεται από τις διατάξεις για την ασφάλιση προσώπων του ΕμπΝ, γιατί δεν συμβιβάζεται προς ρύθμιση της θαλάσσιας

¹ Σίμιτσεκ Π., Τι είναι Ασφάλιση, σελ. 211

ασφάλισης. Η θαλάσσια ασφάλιση δεν παύει λοιπόν να είναι ασφάλιση κατά ζημιών. Συνεπώς οι σχετικές διατάξεις για τη χερσαία ασφάλιση εφαρμόζονται συμπληρωματικά, στο μέτρο που δεν τροποποιούνται από τις διατάξεις για τη θαλάσσια ασφάλιση του ΚΙΝΔ.

Β. Ο κίνδυνος θαλάσσιας ασφάλισης

Στη θαλάσσια ασφάλιση, σύμφωνα με τη ρητή διάταξη του ΚΙΝΔ, ισχύει, όπως είπαμε, η αρχή της καθολικότητας των κινδύνων, αρχή που υιοθετείται διεθνώς, σύμφωνα με την οποία η ασφάλιση καλύπτει το σύνολο των κινδύνων που απειλούν το πράγμα στο οποίο αναφέρεται η ασφάλιση (το ίδιο το πλοίο, το φορτίο κλπ.) κατά τη διάρκεια του πλου. Έτσι μπορεί να βλαθούν τα μεταφερόμενα πράγματα π.χ. από τη βύθιση του πλοίου, από τον εξαναγκασμό της ρίψης τους στη θάλασσα για να ελαττωθεί το βάρος και να σωθεί το πλοίο και το λοιπό φορτίο από τον κίνδυνο όπου βρέθηκε (π.χ. μεγάλη θαλασσοταραχή), από πυρκαγιά, από διαβροχή με θαλάσσιο ή γλυκό νερό, σήψη λόγω βλάβης των ψυκτικών μηχανημάτων του πλοίου (αν ήταν πράγματα μεταφερόμενα σε κατάσταση ψύξης) καθυστέρηση κλπ. Δεν είναι ανάγκη να προσδιοριστεί ειδικά στην ασφάλιση ότι καλύπτονται όλοι αυτοί και άλλοι πολλοί κίνδυνοι (όπως γίνεται στη χερσαία ασφάλιση, όπου, με εξαίρεση την ασφάλιση μεταφορών, ισχύει η αντίθετη αρχή, της ειδικότητας των κινδύνων). Καλύπτονται αυτόματα, εφ' όσον συμφωνήθηκε θαλάσσια ασφάλιση. Η αρχή αυτή δεν επιβάλλεται όμως από λόγους δημόσιας τάξης, συνεπώς μπορεί επιτρεπτά, όπως είπαμε, να συμφωνηθεί ότι ορισμένοι θαλάσσιοι κίνδυνοι δεν θα καλύπτονται, πράγμα που στην πρακτική της θαλάσσιας ασφάλισης φορτίου (κυρίως) γίνεται σχεδόν πάντα.

Ο νόμος εξαιρεί από την κάλυψη τους πολεμικούς κινδύνους. Αυτό όμως δεν εμποδίζει τον ασφαλιστή να συμφωνήσει ρητά ότι θα καλύπτει και τις περιπτώσεις κινδύνων που χαρακτηρίζονται πολεμικοί ή ότι θα καλύπτει κινδύνους που, ναι μεν δεν είναι πολεμικοί, αλλά συνέβησαν σε περιοχή που χαρακτηρίζεται εμπόλεμη. Ειδικός νόμος προβλέπει σύστημα κάλυψης των πολεμικών κινδύνων από το δημόσιο.

Γ. Είδη θαλάσσιας ασφάλισης

1. Ασφάλιση πλοίου

Η ασφάλιση πλοίου περιλαμβάνει οποιαδήποτε βλάβη ή και απώλεια του πλοίου. Όπως είπαμε περιλαμβάνει και την αστική ευθύνη εξαιτίας σύγκρουσης. Τέτοια ασφάλιση μπορεί να συναφθεί από οποιονδήποτε έχει συμφέρον για τη διατήρηση του πλοίου, συνεπώς όχι μόνο από τον κύριο, αλλά και από αυτόν, που με βάση σύμβασης με τον κύριο, το

εκμεταλλεύεται (εφοπλιστή). Αν το πλοίο (όπως συμβαίνει συνήθως) είναι υποθηκευμένο σε πιστωτές για εξασφάλιση δανείου, τότε η υποθήκη επεκτείνεται και στο ασφάλισμα, δηλαδή ο ενυπόθηκος δανειστής έχει τις αξιώσεις κατά του ασφαλιστή σε περίπτωση βλάβης του πλοίου. Όμως ο ενυπόθηκος δανειστής μπορεί να ασφαλίσει ο ίδιος το υποθηκικό του συμφέρον ή το συμφέρον κυριότητας του κυρίου ενυπόθηκου οφειλέτη του.

Η αξία του πλοίου που λαμβάνεται υπόψη για την αποζημίωση κατά κανόνα δεν είναι η ακριβής πραγματική αξία του πλοίου (και των συστατικών και παραρτημάτων που καλύπτει επίσης η ασφάλιση αυτή) αλλά η αποτίμηση του πλοίου στην οποία κατά διεθνή συναλλακτική ναυτασφαλιστική πρακτική προβαίνουν με ειδική σύμβαση αποτίμησης οι συμβαλλόμενοι κατά τη σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης. Με την πρακτική της αποτίμησης αποφεύγεται ο κίνδυνος να βρισκόμαστε συνεχώς προ υπασφάλισης ή και υπερασφάλισης.¹

2. Ασφάλιση φορτίου

Στην ασφάλιση αυτή ασφαρίζεται το συμφέρον του κυρίου κινητών πραγμάτων που μεταφέρονται με πλωτό μέσον ή το συμφέρον άλλων προσώπων που σχετίζονται με αυτά τα πράγματα.

Ο κύριος, ο νομέας ή ο κάτοχος του φορτίου ή εκείνος που έχει αναλάβει την αποστολή του σε άλλο τόπο συμφωνεί ως ναυλωτής τη μεταφορά του φορτίου με εκείνον που εκμεταλλεύεται το πλωτό μέσον (πλοίο), δηλαδή με τον εκναυλωτή και του παραδίδει το φορτίο για τη μεταφορά.

Η σύμβαση αυτή (σύμβαση ναύλωσης) αποδεικνύεται με την εκδιδόμενη φορτωτική.

Για να παραλάβει ο ναυλωτής ή άλλος παραλήπτης το φορτίο στον τόπο προορισμού πρέπει να έχει στα χέρια του τη φορτωτική και να την επιστρέψει. Μόνο έτσι νομιμοποιείται η παραλαβή του φορτίου.

Για αυτό ακριβώς το φορτίο συνάπτεται η ασφάλιση που καλύπτει τον κίνδυνο απώλειας ή ζημιάς του φορτίου καθώς και τα αναγκαία έξοδα που έχουν γίνει ή οφείλονται για τη μεταφορά μέχρι τη στιγμή της ζημιάς.

¹ Ρόκας Ι., Εισαγωγή στο Δίκαιο της Ασφάλισης, σελ. 104

Ως ασφαλιστική αξία λαμβάνεται η αξία του φορτίου πριν τη φόρτωση. Το ελπιζόμενο κέρδος μπορεί να ασφαλιστεί με τη ρητή συμφωνία στο ασφαλιστήριο.

Η ασφάλιση αυτή μπορεί όπως και οι άλλες θαλάσσιες ασφαλίσεις, να λάβει τη μορφή τρέχουσας ασφάλισης. Η συναπτόμενη σε αυτή τη περίπτωση σύμβαση – πλαίσιο αφορά πράγματα που δεν προσδιορίζονται (απόλυτα), που μέλλουν να φορτωθούν μελλοντικά σε πλοία που ενδέχεται και να μην ορίζονται. Κάθε φόρτωση αποτελεί εδώ αντικείμενο ξεχωριστής ασφαλιστικής σχέσης, και μέσα στις υποχρεώσεις του αντισυμβαλλόμενου είναι και η υποχρέωση γνωστοποίησης της κάθε φόρτωσης στον ασφαλιστή και μάλιστα «αμελλητί».

Η υποχρέωση γνωστοποίησης των φορτώσεων γεννιέται μετά την ολοκλήρωση κάθε φόρτωσης. Αν η γνωστοποίηση παραληφθεί ή καθυστερήσει κλπ., δεν είναι άκυρη η ασφάλιση. Ο ασφαλιστής και πάλι υποχρεώνεται από πραγματοποιούμενες ζημιές, αλλά μπορεί να ζητήσει αποζημίωση, αν έπαθε ζημιά από την παράβαση της υποχρέωσης αυτής.

Η διάρκεια της ασφάλισης φορτίου συμφωνείται είτε ημερολογιακά είτε για ορισμένο ταξίδι, σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω. Ο νόμος ορίζει για τη τελευταία περίπτωση, τότε αρχίζει και τότε λήγει η ουσιαστική διάρκεια της ασφάλισης.

Εδώ πρέπει να προστεθεί ότι η ουσιαστική διάρκεια παρατείνεται σε περίπτωση που μετά την άφιξη του πλοίου, σύμφωνα με τις τοπικές συνήθειες και δυνατότητες του λιμανιού του προορισμού, δεν εκφορτώνονται αμέσως τα φορτία στην ξηρά, αλλά μένουν για ορισμένο διάστημα στις φορτηγίδες.

Πρέπει να σημειωθεί ότι είναι δυνατό να συμφωνηθεί και άλλος τρόπος υπολογισμού διάρκειας προκειμένου για ασφάλιση φορτίου. Η διάρκεια αυτή μπορεί να ορισθεί ημερολογιακά αλλά αναφέροντας το τόπο τελικού προορισμού. Τέλος δεν αποκλείεται, σε περιπτώσεις που αναμένεται να παραμείνει το φορτίο σε αποθήκες του λιμανιού κλπ., να συμφωνηθεί η κάλυψη και του χρόνου παραμονής ή να συμφωνηθεί η ρήτρα από αποθήκη σε αποθήκη κλπ.¹

¹ Κιάντος Β., Η Θαλάσσια Ασφάλιση του Φορτίου, σελ.25

3. Ασφάλιση ναύλου

Στην ασφάλιση αυτή ασφαρίζεται το τίμημα της μεταφοράς με πλοίο. Όταν κάποιος επιθυμεί να μεταφερθούν πράγματα με πλωτό μέσον (πλοίο) – που δεν του ανήκει – πρέπει να συμφωνήσει τη μεταφορά με εκείνον που εκμεταλλεύεται το πλοίο, π.χ. ο Α (ναυλωτής) που επιθυμεί τη μεταφορά συμβάλλεται με τον Β (εκναυλωτή) που εκμεταλλεύεται το πλοίο.

Υποχρέωση του ναυλωτή είναι να πληρώσει στον εκναυλωτή το τίμημα της μεταφοράς (ναύλο) και αυτό γίνεται συχνά μετά την επιτυχία της μεταφοράς. Σε αυτή τη περίπτωση, αν το μεταφερόμενο φορτίο υποστεί ζημιά κατά τη μεταφορά, ο εκναυλωτής θα χάσει το δικαίωμα να απαιτήσει τον ναύλο.

Το δικαίωμα αυτό εκτίθεται στον θαλάσσιο κίνδυνο, επομένως μπορεί ο εκναυλωτής να ασφαλισθεί για αυτό. Στην περίπτωση αυτή ασφαρίζεται η αξίωση του εκναυλωτή επάνω στο ναύλο.

Αν η πληρωμή του ναύλου δεν συμφωνηθεί μετά την επιτυχία της μεταφοράς, αλλά πραγματοποιηθεί πριν τη μεταφορά, τότε είναι φανερό ότι τον κίνδυνο της πιθανής απώλειας του ναύλου φέρει ο ναυλωτής, αφού αυτός θα χάσει το τίμημα της μεταφοράς σε περίπτωση απώλειας του μεταφερόμενου φορτίου.

Στην περίπτωση αυτή για τον ναύλο αυτόν που εκτίθεται στον θαλάσσιο κίνδυνο μπορεί να ασφαλιστεί ο ναυλωτής. Η ασφάλιση του ναύλου γίνεται συνήθως μαζί με την ασφάλιση του ίδιου του φορτίου εκ μέρους του ναυλωτή.

Η ασφάλιση του ναύλου καλύπτει τον καθαρό ναύλο μαζί με τα έξοδα διενέργειας της μεταφοράς (έξοδα εξοπλισμού, μισθούς, ασφάλιστρα), δηλαδή καλύπτει τον μικτό ή ακαθάριστο ναύλο. Αν τα έξοδα αυτά έχουν ασφαλισθεί ξεχωριστά, τότε η ασφάλιση καλύπτει μόνο τον καθαρό ναύλο.

Ο εκναυλωτής μπορεί να ασφαλίσει μαζί με τον ναύλο και την ικανότητα του πλοίου να κερδίζει ναύλους από μελλοντικές ναυλώσεις (ελπιζόμενος ναύλος), αφού, αν χαθεί το πλοίο, ο εκναυλωτής δεν χάνει μόνο την αξίωση επάνω στον ναύλο, αλλά και την ελπίδα μελλοντικών ναύλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Γενικά

Ως ασφάλιση προσώπου σύμφωνα με το άρθρο 189 ΕμΝ, θα πρέπει να θεωρήσουμε την σύμβαση εκείνη κατά την οποία ο ασφαλιστής υποχρεώνεται, όπως είπαμε, να πληρώσει χρηματικό ποσό «κατά λόγον της διάρκειας ή των συμβεβηκότων της ζωής ενός ή πλειόνων προσώπων».

Κατά συνέπεια μέσα στην έννοια της ασφάλισης προσώπου συμπεριλαμβάνεται, τόσο η ασφάλιση της ζωής ενός προσώπου, όσο και η ασφάλιση των συμβάντων που είναι δυνατόν να λάβουν χώρα κατά τη διάρκεια της ζωής, ανεξάρτητα από το αν είναι ευχάριστα ή δυσάρεστα. Το κοινό χαρακτηριστικό των γεγονότων αυτών είναι ότι δημιουργούν μια οικονομική ανάγκη για το πρόσωπο που ασφαλίζεται.

Ειδικότερα διακρίνουμε κυρίως τα εξής είδη ασφάλισης προσώπων:
α) Ασφάλιση ζωής, β) Ασφάλιση ατυχημάτων.

I. Ασφάλιση ζωής

A. Έννοια και είδη της

Στην περίπτωση της ασφάλισης ζωής η πληρωμή του χρηματικού ποσού από τον ασφαλιστή πραγματοποιείται λόγω του θανάτου του ασφαλισμένου, είτε λόγω της επιβίωσης του σε μια ορισμένη χρονική στιγμή, ανάλογα με το είδος της ασφάλισης.

Σύμφωνα με το άρθρο 221 ΕμΝ «πια τις δύναται αντί ασφαλιστρού να ασφαλίση την πληρωμή χρηματικού ποσού κατά λόγον της διάρκειας ή των ενδεχομένων της ίδιας αυτού ζωής ή της ζωής τρίτου».

Από τον ορισμό αυτό βγαίνει το συμπέρασμα ότι ο ασφαλισμένος δεν είναι υποχρεωτικά ο αντισυμβαλλόμενος αλλά είναι δυνατόν να είναι και τρίτο πρόσωπο. Διακρίνουμε δηλαδή την περίπτωση της ασφάλισης «επί της ίδιας ζωής» από την περίπτωση της ασφάλισης «επί της ζωής τρίτου».

Για την σύναψη σύμβασης ασφάλισης ζωής δεν είναι απαραίτητο να υπάρχει συμφέρον. Εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση ασφάλισης για την ζωή τρίτου, οπότε είναι απαραίτητο να υπάρχει συμφέρον από την πλευρά αυτού που ενεργεί την ασφάλιση. Το συμφέρον όμως αυτό δεν

απαιτείται να είναι οικονομικό, αλλά είναι δυνατόν να είναι απλά και μόνο ηθικό.

Είναι δηλαδή το ίδιο θεμιτό να ασφαλίσει τόσο ο δανειστής τη ζωή του οφειλέτη του λόγω οικονομικού συμφέροντος, όσο και οι γονείς τη ζωή του παιδιού τους λόγω ηθικού πια συμφέροντος.

Ο νόμος δεν καθορίζει άλλη προϋπόθεση, εκτός από την ύπαρξη συμφέροντος, για την ασφάλιση ζωής τρίτου. Στην πραγματικότητα όμως θα πρέπει να θεωρήσουμε ως προϋπόθεση τη συναίνεση του τρίτου. Αυτό είναι συνέπεια του γεγονότος ότι ο τρίτος υποχρεούται από την μια πλευρά να υποβληθεί σε ιατρική εξέταση και από την άλλη να παράσχει διάφορα απαραίτητα στοιχεία σχετικά με την ζωή του στον ασφαλιστή. Κατά συνέπεια, χωρίς τη συναίνεση του δεν είναι δυνατή η πραγματοποίηση της ασφάλισης.

Το συμφέρον που όπως είπαμε, πρέπει να υπάρχει, ώστε να είναι δυνατή η σύναψη σύμβασης ασφάλισης ζωής τρίτου, πρέπει να διατηρείται μέχρι την επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης. Διαφορετικά, ο δικαιούχος δεν έχει πια κανένα δικαίωμα στο ασφάλισμα, διότι ο νόμος καθορίζει ότι αν υπάρχει συμφέρον για την ύπαρξη του τρίτου, η σύμβαση είναι άκυρη.

Μια μορφή ασφάλισης για τη ζωή τρίτου αποτελεί η συλλογική ή ομαδική ασφάλιση. Πρόκειται για την περίπτωση κατά την οποία ο αντισυμβαλλόμενος (π.χ. εργοδότης) συνάπτει ασφαλιστική σύμβαση για την ζωή ομάδας προσώπων (π.χ. των εργαζομένων του) ταυτόχρονα, δηλαδή με το ίδιο ασφαλιστήριο. Η ασφάλιση αυτή είναι δυνατή τόσο για την περίπτωση θανάτου ή της επιβίωσης των ασφαλισμένων όσο και για το ενδεχόμενο ατυχημάτων ή ασθενειών.

Η ασφάλιση για τη ζωή τρίτου πρέπει να διακριθεί από την περίπτωση της ασφάλισης υπέρ τρίτου. Συγκεκριμένα στην ασφάλιση για τη ζωή τρίτου, ασφαλίζεται τρίτο πρόσωπο, αλλά δικαιούχος του ασφαλιστικού ποσού είναι ο αντισυμβαλλόμενος.

Ασφάλιση υπέρ τρίτου όμως είναι η περίπτωση κατά την οποία ο αντισυμβαλλόμενος συνάπτει σύμβαση ασφάλισης για τη ζωή του, συμφωνείται όμως ότι το ασφαλιστικό ποσό θα καταβληθεί σε τρίτο πρόσωπο και όχι στον αντισυμβαλλόμενο, π.χ. ασφάλιση κατά κινδύνου θανάτου.

Ο δικαιούχος θα πρέπει να ορισθεί κατά τρόπο ώστε να μην υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με την ταυτότητα του, π.χ. υπέρ του γιου μου, υπέρ του εγγονού μου, υπέρ Γεώργιο Γεωργίου.

Από μια άποψη οι δύο μορφές ασφάλισης είναι δυνατόν να ταυτίζονται, και τούτο διότι, δεδομένου ότι το ασφάλισμα εισπράττεται στην περίπτωση της ασφάλισης για τη ζωή τρίτου, από τον αντισυμβαλλόμενο και όχι από τον ίδιο τον ασφαλισμένο, έχουμε και εδώ μια περίπτωση ασφάλισης υπέρ τρίτου.

Βέβαια, είναι δυνατός ο συνδυασμός ασφάλισης ζωής τρίτου και υπέρ τρίτου. Στην περίπτωση αυτή το ασφάλισμα δεν καταβάλλεται πια ούτε στον ασφαλιζόμενο ούτε στον αντισυμβαλλόμενο αλλά σε τρίτο πρόσωπο, που καθορίζεται ως δικαιούχος.

Ο δικαιούχος του ασφαρίσματος ορίζεται μόνον από τον αντισυμβαλλόμενο και πλεονεκτήματα της ασφάλισης μένουν αποκλειστικά υπέρ του προσώπου του.

Β. Προϋποθέσεις σύναψης ασφάλισης ζωής

Ο ασφαλιστής δεν συνάπτει οπωσδήποτε μια ασφάλιση ζωής που του προτείνεται, αλλά μόνο αφού προηγούμενα λάβει σειρά πληροφοριών, που αφορούν τον ασφαλισμένο, ώστε να είναι σε θέση τόσο να εκτιμήσει τον κίνδυνο, την κάλυψη του οποίου αναλαμβάνει, όσο και να καθορίσει το κατάλληλο ασφάλιστρο.

Ο αντισυμβαλλόμενος αρχικά υποβάλλει πρόταση στον ασφαλιστή, στην οποία πρόταση περιέχονται όλα τα στοιχεία που είναι δυνατόν να ενδιαφέρουν τον ασφαλιστή. Ορισμένα από τα στοιχεία αυτά είναι το ονοματεπώνυμο του ασφαλιζόμενου, το επάγγελμά του, η ηλικία του, το ποσό για το οποίο επιθυμεί να ασφαλισθεί, το είδος της ασφάλισης, τα τυχόν ελαττώματά του. Το τελευταίο αυτό στοιχείο και γενικά η κατάσταση της υγείας του ασφαλιζόμενου είναι εξαιρετικής σημασίας για τον ασφαλιστή. Για το λόγο αυτό εξάλλου ο υποψήφιος ασφαλιζόμενος εξετάζεται από το γιατρό της εμπιστοσύνης του ασφαλιστή, ο οποίος δίνει την εικόνα της κατάστασής του στον ασφαλιστή.

Εφ' όσον ο αντισυμβαλλόμενος προτείνει ασφάλιση για τη ζωή τρίτου προσώπου, είναι υποχρεωμένος να αναφέρει στον ασφαλιστή το έννομο συμφέρον που έχει από την ασφάλιση αυτή, καθώς επίσης και να καθορίσει τη μορφή της σχέσης του με το πρόσωπο αυτό, π.χ. συγγενική.¹

¹ Πουλάκου – Ευθυμιάτου Α., Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου, σελ. 319

Γ. Χαρακτηριστικά της ασφάλισης ζωής

Η ασφάλιση ζωής έχει τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν από τις ασφαλίσσεις ζημιών αλλά και από τις άλλες ασφαλίσσεις προσώπων (προσωπικά ατυχήματα, ασθένειες) στις οποίες συνήθως υπάγεται.

1. Ασφάλιση ποσού ζωής

Η ασφάλιση ζωής ανταποκρίνεται σε δύο βασικές ανάγκες: στην ανάγκη του ασφαλιζομένου να προστατεύσει τα άτομα που εξαρτώνται από αυτόν από τις οικονομικές συνέπειές του θανάτου του. Και ακόμα στην ανάγκη σχηματισμού από τις αποταμιεύσεις του κάποιου κεφαλαίου που θα μπορεί να το αξιοποιήσει ανάλογα, σε μια προσυμφωνημένη ηλικία.

Βλέπουμε λοιπόν ότι στην ασφάλιση ζωής το ασφαλιζόμενο κεφάλαιο δεν προσδιορίζεται με βάση το ύψος μιας αναμενόμενης ζημιάς, αλλά καθορίζεται από τον ίδιο τον ασφαλιζόμενο κατά την κρίση του, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες του και φυσικά την οικονομική του θέση.

Το ασφαλιζόμενο αυτό ποσό μάλιστα καταβάλλεται από την ασφαλιστική εταιρεία, ανεξάρτητα από το αν η επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου προκάλεσε ζημιά στον ασφαλιζόμενο ή τον δικαιούχο και άσχετα από το ύψος της ζημιάς που τυχόν προκλήθηκε. Κατά συνέπεια, στην ασφάλιση ζωής δεν έχουμε την περίπτωση υπερασφάλισης ή υπασφάλισης όπως στην ασφάλιση πραγμάτων.

2. Πράξη ασφάλισης και αποταμίευσης

Η ασφάλιση ζωής χαρακτηρίζεται θα λέγαμε από δύο στοιχεία που συνεπάγεται η λειτουργία της.

- Είναι πράξη ασφάλισης, στο μέτρο που, σύμφωνα με την επιλογή του ασφαλισμένου, έχει στόχο να προστατεύσει την οικογένεια ή τον οποιοδήποτε δικαιούχο από τις οικονομικές συνέπειες του θανάτου του ασφαλισμένου.
- Είναι όμως πράξη αποταμίευσης, από τη στιγμή που σκοπός του ασφαλιζομένου είναι να «βάλει στην άκρη ένα κεφάλαιο» για να αγοράσει εν καιρώ σπίτι, ή να συμπληρώσει το εισόδημά του, όταν φτάσει στην ηλικία της σύνταξης κτλ.

Οι άλλοι ασφαλιστικοί κλάδοι δεν παρέχουν τέτοια δυνατότητα και δεν αποτελούν, με αυτήν την έννοια, πράξη αποταμίευσης.

3. Πολυετής Σύμβαση

Στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ασφάλισης ζωής θα πρέπει να συμπεριλάβουμε και την πολυετή διάρκεια που έχει το ασφαλιστήριο ζωής σε αντίθεση με την κατά κανόνα ετήσια διάρκεια των άλλων ασφαλιστηρίων, ζημιών ή προσώπων.

Η πολυετής διάρκεια της ασφάλισης ζωής σε συνδυασμό με τον διπλό χαρακτήρα των πράξεων που διενεργεί (ασφάλιση – αποταμίευση) απαιτεί τη συγκρότηση αποθεμάτων σημαντικού ύψους, που να επιτρέπουν την καταβολή των ασφαλιζομένων κεφαλαίων. Δηλαδή του Μαθηματικού Αποθέματος, που ονομάστηκε έτσι από τον τρόπο με τον οποίο υπολογίζεται.

Δ. Διακρίσεις ασφάλισης ζωής

Οι ασφαλίσεις ζωής χωρίζονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες:

- Ασφαλίσεις για την περίπτωση θανάτου.
- Ασφαλίσεις για την περίπτωση ζωής (επιβιώσεως).

Θα εξετάσουμε λοιπόν συνοπτικά τα βασικά είδη ασφάλισης που συγκροτούν τις δυο αυτές μεγάλες κατηγορίες, δίνοντας και τα αναγκαία παραδείγματα για τον τρόπο λειτουργίας τους.

1. Ασφάλιση σε περίπτωση θανάτου

i. Ισόβια

Η ασφάλιση αυτή εγγυάται την καταβολή στον δικαιούχο ενός κεφαλαίου που προσδιορίζεται στο συμβόλαιο, μετά τον θάνατο του ασφαλιζομένου, άσχετα ποια θα είναι η ημερομηνία κατά την οποία θα επέλθει.

Δεδομένου ότι η κάλυψη είναι ισόβια, η καταβολή του ασφαλιζομένου κεφαλαίου είναι βέβαιη.

Τα ασφάλιστρα κατά κανόνα καταβάλλονται με περιοδικές καταβολές, μπορεί όμως και να καταβληθούν εφάπαξ.

Η μορφή αυτή ασφάλισης, μεταξύ άλλων, προσφέρεται για τις περιπτώσεις μεταβίβασης μεγάλης ακίνητης περιουσίας, προκειμένου να καλυφθούν οι φόροι μεταβίβασης.

ii. Πρόσκαιρη

Η πρόσκαιρη ασφάλιση εγγυάται την καταβολή του καθορισμένου κεφαλαίου στην περίπτωση θανάτου του ασφαλιζόμενου πριν από τη λήξη του ασφαλιστηρίου.

Εάν λ.χ. το συμβόλαιο έχει διάρκεια από την 1η Αυγούστου του 1997 μέχρι την 1η Αυγούστου του 2016 και ο ασφαλιζόμενος αποβιώσει μέσα σε αυτήν την περίοδο, ο δικαιούχος θα εισπράξει το συμφωνημένο κεφάλαιο. Αν πάλι την 1η Αυγούστου 2016 ο ασφαλιζόμενος είναι στη ζωή, το συμβόλαιο έχει λήξει χωρίς καταβολή.

Η αποζημίωση μπορεί στην πρόσκαιρη ασφάλιση να καταβληθεί σαν μορφή σύνταξης, λ.χ. για τις σπουδές των παιδιών μέχρι να ενηλικιωθούν κτλ.

Προσφέρεται ακόμη σαν εξασφάλιση για τη λήψη δανείου και γενικά λόγω του μικρού της κόστους είναι ιδιαίτερα προσιτή σε κάθε βαλάντιο.

2. Ασφάλιση σε περίπτωση ζωής (επιβίωσης)

i. Ασφάλιση συμφωνημένου κεφαλαίου

Ο τύπος αυτός ασφάλισης προβλέπει την καταβολή στον ασφαλιζόμενο ενός συμφωνημένου κεφαλαίου, μετά από την παρέλευση μιας καθορισμένης προκαταβολικά χρονικής περιόδου, υπό την προϋπόθεση ότι ο ασφαλιζόμενος βρίσκεται ακόμα εν ζωή.

Το ενδιαφέρον που παρουσιάζει αυτός ο τύπος ασφάλισης έγκειται στο γεγονός ότι το υπό σχηματισμό ασφαλιζόμενο κεφάλαιο αυξάνει από την επίδραση δύο παραγόντων, του ανατοκισμού και των πιθανοτήτων θανάτου του ασφαλιζόμενου πριν από τη λήξη της ασφαλιστικής περιόδου.

Έτσι, η περιγραφή του μηχανισμού λειτουργίας αυτής της ασφάλισης μπορεί να μας φανεί χρήσιμη και για την κατανόηση όλων των άλλων συνδυασμών με τους οποίους προσφέρεται η ασφάλιση ζωής.

ii. Ισόβια σύνταξη

Η ασφάλιση αυτή παρέχει στον ασφαλιζόμενο την καταβολή σύνταξης, είτε μετά την πάροδο μιας συμφωνημένης περιόδου είτε άμεσα, για όλη τη διάρκεια της ζωής του.

Πρόκειται για μια παραλλαγή της ασφάλισης Κεφαλαίου στην περίπτωση επιβίωσης που περιγράψαμε.

Ο τύπος αυτός ασφάλισης μπορεί να συναφθεί πάνω σε «δύο κεφαλές», οπότε η σύνταξη καταβάλλεται μέχρι το θάνατο του τελευταίου από τους δυο ασφαλιζόμενους.

Στις δυο παραπάνω βασικές κατηγορίες ασφάλισης ζωής, μπορούν να προστεθούν και οι ακόλουθες:

Γ. Μικτή ασφάλιση

ι. Ασφάλιση επιβίωσης

Η ασφάλιση αυτή προβλέπει την καταβολή του κεφαλαίου, μόνο εφόσον ο ασφαλιζόμενος ζει κατά τη λήξη της διάρκειάς της. Αν κατά τη διάρκεια της ασφαλίσεως ο ασφαλισμένος πεθάνει, λήγει η ασφαλιστική σχέση, χωρίς καμιά υποχρέωση της ασφαλιστικής επιχείρησεως.

Την ασφάλιση αυτή πραγματοποιούν πρόσωπα που, φυσιολογικά, έχουν πιθανότητες επιβιώσεως της χρονικής διάρκειας της ασφαλίσεως.

Είναι φυσικό ότι όσο η ηλικία εισόδου στην ασφάλιση είναι μεγαλύτερη, τόσο το ασφάλιστρο είναι χαμηλότερο, γιατί υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα θανάτου και, κατά συνέπεια, μικρότερη πιθανότητα να κληθεί η επιχείρηση να πληρώσει στη λήξη.

Για την ασφάλιση αυτή δεν χρειάζεται υγειονομικός έλεγχος.

Και στις ασφαλίσεις επιβίωσης υπάρχουν διάφορες παραλλαγές. Μπορεί, π.χ., να συμφωνηθεί ότι με το θάνατο του ασφαλισμένου θα σταματά η υποχρέωση καταβολής του ασφαλίστρου, το κεφάλαιο όμως θα καταβάλλεται στους δικαιούχους κατά τη λήξη (Ασφάλιση Ορισμένης Λήξεως) ή θα επιστρέφονται τα καταβληθέντα, μέχρι το θάνατο του ασφαλισμένου ασφαλίστρα, με ή χωρίς τόκο.

Της πρώτης από τις παραλλαγές αυτές, της ασφαλίσεως δηλαδή ορισμένης λήξεως, γίνεται χρήση για σύσταση προίκας.

Η ασφάλιση επιβιώσεως στην απλή μορφή της δεν είναι ευρύτερα διαδεδομένο είδος. Οι συνήθεις εφαρμογές της είναι σε συνδυασμό με την πρόσκαιρη ασφάλιση θανάτου, από όπου προκύπτει η μικτή ασφάλιση (θάνατου και επιβιώσεως).

ii. Ασφάλιση Διπλασιαζόμενου Κεφαλαίου στη Λήξη

Πρόκειται για μικτή ασφάλιση (πρόσκαιρη θανάτου και επιβιώσεως), της οποίας το ένα σκέλος, η πρόσκαιρη θανάτου, αναφέρεται σε ένα κεφάλαιο, π.χ. 14.000 eur και η επιβιώσεως σε 28.000 eur. Έτσι το κεφάλαιο επιβιώσεως είναι διπλάσιο εκείνου του θανάτου.

Όταν παραχωρείται με συμμετοχή, το ποσό της συμμετοχής, σε περίπτωση επιβιώσεως, είναι επίσης διπλάσιο του ποσού συμμετοχής σε περίπτωση θανάτου.¹

II. Ασφάλιση Προσωπικών Ατυχημάτων

A. Ασφάλιση ατυχημάτων

Οι κίνδυνοι που καλύπτονται από την ασφάλιση των Προσωπικών Ατυχημάτων είναι οι παρακάτω:

α) Ο θάνατος από ατύχημα. Καταβάλλεται ολόκληρο το καλυπτόμενο κεφάλαιο.

β) Μόνιμη ολική ανικανότητα από ατύχημα. Καταβάλλεται ολόκληρο το καλυπτόμενο κεφάλαιο.

γ) Μόνιμη μερική ανικανότητα από ατύχημα. Καταβάλλεται ποσοστό κεφαλαίου ανάλογο με το ποσοστό αναπηρίας.

δ) Πρόσκαιρη ολική ανικανότητα από ατύχημα. Καταβάλλεται εβδομαδιαία αποζημίωση.

ε) Πρόσκαιρη μερική ανικανότητα από ατύχημα. Καταβάλλεται το ½ της προηγούμενης.

ζ) Ιατροφαρμακευτικά έξοδα για θεραπεία ατυχήματος. Καταβάλλεται ποσοστό του κεφαλαίου, π.χ. 6%.

Οι παραπάνω καλύψεις, που αποτελούν συνήθως την ασφαλιστική προστασία που παρέχει ο κλάδος των προσωπικών ατυχημάτων, περιλαμβάνονται και στην προσθήκη προσωπικών ατυχημάτων του συνδυασμένου ασφαλιστηρίου ζωής.

Σε πολλά συνδυασμένα ασφάλιστρα ζωής, παραχωρούνται μόνο οι τρεις πρώτες καλύψεις που αναφέρονται στο θάνατο στην μόνιμη ανικανότητα (ολική και μερική) από ατύχημα, οπότε μιλάμε για την προσθήκη Θ.Α.Μ.Α.

Πολλές από τις προσθήκες Π.Α. και Θ.Α.Μ.Α. προβλέπουν το διπλάσιο του κεφαλαίου, σε περίπτωση που ο θάνατος ή η μόνιμη ολική

¹ Σίμιτσεκ Π., Τι είναι Ιδιωτική Ασφάλιση, σελ. 237

ανικανότητα συμβούν όταν ο ασφαλισμένος βρίσκεται ως κανονικός, με κόμιστρο, επιβάτης, σε χερσαίο μεταφορικό μέσο δημοσίας χρήσεως ή αν το ατύχημα συμβεί σε δημόσιο χώρο κλπ.

Παρά το ότι θα μπορούσαν βέβαια να υποστηριχθούν διάφορες απόψεις, για να δικαιολογήσουν την αντιμετώπιση αυτή, πιστεύουμε ότι ο ουσιαστικότερος λόγος είναι να μπορέσουν να εμφανιστούν, στα σχετικά ασφαλιστικά προγράμματα, μεγαλύτερα καλυπτόμενα ποσά και να τα κάνουν περισσότερα ελκυστικά για τους υποψήφιους πελάτες.

Οι καλύψεις των προσωπικών ατυχημάτων παραχωρούνται σε άτομα ηλικίας 15-70 ετών, αρτιμελή και απολύτως υγιή, χωρίς να αποκλείεται η κάλυψη και ατόμων με προβλήματα υγείας και αρτιμέλειας, αλλά με ειδικούς όρους και επασφάλιστρο.

Σε άτομα που δεν ασκούν επάγγελμα ή άλλη βιοποριστική απασχόληση, δεν δίδεται η κάλυψη της πρόσκαιρης ανικανότητας, που προβλέπει την εβδομαδιαία αποζημίωση.

Η πιθανότητα επελεύσεως του κινδύνου και κατά συνέπεια ο προσδιορισμός του ασφαλίστρου, στις ασφαλίσεις των προσωπικών ατυχημάτων, κρίνονται ανάλογα με το επάγγελμα που ασκεί ο ασφαλισμένος και με διάφορες άλλες προσωπικές ενασχολήσεις και χόμπι του.

Για το λόγο αυτόν, υπάρχουν συνήθως δύο έως τέσσερις επαγγελματικές τάξεις (Α,Β,Γ,Δ) στις οποίες εντάσσονται οι ασφαλισμένοι, ανάλογα με το επάγγελμα που ασκούν, το ασφάλιστρο δε, που καθένας πληρώνει, κλιμακώνεται σύμφωνα με την επαγγελματική τάξη που έχει ενταχθεί.

Β. Ασφάλιση Ασθενειών

Η ασφάλιση Υγείας ή Ασθένειας έχει ως αντικείμενο την αποκατάσταση της υγείας του ασφαλιζομένου, σε περίπτωση που θα προσβληθεί από ασθένεια ή ατύχημα.

Ως ασθένεια θα πρέπει να θεωρήσουμε κάθε πάθηση του ασφαλισμένου που εκδηλώνεται για πρώτη φορά, 30 ημέρες μετά την ασφάλισή του. Η διάρκεια αυτή των 30 ημερών (waiting period) τίθεται ως όριο ασφαλείας, για να προστατεύσει τον ασφαλιστή αλλά και τα γενικότερα συμφέροντα των ασφαλισμένων.

Τις καλύψεις που παρέχονται από την ασφάλιση Ασθένειας πρέπει να διακρίνουμε:

1. Νοσοκομειακές Παροχές

Οι παροχές αυτές αναφέρονται στις δαπάνες που πραγματοποιούνται κατά την περίθαλψη του ασφαλισμένου μέσα σε νοσηλευτικό ίδρυμα. Θα πρέπει δε να διευκρινίσουμε πως δεν θεωρούνται νοσηλευτικά ιδρύματα τα αναρρωτήρια, τα ιδρύματα για ναρκομανείς και αλκοολικούς, τα γηροκομεία, τα αναπνευστήρια και τα φυσιοθεραπευτήρια.

Τις νοσοκομειακές παροχές διακρίνουμε σε :

- i) Νοσοκομειακό επίδομα.
- ii) Νοσοκομειακή περίθαλψη.

Το νοσοκομειακό επίδομα αναφέρεται σε ένα ημερήσιο χρηματικό ποσό που η ασφαλιστική επιχείρηση καταβάλλει στον ασφαλισμένο, εφόσον εισαχθεί σε νοσηλευτικό ίδρυμα, ανεξάρτητα από τις δαπάνες που θα πραγματοποιηθούν τελικά.

Έτσι, για την καταβολή του επιδόματος αυτού χρειάζεται μόνο η γνωμάτευση του νοσηλευτικού ιδρύματος, για να διαπιστωθεί αν η πάθηση καλύπτεται από το ασφαλιστήριο, και εισιτήριο – εξιτήριο, για να προσδιοριστεί ο αριθμός των ημερών. Μέρος ή ολόκληρο το νοσοκομειακό επίδομα καταβάλλουν ως επίδομα αναρρώσεως και για περιορισμένο αριθμό ημερών ορισμένες ασφαλιστικές επιχειρήσεις και μετά την έξοδο του ασφαλισμένου από το νοσηλευτικό ίδρυμα.

Η νοσοκομειακή περίθαλψη, αντίθετα, αναφέρεται στις πραγματικές δαπάνες που πραγματοποιεί μέσα στο νοσηλευτικό ίδρυμα ο ασφαλισμένος, για αυτό και για να εισπράξει τα χρήματα που δαπάνησε, πρέπει να υποβάλει στην ασφαλιστική επιχείρηση τα πρωτότυπα δικαιολογητικά (τιμολόγια και αποδείξεις) που εξέδωσε το ίδρυμα.

Προβλήματα δημιουργούνται, πολλές φορές, με ασφαλισμένους και σε άλλα ασφαλιστικά ταμεία (Ι.Κ.Α., Τ.Ε.Β.Ε., κλπ), γιατί ο ασφαλισμένος ή δεν μπορεί να εισπράξει τίποτα, αν δεν πλήρωσε κάποια διαφορά για τη βελτίωση της περιθάλψεώς του, ή μπορεί να εισπράξει μεν, αλλά μόνο μέχρι τη διαφορά που τυχόν πλήρωσε και όχι μέχρι την εξάντληση του ορίου για το οποίο καλύπτεται και για το οποίο πληρώνει ασφάλιστρο.

Για το λόγο αυτόν, τα παραπάνω άτομα θα πρέπει να ασφαίζονται με το σύστημα του νοσοκομειακού επιδόματος, ώστε να μη δημιουργούνται αδικίες και παρεξηγήσεις.

Πολλές ασφαλιστικές επιχειρήσεις έχουν προσαρμόσει τις νοσοκομειακές τους παροχές με το σύστημα του ημερήσιου κλειστού

νοσηλίου, που κατά τα τελευταία χρόνια εφαρμόζουν πολλά από τα ελληνικά νοσηλευτικά ιδρύματα.

Κατά το σύστημα αυτό, δεν αναλύονται πλέον οι λογαριασμοί σε έξοδα δωματίου και τροφής, χειρουργικά έξοδα, αμοιβές γιατρών, φάρμακα, εργαστηριακά, κλπ., αλλά ενσωματώνονται σε ένα ημερήσιο ποσό, που πολλαπλασιάζεται με τον αριθμό των ημερών νοσηλείας.

Εξυπακούεται ότι το ημερήσιο αυτό κλειστό νοσήλιο, διαμορφώνεται σε διάφορο ύψος, αν ο ασφαλισμένος εισαχθεί για μια απλή θεραπεία ή αν εισαχθεί σε μονάδα εντατικής παρακολουθήσεως ή για να κάνει κάποια χειρουργική επέμβαση. Έτσι, αν π.χ., το απλό ημερήσιο κλειστό νοσήλιο είναι 150 eur., το ημερήσιο κλειστό νοσήλιο εντατικής θεραπείας ή χειρουργικής επεμβάσεως μπορεί να είναι 300 eur. Ο ασφαλιστής δηλαδή με την προσκόμιση των πρωτότυπων δικαιολογητικών, θα πληρώσει τις σχετικές νοσοκομειακές δαπάνες, μέχρι την εξάντληση των ορίων αυτών ημερησίως.

Διευκρινίζεται ότι η κάλυψη θα πρέπει να γίνεται ή με το σύστημα του νοσοκομειακού επιδόματος ή με το σύστημα του κλειστού νοσηλίου. Η χρησιμοποίηση και των δύο συστημάτων από τον ίδιο ασφαλισμένο, χωρίς να εξυπηρετεί, δημιουργεί προβλήματα στο διακανονισμό της ζημιάς.

2. Ασφάλιση Ευρείας Νοσοκομειακής Περιθάλψεως

Η ασφάλιση αυτή θέτει στη διάθεση του ασφαλιζομένου ένα κεφάλαιο, π.χ. 15.000 eur., το οποίο με ορισμένους όρους και προϋποθέσεις μπορεί να εξαντλεί ετησίως.

Οι όροι και οι προϋποθέσεις ποικίλλουν ανάλογα με την πολιτική κάθε ασφαλιστικής επιχειρήσεως.

Τα σχέδια αυτά προβλέπουν συνήθως ή την ποσοστιαία συμμετοχή του ασφαλισμένου σε κάθε δαπάνη που πραγματοποιεί (π.χ. 20%) ή ένα συγκεκριμένο χρηματικό ποσό, από το οποίο απαλλάσσεται κάθε χρόνο η ασφαλιστική επιχείρηση (π.χ. 1.000 eur).

Η εξόφληση των σχετικών δαπανών γίνεται, κάθε φορά, με τα πρωτότυπα των επίσημων δικαιολογητικών των νοσηλευτικών ιδρυμάτων.

3. Εξωνοσοκομειακές Παροχές

Αναφέρονται σε δαπάνες που πραγματοποιούνται για θεραπείες στο σπίτι και αφορούν :

- i) Ιατρικές επισκέψεις (στο σπίτι ή στο ιατρείο), π.χ., 300 eur
- ii) Φάρμακα και ενέσεις, π.χ. 300 eur
- iii) Εργαστηριακές εξετάσεις, π.χ. 300 eur

Για την αντιμετώπιση των δαπανών αυτών, η ασφαλιστική επιχείρηση θέτει στη διάθεση κάθε ασφαλιζόμενου ένα χρηματικό ποσό (όπως φαίνεται από το παραπάνω παράδειγμα), που μπορεί να εξαντλήσει κατά ανώτατο όριο κάθε χρόνο. Τα σχετικά δικαιολογητικά θα πρέπει να είναι επίσημα και θεωρημένα από την εφορία.

Οι εξωνοσοκομειακές παροχές παρέχονται μόνο σε συνδυασμό με τις νοσοκομειακές και μόνο όταν οι δεύτερες αυτές αποτελούν προσθήκη της βασικής ασφαλίσεως ζωής.

Οι καλύψεις ασθένειας επεκτείνονται και στα μέλη της οικογένειας του αμέσως ασφαλιζόμενου, με τις προϋποθέσεις που αναφέραμε παραπάνω.

Οι ασφαλισμένοι μπορούν να κάνουν χρήση νοσηλευτικών ιδρυμάτων και ιατρών του εξωτερικού, αρκεί να θεωρήσουν τα σχετικά δικαιολογητικά από τις ελληνικές προξενικές αρχές, της έδρας των ιδρυμάτων και των ιατρών αυτών.

Στην περίπτωση αυτή, οι σχετικές δαπάνες θα πληρωθούν στην Ελλάδα, σε δραχμές και σε τιμές συναλλάγματος της ημερομηνίας που πραγματοποιήθηκαν.

Το ασφάλιστρο στον Κλάδο Ασθενείας διαμορφώνεται ανάλογα με το φύλλο και την ηλικία του ασφαλιζόμενου. Οι γυναίκες, που χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερους δείκτες νοσηρότητας, επιβαρύνονται με υψηλότερο ασφάλιστρο. Το ασφάλιστρο των παιδιών διαμορφώνεται σε χαμηλότερο ύψος.

Τα όρια των ασφαλίσιμων ηλικιών ποικίλλουν συνήθως από βρέφη 14 ημερών μέχρι και άτομα 65 ή και 75 χρονών, ανάλογα με την πολιτική της ασφαλιστικής επιχείρησης. Στις ηλικίες πάνω από 60 ή 65 ετών, εισπράττεται επασφάλιστρο. Την εμφάνιση τους, εξάλλου, έχουν κάνει και στην αγορά μας, Ασφαλίσεις Υγείας εφ' όρου Ζωής, που δεν υπόκεινται σε διακοπή ή ακύρωση.¹

¹ Σίμιτσεκ Π., Τι είναι Ασφάλιση, σελ. 499

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Κίνδυνος αύξησης του παθητικού μπορεί να συνίσταται σε δικαστικές ή εξώδικες δαπάνες για την επιδίωξη ικανοποίησης ενός δικαιώματος ή τυχόν δικαστική δαπάνη που θα επιδικάσει το δικαστήριο στον ένα διάδικο υπέρ του άλλου και οι όμοιες δαπάνες που απαιτεί η αντίκρουση αβάσιμων απαιτήσεων. π.χ. νοικιάζει ο Α ένα κατάστημα και ο ενοικιαστής αρνείται να αναπροσαρμόσει το μίσθωμα. Ο δικαστικός εξαναγκασμός σε αναπαραγωγή απαιτεί έξοδα, τα οποία υπερβαίνουν σχεδόν πάντα της τυχόν δικαστικής δαπάνης που θα επιδικάσει το δικαστήριο σε βάρος του δυστροπούντα. Ο Β απαιτεί από τον Α αποζημίωση για μια ζημιά σε τροχαίο, για την οποία δεν ευθύνεται ο Α. Η αντίκρουση των αβάσιμων αξιώσεων του τρίτου απαιτεί επίσης έξοδα. Τους κινδύνους δημιουργίας τέτοιων εξόδων, που συνεπάγεται η νομική προστασία, καλύπτει η ασφάλιση νομικής προστασίας. Αλλά για τα έξοδα αυτά η ασφάλιση νομικής προστασίας είναι ασφάλιση ενεργητικού.

Η ασφάλιση νομικής προστασίας μπορεί να διαφέρει σημαντικά από τα άλλα είδη ασφάλισης. Έτσι, π.χ. η ασφαλιστική περίπτωση σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στις συνηθισμένες ασφαλίσεις, επέρχεται όταν κρίνει ο ασφαλισμένος και εγκρίνει ο ασφαλιστής ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις, γιατί πιστεύει ότι έχει αδικηθεί. Η πολύ σημαντική αυτή διαφορά δεν απαντάται σε καμιά άλλη ασφάλιση, ούτε και στην ασφάλιση αστικής ευθύνης, όταν «λειτουργεί ως ασφάλιση νομικής προστασίας». Στην τελευταία περίπτωση οι παροχές της ασφάλισης αστικής ευθύνης συνίστανται και σε «νομική προστασία», γιατί ο ασφαλιστής, αμφισβητώντας τη βασιμότητα της αξίωσης του τρίτου κατά του ασφαλισμένου, διεξάγει τον αμυντικό αγώνα στο όνομα του ασφαλισμένου και με δικά του έξοδα. Τα έξοδα αυτά καλύπτονται από τις παρεπόμενες παροχές της ασφάλισης ευθύνης, που δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν σαν να πρόκειται για παροχή μιας συνδυασμένης ασφάλισης. Είναι συνεπώς η ασφάλιση ευθύνης μερικά και νομικής προστασίας και έτσι ασκείται από τους Έλληνες ασφαλιστές αστικής ευθύνης.

Βέβαια η άμυνα μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ασφάλισης νομικής προστασίας όταν δεν υπάρχει ασφάλιση ευθύνης ή όταν υπάρχει, αλλά η νομική προστασία έχει εξαιρεθεί συμβατικά. Το τελευταίο δεν μπορεί να γίνει στην ασφάλιση της εξ αυτοκινήτου αστικής ευθύνης, στην έκταση που αυτή είναι υποχρεωτική. Πιθανώς όμως και τότε ο ασφαλιστής να καταβάλει μόνο για το μέρος για το οποίο ευθύνεται, και ο ασφαλισμένος, πιστεύοντας ότι δεν φέρει ευθύνη, να αναζητήσει από

τον ειδικό ασφαλιστή νομική προστασία, που συνίσταται στη δαπάνη της δικαστικής και εξώδικης άμυνας κατά της απαίτησης του τρίτου. Τα έξοδα της άμυνας αυτής δεν αποτελούν, στην περίπτωση αυτή, παρεπόμενη παροχή της ασφαλιστικής ευθύνης. Και σε αυτήν την περίπτωση το υποκειμενικό στοιχείο είναι πολύ ισχυρό, γιατί ο ασφαλισμένος κρίνει ότι οι απαιτήσεις κατ' αυτού δεν είναι βάσιμες και καλεί για το λόγο αυτό τον ασφαλιστή νομικής προστασίας να αναλάβει την ευθύνη του.

Και στα δυο είδη ασφάλισης νομικής προστασίας, καθώς και στο τρίτο, που συνιστά τη «συμβουλευτική της μορφή», η ασφαλιστική περίπτωση εξαρτάται από υποκειμενικούς παράγοντες που δεν είναι γνωστοί σε άλλα είδη ασφάλισης. Εξάλλου η παροχή του ασφαλιστή δεν συνίσταται μόνο στην κάλυψη των όσων εξόδων νομικής προστασίας δημιουργηθούν, αλλά πολύ περισσότερο, στην εξασφάλιση μιας καλής δικηγορικής επίβλεψης.

Θα πρέπει να γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ παροχής δικηγορικών υπηρεσιών και παροχής της ασφάλισης νομικής προστασίας. Οι πρώτες επιτρέπεται, σύμφωνα με αναγκαστικού δικαίου διατάξεις να ασκούνται μόνο από μέλη των Δικηγορικών Συλλόγων. Συνεπώς ο ασφαλιστής δεν μπορεί να παρέχει δικηγορικής φύσης νομικές συμβουλές κτλ., αλλά μόνο να πληρώνει τις δαπάνες που συνεπάγονται οι νομικές συμβουλές αυτού του είδους (δηλ. να πληρώνει τους δικηγόρους). Έτσι ο ασφαλιστής νομικής προστασίας δεν μπορεί αυτός να αναθέτει για δικό του λογαριασμό νομικές υποθέσεις των ασφαλισμένων του σε δικηγόρους, παρά μόνο, αν του το ζητήσει ο ασφαλισμένος, να υποδεικνύει δικηγόρους οι οποίοι πλέον της ευθύνης τους, όχι υπ' ευθύνη του ασφαλιστή αλλά με δαπάνη του, παρέχουν νομικές υπηρεσίες δικηγορικής φύσης.¹

¹ Σκουκούδης Ζ., Δίκαιο της Ιδιωτικής Ασφάλισης, σελ. 162

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΣΤΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ

Ι. Γενικά

Όπως αναφέρθηκε όλες οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις που αναγνωρίζονται από το Ελληνικό Δίκαιο υπόκεινται σε κρατικό έλεγχο. Η ελληνική πολιτεία δεν αρκείται δηλαδή στον καθορισμό της επιτρεπτής μορφής τους, αλλά προσδιορίζεται στενά τις προϋποθέσεις έναρξης της δραστηριότητας τους και τους κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας τους. Οι πρώτες ελέγχονται με το σύστημα της χορήγησης κρατικής άδειας λειτουργίας και οι δεύτεροι ελέγχονται με το σύστημα της κρατικής εποπτείας επάνω στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που ήδη λειτουργούν.

Α. Κρατική άδεια

Η άσκηση ιδιωτικών ασφαλίσεων στην Ελλάδα γίνεται μόνο από επιχειρήσεις ορισμένων ειδών που έχουν λάβει κρατική άδεια.

Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις δεν αρκεί δηλαδή να έχουν μόνο την προβλεπόμενη νομική μορφή, αλλά πρέπει να έχουν λάβει και άδεια λειτουργίας από το κράτος.

Η χορήγηση της άδειας σε μια ασφαλιστική επιχείρηση έχει την έννοια ότι η επιχείρηση αυτή αναγνωρίζεται από την πολιτεία – αν πρόκειται για ελληνική επιχείρηση - σε κάθε περίπτωση δε ότι η αδειούχος επιχείρηση μπορεί να αναλαμβάνει ασφαλιστικούς κινδύνους επαγγελματικά στην Ελλάδα.

Η χορηγούμενη άδεια προσδίδει συγχρόνως εγκυρότητα στις συναπτόμενες από την επιχείρηση ασφαλίσεις. Χωρίς άδεια οι ασφαλίσεις αυτές είναι απολύτως άκυρες, δηλαδή καθέννας μπορεί να επικαλεσθεί την ακυρότητά τους. Ειδικότερα, απολύτως άκυρες είναι οι

ασφαλίσεις πραγμάτων ή προσώπων που έχουν συναφθεί στην Ελλάδα από ασφαλιστικές επιχειρήσεις χωρίς άδεια λειτουργίας και αφορούν ασφαλιστικούς κινδύνους που ενδέχεται να πραγματοποιηθούν στην Ελλάδα. Εκτός από την ακυρότητα των ασφαλίσεων, τιμωρείται και ποινικά όποιος αναμειγνύεται στην άσκησή τους.

Η διάρκεια ισχύος της άδειας οριοθετεί χρονικά το δικαίωμα άσκησης ασφαλίσεων και την εγκυρότητα της σύναψής τους.

Η ακυρότητα των χωρίς άδεια συναπτόμενων ασφαλίσεων δεν θεραπεύεται με μεταγενέστερη απόκτηση της άδειας.

Ασφαλίσεις που συνάφθηκαν από μέτοχο στο όνομα της μέλλουσας να ιδρυθεί ασφαλιστικής εταιρείας δεν είναι ισχυρές, αν ο ίδιος δεν είναι αυτοτελής ασφαλιστική επιχείρηση με άδεια. Σε αυτή τη περίπτωση δηλαδή ούτε αυτός, ούτε η ιδρυόμενη ασφαλιστική εταιρεία ευθύνονται ως ασφαλιστές. Δεν αποκλείονται και ποινικές κυρώσεις κατά του παραβάτη.

Η έκταση της άδειας είναι πάντοτε περιορισμένη και μπορεί να αφορά ένα κλάδο, ασφάλισης - για όλους ή ορισμένους από τους κινδύνους που υπάγονται σε αυτόν, είτε να αφορά περισσότερους κλάδους ασφαλίσεων.

Για τον σκοπό περιορισμού του περιεχομένου της άδειας χωρίς περιθώριο αμφισβητήσεων ο νόμος χώρισε τις ιδιωτικές ασφαλίσεις σε ειδικότερες ομάδες (κλάδοι ασφάλισης) προσδιορίζοντας συγχρόνως τα είδη ασφαλίσεων που εντάσσει σε κάθε κλάδο. Η διοικητική αυτή ταξινόμηση των ιδιωτικών ασφαλίσεων δεν υπαγορεύεται από την επιστήμη, είναι όμως χρήσιμη, τόσο για τη χορήγηση της άδειας λειτουργίας, όσο και για την μετέπειτα λειτουργία της ασφαλιστικής επιχείρησης.

Μια ασφαλιστική επιχείρηση μπορεί να λάβει άδεια για ένα ή περισσότερους κλάδους ασφάλισης που αφορά ασφαλίσεις ζημιάς είτε ασφαλίσεις ζωής. Όχι όμως και για τις δύο κατηγορίες ασφαλίσεων. Ο χωρισμός των δύο αυτών κατηγοριών και η απαγόρευση ταυτόχρονης άσκησης και των δύο από ασφαλιστική επιχείρηση επιβάλλεται από το νόμο για ενίσχυση της φερεγγυότητας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Στην πραγματικότητα όμως τους δημιουργεί αδυναμία εσόδων, την οποία για να αντιμετωπίσουν οδηγούνται σε ομιλοποίηση.

Εάν μια επιχείρηση έχει λάβει άδεια για ένα ή ορισμένους κλάδους ασφάλισης, δεν μπορεί να συνάψει έγκυρα ασφαλίσεις που περιλαμβάνονται σε άλλο κλάδο. Εάν το κάνει θα θεωρείται

παραβαίνουσα τον νόμο. Όπως ακριβώς εκείνη που στερείται εξ ολοκλήρου άδεια.

Εξαιρετικά όμως επιτρέπεται η σύναψη ασφαλίσεων κλάδου που δεν αναφέρεται στην άδεια, αν η επιχείρηση έχοντας άδεια για κλάδους ασφαλίσεων ζημιάς θέλει να ασφαλίσει παρεπόμενους κινδύνους που υπάγονται σε άλλο κλάδο ασφάλισης ζημιάς, π.χ. ασφάλιση ευθύνης αυτοκινήτου - με ασφάλιση ιδίων ζημιών του ίδιου αυτοκινήτου - μπορεί να συναφθεί από επιχείρηση που έχει άδεια ασφαλίσεων ευθύνης αυτοκινήτου κλπ.

Παρεπόμενοι κίνδυνοι είναι οι ασφαλιστικοί κίνδυνοι που συνδέονται με τον κυρίως κίνδυνο, αφορούν το ίδιο αντικείμενο και ασφαλιζονται με το ίδιο ασφαλιστήριο.

Η άδεια εκδίδεται πάντοτε από τον Υπουργό Εμπορίου και ισχύει από τη δημοσίευση της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Δελτίο ΑΕ και ΕΠΕ) και συγκεκριμένα από τη Διεύθυνση Ασφαλιστικών Εταιριών. Από τη στιγμή αυτή αρχίζουν όλες οι συνέπειες της, το δικαίωμα άσκησης ασφαλίσεων, η εγκυρότητα των ασφαλίσεων, η εγκυρότητα των ασφαλίσεων αυτών κλπ.

Η χορήγηση της άδειας γίνεται γενικά μετά από αίτηση της ενδιαφερόμενης επιχείρησης. Η αίτηση πρέπει να υποβληθεί συνοδευόμενη από τα δικαιολογητικά που πιστοποιούν τη συνδρομή των προϋποθέσεων που ορίζει ο νόμος. Αυτά κρίνονται από τη πολιτεία και, αν είναι πλήρη και σύννομα, χορηγείται η άδεια για τους κλάδους που ζητήθηκαν.

Β. Κ ρ α τ ι κ ή ε π ο π τ ε ί α

1. Γ ε ν ι κ ά

Η πολιτεία θέτει υπό έλεγχο τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις και προσδιορίζει τους κανόνες που διέπουν τις επιχειρήσεις αυτές ως προς την περιουσία τους και την διαχείρισή της, με σκοπό την προληπτική προστασία των ασφαλισμένων τόσο κατά το στάδιο της ασφαλιστικής προσδοκίας τους, όσο και κατά την πραγματοποίηση των κινδύνων. Τα διοικητικά όργανα της πολιτείας, δηλαδή οι υπηρεσίες του Υπουργείου Εμπορίου, ελέγχουν την τήρηση αυτών των κανόνων, όχι μόνο κατά τη χορήγηση της άδειας, αλλά και αργότερα, για να μη γίνει ποτέ η οικονομική κατάσταση των ασφαλιστικών επιχειρήσεων τέτοια, ώστε «να είναι σε αυτές δύσκολος ο σεβασμός των υποχρεώσεων τους».⁴

⁴ Μυλιτιάδης Ν., Εισαγωγή στην Ιδιωτική Ασφάλιση, σελ.366

Η κρατική εποπτεία επιβάλλεται σε όλες τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, δηλαδή τόσο στις ελληνικές, όσο και στις αλλοδαπές, με σκοπό την εξασφάλιση «των συμφερόντων των ασφαλισμένων και των δικαιούχων αποζημίωσης». Οι τελευταίοι είναι όσοι σύμφωνα με τη νομοθεσία της ιδιωτικής ασφάλισης έχουν δικαίωμα κατά ασφαλιστικής επιχείρησης που πηγάζει από ασφάλιση, χωρίς να είναι ασφαλισμένοι σε αυτήν, π.χ. ο τρίτος που ζημιώθηκε, ο ενυπόθηκος δανειστής, ο νέος κτήτορας.

Τα συμφέροντα των ασφαλισμένων κλπ., η εξασφάλιση των οποίων αποτελεί σκοπό της εποπτείας, προστατεύονται αν η ασφαλιστική επιχείρηση είναι και παραμένει φερέγγυα και αν οι ασφαλισμένοι, οι δικαιούχοι κλπ. μπορούν εύκολα να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις τους.

2. Εξασφάλιση φερεγγυότητας

Φερεγγυότητα είναι η ικανότητα για πληρωμή. Την ικανότητα αυτή διαθέτει όποιος έχει επαρκή περιουσία. Για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις δεν αρκεί η ύπαρξη ενός αρχικού κεφαλαίου του οποίου το ελάχιστο ύψος ορίζεται ενιαία για όλες τις επιχειρήσεις αυτές, αλλά απαιτείται η ύπαρξη κεφαλαίων αναλόγων με τα είδη των ασφαλίσεων και με το μέγεθος των ασφαλίσεων κάθε είδους που συνάπτονται.

Ειδικότερα προϋπόθεση της λειτουργίας κάθε ασφαλιστικής επιχείρησης είναι η ύπαρξη κεφαλαίου της που ποικίλλει ανάλογα με τους ασκούμενους από αυτήν ασφαλιστικούς κλάδους. Συγχρόνως όμως αυτή πρέπει να διατηρεί και ξεχωριστά κεφάλαια ανάλογα με το ύψος της ασφαλιστικής επιχείρησης.

Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις είναι κατά κανόνα υποχρεωμένες να διαθέτουν, μεταξύ άλλων, αποθέματα περιουσίας που να επαρκούν για πληρωμές για πραγματοποιούμενους ασφαλιστικούς κινδύνους. Δεν χρειάζεται δηλαδή αυτά να επαρκούν για όλους τους αναλαμβανόμενους κινδύνους, αλλά για όσους από αυτούς είναι πιθανό να πραγματοποιηθούν. Αυτά αποτελούν τα τεχνικά και μαθηματικά αποθέματα.

Ο όρος «μαθηματικό απόθεμα» φανερώνει το ποσό που πρέπει ο ασφαλιστής να διατηρεί σε ετήσια βάση για κάθε ασφάλιση που συνάπτει, επενδύοντας το κατά τον προβλεπόμενο τρόπο, για να μπορεί να ανταποκριθεί εύκολα στις υποχρεώσεις του από αυτή την ασφάλιση. Δεν πρέπει να συγχέεται το απόθεμα (κερδών) που αποτελεί όρο της Λογιστικής. Ο Υπολογισμός της πιθανότητας πραγματοποίησης κινδύνων που καθορίζει το ακριβές ύψος των αποθεμάτων αυτών

γίνεται με μαθηματικούς υπολογισμούς με μέθοδο που ορίζεται με υπουργική απόφαση.

Το περιθώριο φερεγγυότητας, μαζί με τα τεχνικά αποθέματα, αποβλέπει στην εξασφάλιση της φερεγγυότητας του ασφαλιστή και της πραγματοποίησης των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει έναντι των ασφαλισμένων. Ενώ, όμως, τα τεχνικά αποθέματα αποβλέπουν στις συγκεκριμένες ασφαλιστικές συμβάσεις, ο θεσμός του περιθωρίου φερεγγυότητας αποβλέπει στη συνολική οικονομική κατάσταση της ασφαλιστικής επιχείρησης. Με τον πιο πάνω θεσμό, που λειτούργησε στις ΗΠΑ από πολλά χρόνια, εισήχθη στην Ευρωπαϊκή Ένωση από το 1975 και στην Ελλάδα από το 1985 η υποχρέωση να έχουν οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις ένα, επιπλέον των τεχνικών αποθεμάτων, απόθεμα για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών. Έτσι, το απόθεμα κινδύνων σε ισχύ, που υπολογίζεται με βάση την πιθανότητα επέλευσης κινδύνων, μπορεί να μην αρκεί αν τύχει στη συγκεκριμένη ασφαλιστική επιχείρηση να συμβεί μεγάλος αριθμός ζημιών. Μπορεί, ακόμα, η αντασφαλιστική επιχείρηση να αδυνατεί να πληρώσει και να ανατραπούν έτσι όλοι οι υπολογισμοί του ασφαλιστή. Μπορεί τέλος, να συντρέξουν μακροπρόθεσμες δυσμενείς οικονομικές συγκυρίες.

Αυτές τις περιπτώσεις που είχαν συντελέσει στην πτώχευση ασφαλιστικών εταιριών, τις αντιμετωπίζει ο νόμος, πριν την τροποποίηση του, με την υποχρέωση κατοχής υψηλού σταθερού μετοχικού κεφαλαίου, το οποίο έπρεπε να διατίθεται ως ασφαλιστική τοποθέτηση. Με το περιθώριο φερεγγυότητας, αντίθετα, υποχρεώνονται οι ελληνικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις να κατέχουν ελεύθερη περιουσία που θα αυξάνεται ανάλογα με την εξέλιξη των εργασιών. Έτσι, αναγνωρίζεται και νομοθετικά η ξεχωριστή φύση της ασφαλιστικής επιχείρησης, η οποία, όπως είπαμε, δεν υπόκειται απλώς, όπως οι άλλες εμπορικές επιχειρήσεις, σε επιχειρηματικούς κινδύνους, αλλά έχει και αντικείμενο εμπορίας της τον κίνδυνο.

Η τυχόν αδυναμία κατοχής, αντίστοιχων με τις εργασίας, ελεύθερων περιουσιακών στοιχείων, εμποδίζει, λόγω του συστήματος της υποχρέωσης τήρησης περιθωρίου φερεγγυότητας, την αύξηση των εργασιών και τις περιορίζει στο μέτρο της φερεγγυότητας της επιχείρησης. Αύξηση των εργασιών ασφαλιστικής επιχείρησης σημαίνει είσπραξη νέων ασφαλιστρών, αλλά και αύξηση του κινδύνου αντιμετώπισης εκτάκτων οικονομικών δυσχερειών, που προϋποθέτει κατοχή μεγαλύτερου περιθωρίου φερεγγυότητας. Εννοείται ότι οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, αν θέλουν μπορούν να κατέχουν περισσότερα περιουσιακά στοιχεία από αυτά που απαρτίζουν το περιθώριο φερεγγυότητας.

Το περιθώριο φερεγγυότητας απαρτίζεται κυρίως από το μετοχικό κεφάλαιο, τα αποθέματα, τις υπεραξίες που προκύπτουν από υποεκτιμήσεις στοιχείων του ενεργητικού ή υπερεκτίμηση του παθητικού και υπολογίζεται με λεπτομερή διαδικασία που προβλέπει ο νόμος.

Σε περίπτωση αδυναμίας συγκρότησης του περιθωρίου φερεγγυότητας η επιχείρηση οφείλει να υποβάλει στην εποπτική Αρχή προς έγκριση σχέδιο οικονομικής ανασυγκρότησης, που, εάν δεν τηρηθεί, ο Υπουργός μπορεί να ανακαλέσει την άδεια. Έτσι, πριν φθάσει σε οικονομική κατάρρευση η επιχείρηση, παύει να αναλαμβάνει άλλους κινδύνους. Όπως είπαμε, η ασφαλιστική επιχείρηση είναι ελεύθερη να επιλέξει τον τρόπο επένδυσης της περιουσίας της που δεν διατίθεται σε ασφαλιστική τοποθέτηση είτε εμπίπτει σε αυτήν που απαρτίζει το περιθώριο φερεγγυότητας είτε όχι. Ειδικός τρόπος επένδυσης και για την περιουσία αυτή προβλέπεται μόνο για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις του δημοσίου τομέα (αυτές που ελέγχονται άμεσα ή έμμεσα από το Δημόσιο).

Γ. Σύνδεση των παραβάσεων με συνέπειες

Οι κανόνες που ρυθμίζουν τη λειτουργία των ασφαλιστικών επιχειρήσεων δεν θα ήταν αποτελεσματικοί, αν η παράβαση τους δεν συνοδεύονταν από δυσμενείς συνέπειες σε βάρος των παραβατών (κυρώσεις).

Οι επιβαλλόμενες από το νόμο σε περίπτωση παραβάσεων κυρώσεις είναι δυο κατηγοριών:

- διοικητικές κυρώσεις σε βάρος της ασφαλιστικής επιχείρησης
- ποινικές κυρώσεις σε βάρος των φυσικών προσώπων που ευθύνονται για την κατά παράβαση του νόμου άσκηση ασφαλίσεων.

Αξιοσημείωτο είναι ότι δεν επεκτείνονται οι κυρώσεις σε βάρος των ασφαλισμένων, δηλαδή ούτε η συναπτόμενη με παράβαση αυτών των κανόνων ασφάλιση είναι άκυρη - με εξαίρεση τη σύναψη ασφάλισης με επιχείρηση χωρίς άδεια άσκησης ασφαλίσεων - ούτε οι ίδιοι τιμωρούνται.

Οι διοικητικές κυρώσεις είναι τριών ειδών από άποψη βαρύτητας:

- Η επιβολή στην επιχείρηση πρόσθετων υποχρεώσεων
- Η επιβολή στην επιχείρηση απαγορεύσεων ή άλλων μέτρων
- Η ανάκληση της άδειας λειτουργίας

Η επιβολή των κυρώσεων αυτών αποφασίζεται από τον Υπουργό Εμπορίου και η απόφασή του θα πρέπει να είναι αιτιολογημένη και να κοινοποιηθεί στην ασφαλιστική επιχείρηση που αφορά.¹

II. Λόγοι που υπαγορεύουν την εποπτεία

Η ασφαλιστική εταιρεία είναι μια επιχείρηση πίστης. Εισπράττει από τους ασφαλισμένους προκαταβολικά τα ασφάλιστρα για την προστασία τους, έναντι κινδύνων συχνά πολύ υψηλών, ή για την αποταμίευση τους, για τα γηρατιά τους, και έναντι τούτων παρέχει υπόσχεση ότι θα είναι σε θέση να πληρώσει τις αποζημιώσεις ή τις συντάξεις όταν επέλθει ο χρόνος. Μια τόσο σημαντική δραστηριότητα θα ήταν αδιανόητο να ασκείται χωρίς κρατική μέριμνα και εποπτεία για την διασφάλιση των συμφερόντων των ασφαλισμένων και δικαιούχων, καθώς και για την ομαλή λειτουργία της οικονομίας.

Οι βασικοί λόγοι που υπαγορεύουν την κρατική εποπτεία είναι:

- η διατήρηση της φερεγγυότητας της ασφαλιστικής εταιρείας
- η ανεπαρκής γνώση των καταναλωτών
- η ανάγκη για λογικά ασφάλιστρα
- η ανάγκη διασφάλισης της εύρεσης ασφαλιστικής κάλυψης

A. Η διατήρηση της φερεγγυότητας της ασφαλιστικής εταιρείας

Η φερεγγυότητα είναι σημαντική για δύο λόγους:

Τα ασφάλιστρα πληρώνονται κατά κανόνα προκαταβολικά ή σε δόσεις αλλά η περίοδος προστασίας εκτείνεται στο μέλλον. Αν η εταιρεία πτωχεύσει και δεν καταβληθούν αποζημιώσεις, η ασφαλιστική κάλυψη που αγοράσθηκε είναι χωρίς αντίκρισμα. Άρα θα πρέπει να εξασφαλισθεί η οικονομική δύναμη της εταιρείας, ώστε ασφαλισμένοι και δικαιούχοι να προστατευθούν από το ενδεχόμενο αφερεγγυότητας της εταιρείας.

Αν οι ασφαλιστικές εταιρίες αποδειχθούν αφερέγγυες και ανίκανες να πληρώσουν αποζημιώσεις, οι ασφαλισμένοι θα αισθανθούν μεγάλη οικονομική ανασφάλεια και δυστυχία. Για παράδειγμα, αν κάποιου καταστραφεί το σπίτι από πυρκαγιά και δεν αποζημιωθεί, αυτός καταστρέφεται οικονομικά και δυστυχεί.

¹ Ρόκας Ι., Εισαγωγή στην Ιδιωτική Ασφάλιση, σελ.73

Β. Η ανεπαρκής γνώση των καταναλωτών

Η εποπτεία είναι απαραίτητη και λόγω της ανεπαρκούς γνώσης των καταναλωτών. Τα ασφαλιστήρια συμβόλαια είναι νομικά κείμενα με σύνθετους και εξειδικευμένους όρους. Ένας κακόπιστος ασφαλιστής θα μπορούσε να φτιάξει ένα συμβόλαιο τόσο περιοριστικό που να μην αξίζει τίποτα. Βεβαίως με την πρόσφατη ελληνική νομοθεσία που αποτελεί εναρμόνιση προς την αντίστοιχη κοινοτική, οι όροι των ασφαλιστηρίων δεν προεγκρίνονται, αλλά η νομοθεσία που υπάρχει για την ασφαλιστική σύμβαση θέτει μια σειρά από κανόνες, που διασφαλίζουν και την καλή διατύπωση του ασφαλιστηρίου, αλλά και τη διαφάνεια και τη σωστή ενημέρωση του ασφαλιζόμενου, στον οποίο μάλιστα δίδεται και το δικαίωμα εναντίωσης για ορισμένους όρους ή και υπαναχώρησης από συμβόλαιο που έχει εκδοθεί, εφόσον δεν του παρασχέθηκαν οι απαραίτητες πληροφορίες ή το συμβόλαιο δεν ανταποκρίνεται σε αυτά ακριβώς που είχε ζητήσει.

Γ. Η ανάγκη για λογικά ασφάλιστρα

Η εποπτεία απαιτείται και για να εξασφαλίσει λογικά ασφάλιστρα, δηλαδή ασφάλιστρα που δεν θα είναι ούτε υπερβολικά υψηλά ούτε υπερβολικά χαμηλά. Σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο και στην Ελλάδα μέχρι πρόσφατα, τα ασφάλιστρα για πολλούς κλάδους ασφάλισης τελούσαν υπό την έγκριση της Εποπτικής Αρχής. Ήδη, μετά την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας προς την αντίστοιχη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει καταργηθεί ο προληπτικός έλεγχος ασφαλίσεων, ως προϋπόθεση για την έναρξη διάθεσης των προϊόντων. Παρά ταύτα, η Εποπτική Αρχή οφείλει:

- να εξασφαλίζει στην αγορά συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού, ο οποίος με τη σειρά του θα λειτουργήσει βγάζοντας «εκτός αγοράς» τις εταιρίες που θα χρησιμοποιηθούν υπερβολικά υψηλά και αδικαιολόγητα ασφάλιστρα

- να εντοπίσει τις εταιρίες που χρησιμοποιούν αδικαιολόγητα χαμηλά ασφάλιστρα (φαινόμενο συχνότερο στον κλάδο αυτοκινήτου), προκειμένου να προσελκύσουν πελατεία και να αυξήσουν την ρευστότητά τους. Οι εταιρείες που κάνουν συστηματική υποτιμολόγηση των ασφαλίσεων τους δεν μπορούν να δημιουργήσουν επαρκή τεχνικά αποθέματα (προβλήματα υποαποθεματοποίησης) και δυναμιτίζουν την φερεγγυότητα τους, δηλαδή δρουν ενάντια στον υγιή ανταγωνισμό και τα συμφέροντα των ασφαλισμένων.

Δ. Εξασφάλιση ασφαλιστικής κάλυψης

Ένας άλλος στόχος της κρατικής εποπτείας είναι να διευκολύνει την πρόσβαση στην ασφάλιση όλων των ατόμων που την επιθυμούν.

Συχνά οι ασφαλιστές είναι απρόθυμοι να παρέχουν κάποια ασφαλιστική κάλυψη είτε λόγω της αυξημένης πιθανότητας ζημιών είτε λόγω αντεπιλογής είτε (παλαιότερα) λόγω των υποχρεωτικών τιμολογίων. Η Εποπτική Αρχή έχει χρέος να λάβει μέτρα για να καταστήσει όσο το δυνατό ευκολότερη για το κοινό την εύρεση ασφαλιστικής κάλυψης. Οι ασφαλιστές από την πλευρά θα πρέπει να συνδυάζουν την ελευθερία με την αίσθηση της κοινωνικής ευθύνης, γιατί σε διαφορετική περίπτωση υπάρχει πάντα το ενδεχόμενο υπαναχώρησης του καθεστώτος ελεύθερου ανταγωνισμού και επιστροφής σε καθεστώς έγκρισης τιμολογίων και όρων.

III. Μέθοδοι εποπτείας των ασφαλιστικών εταιριών

Δύο είναι οι κύριες μέθοδοι εποπτείας των ασφαλιστικών εταιριών :

- η νομοθεσία
- η Εποπτική Αρχή

A. Νομοθεσία

Η Ελληνική Νομοθεσία, μετά την προσαρμογή της με την αντίστοιχη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αλλάξει προσανατολισμό. Έτσι, ενώ παλαιότερα η έμφαση δινόταν στην προέγκριση τιμολογίων και όρων, τώρα δίδεται στην εξασφάλιση της φερεγγυότητας της εταιρίας και στη διασφάλιση όρων υγιούς ανταγωνισμού. Το βασικό νομοθέτημα είναι το Ν.Δ. 400/70 «περί ιδιωτικής επιχείρησης ασφάλισης», το οποίο ισχύει σήμερα κωδικοποιημένο, μετά από μια σειρά νόμους και Προεδρικά Διατάγματα που μετέβαλαν, συμπλήρωσαν ή αντικατέστησαν τις περισσότερες από τις αρχικές διατάξεις του, τόσο για λόγους εσωτερικής νομοθεσίας όσο και για λόγους προσαρμογής στο ευρωπαϊκό δίκαιο. Ακόμη, την ασφαλιστική νομοθεσία συμπληρώνουν ο πρόσφατος νόμος 2496/97 για την «ασφαλιστική σύμβασή» ο Κ.Ν. 2190 «περί ανωνύμων εταιριών», που ρυθμίζει θέματα για την ασφαλιστική επιχείρηση από την άποψη της ανώνυμης εταιρίας, νομοθετήματα για την προστασία των καταναλωτών και διάφοροι φορολογικοί νόμοι που άπτονται της φορολογίας ασφαλιστρων και αποζημιώσεων, αλλά και της ίδιας της ασφαλιστικής επιχείρησης.

B. Η Εποπτική Αρχή

Οι ασφαλιστικές εταιρίες ελέγχονται από την Εποπτική Αρχή που είναι η Διεύθυνση Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων και Αναλογιστικής του Υπουργείου Ανάπτυξης (Τομέας Εμπορίου). Η Εποπτική Αρχή ελέγχει όλα τα υποβαλλόμενα από τις ασφαλιστικές εταιρίες στοιχεία στην ετήσια αναφορά τους (στατιστικά στοιχεία, κάλυψη τεχνικών αποθεμάτων και περιθωρίου φερεγγυότητας κλπ.) και νομιμοποιείται να ασκεί τόσο προληπτικό όσο και κατασταλτικό έλεγχο, που μπορεί να

φθάσει μέχρι και στην ανάκληση της άδειας λειτουργίας μιας ασφαλιστικής εταιρίας.

IV. Περιοχές της ασφαλιστικής δραστηριότητας που εποπτεύονται

Η εποπτεία επικεντρώνεται στις εξής περιοχές:

- στη χορήγηση άδειας λειτουργίας
- έλεγχο τιμολογίων και όρων
- στη χρηματοοικονομική εποπτεία κατά τη διάρκεια της λειτουργίας
- στην προστασία του καταναλωτή

A. Χορήγηση άδειας λειτουργίας

Η ασφαλιστική επιχείρηση λαμβάνει κατά αρχήν άδεια σύστασης ως ασφαλιστική εταιρεία, που σημαίνει ότι πρέπει να εγκριθεί το καταστατικό της και να καταβληθεί το μετοχικό κεφάλαιο (που σημειωτέον αυξήθηκε δραστικά με τη πρόσφατη νομοθεσία). Στη συνέχεια πρέπει να λάβει άδεια λειτουργίας. Οι απαιτήσεις για την χορήγηση άδειας λειτουργίας είναι αυστηρότερες για τις ασφαλιστικές εταιρίες από ότι για τις υπόλοιπες επιχειρήσεις. Απαιτείται υψηλός βαθμός εντιμότητας, επαγγελματικής επάρκειας και οικονομικής ισχύος.

Κάθε ελληνική ασφαλιστική επιχείρηση υποβάλλει στο Υπουργείο Ανάπτυξης μαζί με την αίτηση για την άδεια λειτουργίας της:

- i) το καταστατικό της
- ii) τα αποδεικτικά στοιχεία καταβολής ολόκληρου του μετοχικού κεφαλαίου ή των εισφορών, σε περίπτωση αλληλασφαλιστικών συνεταιρισμών
- iii) πρόγραμμα δραστηριότητας
- iv) πληροφορίες για τους διοικούντες την ασφαλιστική επιχείρηση, προκειμένου να ελεγχθεί η εντιμότητα και τα επαγγελματικά προσόντα ή η πείρα αυτών των προσώπων. Τα κριτήρια καταλληλότητας των διοικούντων καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και
- v) δήλωση για τα πρόσωπα που η ασφαλιστική επιχείρηση ορίζει ως υπεύθυνα για τα στοιχεία των εσωτερικών μεταβλητών κεφαλαίων.

Το πρόγραμμα δραστηριότητας που είναι υποχρεωμένη να υποβάλει η ασφαλιστική επιχείρηση, προκειμένου να πάρει άδεια λειτουργίας ή άδεια επέκτασης των εργασιών της και σε άλλους κλάδους ασφάλισης περιλαμβάνει :

A. Για την άσκηση εργασιών ασφαλίσεων κατά ζημιών, τα ακόλουθα :

- i) Τους κινδύνους που έχει σκοπό να καλύπτει

- ii) Τις κατευθυντήριες αρχές όσον αφορά την αντασφάλιση
- iii) Τα περιουσιακά στοιχεία που απαρτίζουν το ελάχιστο όριο εγγυητικού κεφαλαίου
- iv) Τις προβλέψεις για έξοδα εγκατάστασης των διοικητικών υπηρεσιών της και του δικτύου παραγωγής της, καθώς και τα οικονομικά μέσα που προορίζονται για αντιμετώπιση των εξόδων αυτών.

Επιπλέον για τις τρεις πρώτες εταιρικές χρήσεις :

- v) Τις προβλέψεις για τα έξοδα διαχείρισης, εκτός από τα έξοδα εγκατάστασης και ιδίως για τα τρέχοντα γενικά έξοδα και τις προμήθειες
- vi) Τις προβλέψεις για τα ασφάλιστρα ή τις εισφορές που θα πραγματοποιηθούν, καθώς και τις προβλέψεις για τις ζημιές που θα πραγματοποιηθούν
- vii) Προβλεπόμενο ισολογισμό
- viii) Τις προβλέψεις σχετικά με τα οικονομικά μέσα που προορίζονται να καλύψουν τις υποχρεώσεις και το περιθώριο φερεγγυότητας

B. Για την άσκηση ζωής τα ακόλουθα :

- i) Στοιχεία για το είδος των υποχρεώσεων τις οποίες έχει σκοπό να αναλαμβάνει
- ii) Τις κατευθυντήριες αρχές όσον αφορά την αντασφάλιση
- iii) Τα περιουσιακά στοιχεία που απαρτίζουν το ελάχιστο όριο εγγυητικού κεφαλαίου
- iv) Τις προβλέψεις για έξοδα εγκατάστασης των διοικητικών υπηρεσιών της και του δικτύου παραγωγής της, καθώς και τα οικονομικά μέσα που προορίζονται για αντιμετώπιση των εξόδων αυτών.

Επιπλέον για τις τρεις πρώτες εταιρικές χρήσεις :

- v) Λεπτομερές σχέδιο για τις προβλεπόμενες εισπράξεις και δαπάνες τόσο για τις πρωτασφαλίσεις και τις αποδοχές αντασφαλίσεων, όσο και για τις αντασφαλιστικές εκχωρήσεις.
- vi) Προβλεπόμενο ισολογισμό
- vii) Τις προβλέψεις σχετικά με τα οικονομικά μέσα που προορίζονται να καλύψουν τις υποχρεώσεις και το περιθώριο φερεγγυότητας.

Εντός τριμήνου από τη δημοσίευση της Υπουργικής Απόφασης περί παροχής άδειας συστάσεως και λειτουργίας της ασφαλιστικής επιχείρησης, υποχρεούται αυτή να υποβάλει στο Υπουργείο Ανάπτυξης αντίγραφα των ασφαλιστικών της συμβάσεων.

Σχολιάζοντας το περιεχόμενο του προγράμματος δραστηριότητας αντιλαμβάνεται κανείς ότι πρόκειται για έναν προγραμματισμό της δραστηριότητας της ασφαλιστικής επιχείρησης, που αφορά :

- την πολιτεία, που εγγυάται τα συμφέροντα των ασφαλισμένων, άρα την ενδιαφέρει η δημιουργία υγιών ασφαλιστικών εταιριών

- τον επιχειρηματία, που πρέπει να εξειδικεύσει τους στόχους του και να προετοιμάσει με κάθε λεπτομέρεια την επίτευξή της.

Αποτελεί έναν πλήρη σχεδιασμό της εταιρικής λειτουργίας, όπως αυτή προβλέπεται, που καλύπτει τόσο τη διατύπωση των εταιρικών στόχων, όσο και την περιγραφή των μέσων με τα οποία θα υλοποιηθούν αυτοί οι στόχοι.

Η Εποπτική Αρχή θα πρέπει να ελέγξει το πρόγραμμα δραστηριότητας μέσα σε τρεις μήνες. Εννοείται ότι εφόσον η περίοδος αναφοράς του προγράμματος δραστηριότητας είναι τρία χρόνια, θα πρέπει όχι μόνο την πρώτη χρονιά, αλλά και τις επόμενες δύο, να ελέγχεται κατά πόσο η λειτουργία της συμφωνεί με το περιεχόμενο του προγράμματος δραστηριότητας. Επί σημαντικών διαφορών θα πρέπει να ζητείται η υποβολή στην Εποπτική Αρχή αναθεωρημένου προγράμματος δραστηριότητας.

Β. Έλεγχος τιμολογίων και όρων

Προκειμένου να ελέγχεται η τήρηση των αναλογιστικών αρχών, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις ασφαλίσεων ζωής και οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις ασφαλίσεων κατά ζημιών, που ασκούν τους κλάδους «Ατυχήματα» (1) και «Ασθένειες» (2), υποχρεούνται να κοινοποιούν ετησίως στην Εποπτική Αρχή τα τεχνικά επιτόκια και τους πίνακες θνησιμότητας και νοσηρότητας που χρησιμοποιούνται ως βάση για τον υπολογισμό των τιμολογίων και των μαθηματικών αποθεμάτων τους.

Προκειμένου να ελέγχεται η τήρηση των διατάξεων περί ασφαλιστικής σύμβασης, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις υποχρεούνται να κοινοποιούν (μη συστηματικά) στην Εποπτική Αρχή τους γενικούς και ειδικούς όρους των ασφαλιστηρίων συμβολαίων και γενικώς τα έντυπα που χρησιμοποιούν στις σχέσεις τους με τους ασφαλισμένους. Ειδικά όμως εφόσον πρόκειται για κινδύνους που υπόκεινται σε υποχρεωτική ασφάλιση, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις υποχρεούνται να κοινοποιούν στην Εποπτική Αρχή τους γενικούς και ειδικούς όρους των υποχρεωτικών ασφαλίσεων πριν από την χρησιμοποίησή τους.

Η Εποπτική Αρχή μπορεί να απαιτεί την προηγούμενη κοινοποίηση ή έγκριση των τιμολογίων στις ασφαλίσεις κατά ζημιών, μόνο στο πλαίσιο ενός γενικού συστήματος ελέγχου των τιμών.

Με απόφαση της Εποπτικής Αρχής που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται :

ι) Οι πίνακες θνησιμότητας και νοσηρότητας για τον υπολογισμό των μαθηματικών αποθεμάτων, που μπορούν να χρησιμοποιούν κατ' επιλογή τους οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις.

ii) Τα ανώτατα όρια των προς υπολογισμό των μαθηματικών αποθεμάτων των χρησιμοποιούμενων τεχνικών επιτοκίων.

Γ. Χρηματοοικονομική εποπτεία

Όπως προαναφέρθηκε, με τη νέα νομοθεσία ο χαρακτήρας της Εποπτείας μεταβάλλεται, και από τον προέλεγχο γενικών όρων και τιμολογίων, που ήταν το κύριο αντικείμενο της, τώρα η έμφαση δίδεται στην χρηματοοικονομική εποπτεία των ασφαλιστικών εταιριών. Το προεδρικό διάταγμα 252/96 εναρμόνισης της ελληνικής νομοθεσίας προς τις επονομαζόμενες οδηγίες δεύτερης και τρίτης γενεάς μετέβαλε σημαντικά το καθεστώς που ίσχυε προηγουμένως. Έτσι, ενώ στο παρελθόν κάθε Εποπτική Αρχή είχε την ευθύνη της χρηματοοικονομικής εποπτείας των εταιριών που λειτουργούσαν στη χώρα, τώρα με το καθεστώς της ενιαίας άδειας την αρμοδιότητα της χρηματοοικονομικής εποπτείας έχει η Εποπτική Αρχή της έδρας της επιχείρησης.

Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις ενημερώνουν την Εποπτική Αρχή για κάθε πρόθεση τους να ιδρύσουν υποκαταστήματα ή να ασκήσουν δραστηριότητες υπό καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών σε τρίτες χώρες (εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου), δηλώνοντας εάν θα σχηματίζουν εκεί τεχνικά αποθέματα ή περιθώριο φερεγγυότητας. Επίσης δηλώνουν και το ποσό που θα χρησιμοποιήσουν για σύσταση περιθωρίου φερεγγυότητας. Η Εποπτική Αρχή παρέχει την συγκατάθεσή της μέσα σε 15 μέρες αφού εξετάσει την συνολική χρηματοοικονομική κατάσταση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων.

Οι ήδη λειτουργούσες ασφαλιστικές επιχειρήσεις ενημερώνουν την εποπτική αρχή για τις δραστηριότητες που ασκούν μέσω υποκαταστημάτων ή με καθεστώς ελεύθερης παροχής σε τρίτες χώρες.

Εάν μια ασφαλιστική εταιρία έχει λάβει άδεια σε άλλο κράτος - μέλος και ασκεί δραστηριότητα στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος, η εποπτική αρχή του κράτους καταγωγής της μπορεί, αφού ενημερώσει προηγουμένως την Εποπτική Αρχή, να προβαίνει η ίδια ή μέσω εντεταλμένων για αυτό το σκοπό προσώπων, στην επιτόπια εξακρίβωση των πληροφοριών που είναι αναγκαίες για να διασφαλίζεται η χρηματοοικονομική εποπτεία της επιχείρησης. Η Εποπτική Αρχή μπορεί να συμμετέχει στην εξακρίβωση αυτή.

Όταν η Ελλάδα είναι το κράτος - μέλος υποκαταστήματος ή ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ασφαλιστικής επιχείρησης που έχει την έδρα της σε άλλο κράτος - μέλος, η Εποπτική Αρχή, εάν κρίνει ότι η δραστηριότητα της στην Ελλάδα βλάπτει την χρηματοοικονομική της

κατάσταση, ειδοποιεί την αρμόδια εποπτική αρχή του κράτους καταγωγής.

Σε κάθε περίπτωση, η εποπτεία από την Εποπτική Αρχή της έδρας υποκαταστημάτων θα ήταν αδύνατη, αν δεν υπήρχε η στενή συνεργασία μεταξύ των Εποπτικών Αρχών της έδρας και της χώρας όπου δραστηριοποιείται η επιχείρηση. Αυτή η στενή συνεργασία σαφώς προβλέπεται από την νομοθεσία.

Δ. Προστασία καταναλωτή

Η ασφαλιστική νομοθεσία προσπαθεί να δημιουργήσει συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού και προστασίας του καταναλωτή, απαγορεύοντας αντιδεοντολογικές πρακτικές, όπως :

- την ψευδή ή απατηλή διαφήμιση
- την μεταβολή συμβολαίων από μια εταιρία σε άλλη, ερήμην της θελήσεως του ασφαλισμένου
- την διακριτική μεταχείριση ασφαλισμένων κλπ.

Η εποπτική αρχή έχει την εξουσία να σταματήσει ασφαλιστικές επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τέτοιες πρακτικές και να τους επιβάλει πρόστιμα ή ακόμα – σε σοβαρές περιπτώσεις – προσωρινή ή οριστική ανάκληση άδειας λειτουργίας.¹

¹ Μυλιτιάδης Ν., Εισαγωγή στην Ιδιωτική Ασφάλιση, σελ.366

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ

Ι. Η Δημιουργία ασφαλιστικής συνείδησης

Και οι ελληνικές και ξένες ασφαλιστικές εταιρίες που εγκαθίστανται στην χώρα μας υπολογίζουν στους χαμηλούς δείκτες ασφαλιστικής κάλυψης στην Ελλάδα - σε σύγκριση με άλλες χώρες. Μετατρέπόμενοι στο κοινωνικό τους υπόστρωμα και στις κοινωνικο - οικονομικές, αλλά και πολιτιστικές με την έννοια του μορφωτικού επιπέδου και της γενικότερης κουλτούρας συντεταγμένες τους, οι χαμηλοί αυτοί δείκτες εκφράζουν ένα χαμηλό επίπεδο «της ασφαλιστικής συνείδησης», με άλλα λόγια της χαμηλής αίσθησης και συνειδητοποίησης της ανάγκης για ασφάλιση.

Ερευνώντας βαθύτερα τα αίτια διαπιστώνει κανείς την πλήρη άγνοια που επικράτησε και στην οικονομική και πολιτική ηγεσία ως προς τις οικονομικές διαστάσεις της ασφάλισης. Με την ίδρυση του ΙΚΑ το 1937 η όλη προσοχή στράφηκε στην κοινωνική ασφάλιση σαν μια «κοινωνική και ηθικά υποχρέωση», όχι σαν ανάγκη και μάλιστα οικονομική ανάγκη. Ούτε η επενδυτική διάσταση της ασφάλισης ζωής, ούτε η οικονομική αναγκαιότητα των γενικών ασφαλειών μπορούσαν έτσι να γίνουν κατανοητές. Είναι έτσι άθλος πως μπόρεσαν κάποιοι πρωτοπόροι της ασφαλιστικής λειτουργίας να αναπτύξουν σταδιακά και περιορισμένα τον ασφαλιστικό κλάδο.

Οι νέες εξελίξεις άλλαξαν ριζικά τα πράγματα. Οι νέες εταιρίες προωθούν την ιδέα της ασφάλισης μέσα από τον ανταγωνισμό. Η κατάρρευση του ΙΚΑ προετοιμάζει το ευρύ έδαφος για την ιδιωτική ασφάλιση, όπως συμβαίνει και στην Αγγλία. Η διαδικασία αυτή προχωρεί εντούτοις χάρη στον «ασφαλιστή» που δίνει τη μάχη των χαρακωμάτων σε μικροοικονομικό επίπεδο. Η οικονομική λειτουργία της ασφάλισης στο σύνολο της εθνικής οικονομίας δεν έχει συνειδητοποιηθεί. Η ασφάλιση δεν έχει δοθεί στην μικροοικονομική της διάσταση, δεν έχει θεωρηθεί αναγκαία - και πολύ λιγότερο υποχρεωτική - δεν έχει ενταχθεί λειτουργικά στο οικονομικό σύστημα. Παράδειγμα, η χαμηλή συνειδητοποίηση της ανάγκης ασφάλισης κατά των σεισμών που θα προστάτευε το κράτος και την οικονομία από το σοκ των σεισμικών καταστροφών σε μια χώρα όπως η Ελλάδα. Ούτε μπορεί να συνειδητοποιηθεί εύκολα η επενδυτική διάσταση μιας ασφάλισης ζωής στην παιδική ηλικία ή ενός συνταξιοδοτικού προγράμματος.

Θα μείνει εντούτοις η διαδικασία δημιουργίας της «ασφαλιστικής συνείδησης», με άλλα λόγια της ασφαλιστικής αγοράς, στην κρίση του κατ' ιδίαν επιτελείου κάθε ασφαλιστικής εταιρίας μέσα από τη

διαδικασία του ανταγωνισμού; Το κοινωνικό κόστος - που εκφράζεται στο κόστος που πληρώνει κάθε εταιρία μόνη της - είναι πολύ υψηλό. Και η διαδικασία αργή και επίμονη. Μήπως θα χρειαζόταν μια συνειδητή οργανωμένη παρέμβαση με συγκεκριμένο πρόγραμμα, με συγκεκριμένους στόχους και μέσα; Κάτι τέτοιο είναι έργο συλλογικών φορέων, συγκεκριμένα των Ενώσεων.

Γενικά δε διαπιστώνει κανείς «συνειδητοποίηση» τέτοιων απόψεων. Η κάθε εταιρία κοιτάει να αυξήσει το μερίδιο της στην αγορά και όλοι αρκούνται στα δικά τους νούμερα αποδόσεων. Πιστεύουν ότι όλα θα πάνε καλά. Τα πράγματα δεν είναι έτσι. Αυτή η έλλειψη συλλογικής στρατηγικής του ασφαλιστικού κλάδου τον καθυστερεί και τον υποβιβάζει. Τον κρατάει στο σύνολο του σε ένα «στάδιο υπανάπτυξης» με όλες τις διαστάσεις που έχει ο όρος αυτός. Η ανάπτυξη δεν είναι μόνο νούμερα.

Ο Έλληνας, σε σύγκριση πάντα με το παρελθόν, έχει αρχίσει χωρίς αμφιβολία να συνειδητοποιεί σοβαρά πλέον το θέμα της αναγκαιότητας της ασφάλειας. Στους ισχυρούς λόγους για την συνειδητοποίηση αυτή μπορούμε να προβάλλουμε τα κενά που αφήνει η κοινωνική ασφάλιση, ο βομβαρδισμός του με συνεχή διαφημιστικά μηνύματα και η ενημέρωση του γύρω από το ασφαλιστικό αντικείμενο. Τέλος, πρέπει να τονίσουμε ότι ο Έλληνας δεν έχει αποκτήσει σε καμιά περίπτωση την ασφαλιστική συνείδηση του ξένου, πλην όμως έχει κάνει βήματα προς την κατεύθυνση αυτή όντας πάντα «κρατημένος» για πολλούς και ποικίλους λόγους, αλλά και διακατεχόμενος από δεισιδαιμονίες ακόμη, δυστυχώς.

II. Ο Οικονομικός ρόλος της ιδιωτικής ασφάλισης

Η ιδιωτική ασφάλιση εκ των πραγμάτων είναι βασική συστατική λειτουργία της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Ο οικονομικός ρόλος της ιδιωτικής ασφάλισης είναι εμφανής αλλά η ασφάλιση μέσα από τις ασφαλιστικές εταιρίες επιδρά στην οικονομία με πάρα πολλούς τρόπους οι κυριότεροι εκ των οποίων είναι :

α. Με την αποκατάσταση των ζημιών

Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η ομαλοποίηση των οικονομικών επιπτώσεων από ζημιές που προέρχονται από την επέλευση των ασφαλισμένων κινδύνων, στην δραστηριότητα των διαφόρων οικονομικών μονάδων και σταθερότητα στη λειτουργία της οικονομίας. Με τη μετάθεση των κινδύνων από την πλάτη του ενός στην πλάτη πολλών, ανανεώνεται και ενδυναμώνεται η ικανότητα της οικονομίας και ενθαρρύνονται οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Ιδιαίτερα ενισχύεται η

ικανότητα της οικονομίας για τεχνολογική πρόοδο, γιατί με την πλήρη οικονομική αποκατάσταση των αποτελεσμάτων από τις τυχόν ζημιές, ενθαρρύνεται η ανάληψη κινδύνων με νέες τεχνολογικές εφαρμογές. Σύμφωνα με τα πιο πάνω μπορούμε να πούμε ότι η ασφάλιση, όχι μόνο εξασφαλίζει την ομαλή λειτουργία της οικονομίας, αλλά στηρίζει την τεχνολογική πρόοδο και ενθαρρύνει τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

β. Η Ιδιωτική Ασφάλιση δημιουργεί αποταμιεύσεις

Η όλη φιλοσοφία της ασφαλιστικής εταιρίας εκτός από την κάλυψη τους ασφαλιζόμενου κινδύνου είναι προσανατολισμένη για να δημιουργεί αποταμιευμένα κεφάλαια από τα ασφάλιστρα. Κάθε ασφάλιστρο είναι κατά κανόνα ένα μεγάλο απόθεμα γιατί αντικρίζει μελλοντικές πληρωμές.

Τα ασφάλιστρα Ζωής που προέρχονται από μια σταθερή μακροχρόνια δέσμευση, τροφοδοτούν με τεράστια κεφάλαια τις ασφαλιστικές εταιρίες οι οποίες με τη σειρά τους δημιουργούν τράπεζες αποθεμάτων για αξιοποίηση και διάθεση από την οικονομία. Μπορεί άνετα να λεχθεί ότι οι ασφαλιστικές εταιρίες είναι η πιο σταθερή και πιο αξιόπιστη πηγή πόρων στη διάθεση της οικονομίας. Αυτό έχει μεγάλη σημασία για τις υπό ανάπτυξη χώρες επίσης για την κατασκευή μακρόπνων προγραμμάτων (ιδιωτικών ή κρατικών). Η αποκατάσταση των Ζημιών, η ενθάρρυνση των αποταμιεύσεων και η χρηματοδότηση των επενδύσεων φανερώνει την τεράστια σημασία και συμβολή της ιδιωτικής ασφάλισης στην οικονομία, σταθερότητα, ανάπτυξη και πρόοδο της χώρας.

III. Ο Κοινωνικός ρόλος της ιδιωτικής ασφάλισης

Ο κοινωνικός ρόλος της Ιδιωτικής Ασφάλισης είναι εξίσου ή και πιο σημαντικός.

α. Η Ιδιωτική Ασφάλιση συμπληρώνει την κοινωνική ασφάλιση με τα προγράμματα Ζωής και κάλυψη των προσωπικών κινδύνων (συντάξεις, θάνατοι, νοσοκομειακό επίδομα, απώλεια εισοδήματος, ανικανότητα) είτε σε ατομική είτε σε ομαδική βάση.

Τόσο στις άλλες χώρες όσο και στη δική μας τα ασφάλιστρα που πληρώνονται στις κοινωνικές ασφαλίσεις ή άλλα ταμεία είναι υπερδιπλάσια από τα ασφάλιστρα που πληρώνονται στις ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρίες για τα ίδια ποσά καλύψεων τα ίδια άτομα ή ομάδες ατόμων. Στις προηγμένες δυτικές χώρες το 60% περίπου όλων των εργαζομένων έχουν συμπληρωματικές καλύψεις από ομαδικά ασφαλιστικά προγράμματα των επιχειρήσεων και το 50% περίπου

έχουν συμπληρωματικά ατομικά (οικογενειακά) ασφαλιστικά προγράμματα από ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρίες.

β. Με τη διάθεση των αποθεμάτων των ασφαλιστικών επιχειρήσεων σε επενδύσεις που έχουν κοινωφελή χαρακτήρα, βελτιώνεται η ποιότητα της ζωής μας. Τα τεράστια κεφάλαια (αποθέματα) επενδύονται σε πολλές χώρες σε διάφορους τομείς π.χ. νοσοκομεία, σχολεία, έργα ύδρευσης, στέγασης, λιμάνια, αεροδρόμια, για έργα σε υποβαθμισμένες περιοχές, ή ανάπτυξη βιομηχανικών κέντρων ή χρηματοδότηση κέντρων υψηλής τεχνολογίας.

γ. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει της προσοχής ότι η ιδιωτική ασφάλεια βελτιώνει την ποιότητα της ζωής μας με διάφορους τρόπους που προσλαμβάνουν ή μειώνουν τους κινδύνους που μας απειλούν.

Εκτός από αυτά, τα επιπλέον οφέλη της κοινωνίας από την ασφάλιση είναι πολλαπλά και μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής:

- μειωμένη ανάγκη πρόσθετων αποθεματικών
- πηγή επενδυτικών κεφαλαίων
- μειωμένος πιστωτικός κίνδυνος
- πρόληψη ζημιών
- βελτίωση κοινωνικής και επιχειρηματικής σταθερότητας.

Μειωμένη ανάγκη πρόσθετων αποθεματικών

Η μεγαλύτερη κοινωνική προσφορά της ασφάλισης πηγάζει από την ικανότητα της για την μείωση του αντικειμενικού κινδύνου. Έτσι, μειώνεται η φυσιολογική ανάγκη των ατόμων και των επιχειρήσεων να «αποθεματοποιούν» για να αντιμετωπίσουν διάφορα μελλοντικά ζημιογόνα ενδεχόμενα. Επειδή ο ασφαλιστής είναι σε θέση να κάνει ακριβείς εκτιμήσεις των αναμενόμενων ζημιών, τα απαιτούμενα αποθεματικά είναι πολύ μικρότερα σε σχέση με τα συνολικά αποθεματικά που θα πρέπει να συσσωρεύσουν τα άτομα μόνα τους. Επομένως, ο θεσμός της ασφάλισης συντελεί στη βελτίωση της κατανομής των παραγωγικών πόρων της οικονομίας.

Πηγή επενδυτικών κεφαλαίων

Η λειτουργία των ασφαλιστικών αγορών προκαλεί σημαντικές θετικές επιπτώσεις στις κεφαλαιαγορές, στο επίπεδο των επιτοκίων και στην οικονομική ανάπτυξη.

Κατά αρχήν, οι ασφαλιστικές εταιρίες (ιδιαίτερα οι ασφαλιστικές εταιρίες ζωής) αποτελούν έναν από τους κορυφαίους θεσμικούς επενδυτές σε όλες τις σύγχρονες κοινωνίες. Επιπλέον, η λειτουργία των ασφαλιστικών αγορών απαλλάσσει τα άτομα και τις επιχειρήσεις από τις αβεβαιότητες των μελλοντικών ζημιογόνων ενδεχομένων, με

αποτέλεσμα τη βελτίωση της κατανομής των πόρων μεταξύ κατανάλωσης και αποταμίευσης.

Εξάλλου, η αυξημένη προσφορά κεφαλαίων, λόγω των συσσωρευμένων αποθεματικών των ασφαλιστικών εταιριών, οδηγεί στη μείωση των επιτοκίων με αποτέλεσμα την αύξηση των επενδύσεων και της οικονομικής ανάπτυξης.

Μειωμένος πιστωτικός κίνδυνος

Η ασφάλιση αποτελεί τη βάση της αποτελεσματικής λειτουργίας του πιστωτικού συστήματος. Το άτομο ή η επιχείρηση που έχουν επαρκή ασφαλιστική κάλυψη αποτελούν καλύτερο πιστωτικό κίνδυνο για το τραπεζικό σύστημα. Σήμερα, η συντριπτική πλειοψηφία των δανειοδοτήσεων δεν θα ήταν εφικτή, εάν δεν υπήρχε η παράλληλη αποτελεσματική ασφαλιστική κάλυψη δραστηριοτήτων.

Πρόληψη ζημιών

Οι ασφαλιστικές εταιρίες δραστηριοποιούνται σε εκτεταμένα προγράμματα πρόληψης ζημιών, με στόχο τον περιορισμό είτε της συχνότητας είτε της έκτασης μιας ζημιάς. Αυτή είναι μια ζωτική ασφαλιστική λειτουργία, για τον περιορισμό των συνολικών ζημιών και την συνακόλουθη μειωτική επίδραση επί των ασφαλιστρών. Το κοινωνικό όφελος προκύπτει από τον περιορισμό τόσο των άμεσων όσο και των έμμεσων ζημιών.

Μερικές από τις χαρακτηριστικότερες περιπτώσεις πρόληψης ζημιών, που στηρίζουν οι ασφαλιστές είναι:

- οδική ασφάλεια και μείωση θανάτων από τροχαία
- προγράμματα πρόληψης εργατικών ατυχημάτων
- πρόληψη κλοπών αυτοκινήτων
- πρόληψη εμπρησμών
- πρόληψη ελαττωματικών προϊόντων
- προδιαγραφές ασφάλειας μηχανολογικών εξοπλισμών κλπ.

Βελτίωση κοινωνικής και επιχειρηματικής σταθερότητας

Η ύπαρξη και λειτουργία των ασφαλιστικών αγορών συντελεί στη μείωση της αβεβαιότητας των ατόμων και των επιχειρήσεων και επομένως συμβάλλει στην κοινωνική σταθερότητα. Τα παραδείγματα είναι άφθονα. Μια επιχείρηση δεν χρειάζεται να πτωχεύσει μετά από μια εκτεταμένη πυρκαγιά στις εγκαταστάσεις της. Μια οικογένεια δεν χρειάζεται να διαλυθεί ή να υποφέρει οικονομικά λόγω πρόωρου θανάτου του αρχηγού της.

Μια πόλη που καταστράφηκε από εκτεταμένες πυρκαγιές ή σεισμούς μπορεί να ξανακτιστεί με τις παροχές των ασφαλιστικών καλύψεων.

Η ζωή σε μια σύγχρονη κοινωνία θα ήταν μια αλυσίδα από καθημερινές τραγωδίες εάν δεν υπήρχε η υποχρεωτική ασφάλιση για τις αστικές ευθύνες από την κυκλοφορία των αυτοκινήτων.¹

¹ Νεκτάριος Μ., Εισαγωγή στην Ιδιωτική Ασφάλιση, σελ.62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Ι. Η Εξέλιξη της Ελληνικής Ασφαλιστικής Αγοράς το 2001-Γραφήματα

Μετά από επίσκεψη μας στα γραφεία της Ένωσης Ασφαλιστικών Εταιριών μας ενημέρωσαν για την εξέλιξη της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς τα τελευταία χρόνια. Συμπεράναμε βάση των πληροφοριών και των στοιχείων που συγκεντρώσαμε ότι έχει σημειωθεί μια σημαντική αύξηση στη παραγωγή ασφαλίσεων και στους δυο κλάδους ασφάλισης δηλαδή ζημιών και ζωής την τελευταία δεκαετία.

Κάθε χρόνο η παραπάνω Ένωση εκδίδει την ετήσια στατιστική έκθεση η οποία παρουσιάζει τα οικονομικά μεγέθη που απορρέουν από τη δραστηριότητα των Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων στην Ελλάδα σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά, καθώς και την οριοθέτηση του κλάδου μέσα στα πλαίσια της Ελληνικής Οικονομίας αλλά και της Ευρωπαϊκής Ασφαλιστικής Αγοράς. Περιλαμβάνει στατιστικά στοιχεία προερχόμενα από συστηματική έρευνα που γίνεται στις Ασφαλιστικές Επιχειρήσεις και αφορούν το σύνολο των επενδύσεων, τις συνολικές αποζημιώσεις και παροχές που καταβάλλονται καθώς και τη παραγωγή ασφαλίσεων που αναφέραμε πιο πάνω. Όλα αυτά απεικονίζονται σε πίνακες και γραφήματα μετά από έρευνα που έγινε το έτος 2001 τα οποία παραθέτουμε ενδεικτικά ώστε ο αναγνώστης να αποκτήσει γενική εικόνα για την Ελληνική Ασφαλιστική αγορά.

Έτσι παρατηρούμε μεγέθυνση της τάξεως του 2,7% του κλάδου της ιδιωτικής ασφάλισης το 2001, σύμφωνα με τα στοιχεία των δημοσιευμένων Ισολογισμών των Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων που δραστηριοποιήθηκαν στην Ελλάδα.

Το σύνολο των Ασφαλιστικών Επιχειρήσεων που εξέδωσαν οικονομικές καταστάσεις για τη χρήση 1.1.2001 - 31.12.2001, έφθασε τις 110, εκ των οποίων οι 78 ήταν ανώνυμες ασφαλιστικές εταιρίες και οι 32 υποκαταστήματα αλλοδαπών ασφαλιστικών (συνολικά 20 Εταιρίες Ζωής, 14 Μικτές και 76 Γενικών Ασφαλίσεων).

Η ομαδοποίηση ανά εθνικότητα της έδρας των υποκαταστημάτων των αλλοδαπών ασφαλιστικών, μας δίνει : 2 Αμερικάνικες εταιρίες, 3 Βελγικές, 14 Βρετανικές, 2 Γαλλικές, 5 Γερμανικές, 2 Δανικές, 1 Ελβετική, 1 Ισπανική, 1 Πορτογαλική και 1 Φιλιππινική.

Η συνολική παραγωγή ασφαλίσεων από πρωτασφαλίσεις έφθασε τα 900,24 δις. δρχ. το 2001, εκ των οποίων τα 440.082 δις δρχ. ήταν η παραγωγή των ασφαλίσεων Ζωής (ή ποσοστό 48,88% του συνόλου) και τα 460.164 δις. δρχ η παραγωγή των ασφαλίσεων Ζημιών (ή ποσοστό 51,12%). Η ετήσια αύξηση της παραγωγής των ασφαλίσεων ζημιών ήταν μεγαλύτερη της μέσης αύξησης (7,89 %), ενώ η παραγωγή των ασφαλίσεων Ζωής ήταν μειωμένη (-2,22 %).

Οι συνολικές αποζημιώσεις και παροχές που καταβλήθηκαν το 2001 στους ασφαλισμένους όλων των κλάδων έφθασαν τα 517 δις δρχ (έναντι 540 δις δρχ. το 2000) παρουσιάζοντας μείωση 4,27% κατά μέσο όρο. Από αυτές το 43,76 % δόθηκαν σαν αποζημιώσεις και παροχές των ασφαλίσεων Ζωής, ενώ το 17,48 % δόθηκαν σαν αποζημιώσεις των ασφαλίσεων Ζημιών και το 38,76 δόθηκαν σαν αποζημιώσεις των Ασφαλίσεων Αστικής Ευθύνης Οχημάτων.

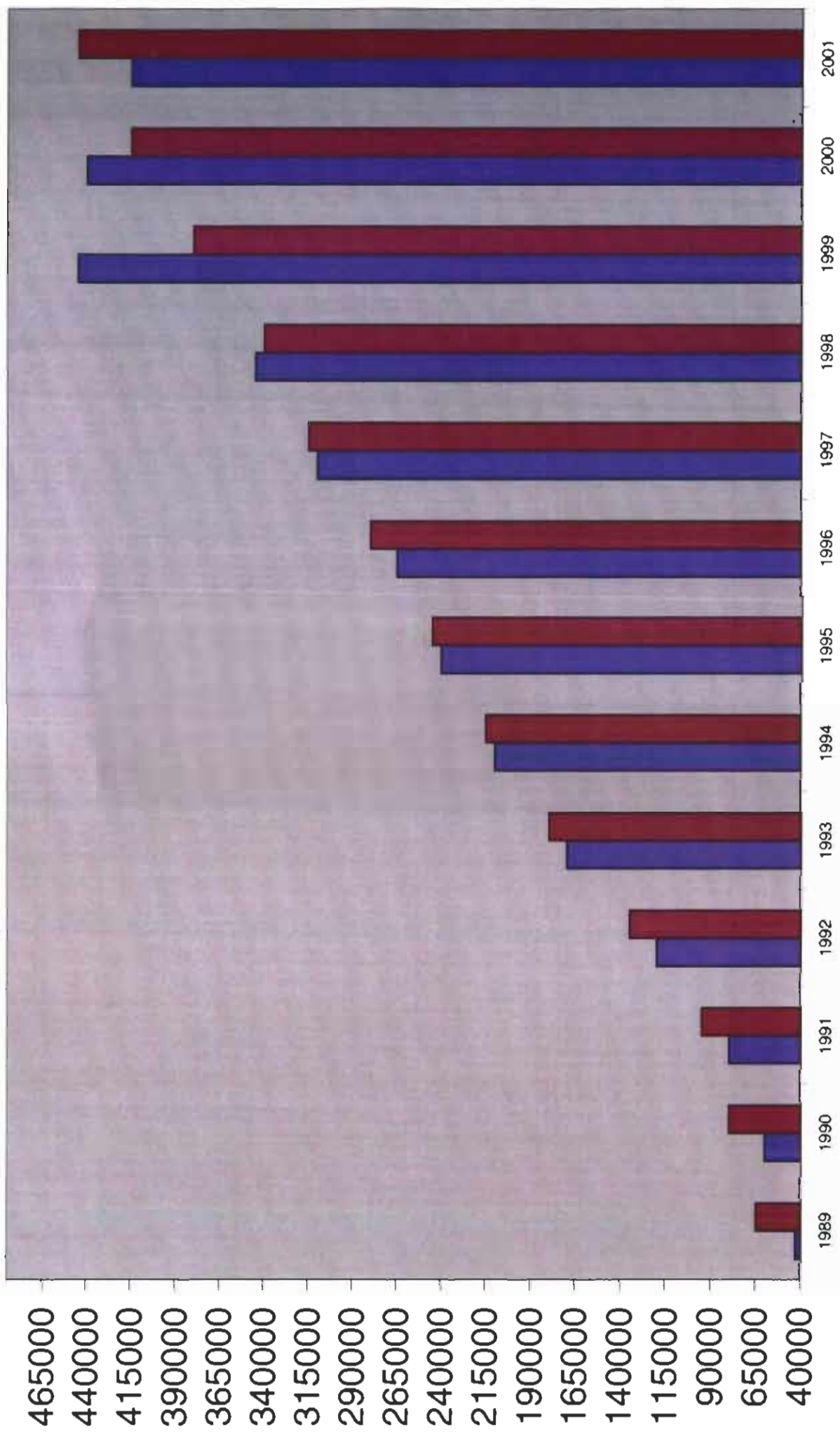
ΠΙΝ 1: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΩΝ ΕΤΟΥΣ 2001
 (ΠΟΣΑ ΣΕ .000 ΔΡΑΧΜΕΣ)

ΚΛΑΔΟΙ	ΑΝΩΝΥΜΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ		ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ		ΣΥΝΟΛΟ	
	ΠΡΩΤΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ	ΑΝΤΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ	ΠΡΩΤΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ	ΑΝΤΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ	ΠΡΩΤΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ	ΑΝΤΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ
ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΖΩΗΣ	398.340.908	940.150	41.741.545	0	440.082.453	940.150
ΚΛ. ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	266.605.770	832.723	5.428.083	2.359.238	232.033.853	3.191.961
ΛΟΙΠΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΖΗΜΙΩΝ	204.718.455	5.084.523	23.411.190	5.972.069	228.129.645	11.056.592
ΣΥΝΟΛΟ	829.665.133	6.857.396	70.580.818	8.331.307	900.245.951	15.188.703

ΠΙΝ.2 : ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΩΝ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΕΤΟΥΣ 2001

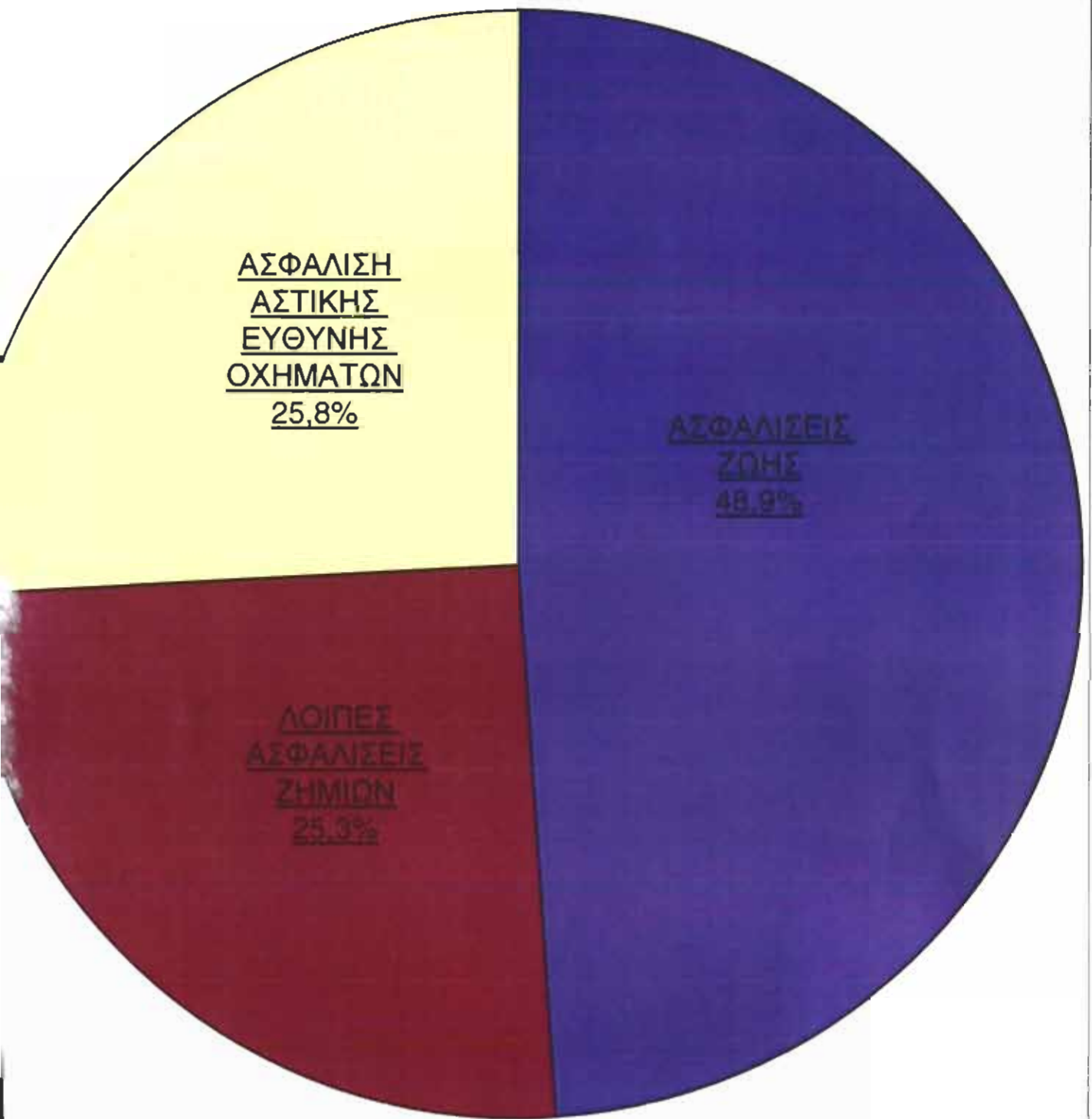
(ΠΟΣΑ ΣΕ ΔΡΑΧΜΕΣ – ΕΤΗΣΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΕΝΩΣΕΩΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ)

ΚΛΑΔΟΙ	ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ ΑΠΟ ΠΡΩΤΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ ΑΠΟ ΑΝΤΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ (ΑΝΑΛΗΨΕΙΣ)	% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ
A. ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΖΗΜΙΩΝ				
1. Ατυχήματα	17.513.116.420	3,81%	727.686.399	5,11%
2. Ασθένειες	1.306.222.590	0,28%	0	0,00%
3. Χερσαία οχήματα	52.837.582.407	11,48%	129.919.262	0,91%
5. Αεροσκάφη	302.638.682	0,07%	0	0,00%
6. Πλοία (θαλάσσια, λιμναία, ποτάμια)	4.376.841.376	0,95%	263.281.072	1,85%
7. Μεταφερόμενα εμπορεύματα	13.434.081.835	2,92%	633.734.975	4,45%
8. Πυρκαϊά και στοιχεία της φύσεως	68.366.556.938	14,86%	3.858.793.726	27,08%
9. Λοιπές ζημιές αγαθών	26.361.591.289	5,73%	992.222.244	6,96%
10. Αστική ευθύνη χερσαίων οχημάτων	232.033.853.089	50,42%	3.191.960.753	22,40%
11. Αστική ευθύνη από αεροσκάφη	1.541.659.853	0,34%	0	0,00%
12. Αστική ευθύνη πλοίων	1.432.684.249	0,31%	10.260.948	0,07%
13. Γενική αστική ευθύνη	9.803.294.951	2,13%	280.733.279	1,97%
14. Πιστώσεις	3.415.001.680	0,74%	0	0,00%
15. Εγγυήσεις	965.505.184	0,21%	31.043.739	0,22%
16. Διάφορες χρηματικές απώλειες	3.636.737.597	0,79%	138.910.658	0,97%
17. Νομική προστασία	6.000.868.110	1,30%	185.475.550	1,30%
18. Βοήθεια	16.835.261.329	3,66%	3.804.530.406	26,70%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΖΗΜΙΩΝ	460.163.497.580	100,00%	14.248.553.012	100,00%
B. ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΖΩΗΣ				
I. Κλάδος Ζωής	237.383.509.972	53,94%	873.643.523	92,93%
III. Κλάδος Ασφ. Ζωής Συνδ. με Επενδύσεις	139.497.814.088	31,70%	25.285.498	2,69%
IV. Κλάδος ασφάλισης υγείας	10.900.015.137	2,48%	0	00,00%
VI. Κλάδος κεφαλαιοποίησης	106.427.900	0,02%	0	0,00%
VII. Κλάδος διαχείρισης ομάδ. Συνταξ. Ταμείων	47.378.546.488	10,77%	10.771.487	1,15%
VII. Κλάδος Ομαδ. Προγρ. Πρόνοιας	4.816.140.094	1,09%	30.449.588	3,24%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ ΖΩΗΣ	440.082.453.679	100,00%	940.150.096	100,00%

■ ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΖΩΗΣ ■ ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΖΗΜΙΩΝ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΩΝ 2001

- ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΖΩΗΣ
- ΛΟΙΠΕΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ ΖΗΜΙΩΝ
- ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΟΧΗΜΑΤΩΝ

II. Οργανισμοί – Φορείς της Ελληνικής Ασφαλιστικής αγοράς

Για την ολοκλήρωση της εικόνας της Ασφαλιστικής Αγοράς κρίνεται σκόπιμη η συνοπτική παρουσίαση ορισμένων οργανισμών που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Οι οργανισμοί αυτοί είναι :

A. Ένωση Ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδος (ΕΑΕΕ)

Πρόκειται για το συλλογικό όργανο έκφρασης όλων των ασφαλιστικών εταιριών που λειτουργούν στην Ελλάδα. Ιδρύθηκε το 1907 και η μέχρι τώρα συμβολή του στην οργάνωση και ανάπτυξη της Ασφαλιστικής Αγοράς κρίνεται σημαντική. Μετά την προσχώρηση των άλλων ασφαλιστικών ενώσεων, που μέχρι πρότινος υφίσταντο, αποτελεί το μοναδικό φορέα εκπροσώπησης των συμφερόντων και επιδιώξεων των ασφαλιστικών εταιριών. Οι βασικοί σκοποί της ΕΑΕΕ είναι:

- Η μελέτη, προστασία, προαγωγή και κατοχύρωση των ηθικών, οικονομικών και επαγγελματικών συμφερόντων των ασφαλιστικών εταιριών – μελών της.
- Η επιδίωξη της ανάπτυξης της ιδιωτικής ασφάλισης στη χώρα μας.
- Η προαγωγή και ανύψωση της ιδιωτικής ασφάλισης στη χώρα μας.
- Η συγκέντρωση, επεξεργασία και αξιοποίηση στατιστικών στοιχείων της Ασφαλιστικής Αγοράς.
- Η προβολή της ασφαλιστικής δραστηριότητας της χώρας μας στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, μέσω επαφών με διεθνείς ασφαλιστικές οργανώσεις.
- Η παρακολούθηση της τήρησης της ασφαλιστικής νομοθεσίας.
- Η προβολή του έργου των ασφαλιστικών εταιριών και η διαφώτιση του κοινού για το κοινωνικό και οικονομικό έργο της Ιδιωτικής Ασφάλισης.
- Η εκπόνηση προγραμμάτων ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού του θεσμού της Ιδιωτικής Ασφάλισης και ο συντονισμός της δράσης της ασφαλιστικής εργασίας στη χώρα μας.

Μέχρι το 1996 η ΕΑΕΕ ήταν τιμολογιακό σωματείο, δηλαδή προτείνει στο Υπουργείο Ανάπτυξης για έγκριση τα υποχρεωτικά τιμολόγια και τους γενικούς όρους ασφάλισης. Μετά την προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς την Κοινοτική, στην οποία η ΕΑΕΕ συνέλαβε σημαντικότερα, τα τιμολόγια και οι γενικοί όροι είναι ελεύθερα και ο ρόλος της ένωσης έχει μεταβληθεί.

Αν και ο νόμος προβλέπει την υποχρεωτική συμμετοχή στην ΕΑΕΕ μόνο των ασφαλιστικών εταιριών του κλάδου αυτοκινήτου, στην πράξη

σχεδόν όλες οι ασφαλιστικές εταιρίες που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι μέλη της ΕΑΕΕ, την οποία και συντηρούν με τις συνδρομές τους. Η ΕΑΕΕ έχει επικοινωνία και αλληλοενημέρωση, τόσο με τις άλλες ασφαλιστικές Ενώσεις των ευρωπαϊκών κρατών, όσο και με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ασφαλίσεων (CEA) που αποτελεί τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό φορέα εκπροσώπησης του κλάδου.

Η ΕΑΕΕ λειτουργεί με εξειδικευμένες κατά κλάδο επιτροπές ασφαλίσεων (Επιτροπή Ζωής, Αυτοκινήτων, Πυρός κλπ).

Β. Γ ρ α φ ε ί ο Δ ι ε θ ν ο ύ ς Α σ φ ά λ ι σ η ς

Το γραφείο διεθνούς ασφάλισης είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, εποπτευόμενο από τον Υπουργό Ανάπτυξης και με μέλη όλες τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που ασκούν τον κλάδο αυτοκινήτου. Οι ασφαλιστικές εταιρίες καλύπτουν, με εισφορές ανάλογες προς την παραγωγή τους, έξοδα λειτουργίας του γραφείου και τις δαπάνες για την κάλυψη των υποχρεώσεών του.

Αντικείμενο του Γραφείου Διεθνούς Ασφάλισης είναι :

1. Η έκδοση «πράσινων καρτών» για τους κατόχους αυτοκινήτων που ταξιδεύουν εκτός Ελλάδος. Η πράσινη κάρτα, το έγγραφο δηλαδή που αποδεικνύει την ύπαρξη ασφαλιστικής κάλυψης, δίδεται χωρίς επιβάρυνση.
2. Ο διακανονισμός και η πληρωμή αποζημιώσεων για λογαριασμό ξένων Γραφείων Διεθνούς Ασφάλισης, για ατυχήματα που προκαλούν στην Ελλάδα αυτοκίνητα από χώρα, της οποίας γραφείο διεθνούς ασφάλισης έχει υπογράψει σύμβαση με το δικό μας.

Η καταβολή αποζημιώσεων για ατυχήματα που κάνουν στο εξωτερικό ελληνικά αυτοκίνητα. Εννοείται ότι το γραφείο διεθνούς ασφάλισης διατηρεί δικαίωμα αναγωγής, για το ποσό που κατέβαλε, κατά της ασφαλιστικής εταιρίας και του κατόχου του οχήματος.

Γ. Ε π ι κ ο υ ρ ι κ ό Κ ε φ ά λ α ι ο

Το επικουρικό κεφάλαιο είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, εποπτευόμενο από τον Υπουργό Ανάπτυξης και μέλη – υποχρεωτικά – όλες τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που ασκούν τον κλάδο αστικής ευθύνης αυτοκινήτου. Όπως μαρτυρεί το όνομά του, πρόκειται για ένα ταμείο αποζημίωσης των παθόντων από τροχαία, που δεν μπορούν να αποζημιωθούν δια της φυσιολογικής οδού. Συγκεκριμένα το επικουρικό κεφάλαιο αποζημιώνει για θάνατο, σωματικές βλάβες, υλικές ζημιές, τα θύματα τροχαίων ατυχημάτων, που έχουν προκληθεί από :

- αυτοκίνητα αγνώστων στοιχείων (μόνο σωματικές βλάβες καλύπτονται)
- αυτοκίνητα ανασφάλιστα
- αυτοκίνητα οδηγούμενα από πρόσωπα που εκ προθέσεως προκάλεσαν ζημιά
- αυτοκίνητα ασφαλισμένα σε εταιρείες των οποίων ανακλήθηκε η άδεια λειτουργίας ή πτώχευσαν.

Πρέπει να σημειωθεί η σημαντική επιβάρυνση του επικουρικού κεφαλαίου ιδιαίτερα από την τελευταία περίπτωση που, ενώ θα έπρεπε να αφορά λίγες και εξαιρετικές περιπτώσεις, είναι στην πράξη αρκετά συχνή. Η επιβάρυνση αυτή μαζί με την αντίστοιχη από την κυκλοφορία 300.000 ανασφάλιστων οχημάτων δημιουργεί διαρκή προβλήματα στην χρηματοδότηση του επικουρικού κεφαλαίου, η εισφορά υπέρ του οποίου συνεχώς αυξάνεται (από 1% στα ασφάλιστρα αστικής ευθύνης αυτοκινήτου ανήλθε στο 2% και μετά στο 5%). Η εισφορά αυτή βαρύνει κατά 70% τις ασφαλιστικές εταιρίες και κατά 30% τον ασφαλισμένο. Στην πράξη όμως είναι ο καταναλωτής που τελικά πληρώνει και για τα ανασφάλιστα και για τις εταιρίες που κλείνουν. Είναι αυτονόητο ότι η Πολιτεία - που ήδη έδωσε τα πρώτα σχετικά δείγματα με τον πρόσφατο ασφαλιστικό νόμο - θα πρέπει να επιλύσει σύντομα τα προβλήματα των ανασφάλιστων οχημάτων και της φερεγγυότητας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, διαφορετικά το επικουρικό κεφάλαιο θα αντιμετωπίζει συνεχώς προβλήματα χρηματοδότησης.

Δ. Ελληνικό Ινστιτούτο Ασφαλιστικών Σπουδών (ΕΙΑΣ)

Όπως φαίνεται από το όνομά του, πρόκειται για εκπαιδευτικό οργανισμό, που παρέχει ασφαλιστική εκπαίδευση στους εργαζόμενους στην ασφαλιστική βιομηχανία (ασφαλιστικοί υπάλληλοι, διαμεσολαβούντες). Πέρα από την καθαρά εκπαιδευτική του δραστηριότητα, οργανώνει σεμινάρια και διαλέξεις με επιφανείς ομιλητές και εκδίδει ασφαλιστικά βοηθήματα.¹

III. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Ασφαλιστική Αγορά

Η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως μετονομάστηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μετά την τροποποίηση της Συνθήκης της Ρώμης με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη στις 17 Φεβρουαρίου 1986 και τη Συνθήκη του Μάαστριχτ στις 6 Φεβρουαρίου

¹ Μυλιτιάδης Ν., Εισαγωγή στην Ιδιωτική Ασφάλιση, σελ. 397

1992, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του σημερινού καθεστώτος λειτουργίας της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς.

Η ενσωμάτωση των διαφόρων κοινοτικών Οδηγιών για την ασφάλιση, πολλές φορές με καθυστέρηση ή περιόδους χάριτος, στο εσωτερικό δίκαιο της χώρας, επιτάχυναν την πλήρη απελευθέρωση της ελληνικής αγοράς και επέτρεψαν τη διαμόρφωση σταδιακά ενός νομικού πλαισίου λειτουργίας της ασφάλισης στη χώρα μας, εναρμονισμένου με το ενιαίο πρότυπο του ευρύτερου ευρωπαϊκού χώρου που αποτελούν τα 15 μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σήμερα.

Το σημερινό ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο για τη λειτουργία της ασφάλισης στον ευρωπαϊκό χώρο διαμορφώθηκε με την υιοθέτηση Οδηγιών τριών γενεών, που χαρακτηρίζουν τις τρεις περιόδους της εξέλιξής του :

α. Οδηγίες πρώτης γενεάς

Οι Οδηγίες αυτές, που υιοθετήθηκαν στην περίοδο 1973-79, κατοχυρώνουν την ελευθερία εγκατάστασης του ασφαλιστή στις διάφορες χώρες- μέλη.

β. Οδηγίες δεύτερης γενεάς

Οι Οδηγίες αυτές προβλέπουν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στην ασφάλιση των μεγάλων κινδύνων, εκτός Ζωής, και την παροχή υπηρεσιών στον κλάδο Ζωής χωρίς διαφήμιση (παθητική). Υιοθετήθηκαν στην περίοδο 1988-90.

γ. Οδηγίες τρίτης γενεάς

Οι οδηγίες αυτές, που έχουν εφαρμογή από την 1^η Ιουλίου 1994, προβλέπουν την πλήρη απελευθέρωση της παροχής ασφαλιστικών υπηρεσιών στον ευρωπαϊκό χώρο και την ενιαία άδεια λειτουργίας για την ασφαλιστική επιχείρηση μέσα σε αυτόν.

Σήμερα, λοιπόν, μπορούμε να μιλάμε για την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά ασφαλειών σαν χειροπιαστή πραγματικότητα που περιλαμβάνει και την Ελλάδα.

Στην ασφαλιστική αυτή αγορά, ο καταναλωτής της ασφάλισης έχει πλέον τη δυνατότητα να απευθύνεται σε οποιαδήποτε ασφαλιστική εταιρία εγκατεστημένη στον ευρωπαϊκό χώρο, για την ικανοποίηση των ασφαλιστικών αναγκών του.

Κατά αναλογία και η ασφαλιστική εταιρία είναι ελεύθερη να παρέχει ασφαλιστική προστασία σε κινδύνους που βρίσκονται σε οποιαδήποτε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρίς απαραίτητα να είναι εγκατεστημένη σε αυτήν.

Η ασφάλιση είναι ο τομέας δραστηριότητας που έχει μέχρι σήμερα σημειώσει τη μεγαλύτερη ίσως πρόοδο στην κατοχύρωση ενιαίου πλαισίου λειτουργίας μέσα στον ευρωπαϊκό χώρο.

Απομένει η εναρμόνιση της έμμεσης φορολογίας στις 15 χώρες – μέλη της Ε.Ε. και το ξεπέραςμα ορισμένων διαφορών περιορισμένης σημασίας, στην περί ασφαλιστικής συμβάσεως νομοθεσία.¹

IV. Οι Μελλοντικές προκλήσεις και η Ευρωπαϊκή απάντηση

Η εσωτερική αγορά θεωρείται τόσο συχνά ως δεδομένη, ώστε ξεχνάμε πως μόλις πριν από 20 χρόνια η ευρωπαϊκή ασφαλιστική αγορά αποτελείτο από διαφορετικές εθνικές αγορές, με διαφορετική νομοθεσία και διαφορετικές μεθόδους εμποπτείας, που ως αποτέλεσμα είχαν την παρακώλυση του ανταγωνισμού, την τροχοπέδη στην καινοτομία και την παρεμπόδιση της επικοινωνίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Μέσα σε αυτά τα είκοσι χρόνια πραγματοποιήθηκαν πολλά και σημαντικά: απελευθερώθηκαν τα προϊόντα και τα τιμολόγια και η ενιαία άδεια άφησε ελεύθερο το πεδίο μιας αγοράς 350 εκ. ανθρώπων στις ασφαλιστικές εταιρίες. Ως αποτέλεσμα, εντάθηκε ο ανταγωνισμός και οι καταναλωτές έχουν στη διάθεσή τους μεγαλύτερη ποικιλία προϊόντων σε καλύτερες τιμές. Παράλληλα η ασφαλιστική αγορά προχώρησε σε σημαντική αναδιοργάνωση, η οποία επέτρεψε τη δημιουργία μεγάλων διευρωπαϊκών ομίλων.

Παρά όμως αυτές τις αδιαμφισβήτητες επιτυχίες που έφεραν τις Ευρωπαϊκές ασφαλιστικές σε καλύτερη μοίρα σε σχέση με τους αμερικάνικους οργανισμούς, είναι ακόμα νωρίς για να μιλήσουμε για «πλήρως ενοποιημένη αγορά». Χρειάζονται περαιτέρω μέτρα, αν θέλουμε να διασφαλίσουμε το ρόλο των ασφαλιστικών εταιριών ως αποτελεσματικών πηγών κεφαλαίων στην ευρύτερη οικονομική ζωή. Και αυτό γιατί εξακολουθούν να εμφανίζονται κάποια κενά στο νομοθετικό πλαίσιο και υπάρχει συνεχώς ανάγκη αναβάθμισης των υπάρχοντων ρυθμίσεων ώστε να ανταποκρίνονται στις εξελίξεις και να διασφαλίζουν αποτελεσματική και αξιόπιστη εμποπτεία.

Οι Μελλοντικές Προκλήσεις

Οι ασφαλιστικές αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα συνεχίσουν να υφίστανται βαθιές και ριζικές αλλαγές προκειμένου να ανταποκριθούν στην τριπλή πρόκληση.

¹ Σίμιτσεκ Π., Τι είναι Ασφάλιση, σελ. 88

Κατά πρώτον στην πρόκληση που αφορά στη συνεχή διεύρυνση της παγκοσμιοποίησης των χρηματοοικονομικών αγορών. Κατά τα τελευταία χρόνια ο ασφαλιστικός κλάδος σε όλα τα κράτη - μέλη διανύει μια περίοδο συγχωνεύσεων και ενοποιήσεων, όχι μόνο σε εθνικό επίπεδο, αλλά και σε διακρατικό επίπεδο. Νέοι παίκτες εμφανίζονται, γεγονός που θα προκαλέσει δεύτερο κύμα εξαγορών και συγχωνεύσεων - αυτή τη φορά όμως θα αφορά εταιρίες και ομίλους πέραν του καθαρά ασφαλιστικού αντικειμένου.

Κατά δεύτερον, η καινοτομία και η τεχνολογική ανάπτυξη θα διαφοροποιήσουν σημαντικά τον ασφαλιστικό κλάδο. Όλες αυτές οι εξελίξεις προβάλλουν νέες προκλήσεις σε ό,τι αφορά στο νέο νομοθετικό πλαίσιο στην εποπτεία.

Κατά τρίτον, η ευρωπαϊκή ασφαλιστική αγορά θα πρέπει να ανανήψει από το σοκ της 11ης Σεπτεμβρίου. Η μεγαλύτερη ζημιά από ένα μόνο γεγονός στην παγκόσμια ιστορία της ανθρωπότητας έχει επιπτώσεις που ξεπερνούν τα όρια των Η.Π.Α. και επιβαρύνουν τη διεθνή ασφαλιστική αγορά. Κάποιες εταιρίες θα βρεθούν αντιμέτωπες με σημαντικό ύψος αποζημιώσεων. Σχεδόν όλες οι ασφαλιστικές θα υποστούν τις συνέπειες της επίδρασης που είχε το τρομοκρατικό χτύπημα στις χρηματοοικονομικές αγορές και αναμένεται να είναι πολλές οι εταιρίες που θα παρουσιάσουν προβλήματα ως προς την κάλυψη των λογιστικών και νομοθετικών τους υποχρεώσεων. Η κατάσταση αυτή αποτέλεσε και πάλι εφαλτήριο για επανεξέταση των υπάρχοντων κανόνων που διέπουν τη λειτουργία της αγοράς.

Η Ευρωπαϊκή Απάντηση

Οι προκλήσεις αυτές απαιτούν μια κοινή και συνεπή απάντηση, η οποία θα πρέπει να περιστρέφεται γύρω από τους άξονες της νομοθεσίας, της εποπτείας και της παγκοσμιοποίησης.

πρώτος άξονας : νομοθεσία

Η ευρωπαϊκή επιτροπή δεν προτίθεται να κάνει νέες ριζοσπαστικές παρεμβάσεις στην υπάρχουσα νομοθεσία. Αυτό που χρειάζεται είναι να σημειωθεί σημαντική πρόοδος σε ό,τι αφορά στην οικονομική ενοποίηση, η οποία δε θα αποτελέσει απλώς το όχημα για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και ανάπτυξης, αλλά θα λειτουργήσει και ως κυματοθραύστης απέναντι στην αστάθεια των αγορών και ως πόλος έλξης οικονομικής σταθερότητας. Ένα υγιές και παγιωμένο ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο θα αποτελέσει και θεμέλιο λίθο, αν θέλουμε την ομαλή περαιτέρω διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

από την πληθώρα τίτλων στην αγορά χρεογράφων και από την ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής αγοράς επιχειρηματικών ομολογιακών τίτλων και venture capital. Αυτό βέβαια θα γίνει εφικτό μόνο αν οι ασφαλιστές αισθάνονται σίγουροι ότι η τεράστια αυτή αγορά είναι διαφανής, αντικειμενική και δίκαιη.

Όσον αφορά στην ασφαλιστική αγορά, είναι ζωτικής σημασίας το να διατηρήσουμε τη νομοθεσία συντονισμένη με τις εξελίξεις της αγοράς.

Στο πλαίσιο αυτό βιώνουμε την ανάπτυξη μεγάλων χρηματοοικονομικών συγκροτημάτων, ομίλων τεραστίων σε μέγεθος και διευρυμένων σε πλήθος τομέων και φασμάτων εργασιών. Στις σημερινές ρυθμίσεις παρατηρούνται πολλά κενά και ασυνέπειες, τις οποίες θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε. Επόμενο μέλημά μας είναι το πλαίσιο λειτουργίας της αντασφαλιστικής αγοράς. Στόχος είναι η δημιουργία κανόνων επάρκειας που θα ισχύουν και θα εφαρμοστούν ανεξαιρέτως και από τις 15 αγορές. Επομένως ο εξουσιοδοτημένος αντασφαλιστής θα είναι ελεύθερος να εργαστεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς να χρειάζεται να ελέγχεται η φερεγγυότητα του από την τοπική εποπτική αρχή.

Ένα άλλο σημείο το οποίο θα πρέπει να εξεταστεί είναι αυτός που αφορά στους βασικούς κανόνες ασφαλιστικής φερεγγυότητας. Η κρατούσα νομοθεσία έχει αποδειχθεί επιτυχής, αλλά είναι αμφίβολο αν τα όρια που έχουν τεθεί θα είναι επαρκή στο μέλλον. Η προσπάθεια κατευθύνεται προς την κάλυψη των νέων εμπορικών δεδομένων της ενιαίας αγοράς και στη διεύρυνσή της εποπτείας ώστε να καλύπτονται με ενιαίο τρόπο οι διαφορετικοί χρηματοοικονομικοί τομείς στους οποίους έχει ενδιαφέροντα η κάθε ασφαλιστική εταιρία.

Όλες οι προαναφερθείσες εξελίξεις απαιτούν υγιή και ισχυρή οικονομική βάση, η οποία θα αποτελέσει σημείο κλειδί τόσο για τις εταιρίες όσο και για την εποπτική αρχή. Η πρόταση της επιτροπής για υιοθέτηση των διεθνών λογιστικών κανόνων θα επιτρέψει περαιτέρω εναρμόνιση και θα βελτιώσει την ποιότητα των οικονομικών στοιχείων των εισηγμένων επιχειρήσεων. Αυτή τη στιγμή εκσυγχρονίζουμε τις λογιστικές οδηγίες προκειμένου να τις ευθυγραμμίσουμε με τη διεθνή πρακτική. Σε ό,τι αφορά στον ασφαλιστικό κλάδο, όταν ετοιμαστεί το νέο λογιστικό σχέδιο σε στενή συνεργασία με το IASB (International Accounting Standard Board), θα χρειαστούν βαθιές αλλαγές στην ισχύουσα νομοθεσία.

Είναι γεγονός ότι υπάρχουν πολλές δυσκολίες, ιδιαίτερα στον τομέα του δίκαιου υπολογισμού των υποχρεώσεων των ασφαλιστικών εταιριών, όμως αξίζει τον κόπο να προσπαθήσουμε, αν πραγματικά θέλουμε διαφανείς ισολογισμούς και διεθνώς συγκρίσιμα οικονομικά στοιχεία.

όμως αξίζει τον κόπο να προσπαθήσουμε, αν πραγματικά θέλουμε διαφανείς ισολογισμούς και διεθνώς συγκρίσιμα οικονομικά στοιχεία.

Η νομοθεσία θα πρέπει επίσης να συμπεριλαμβάνει τις τεχνολογικές εξελίξεις. Η ανάπτυξη του e-commerce αποτελεί ένα εξαιρετικό παράδειγμα και ήδη η σχετική οδηγία περί ηλεκτρονικού εμπορίου καθορίζει το νομικό πλαίσιο των συναλλαγών που αφορούν σε υπηρεσίες μέσω internet. Η εφαρμογή του, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, δημιούργησε ταχύτατα μια επόμενη σειρά προκλήσεων, οι οποίες έπρεπε να απαντηθούν ώστε να διευκολύνουν τη διαδικασία κυρίως στην ασφάλιση μικρών κινδύνων. Για το λόγο αυτό η επιτροπή δημοσίευσε ένα ενημερωτικό κείμενο, υποδεικνύοντας συγκεκριμένη στρατηγική, η οποία διευκολύνει το διακρατικό ηλεκτρονικό εμπόριο στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, χωρίς να αποδυναμώνει την προστασία του καταναλωτή. Το ενημερωτικό εμπεριέχει και τις προϋποθέσεις οι οποίες θα πρέπει να πληρούνται και που αφορούν, για παράδειγμα, στη μορφή του συμβολαίου, στα δεδομένα του πελάτη, στα νομικά ζητήματα και στη διαφήμιση. Το όλο θέμα χρήζει επείγουσας και ιδιαίτερης προσοχής και είναι πλέον προφανές ότι θα πρέπει να εκσυγχρονίσουμε τη νομοθεσία μας, λαμβάνοντας υπόψη την τεχνολογική εξέλιξη.

δεύτερος άξονας: εποπτεία

Ο δεύτερος άξονας στον οποίο θα πρέπει να απαντήσει η ευρωπαϊκή ένωση είναι η αποτελεσματική και αξιόπιστη εποπτεία, χωρίς την οποία δεν θα υπάρχει υγιής ανταγωνισμός. Η εποπτική αρχή, λοιπόν, αποτελεί το κλειδί ώστε να επιτευχθούν τρεις αντικειμενικοί στόχοι : να προστατευθούν οι ασφαλισμένοι, να λειτουργήσει σωστά η ενιαία αγορά και να διατηρηθεί το επίπεδό της. Ο ρόλος της εποπτείας όμως σε καμιά περίπτωση δεν θα πρέπει να κάνει τον ανταγωνισμό να ασφυκτιά ή να αποτρέπει το κλείσιμο μιας ασφαλιστικής επιχείρησης. Οι χρεοκοπίες αποτελούν μέρος της διαδικασίας που λέγεται δημιουργική καταστροφή και θα πρέπει να ξεχνάμε ότι «ο καπιταλισμός χωρίς χρεοκοπίες είναι σαν τον Χριστιανό χωρίς κόλαση. Η εποπτική αρχή θα πρέπει πάντα να διασφαλίζει το ότι μια ασφαλιστική εταιρία διαθέτει πάντα τα αποθέματα, έτσι ώστε να προστατεύονται οι ασφαλισμένοι της. Η εποπτική αρχή θα πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις σύγχρονες επιταγές και στις εξελίξεις της αγοράς. Η οριζόντια ανάπτυξη των ομίλων δημιουργεί νέες προκλήσεις και αργά ή γρήγορα θα οδηγήσει την εποπτεία σε δοκιμές, αναπροσαρμογές και αναδιαρθρώσεις. Τρία είναι τα βασικά επίπεδα στα οποία θα πρέπει να λειτουργήσει αποτελεσματικά η εποπτεία και να αναλάβει καθοριστικό ρόλο.

Το πρώτο αφορά στην υπάρχουσα κατάσταση, όπου η εποπτική αρχή λειτουργεί σε εθνικό και σε κλαδικό επίπεδο και όπου υπάρχει στενή

συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών. Η καθημερινή αυτή συνεργασία στηρίζεται σε ένα δίκτυο επίσημων και ανεπίσημων συμφωνιών, από πλευρά Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν δημιουργηθεί οι απαραίτητες δομές και το ζήτημα έγκειται στην εφαρμογή τους στην πράξη και στη σταδιακή προσαρμογή προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι προκλήσεις που παρουσιάζονται.

Σε δεύτερο επίπεδο, μπορεί κανείς να οραματιστεί ένα σύστημα σύμφωνα με το οποίο μια επιχείρηση και όλες οι θυγατρικές της θα εποπτεύονται από τη ίδια αρχή. Η ανάπτυξη εποπτικών σχημάτων σε επίπεδο ομίλων, π.χ. σε ό,τι αφορά στην αξιολόγηση των κινδύνων, προϋποθέτει ότι η εποπτεία ενός ομίλου θα πρέπει να στηρίζεται στην ανταλλαγή πληροφοριών μεγάλου εύρους και στην αμοιβαία εμπιστοσύνη.

Σε τρίτο επίπεδο, είναι γνωστή η επιθυμία ορισμένων εκπροσώπων μεγάλων χρηματοοικονομικών συγκροτημάτων για τη δημιουργία κεντρικής ευρωπαϊκής εποπτικής αρχής. Αυτή η εξέλιξη είναι προς το παρόν μακρινή, δε θα πρέπει όμως να αποκλειστεί ως ενδεχόμενο. Είναι σαφές πως τα πλεονεκτήματα μιας τέτοιας διευθέτησης είναι πολλά - μικρότερος όγκος διοικητικών απαιτήσεων - αλλά από την άλλη τίθενται ζητήματα που άπτονται των πολιτικών συγκυριών κάθε κράτους-μέλους, του συντονισμού με τις εθνικές αρχές και της οργάνωσης μια τέτοιας υπηρεσίας. Αυτός είναι και κατά πιθανότητα ο λόγος για τον οποίο το θέμα δεν έχει τεθεί από πλευράς πολιτικής ηγεσίας.

Η επιτροπή δε συνιστά εποπτική αρχή ούτε έχει απάντηση στο ερώτημα σχετικά με το ποια είναι η καλύτερη δομή της εποπτείας όσον αφορά τις μελλοντικές προκλήσεις.

τρίτος άξονας: διεθνοποίηση

Οι προαναφερθείσες νομοθετικές και δομικές αλλαγές θα γίνουν ακόμη περισσότερο αναγκαίες εάν οι ευρωπαίοι ασφαλιστές θελήσουν να επωφεληθούν πλήρως από τη συνεχή διεθνοποίηση της αγοράς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ήδη η πιο ανοιχτή και πιο φιλελεύθερη αγορά του κόσμου, αλλά σίγουρα το μέλλον μας επιφυλάσσει πολλές ευκαιρίες.

Κατά αρχήν η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται σε μια άνευ επιστροφής πορεία προς τη διεύρυνσή της. Μέσα στα απόμεινα χρόνια θα ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση δέκα νέα κράτη-μέλη, άλλη μια δηλαδή μεγάλη πρόκληση από πλευράς οικονομικής, διοικητικής και νομοθετικής ετοιμότητας. Η πρόσβαση στην ευρωπαϊκή ασφαλιστική αγορά απαιτεί όχι μόνο την επανατοποθέτηση των νομοθετικών ρυθμίσεων σε νέα βάση, αλλά και το χτίσιμο αποτελεσματικής και αξιόπιστης εποπτικής δομής, ώστε να εξασφαλισθεί η ανάλογη

εφαρμογή των κανόνων που διέπουν την ευρωπαϊκή ασφαλιστική αγορά. Αυτή η ικανότητα εφαρμογής της νομοθεσίας είναι ίσως η μεγαλύτερη πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν τα υποψήφια μέλη σε ό,τι αφορά τον ασφαλιστικό κλάδο.

Νέες αγορές θα ανοίξουν για τους ευρωπαίους ασφαλιστές και σε διεθνές επίπεδο. Η Ευρωπαϊκής Ένωσης θα αναζητήσει ανάλογες εμπορικές συμφωνίες και σε ευρύτερο επίπεδο, προκειμένου να δώσει πρόσβαση στους ασφαλιστές της σε νέες αγορές και υπό συνθήκες δίκαιου ανταγωνισμού.

Τέλος, θα πρέπει να δείξουμε ιδιαίτερη προσοχή σε ό,τι αφορά τις υπεραντλατικές μας σχέσεις. Η δομή και η εφαρμογή της νομοθεσίας των Η.Π.Α. τόσο σε επίπεδο ασφαλιστικών όσο και σε επίπεδο αντασφαλιστικών εταιριών δυσκολεύουν την ευρωπαϊκή πρόσβαση στη συγκεκριμένη αγορά. Στόχος είναι να αναγνωριστούν αμοιβαία κάποιες λειτουργικές προϋποθέσεις από πλευράς εποπτικών αρχών, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η διακίνηση κάποιων ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών προϊόντων.

Συμπεράσματα

Η νομοθεσία, η εποπτεία και η διεθνοποίηση αποτελούν τους τρεις άξονες στους οποίους θα πρέπει να στηριχθεί η ευρωπαϊκή στρατηγική αν επιδιώκει μια υγιή, αποτελεσματική και ανταγωνιστική ευρωπαϊκή ασφαλιστική αγορά. Μπορεί βεβαίως πάντοτε κάποιος να αναρωτηθεί κατά πόσο είναι απλοϊκή μια τέτοια στρατηγική, ιδιαίτερα μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου και κατά πόσο θα πρέπει να ληφθούν πιο δραστικά και ριζικά μέτρα σε ό,τι αφορά στις χρηματαγορές, ώστε να βοηθήσει η ανάκαμψη και η υγιής οικονομική βάση της ευρωπαϊκής ασφαλιστικής αγοράς. Πράγματι, εκ μέρους της αγοράς, υπήρξε πίεση για αναθεώρηση κάποιων εκ των διατάξεων που αφορούν στη φερεγγυότητα ενόψει των συγκεκριμένων συμβάντων, όπως επίσης τέθηκε και το θέμα της έλλειψης κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής σε ό,τι αφορά στα μέτρα που λήφθηκαν σε εθνικό επίπεδο.

Στο στάδιο αυτό η επιτροπή πιστεύει ότι μια αλλαγή στο επίπεδο της φερεγγυότητας ούτε θετική θα είναι ούτε θα μπορέσει να επιτευχθεί σε εύθετο χρόνο. Παρόλο αυτά είναι υψίστης σημασίας η ενίσχυση της συνεργασίας των κρατών-μελών σε θέματα εποπτείας και αυτό γιατί οι διαφορές στην προσέγγιση, οι οποίες κάτω από ομαλές συνθήκες θα έπαιζαν δευτερεύοντα ρόλο, μπορεί να αποβούν μοιραίες στην παρούσα φάση.

Οι συζητήσεις, προκειμένου να βρεθεί η καλύτερη λύση συνεχίζονται. Στόχος είναι να βρεθεί μια κοινή πολιτική σε ό,τι αφορά στους κανόνες

φερεγγυότητας και παράλληλα να αποφευχθούν με κάθε τρόπο φαινόμενα αστάθειας στην ασφαλιστική αγορά. Ακόμη θα πρέπει να εξεταστεί η απόφαση των αντασφαλιστών να αποσύρουν από τις συμβάσεις τους την κάλυψη τρομοκρατικών ενεργειών.¹

Όλα αυτά όμως δε θα πρέπει να μας βυθίσουν στην παγίδα της βραχυπρόθεσμης και κοντόφθαλμης σκέψης. Μεσοπρόθεσμα θα πρέπει να συνεχίσουμε να πιστεύουμε ότι μόνο οι διαφανείς, αποτελεσματικές και δίκαιες αγορές θα μπορέσουν να προσφέρουν πραγματικά οικονομικά οφέλη και βελτιώσεις. Ο στόχος για μια ενοποιημένη ευρωπαϊκή ασφαλιστική και χρηματοοικονομική αγορά ήταν ήδη ξεκάθαρος. Η παρούσα οικονομική κατάσταση και η πολιτική πρόκληση κάνουν το στόχο αυτό αναγκαιότερο και σημαντικότερο από ποτέ.

¹ Ιδιωτική Ασφάλιση τεύχος Φεβρουάριος 2002

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα τελευταία χρόνια η ανάγκη για σωστή και οργανωμένη ασφαλιστική κάλυψη έδωσε την ώθηση για εξέλιξη της Ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς. Σε αυτό συντέλεσε το γεγονός ότι η κοινωνική ασφάλιση αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς και δεν έχει προσαρμοστεί στα σημερινά δεδομένα που αποτρέπονται συνεχώς. Με αποτέλεσμα οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις να εξελίσσονται και να απαλλάσσουν τα άτομα από τις αβεβαιότητες των μελλοντικών ζημιογόνων ενδεχομένων.

Βέβαια χρειάζεται αρκετή και οργανωμένη προσπάθεια ώστε να συνεχιστεί αυτή η ανάπτυξη και να ακολουθήσει τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Πρέπει να βρεθούν λύσεις ώστε η ιδιωτική ασφάλιση να μπορεί να επιλεγεί από το μεγαλύτερο σύνολο του Ελληνικού πληθυσμού.

Ερευνώντας το θέμα αυτό μας δόθηκε η ευκαιρία να αποκτήσουμε μια ολοκληρωμένη άποψη και να συνειδητοποιήσουμε τη σημασία της ιδιωτικής ασφάλισης στη ζωή του κάθε ατόμου.

Τέλος πιστεύουμε ότι η προσφορά αυτής της εργασίας θα εκτιμηθεί καθώς και η σχετική προσπάθεια για σωστή ενημέρωση δεν θα παρερμηνευθεί από επιστημονικά και εκπαιδευτικά υπεύθυνους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ι. ΕΡΕΥΝΑ ΑΓΟΡΑΣ

Στο χρονικό διάστημα της συγκέντρωσης των στοιχείων για τη πτυχιακή μας σημαντική ήταν η βοήθεια των ασφαλιστών κυρίου Γραμμένη Γιώργου και κυρίου Ζουμπουρίδη Κωνσταντίνου. Μέσα από τη συνεχή επαφή μας και τις συζητήσεις γεννήθηκαν αρκετά ερωτήματα από τα οποία επιλέξαμε τα πιο σημαντικά να σας παρουσιάσουμε. Οι απαντήσεις δώθηκαν από τους παραπάνω κυρίους στηριζόμενες στις γνώσεις τους και τη πολυετή εμπειρία τους.

Ερώτηση 1:

Πόσο προσαρμοσμένες είναι οι Ασφαλιστικές Εταιρίες στις ανάγκες της εποχής;

Είναι γνωστό ότι η ασφαλιστική αγορά βρίσκεται σε κατάσταση ριζικών αλλαγών και αναδιαρθρώσεων. Είναι ανάγκη να προσαρμόζεται κάθε φορά στα νέα οικονομικά δεδομένα και στις ανάγκες της εποχής. Για αυτό το λόγο παράγει προϊόντα ανάλογα με τις ανάγκες του ανθρώπου σε κάθε εποχή. Οι σημερινές ασφαλιστικές υπηρεσίες καλούνται να ικανοποιήσουν την έντονη ανασφάλεια του σύγχρονου ανθρώπου και το επιτυγχάνουν χωρίς αμφιβολία, σε μεγάλο βαθμό, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν αναγνωρίζονται σημαντικά περιθώρια βελτίωσης και προόδου.

Σήμερα π.χ. ασφαλίζεται ακόμη και η αστική ευθύνη ενός προϊόντος που βλάπτει τον πολίτη, κάτι το οποίο δεν υπήρχε παλαιότερα. Μια άλλη περίπτωση είναι η ασφαλιστική κάλυψη δανειοδότησης ή των μηχανημάτων υψηλής τεχνολογίας. Καλύψεις άγνωστες σε παλαιότερες εποχές. Αυτές οι νέες ανάγκες ασφαλιστικής κάλυψης, που προκύπτουν καθημερινώς, προκαλούν την ανάγκη των συνεχών προσαρμογών της ασφαλιστικής αγοράς σε αυτές με τη δημιουργία συνδυασμένων πακέτων καλύψεων, ανάλογα με τις περιπτώσεις.

Ένα άλλο στοιχείο της εποχής στο οποίο πρέπει να προσαρμοστούν οι ασφαλιστικές εταιρίες είναι η ανάπτυξη του ανταγωνισμού. Χωρίς καν να υπάρχει γραφείο στην Ελλάδα - γιατί σήμερα επιβάλλεται από την νομοθεσία να υπάρχει γραφείο εταιρία - θα μπορεί κάλλιστα να ασφαλιζονται μέσω αντιπροσώπου. Αντιλαμβάνεστε, λοιπόν, ότι ο ανταγωνισμός θα είναι πολύ μεγαλύτερος. Βέβαια αυτό κατά αρχήν είναι υπέρ των καταναλωτών γιατί ίσως μειωθούν τα ασφάλιστρα ή τουλάχιστον θα διατηρούνται σε λογικά επίπεδα.

Μπορούν και οι ελληνικές εταιρίες να αντεπεξέλθουν στις δυσκολίες του ανταγωνισμού, όχι αμυνόμενες αλλά και επιτιθέμενες στην αγορά, δημιουργώντας νέα προϊόντα, νέες προϋποθέσεις ασφάλισης. Παράλληλα πρέπει να προχωρήσουν στον εκσυγχρονισμό, προωθώντας την μηχανογράφηση των υπηρεσιών τους, επιτυγχάνοντας οργανωτικές και λειτουργικές βελτιώσεις έτσι ώστε να είναι ανταγωνιστικά χρήσιμες στον πολίτη, με στόχο την διατήρηση σε πρώτη φάση και στη συνέχεια την αύξηση του μεριδίου τους στην ασφαλιστική αγορά.

Ερώτηση 2:

Πόσο αναπτυγμένη ασφαλιστική συνείδηση έχει κατά την γνώμη σας, ο σημερινός μέσος Έλληνας;

Η Ελλάδα σίγουρα δεν είναι ασφαλιστικά η πιο εξελιγμένη χώρα στην Ευρώπη, χωρίς να σημαίνει όμως ότι υπολείπεται και πολύ έναντι των άλλων. Το πρόβλημά μας στην Ελλάδα δεν είναι τα προγράμματα, αλλά πως θα διαδοθεί η ασφαλιστική ιδέα στη χώρα μας. Μη ξεχνάμε ότι έχουμε μεγάλο ποσοστό ανασφάλιστων.

Δεν μπορούμε να κατηγορήσουμε τον καταναλωτή για αυτό. Δεν ευθύνεται εκείνος. Φταίει ίσως η ανυπαρξία σωστής ενημέρωσης. Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να πέσει το βάρος όλων μας. Όταν λέμε σωστή ενημέρωση δεν εννοούμε την διαφήμιση μόνο. Ο Έλληνας σε σύγκριση πάντα με το παρελθόν, έχει αρχίσει χωρίς αμφιβολία να συνειδητοποιεί σοβαρά πλέον το θέμα της αναγκαιότητας της ασφάλειας. Στους ισχυρούς λόγους για την συνειδητοποίηση αυτή μπορούμε να προβάλουμε τα κενά που αφήνει η κοινωνική ασφάλιση, ο βομβαρδισμός με συνεχή διαφημιστικά μηνύματα και η ενημέρωση του γύρω από το ασφαλιστικό αντικείμενο. Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι ένα ποσοστό γύρω στο 10% των Ελλήνων έχει κάποια ασφαλιστική κάλυψη από ιδιωτική ασφαλιστική εταιρία.

Οι Έλληνες ενημερώνονται πλέον όλο και πλησιέστερα επάνω στον τομέα της ασφάλισης και αυτό τους καθιστά πιο αυστηρούς στις απαιτήσεις και τις επιλογές τους. Από την πλευρά τους οι ασφαλιστικές εταιρίες έχουν κάνει τα τελευταία χρόνια μεγάλα βήματα πάνω στην εκπαίδευση του κοινού, για την έννοια της «ασφάλισης».

Πρώτα από όλα με τη συνεχή ενημέρωση που γίνεται κάθε μέρα από τους χιλιάδες ασφαλιστικούς συμβούλους. Παράλληλα, με την έντονη διαφήμιση, νομίζουμε πια ότι ο σύγχρονος Έλληνας γνωρίζει τα πλεονεκτήματα που του παρέχει η ιδιωτική ασφάλιση. Το αρνητικό κλίμα που έχει επικρατήσει τότε που ο πόρτες έκλειναν στους πωλητές, έχει αντιστραφεί. Σήμερα ο ασφαλιστής είναι ένας καταξιωμένος επαγγελματίας, με γνώσεις και λύσεις για κάθε είδους πρόβλημα που

μπορεί να έχει ο πελάτης. Επίσης, ο πελάτης, έχοντας και την προσωπική εκτίμηση προς τον καλό επαγγελματία που βρίσκεται απέναντί του, λαμβάνει τις θετικές αποφάσεις και επιλογές.

Βέβαια, πρέπει να τονίσουμε ότι δεν φτάσαμε σε επίπεδα ασφαλιστικής συνείδησης, χώρες όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς ή η Ιαπωνία, αν μάλιστα σκεφτούμε ότι το ποσοστό του πληθυσμού που είναι ασφαλισμένοι είναι ακόμα τόσο μικρό. Αλλά, σίγουρα ο Έλληνας είναι πια ώριμος να δεχτεί την έννοια της ιδιωτικής ασφάλισης, κυρίως αυτή την εποχή που τα κοινωνικά ταμεία μέρα με τη μέρα αποδυναμώνονται και δεν είναι σε θέση να προσφέρουν στο κοινό αυτό που θα έπρεπε.

Τέλος, σημασία έχει, ότι τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται μια διαρκής βελτίωση, η οποία πιθανολογείται ότι θα έχει στα προσεχή χρόνια μια ανοδική τάση, με ρυθμούς ταχύτερους από τους μέχρι σήμερα και αυτό διότι οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες και προϋποθέσεις βοηθούν όλο και περισσότερο.

Ερώτηση 3:

Ποια είναι εκείνα τα στοιχεία που κάνουν μια ασφαλιστική εταιρία να εμπνέει αληθινή σιγουριά;

Χωρίς περιστροφές, άσχετα με το τι κάθε εταιρία διαφημίσει, δυο παράγοντες παίζουν ρόλο στην επιλογή μιας εταιρίας.

Ο πρώτος παράγων είναι ο οικονομικός. Με άλλα λόγια, η οικονομική δυνατότητα μιας εταιρίας να πληρώσει. Αυτό δεν εξασφαλίζεται από το κεφάλαιο της, όπως ο κόσμος πιστεύει, το οποίο είναι ούτως ή άλλως πολύ μικρό σε κάθε εταιρία συγκρινόμενα με τα τεράστια ποσά των υποχρεώσεων της από τα εν ισχύ ασφαλιστήρια της, αλλά από τη φύση των αντασφαλιστών της συμβάσεως και το κύρος των ασφαλιστών της. Επίσης, η πραγματική σιγουριά για όλους τους απαρτίζοντες την εταιρία, ιδιαίτερα μάλιστα για τους ασφαλισμένους, προκύπτει και από το τι πραγματικά είναι η κάθε εταιρία όπως αυτό προκύπτει από αντικειμενικά κριτήρια. Οι συγκριτικοί πίνακες των ισολογισμών μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης για ανάλυση και εξαγωγή συμπερασμάτων.

Ο δεύτερος παράγων είναι η φιλοσοφία της κάθε εταιρίας. Η αντίληψη δηλαδή εξυπηρητέσεως που έχει. Αυτό είναι μείζονος προτεραιότητας κριτήριο επιλογής. Γιατί δεν φτάνει να μπορεί κάποιος να είναι συνεπής αλλά και να θέλει. Αυτό βέβαια, ξεκινά από τη δημιουργία σωστής υποδομής, τις στέρεες βάσεις και τους συνεργάτες. Μια εταιρία επίσης εμπνέει σιγουριά όταν όλες οι δυνάμεις της, όλο το προσωπικό της από τον εισπράκτορα μέχρι τον πρόεδρό της και τον πωλητή μέχρι το γενικό διευθυντή της, αισθάνονται ως διατεταγμένη υπηρεσία, να υπηρετεί το

νόμιμο συμφέρον κάθε πελάτη της με εντιμότητα, συνέπεια και με την αντίληψη ότι δεν έχει άλλον, ότι είναι ο μοναδικός πελάτης.

Ερώτηση 4:

Είναι έτοιμες οι Ελληνικές Εταιρίες να αντεπεξέλθουν στο μεγάλο και σκληρό «εγχώριο» όσο και «εισαγόμενο» ανταγωνισμό;

Ο ανταγωνισμός είναι πράγματι μεγάλος και σκληρός. Η μέχρι σήμερα πορεία έχει αποδείξει ότι το ευρύ κοινό αναγνωρίζει και επιβραβεύει την ποιότητα και κυρίως το ύψος των παροχών που απολαμβάνουν. Μακροπρόθεσμα θα ευημερήσουν μόνο οι εταιρίες που προσφέρουν στον ασφαλισμένο αυτό που πραγματικά χρειάζεται, χωρίς να καταφύγουν σε κινήσεις άσκοπου εντυπωσιασμού. Ο καταναλωτής λόγω του ανταγωνισμού, έχει την δυνατότητα να διασταυρώσει τις πληροφορίες και ύστερα να αποφασίσει. Έτσι, λοιπόν, η προσπάθεια για πώληση, όσο εξελίσσεται η ασφαλιστική αγορά και μεγαλώνει ο ανταγωνισμός, γίνεται δυσκολότερη.

Τώρα πια ο Έλληνας πολίτης θα μπορεί να ασφαλιστεί σε οποιαδήποτε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με οποιονδήποτε μεσολαβούντα. Επομένως εάν δεν τακτοποιηθούν τάχιστα οι Έλληνες ασφαλιστές και οι εταιρίες, θα χάσουν αυτοί. Αργά ή γρήγορα ο καταναλωτής θα τη βρει τη λύση. Το δίλημμα έφυγε από τον καταναλωτή, είναι πλέον στους καταναλωτές. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των ασφαλιστικών εταιριών νομίζουμε ότι κινείται σε σωστά πλαίσια και παρότι έχουμε πολλές ασφαλιστικές εταιρίες αναλογικά για την χώρα μας, ακόμη ανταγωνίζονται υγιώς, σεβόμενοι τον καταναλωτή και τις ίδιες.

Το αποτέλεσμα του ανταγωνισμού θα οδηγήσει σε λύσεις που θα σεβαστεί η πλειοψηφία των ασφαλιστών και ασφαλισμένων. Δεν μπορούμε όμως να μην επισημάνουμε τον κίνδυνο, σε ορισμένες μεμονωμένες, ευτυχώς, περιπτώσεις όπου, στην προσπάθειά τους να προσελκύσουν περισσότερους πελάτες, ασφαλιστικές εταιρίες υπόσχονται παροχές που δεν είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν ή που μακροπρόθεσμα θα αποβούν σε βάρος των αποτελεσμάτων τους, με κίνδυνο να δημιουργηθεί ένα κλίμα αντίθετο με αυτό που πασχίζουν όλοι να διατηρήσουν.

Ας μην ξεχνάμε ότι όλες οι μεγάλες εταιρίες καθώς και οι ευρωπαϊκές συμμετέχουν από καιρό άμεσα ή έμμεσα στο «παιχνίδι» της ελληνικής αγοράς. Άρα το θέμα εντοπίζεται κυρίως στο τι έκαναν και τι θα κάνουν οι ελληνικές εταιρίες. Πιστεύουμε ότι έχουν πολλά να κάνουν από κοινού και κάθε μια ξεχωριστά. Και η πολιτεία όμως έχει καθήκον να σκύψει πάνω στο θέμα έγκαιρα και συστηματικά. Το γεγονός ότι οι ασφαλιστικές εργασίες είναι ανθρωποκεντρικές, οι ελληνικές εταιρίες έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις ξένες, που θα θελήσουν

να αναπτύξουν δραστηριότητα στην Ελλάδα μέσω κάποιων αντιπροσώπων, γιατί ο Έλληνας θέλει να έχει προσωπική σχέση με τον ασφαλιστή του. Δεν θέλει να επικοινωνεί με ένα τέλεξ ή φαξ ή επιστολή. Μάλιστα αν δεχτούμε το γεγονός ότι η ανάπτυξη στη χώρα μας δεν είναι ομοιογενής, δεδομένου ότι τα αστικά κέντρα έχουν καλύτερη ενημέρωση σε σχέση με την περιφέρεια, τότε πολύ δύσκολα θα μπορέσουν να αναπτυχθούν με αυτή τη μορφή ξένες εταιρίες στην Ελλάδα.

Κατά τη γνώμη πολλών εταιριών, θα έχουμε σε μια δεκαετία τις μισές ασφαλιστικές εταιρίες, το διπλάσιο αριθμό μεσολαβητών και θα έχουμε τη δυνατότητα των ατομικών ασφαλιστικών προγραμμάτων κατά περίπτωση. Με την έννοια ότι το ασφαλιστήριο κανενός δεν θα μοιάζει με του άλλου. Αυτό θα επιτευχθεί με τη βοήθεια της μηχανογράφησης η οποία διαρκώς εξελίσσεται. Με την μηχανογράφηση θα προσαρμόζονται τα προγράμματα στις απόλυτες ανάγκες του καθενός. Εκεί τείνουν οι εξελίξεις εξαιτίας της ανταγωνιστικότητας των εταιριών.

Ερώτηση 5:

Πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος του ασφαλιστή; Ποιες είναι οι απαιτήσεις που έχετε από αυτόν και τι του προσφέρεται ως εταιρία;

Ο ρόλος τους ασφαλιστής είναι πρωταρχικής σημασίας τόσο για τον ασφαλισμένο όσο και για την ασφαλιστική εταιρία. Ο ασφαλιστή αποτελεί το «θεμέλιο λίθο» του οικοδομήματος κάθε ασφαλιστικής επιχείρησης. Είναι ο κύριος μοχλός που κινεί την εταιρία, είναι ο εκπρόσωπός της μπροστά στον πελάτη. Από την συμπεριφορά του κρίνεται το όνομα και το κύρος της εταιρίας, αλλά και του θεσμού.

Ο σωστός ασφαλιστής είναι ο επαγγελματίας που παίζει κρίσιμο ρόλο στον προσδιορισμό και την κάλυψη των πραγματικών ασφαλιστικών αναγκών των υποψήφιων για ασφάλιση. Θα πρέπει να αντιλαμβάνεται πλήρως τις ανάγκες των πελατών, να τις μορφοποιεί σωστά και αποδοτικά τόσο για αυτούς όσο και για την εταιρία. Ο ασφαλισμένος θα βασιστεί επάνω του για τη σωστή ασφαλιστική του κάλυψη, ενώ για την εταιρία προσωποποιεί την εικόνα προς τα έξω.

Κατά γενική ομολογία όλων των ερωτηθέντων ασφαλιστικών εταιριών, οι απαιτήσεις από τους ασφαλιστές είναι οι παρακάτω:

- Θέλουν να έχουν κοντά τους ασφαλιστές επαγγελματίες, με αγάπη για το αντικείμενο της εργασίας τους και όρεξη για διεύρυνση των γνώσεων τους γύρω από αυτό. Οι ασφαλισμένοι και οι υποψήφιοι προς ασφάλιση, δεν μπορούν να εμπιστευθούν τις σοβαρές ασφαλιστικές τους ανάγκες παρά μόνο σε ασφαλιστικούς συμβούλους που διακρίνονται για το υψηλό επίπεδο επαγγελματισμού και ενημέρωσης.

- Επιζητούν επίσης τον ενθουσιασμό, την προσπάθεια και την προσήλωση στην ιδέα και στο έργο, χωρίς να παραγνωρίζεται η ευπρέπεια και το ήθος.
- Τέλος, επιμένουν έτσι ώστε οι συνεργάτες τους να είναι αξιόπιστοι και να ευημερούν.

Οι κακές εντυπώσεις και αντιλήψεις του κοινού για το επάγγελμα του ασφαλιστή πρέπει να εκλείψουν και η εμπιστοσύνη του πρέπει να αποκατασταθεί. Τα τελευταία χρόνια αρκετές ασφαλιστικές εταιρίες καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες για να αποκαταστήσουν την εμπιστοσύνη του κοινού τόσο προς τον θεσμό των ασφαλειών όσο και προς το επάγγελμα του ασφαλιστή. Υπάρχει ακόμη αρκετή δουλειά να γίνει και χρειάζεται συλλογική και συνεχής προσπάθεια. Η κακή πώληση, η ελλιπής γνώση των προγραμμάτων ή των αναγκών του πελάτη επιφέρουν σειρά ανεπιθύμητων παρενεργειών τόσο για τον ασφαλισμένο όσο και για την ίδια την εταιρία (χαμηλή διατηρησιμότητα, υψηλό δείκτη ζημιών, αυξημένα έξοδα λειτουργίας κλπ.).

Αποτελεί λοιπόν ζήτημα καίριας σημασίας η σωστή εκπαίδευση που παρέχεται στους ασφαλιστές. Σε τακτά χρονικά διαστήματα πραγματοποιούνται κύκλοι επιμορφωτικών σεμιναρίων που απευθύνονται σε έμπειρους ασφαλιστές και συντονιστές, όπου και με τη συνδρομή των υπεύθυνων διοικητικών υπαλλήλων παρέχεται η δυνατότητα της διαρκούς ενημέρωσης για τις τελευταίες εξελίξεις της ασφαλιστικής αγοράς και της συζήτησης θεμάτων ευρύτερου ενδιαφέροντος.

Επίσης, δημιουργούν και νέα πρότυπα στελεχών και επαγγελματιών ασφαλιστικών συμβούλων που είναι σε θέση να ικανοποιήσουν όλες τις ασφαλιστικές ανάγκες του κοινού. Πέραν όμως της τεχνικής επιμόρφωσης στο οποίο θα ενταχθούν όλοι οι άνθρωποι της εταιρίας και στόχο θα έχει την υιοθέτηση και εφαρμογή από όλους, ευέλικτων παραγωγικών μεθόδων εργασίας, για την σωστότερη ανταπόκριση στις ανάγκες της αγοράς στο τομέα των υπηρεσιών.

Ερώτηση 6:

Ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο κλάδος στην Ελλάδα και πως μπορούν να λυθούν κατά τη γνώμη σας;

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπίσει άμεσα ο ασφαλιστικός χώρος είναι η έλλειψη ποιότητας. Ήδη όμως η πλειονότητα των εταιριών έχει εγκαταλείψει τη φιλοσοφία «ανάπτυξη για την ανάπτυξη» και έχει στραφεί στην ανάδειξη εκείνων των ποιοτικών χαρακτηριστικών που θα επιτρέψουν στην ασφαλιστική βιομηχανία να διαδραματίσει το σημαντικότερο ρόλο που από τη φύση της μπορεί

στην ελληνική οικονομία. Τότε οι προκαταλήψεις και οι λανθασμένες εντυπώσεις θα πάψουν εκ των πραγμάτων να υπάρχουν.

Επίσης, η εμπιστοσύνη που διέπει τη σχέση ασφαλιστικής εταιρίας-πελάτη πρέπει να διαφυλαχτεί ως «κόρη οφθαλμού», ειδικά σε εποχές έντονου ανταγωνισμού μεταξύ των εταιριών. Αποτελεί βέβαια φυσική συνέπεια της ραγδαίας ανάπτυξης του κλάδου ο έντονος αν και ελάχιστες φορές αθέμιτος, ανταγωνισμός. Η συντονισμένη αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος είναι βασικός παράγοντας στη διαφύλαξη του κλίματος εμπιστοσύνης. Αυτό θα επιτευχθεί με τη δημιουργία μιας «ασφαλιστικής δεοντολογίας» με σκοπό να εκλείψουν ενέργειες που κλονίζουν αυτή την εμπιστοσύνη όπως είναι π.χ. οι παραπλανητικές πωλήσεις από μη εξειδικευμένους ασφαλιστές, το σπάσιμο συμβολαίων μεταξύ των εταιριών, υπεξαιρέσεις χρημάτων κλπ.

Τέλος, πιστεύουμε ότι η νέα νομοθεσία που θα ψηφιστεί θα δώσει τις σωστές, κατά το δυνατόν, λύσεις στα προβλήματά όπως :

- α) Στην καλύτερη αντιμετώπιση από κρατικής πλευράς της φοροαπαλλαγής των ασφαλιστρων ζωής.
- β) Στην προστασία του καταναλωτικού κοινού.
- γ) Στην κατοχύρωση του επαγγέλματος-λειτουργήματος του ασφαλιστή, ώστε να αποφεύγονται οι συνεχείς μετακινήσεις από εταιρία σε εταιρία.

Ερώτηση 7:

Πώς βλέπετε το μέλλον του κλάδου στην Ελληνική Αγορά, ενόψει της ενιαίας ευρωπαϊκής αγορά

Το μέλλον του κλάδου θα είναι εκρηκτικό. Από την έκρηξη, άλλοι θα καταστραφούν και άλλοι θα εκτιναχθούν στα ύψη. Θα απαιτείται μεγάλη προσοχή και σύνεση στην επιλογή κινδύνων, στο κόστος διαχείρισης και στην υποδομή μιας εταιρίας.

Ο ασφαλιστικός κλάδος στην Ελλάδα, παρά τη συνεχή του πρόοδο τα τελευταία χρόνια, έχει πολύ δρόμο ακόμα να διανύσει στην κατεύθυνση της ποιοτικής παραγωγής και της παραγωγικότητας. Το μέλλον, βέβαια, προδιαγράφεται λαμπρό, ιδιαίτερα μάλιστα για τις εταιρίες εκείνες που κάνουν σοβαρή δουλειά στους χώρους αυτούς. Πρέπει να συνεχίσουν τις προσπάθειες με βάση τον προγραμματισμό τους, για να γίνουν ακόμα πιο αποτελεσματικές. Δεν υπάρχει άλλος δρόμος. Μόνο οι άριστα οργανωμένες εταιρίες που επιτυγχάνουν την υψηλότερη κατά το δυνατόν παραγωγικότητα στο διοικητικό χώρο αλλά και στον τομέα των πωλήσεων, θα μπορούν να ικανοποιήσουν τις διαρκώς αυξανόμενες απαιτήσεις των ασφαλισμένων, που θα συνειδητοποιούν κάθε μέρα και περισσότερο τις αυξανόμενες ασφαλιστικές ανάγκες τους.

Επίσης, η ελληνική αγορά αναπτύσσεται ραγδαία στα πλαίσια του επαγγελματισμού, για δύο λόγους :

- α) Γιατί υπάρχει η αναγκαιότητα να συμβαδίσει με τις Κοινοτικές Οδηγίες και
- β) Γίνεται μια έντονη προσπάθεια ιδιωτικοποίησης

Αν λάβει κανείς υπόψη τα διεθνή στατιστικά στοιχεία και τα συγκρίνει με τα ελληνικά, εκ πρώτης όψεως οδηγείται στο συμπέρασμα ότι η ανάπτυξη της ασφαλιστικής αγοράς αναμένεται να είναι μεγάλη. Όμως δεν πρέπει κανείς να παραγνωρίζει την νοοτροπία του κοινού και τις συνήθειές του, ώστε να αντιληφθεί τη διάρκεια του χρόνου περαιτέρω προσαρμογής στο θεσμό της ιδιωτικής ασφάλισης.

Ερώτηση 8:

Είναι ασύμφορο το ύψος των ασφαλίσεων;

Η απάντηση στη συνέχεια προέρχεται από το άρθρο της εφημερίδας "Το Βήμα".

Όσο πιο υψηλή είναι η μέση ετήσια απόδοση ενός συνταξιοδοτικού ασφαλιστηρίου συμβολαίου, τόσο πιο χαμηλό είναι το ετήσιο ασφάλιστρο που θα πληρώνει ο ασφαλισμένος.

Βέβαια επειδή κανείς δεν μπορεί να ξέρει ποια θα είναι η μελλοντική απόδοση της επένδυσης, το ασφαλιστήριο στο οποίο πρέπει να συμφωνήσει ο ασφαλισμένος με τον ασφαλιστή πρέπει τελικά να βασίζεται αποκλειστικά και μόνο στις προσδοκίες του πρώτου για την πορεία των μετοχών, των ομολόγων και των άλλων μορφών επένδυσης με τις οποίες μπορεί να συνδέεται ένα unit linked προϊόν.

Μοναδική εξαίρεση αποτελούν τα «παραδοσιακά» ασφαλιστήρια τα οποία έχουν ελάχιστο εγγυημένο επιτόκιο (καθορισμένο από το υπουργείο Εμπορίου) 2,5%.

Τα παραδείγματα που εμφανίζονται στον πίνακα είναι χαρακτηριστικά: Ένας 35χρονος που επιθυμεί να λάβει εφάπαξ σύνταξη 150.000 eur. ή ισόβια μηνιαία σύνταξη περίπου 970 eur., θα πληρώνει ετήσιο ασφάλιστρο 2.200 eur. εάν προσδοκά ότι η απόδοση του ασφαλιστηρίου θα είναι 10% ετησίως.

Όσο δε η προσδοκία για την αποδοχή χαμηλώνει το επιτόκιο, τόσο αυξάνει τα ασφάλιστρα. Εάν λοιπόν αναμένει μέση ετήσια απόδοση 6%, τότε το ασφάλιστρο ανέρχεται σε 1.080.000 δρχ. Ομοίως με επιτόκιο 50% το ασφάλιστρο διαμορφώνεται στο 3.160 eur. και με 4% στο 4.220 eur. Στην περίπτωση δε του ελάχιστου εγγυημένου επιτοκίου, το ασφάλιστρο γίνεται ιδιαίτερα ακριβό, αφού φτάνει στα 4.660 eur.

Όποιες πάντως και αν είναι οι προσδοκίες για την απόδοση του ασφαλιστηρίου, το θέμα είναι ότι τα ασφάλιστρα που πρέπει να πληρώνει ο ασφαλισμένος για την εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού μελλοντικού εισοδήματος αποτελούν σημαντικό μέρος των ετήσιων αποδοχών του.

Στελέχη των ασφαλιστικών εταιρειών αναφέρουν ότι θα είναι πολύ δύσκολο για τους υποψήφιους πελάτες του τόσο ακριβά προγράμματα, αναρωτώμενοι «ποιος πελάτης θα αναλάβει να πληρώνει επί 25 χρόνια πάνω από 2.900 eur ετησίως».

Το μόνο πράγμα που ίσως τελικά καθιστούσε τα συνταξιοδοτικά προγράμματα συμφέρουσες επιλογές για τους πελάτες παρά τα υψηλά ασφάλιστρα θα ήταν, σύμφωνα με τα ίδια στελέχη, μια αλλαγή στη φορολογία.

Εάν δηλαδή αποτελούσε φοροαπαλλαγή ολόκληρο το ποσό των ασφαλιστρών που πληρώνει κάθε χρόνο ο ασφαλισμένος (αντί των 420 eur. που ισχύει σήμερα) και οι αποδόσεις από τα συνταξιοδοτικά προγράμματα (unit linked) δεν φορολογούνταν, τότε ίσως και να συνέφερε κάποιους να πληρώνουν υψηλά ασφάλιστρα.

ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΡΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΡΙΩΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΩΝ				
Ηλικία έναρξης	Μέση ετήσια απόδοση	Ετήσια ασφάλιστρα	Εφάπαξ στη λήξη (ηλικία 60 ετών)	Ισόβια μηνιαία σύνταξη
35	10%	2.200	146.735	985
35	6%	3.170	146.735	994
35	5%	3.700	146.735	1.009
35	4%	4.220	146.735	1.006
35	2,5%	4.665	146.735	938

II. ΒΑΣΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν.2496/97 ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ

Όπως είναι γνωστό, πρόσφατα ψηφίστηκε ο νόμος 1496/97 (Ασφαλιστική σύμβαση, τροποποιήσεις της νομοθεσίας για την ιδιωτική ασφάλιση και άλλες διατάξεις», η ισχύς του οποίου άρχισε από τη δημοσίευση του στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως (16.5.1997), πλην των άρθρων για την ασφαλιστική σύμβαση (1-33), των οποίων η ισχύς άρχεται 6 μήνες από τη δημοσίευση του νόμου (17.11.97).

Ο νόμος αυτός εκσυγχρονίζει ουσιαστικά το νευραλγικό και άκρως ευαίσθητο χώρο της Ιδιωτικής Ασφάλισης, επιφέροντας πολλές και σημαντικές καινοτομίες στην ασφαλιστική αγορά και στην εν γένει συναλλακτική ζωή. Ο νόμος αυτός παρέχει ένα ελάχιστο υποχρεωτικό όριο προστασίας στον καταναλωτή- ασφαλισμένο, ενώ ταυτόχρονα λαμβάνει υπόψη τα εύλογα και θεμιτά συμφέροντα ασφαλισμένου και ασφαλιστικής επιχείρησης. Με το νόμο αυτό ρυθμίζεται η ασφαλιστική σύμβαση και καταργούνται οι σχετικές διατάξεις του εμπορικού νόμου «περί ασφαλιστικής σύμβασης», άρθρα 198-225, ενώ παράλληλα τροποποιούνται και συμπληρώνονται διατάξεις του ΝΔ400/70, για την ιδιωτική επιχείρηση ασφάλισης, του Ν.1569/85, για τα πρόσωπα που διαμεσολαβούν στη σύναψη ασφαλιστικών συμβάσεων και του Ν.489/76, για την υποχρεωτική ασφάλιση της αστικής ευθύνης από αυτοκίνητα οχήματα. Τέλος, με το νομοθέτημα αυτό εναρμονίζεται η νομοθεσία μας προς τις οδηγίες της δεύτερης και τρίτης γενεάς σε ό,τι αφορά εν γένει, την ασφαλιστική σύμβαση.

Οι διατάξεις του εμπορικού νόμου για την ασφαλιστική σύμβαση δεν ανταποκρίνονται στην σημερινή πραγματικότητα, καθώς η ισχύς τους χρονολογούνταν από την 16.6.1910.

Με την πάροδο του χρόνου ήταν απαραίτητο να θεσπισθούν κανόνες βελτίωσης της ποιότητας και του κόστους των παρεχόμενων από την ιδιωτική ασφάλιση υπηρεσιών, καθώς οι σύγχρονες συνθήκες της κοινωνικής και οικονομικής ζωής διεύρυναν με ιλιγγιώδεις ρυθμούς τις δραστηριότητες των ασφαλιστικών εταιριών. Η τεράστια ανάπτυξη της τεχνολογίας, η διεύρυνση των οικονομικών δραστηριοτήτων πρόσθεσαν νέους κινδύνους επιχειρηματικούς και άλλους, που μόνο η ιδιωτική ασφάλιση μπορούσε πλέον, να καλύψει. Με την έννοια αυτή η προσφορά της ιδιωτικής ασφάλισης στην εθνική οικονομία είναι πολύ μεγάλη, σε σημείο τέτοιο που οι υπηρεσίες της να θεωρούνται από άποψη σοβαρότητας και αξίας ως αμέσως επόμενες από τις τραπεζικές εργασίας. Για το λόγο αυτό έχουν θεσπισθεί για τις δύο αυτές κατηγορίες επιχειρήσεων, τραπεζικές και ασφαλιστικές, ειδικοί και

αυστηροί κανόνες λειτουργίας τους για συνεχή εποπτεία των υπηρεσιών τους και με πολλές κυρώσεις, σε περίπτωση παράβασής τους.

Κατά συνέπεια, είχε καταστεί συνείδηση ότι είναι απολύτως αναγκαία η τροποποίηση των διατάξεων για την ασφαλιστική σύμβαση και ότι παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες που έγιναν από τις πολλές επιτροπές που συνεστήθησαν, κατά καιρούς, από έγκριτους και ειδικούς νομομαθείς, δεν πραγματοποιήθηκε η ψήφιση νομοθετήματος για το σοβαρό αυτό θέμα που ρυθμίζει μια από τις πιο σημαντικές οικονομικές, και όχι μόνο, δραστηριότητες της χώρας μας. Για τους λόγους αυτούς, η ψήφιση του ν.2496/97 χαιρετίστηκε από ολόκληρη την ασφαλιστική αγορά, τους καταναλωτές και γενικά το κοινό, σαν μια μεγάλη καινοτομία και κατάκτηση.

Συγκεκριμένα οι κυριότερες καινοτομίες που επέρχονται με το νόμο 2496/97 σε ό,τι αφορά ειδικότερα την ασφαλιστική σύμβαση, είναι οι εξής:

- Δίνεται ενιαίος ορισμός της ασφαλιστικής σύμβασης για την ασφάλιση ζωής και την ασφάλιση κατά ζημιών.
- Εισάγεται ο όρος «λήπτης της ασφάλισης», που έχει καθιερωθεί σε ευρωπαϊκές χώρες και είναι το πρόσωπο που συμβάλλεται με τον ασφαλιστή και μπορεί να είναι διαφορετικό από τον ασφαλισμένο.
- Τίθενται διατάξεις με τις οποίες παρέχεται η ευχέρεια στον ασφαλισμένο να ενημερωθεί ΠΡIN τη σύναψη της σύμβασης, τόσο για τους γενικούς και ειδικούς όρους, που διέπουν την ασφαλιστική σύμβαση, όσο και για ορισμένα στοιχεία που αφορούν την ίδια την ασφαλιστική επιχείρηση.
- Παρέχονται στον ασφαλισμένο δυο δικαιώματα εναντίωσης, που είναι τα εξής α) εναντίωση για παρέκκλιση του ασφαλιστηρίου από την αίτηση για ασφάλιση, β) εναντίωση για μη παράδοση πληροφοριών (που αφορούν στα στοιχεία ασφαλιστικής επιχείρησης π.χ. πλήρης επωνυμία, έδρα, μετοχικό κεφάλαιο, αποθεματικά, Α.Φ.Μ., Δ.Ο.Υ. κλπ.) και ασφαλιστικών όρων. Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις υποχρεούνται να τον ενημερώνουν σε ευκρινές σημείο για τα δικαιώματα εναντίωσης, για την προθεσμία και τον τρόπο άσκησής τους και να επισυνάπτουν στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο υποδείγματα των δύο δηλώσεων εναντίωσης.
- Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις υποχρεούνται επιπλέον, να ενημερώνουν τον λήπτη της ασφάλισης για κάθε παρέκκλιση της αίτησης προς το ασφαλιστήριο συμβόλαιο, για τυχόν απαλλαγές του ασφαλιστή, για τυχόν συμμετοχή του ασφαλισμένου και τέλος να προβαίνουν στην πρώτη σελίδα του ασφαλιστηρίου σε θεματική αναφορά των εξαιρέσεων και παραπομπή στους όρους του ασφαλιστηρίου, όπου αυτοί αναλύονται.
- Διευρύνεται ο όρος «ασφάλισμα», αφού η παροχή του ασφαλιστή συνίσταται μόνο σε χρήμα, αλλά και σε είδος, όπως συμβαίνει στις παροχές τουριστικής βοήθειας κλπ.

- Γίνεται ευκρινώς η διάκριση μεταξύ δόλου και αμέλειας.
- Υποχρεώνεται ο λήπτης της ασφάλισης να δηλώνει κάθε στοιχείο η περιστατικό, ΕΦΟΣΟΝ ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΩΔΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ. Ο ασφαλιστής μπορεί είτε να ζητήσει την τροποποίηση ή την καταγγελία: δεν χωρεί καταγγελία, αλλά μείωση του ασφαρίσματος κατά τον λόγο του συμφωνηθέντος ασφαρίσματος προς αυτό που θα καθοριζόταν χωρίς παράβαση της ως άνω υποχρέωσης. Αν υπάρχει δόλος: η καταγγελία, που θα γίνει από τον ασφαλιστή εντός 3 μηνών αφότου έλαβε γνώση, παράγει άμεσα αποτελέσματα. Σε αυτήν την περίπτωση, αν επέλθει η ασφαλιστική περίπτωση εντός της προθεσμίας για καταγγελία, τότε επέρχεται απαλλαγή του ασφαλιστή.
- Υιοθετείται η αρχή της προκαταβολής των ασφαλιστρών. Στην περίπτωση της καθυστέρησης ληξιπρόθεσμης τμηματικής καταβολής ο ασφαλιστής δύναται να αποστείλει επιστολή όπου θα αναφέρεται ότι περαιτέρω καθυστέρηση θα επιφέρει μετά από μήνα τη λύση της σύμβασης.
- Ορίζεται 8μερη προθεσμία ειδοποίησης του ασφαλιστή από τον λήπτη της ασφάλισης για την επέλευση του κινδύνου και προβλέπεται απαλλαγή του ασφαλιστή στην περίπτωση που η επέλευση οφείλεται στην ασφάλιση ζημιών, σε δόλο ή βαριά αμέλεια του λήπτη της ασφάλισης και στην ασφάλιση προσώπων, σε δόλο λήπτη. Η προηγούμενη προθεσμία ήταν 3 μέρες.
- Προβλέπεται η δυνατότητα σύναψης προσωρινής κάλυψης
- Προβλέπεται η δυνατότητα έκδοσης ασφαλιστηρίων εις διαταγή ή στον κομιστή (αλλά μόνο στις ασφαλίσσεις ζημιών).
- Καθορίζεται ότι στην «ασφάλιση για λογαριασμό», ο ασφαλισμένος έχει τις ίδιες υποχρεώσεις με τον λήπτη της ασφάλισης, εφόσον ο πρώτος έχει λάβει γνώση της ασφαλιστικής σύμβασης και έχει δυνατότητα να τις εκπληρώσει.
- Ορίζεται ως χρόνος παραγραφής για τις ασφαλίσσεις ζημιών τα 4 χρόνια και για τις ασφαλίσσεις προσώπων τα 5 χρόνια, από το τέλος του έτους στο οποίο γεννήθηκαν οι απαιτήσεις, ενώ, με το προηγούμενο νομικό καθεστώς ο χρόνος ήταν 3 χρόνια.
- Στις ασφαλίσσεις ζημιών δίνεται αμοιβαίο δικαίωμα στους συμβαλλόμενους να καταγγέλλουν τη σύμβαση, σε περίπτωση διαδοχής του ασφαλισμένου από άλλο πρόσωπο.
- Ορίζεται ότι μόνο αν ο λήπτης της ασφάλισης ή ο ασφαλισμένος ενεργούν στην ασφάλιση για επαγγελματικούς λόγους, μπορεί να συμφωνηθεί η απαλλαγή του ασφαλιστή στο μέτρο που από υπαιτιότητά τους ματαιώθηκε το αναγωγικό δικαίωμα του ασφαλιστή.
- Ρυθμίζεται η ασφάλιση με περισσότερους ασφαλιστές ως εξής : α) Αν γίνεται με πρωτοβουλία του λήπτη ασφάλισης ή του ασφαλισμένου, καλείται πολλαπλή ασφάλιση. Η δόλια παράλειψη γνωστοποίησης σε κάθε ασφαλιστή της πολλαπλής ασφάλισης (σε ό,τι αφορά την ασφάλιση και το ασφαλιστικό ποσό) συνεπάγεται την απαλλαγή των

ασφαλιστών, χωρίς να γίνεται διάκριση μεταξύ πρώτου και επόμενων.
β) Αν γίνεται με πρωτοβουλία του ασφαλιστή, καλείται συνασφάλιση.

- Ρυθμίζεται η ανοικτή ασφάλιση (ασφάλιση στην οποία τα πράγματα προσδιορίζονται μόνο κατά γένος).
- Ρυθμίζονται με ιδιαίτερα άρθρα οι ασφαλίσεις πυρκαγιάς, μεταφορών, εσοδείας, πιστώσεων και εγγυήσεων, περιβαλλοντικών ζημιών, διακοπής λειτουργίας της επιχείρησης, αστικής ευθύνης.
- Ορίζεται ότι στις ασφαλίσεις προσώπων το ασφαλιστήριο είναι ονομαστικό.
- Προβλέπεται η γραπτή συναίνεση του προσώπου στην ασφάλιση ζωής τρίτου για τον κίνδυνο θανάτου.
- Προβλέπεται ότι αν το πρόσωπο, για το θάνατο του οποίου συνεπάγεται η ασφάλιση, αυτοκτόνησε, ο ασφαλιστής υποχρεούται να καταβάλει το ασφάλισμα, εφόσον έχουν περάσει 2 χρόνια από τη σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης.
- Στην ασφάλιση ατυχημάτων, όταν γίνουν ψευδείς δηλώσεις, οι κυρώσεις περιορίζονται στο δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης.
- Αναγνωρίζεται η δυνατότητα στον ασφαλιστή να παρέχει Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε είδος.
- Καθιερώνεται ο ημιαναγκαστικός χαρακτήρας των παραπάνω διατάξεων, με την έννοια ότι ο ασφαλιστής έχει την ευχέρεια να χορηγείται περισσότερα δικαιώματα στον ασφαλισμένο και όχι να τα περιορίζει, εκτός στις εξ ορισμού εμπορικές ασφαλίσεις (μεταφορά πραγμάτων, θαλάσσια και αεροπορική ασφάλιση, πίστωση ή εγγύηση) και όπου αλλού στο νόμο ορίζεται διαφορετικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΟΥΚΑΣ Σ., Ιδιωτική Ασφάλιση, Β΄ Έκδοση, Αθήνα 1988

ΕΝΩΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ, Η Ιδιωτική Ασφάλιση στην Ελλάδα το 2001

ΚΙΑΝΤΟΥ Β., Η Θαλάσσια Ασφάλιση του Φορτίου, Εκδόσεις Σάκκουλα 1999

ΜΥΛΤΙΑΔΗΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ, Εισαγωγή στην Ιδιωτική Ασφάλεια, Έκδοση Β΄ 1995

ΠΟΥΛΑΚΟΥ – ΕΥΘΥΜΙΑΤΟΥ Α., Στοιχεία Εμπορικού δικαίου, Β΄ Έκδοση, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 1991

ΠΡΙΝΑΡΑΚΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ, Γενικές Αρχές της Ιδιωτικής Ασφάλισης, Β΄ Έκδοση, Αθήνα 1987

ΡΟΚΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Εισαγωγή στο Δίκαιο της Ιδιωτικής Ασφάλισης, 4 Έκδοση, Εκδοτικές Επιχειρήσεις 1995

ΣΙΜΙΤΣΕΚ ΠΑΝ., Τι είναι Ασφάλιση, Εκδόσεις Κάκτος, 1997

ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ Ζ., Δίκαιο της Ιδιωτικής Ασφάλισης, Γ΄ Έκδοση, Π. Ν. Σακκούλας, 1999

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ, Ιδιωτική Ασφάλιση, Τεύχος Φεβρουάριος 2002 Ν.384

ΠΑΤΡΑ
2003